

Programmabegroting

2019 – 2022

Na besluitvorming

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Leeswijzer	5
Deel A: Algemene beschouwingen.....	7
1. Inleiding	7
2. Financiën	8
Deel B: Programma's	9
1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid	10
2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer	22
3. Sociaal domein	40
4. Cultuur, economie en milieu	82
5. Onderwijs en sport	102
6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen	111
7. Algemene inkomsten.....	118
Deel C: Paragrafen.....	123
Paragraaf 1 Lokale heffingen	124
Paragraaf 2 Verbonden partijen	133
Paragraaf 3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	152
Paragraaf 4 Bedrijfsvoering	163
Paragraaf 5 Midden in de samenleving	168
Paragraaf 6 Financiering	169
Paragraaf 7 Kapitaalgoederen	174
Paragraaf 8 Grondbeleid.....	177
Deel D: Bijlagen	185
Bijlage 1 Financiële begroting	186
Bijlage 2 Investeringsplanning	187
Bijlage 3 Meerjarig overzicht reserves en voorzieningen	192
Bijlage 4 Incidentele lasten en baten.....	198
Bijlage 5 EMU-saldo	199
Bijlage 6 Balans	201
Bijlage 7 Beleidsindicatoren.....	202
Bijlage 8 Bijdrage Oudewater	210
Colofon	212

Leeswijzer

Deze begroting vormt het vertrekpunt om als raad uw kaderstellende en toetsende rol en als college onze uitvoerende rol in te vullen. In deze begroting is terug te vinden welke beleidsmatige en financiële randvoorwaarden daarvoor gelden.

De programmabegroting bestaat uit vier delen: algemene beschouwing, programma's, paragrafen en bijlagen.

In de *algemene beschouwing* geven we onze overkoepelende visie op de begroting. In het onderdeel financiën van de beschouwing gaan we vooral in op het dekkingsplan, zoals dat is uitgewerkt naar aanleiding van het juni-overleg.

In de *programma's* staat centraal wat het bestuur – op hoofdlijnen – wil bereiken (effecten), hoe dit concreet vorm krijgt (resultaten) en welke middelen hiervoor beschikbaar zijn (lasten en baten). De raad stelt het totale bedrag per programma vast. De raad heeft gekozen voor een indeling in zeven programma's. Programma 7, Algemene inkomsten, heeft naar zijn aard een iets andere opzet dan de andere programma's.

Een *paragraaf* is een dwarsdoorsnede van de begroting. Doel van de paragrafen is om onderwerpen te bundelen die verspreid in de begroting staan maar bijvoorbeeld wel een groot financieel belang dienen.

De *bijlagen* geven een verdiepend inzicht in de gemaakte keuzes.

Deel A: Algemene beschouwingen

1. Inleiding

Voor u ligt de eerste begroting van deze nieuwe bestuursperiode. Na de verkiezingen van 21 maart jl. is gestart met het proces van de coalitievorming. Dit heeft geleid tot een coalitie van CDA Woerden, Lijst van der Does, ChristenUnie-SGP Woerden en D66 Woerden. Na een grondig coalitieproces, waarin veel tijd is gestoken in het doorgronden van de opgaven waarvoor de gemeente gesteld staat en vele medewerkers en maatschappelijke partners op gesprek zijn geweest is op 28 juni 2018 het coalitieakkoord 'Duurzaam en daadkrachtig midden in de samenleving' in de raad vastgesteld. Hoofdthema's in de komende periode zijn het sociaal domein, wonen, verkeer en financiën. Het coalitieakkoord is het vertrekpunt geweest voor de begroting 2019-2022.

Woerden is onze thuisbasis. Een fijne plek om te leven. Dat willen we zo houden en verder ontwikkelen. Daarom zetten we de komende jaren vooral in op woningbouw, de aanpak van verkeersknelpunten, en organiseren we zorg dichtbij in de buurt.

In de begroting geven we de financiële onderbouwing voor deze plannen. We geven niet meer uit dan er binnenkomt. En waar dit mogelijk is, wordt budget opzij gezet om in de komende jaren grote projecten te financieren. Met de begroting kijken we in plaats van vier jaar, acht jaar vooruit, zodat we belangrijke ontwikkelingen eerder aan zien komen. Financiële tegenvallers moeten elders in het programma gedekt worden. Wel is het nodig om de OZB in 2019 en 2020 met 3% te verhogen.

Nu uitvoeren wat nodig is, realistische toekomstplannen maken en deze voorbereiden.
In het kort: Met een blik op de toekomst realistisch aan de slag

Nieuwe opzet programma's

Zoals beloofd zijn alle programma's op een nieuwe manier opgezet, conform de zogenaamde 'doelenbomen'. Kortweg ziet dit er als volgt uit:

1. Maatschappelijke opgave: wat willen wij bereiken;
2. Maatschappelijk effect: onderverdeling/concretisering van maatschappelijke opgave;
3. Resultaat: waaruit blijkt dat het effect wordt gerealiseerd/SMART vertaling effect;
4. Inspanning: wat gaan wij doen om het resultaat te bereiken.

Op deze manier ontstaat een direct visueel verband tussen inspanningen en resultaten/effecten, waardoor het kaderstellende en controlerende vermogen van de raad versterkt wordt.

Elk programma begint met de kern van het coalitieprogramma, dat immers hét kader is waarvan de doelenbomen zijn afgeleid.

Wij constateren met enige trots dat de nieuwe opzet redelijk is gelukt. Aan de andere kant zien wij ook wel dat, hoewel de programma's met zorg zijn opgesteld, de beschrijvingen mogelijk op onderdelen nóg scherper kunnen. Wij nodigen u uit, de programmabegroting is immers het sturingsmiddel van de gemeenteraad, om gezamenlijk met college en organisatie te werken aan het verder doorontwikkelen en nog meer SMART maken van de programma's.

2. Financiën

Houdbare gemeentefinanciën

Het coalitieakkoord beschrijft dat de financiële positie van de gemeente Woerden kwetsbaar gebleken is en dit een andere (financiële) cultuur vergt. De gemeentefinanciën van de gemeente Woerden moeten weer stabiel en gezond zijn, en er kan – net zoals thuis in ons eigen huishoudboekje - niet meer wordt uitgegeven dan er binnenkomt. Wij werken hard aan het verbeteren van het gezond financieel bewustzijn binnen college en organisatie en staan voor een transparante (financiële) informatievoorziening.

Wij hebben met betrekking tot de investeringen met name naar de planning van de uitgaven gekeken en hebben hiermee rekening gehouden bij onze treasury positie en schuldquote. Zoals eerder aangekondigd stijgt de schuldquote. Dit wordt met name veroorzaakt door noodzakelijke investeringen in de openbare ruimte, verkeer, scholen en grondexploitaties. Wij zullen samen met de Auditcommissie bezien welke Woerdense normen wij hiervoor kunnen bepalen en wat hiervan de maatschappelijke effecten zijn. Het weerstandsvermogen is, zo blijkt uit de berekeningen overigens nog prima. Omdat er - naast de voorzieningen afvalstoffen en riolering geen andere gesloten systemen mogen voorkomen – wordt voorgesteld de reserve sociaal domein op te heffen en het saldo hiervan over te hevelen naar de Algemene Reserve.

De ervaringen leren dat de uitgaven van het sociaal domein, “volatief” zijn en voor een groot deel ook niet beïnvloedbaar zijn. Hoewel wij ook binnen het sociaal domein “scherp aan de wind varen” en alert zijn op de effectiviteit van het beleid, onderkennen wij dat de werkelijkheid ook anders kan uitpakken en wij bij de jaarrekening met mee- of tegenvallers te maken kunnen krijgen. Zo deze zich voordoen, zullen deze uit de algemene middelen worden gedekt.

Uitkomsten meerjarenbegroting 2019-2022

Het kader dat is meegegeven schrijft voor dat de begroting meerjarig sluitend moet zijn. De meerjarenbegroting is – zoals de concernkaders voorschrijven - tot en met 2022 sluitend. Dit hebben wij mede kunnen realiseren door ook bij het opstellen van de begroting het “stringent begrotingsbeleid” toe te passen en de concernkaders strak te handhaven. Wij beseffen dat wij hiermee een flinke stap hebben gezet, maar dat ook dit een groeiproces is en dit niet garandeert dat zich geen tegenvallers kunnen voordoen. Indien dit het geval is, zullen wij dit aan de raad melden. Alleen door middel van een transparante financiële informatievoorziening creëren wij een immer een gemeenschappelijk gezond financieel bewustzijn.

Saldi meerjarenbegroting 2019-2022:

Jaar	Bedrag	
2019	€ 186.393	Voordeel
2020	€38.129	Voordeel
2021	€ 619.682	Voordeel
2022	€ 1.065.672	Voordeel

Wij hebben op basis van de fluctuaties ná 2022 uit het coalitieakkoord een strategische prognose gemaakt tot en met het jaar 2026. Dit leidt er toe dat de begroting – op basis van de huidige inzichten – in 2026 met een beperkt tekort sluit. Dit wordt mede veroorzaakt door de bekende stijgingen na 2022 met betrekking tot IBOR en onderwijshuisvesting. Dit impliceert dat daarmee de saldi niet structureel inzetbaar zijn en ingezet zullen worden om het vermogen te verstevigen en onze financiële positie voor een langere termijn houdbaar te maken.

Deel B: Programma's

1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid

Portefeuillehouder	Thema
Victor Molkenboer	Openbare orde & veiligheid, Bestuurlijke en Juridische zaken, Dienstverlening en Burgerzaken en communicatie
George Becht	(visie op) Verbonden partijen, Personeel en Organisatie, Regionale Samenwerking en Toekomstvisie Lopikerwaard
Arthur Bolderdijk	Informatietechnologie, Handhaving en Dierenwelzijn
Tymon de Weger	Burgerparticipatie

1. Kern coalitieprogramma

Waarden

Wij treden met vertrouwen de inwoners tegemoet. Hierbij is wederkerigheid belangrijk: inwoners moeten ook vertrouwen kunnen hebben in het college en het bestuur van onze gemeente. Daarom is betrouwbaarheid van bestuur voor ons een belangrijke toetssteen. Afspraken worden in deze coalitieperiode nagekomen. Betrouwbaarheid is zo onze eerste waarde. Een voorwaarde voor betrouwbaarheid is openheid. Zonder het delen van de juiste informatie en openheid over intenties kan vertrouwen niet worden verdiend en onderhouden. Dit betekent dat het eerlijke verhaal moet worden verteld, ook wanneer iets niet mogelijk is. Samen kan dan namelijk worden gekeken naar wat er wel kan. Openheid is daarom voor de coalitie de tweede gedeelde waarde. Want hier gaat het tenslotte om in het bestuur: het samen zoeken naar oplossingen. Wij willen daarom vanuit het perspectief van de inwoner denken. Daarmee willen wij oprecht betrokken zijn bij de inwoner en daardoor draagvlak verwerven voor wat we doen. Op deze wijze kunnen wij ons dienstbaar opstellen naar de samenleving. Dienstbaarheid is zodoende onze derde gedeelde waarde.

Draagvlak en Participatie

Draagvlak is voor ons een uitgangspunt. Niet alleen bij de inwoner, maar ook in de hele raad. Daarom willen wij de raad uitdagen om gaande het jaar moties te presenteren aan het college om in gezamenlijkheid de komende periode voor Woerden vorm te geven. Het college faciliteert de raad daarin, door steeds verschillende scenario's aan te bieden, zodat de raad een keuzemenu heeft en er een breed gedragen besluit kan worden genomen. Om aan te sluiten bij de leefwereld van onze inwoners en bewonersparticipatie meer concreet handen en voeten te geven gaat de organisatie meer gebiedsgericht werken op alle beleidsterreinen. Daarbij zoeken we naar de goede balans tussen wat de samenleving zelf kan en waarin de overheid moet uitnodigen of zelf participeren. Daarnaast wordt er samen met de raad een kader opgesteld voor verschillende manieren van inwonerparticipatie, waarbij ons streven is om de hele diversiteit aan inwoners te betrekken.

Naar een dienstbare organisatie

De organisatie van de gemeente werkt in 2022 professioneel, met een verbeterde dienstverlening, ook digitaal. Daarbij gaan de ambtenaren meer werken buiten het gemeentehuis en komen nog meer in contact met de inwoners en ondernemers. Tegelijkertijd worden zij wel meer gedreven in het beleid door de data die beschikbaar zijn of komen. De bedrijfsvoering is op orde, er is minder inhuur en meer mobiliteit van de vaste medewerkers. Daarmee maken we de organisatie dienstbaar en kunnen we ook een besparing realiseren.

Preventie en dichterbij

We zien dat de gemeente en het aanbod van de zorg eigenlijk niet goed aansluiten op de leefwereld van de inwoners. De coalitie wil in de komende jaren belangrijke voortgang maken om dat gewenste beeld van onze hele gemeente Woerden te bereiken of te versterken. De wijken en dorpen van Woerden hebben elk hun eigen identiteit, maar de gemeente werkt nog teveel vanuit het gemeentehuis om daarop aan te sluiten. Daarbij merken we ook dat er in Woerden te weinig aandacht wordt besteed aan preventie. Maar voorkomen is beter dan genezen! Om beter te kunnen aansluiten op die eigen identiteit van de wijken en dorpen en meer met preventie te kunnen doen,

willen we de transformatie in het sociaal domein verder doorzetten. Door te werken in wijken en dorpen en door de inwoner in zijn hulpvraag te volgen (casemanagement), zodat de gemeente de inwoners beter herkent en erkent en beter kansen kan benutten. De gemeente ondersteunt met het sociaal werken in wijken en dorpen de eigen regie en verantwoordelijkheid van de inwoners en blijft ondersteuning bieden aan diegenen die het niet alleen kunnen. Er ligt dus een opgave in het sociaal domein waar deze periode aan wordt gewerkt.

Handhaving en preventie

We leggen de nadruk op preventie: we zetten in op het open gesprek waar het kan, maar we zijn streng waar het moet. Hiermee lossen we situaties op voordat zij problematisch worden. Hierbij leggen we slim de verbinding met het sociaal werken in wijken en dorpen, zodat wij weten wat er speelt. Zo werken we op verschillende manieren aan dezelfde leefbaarheid in de wijk. Dit zorgt voor meer handhavingscapaciteit en ook zichtbaarheid en aanspreekbaarheid van BOA's in de wijk. Een voorbeeld hiervan is de persoonsgerichte aanpak (PGA). Hierbij zorgen we voor de structurele financiële middelen.

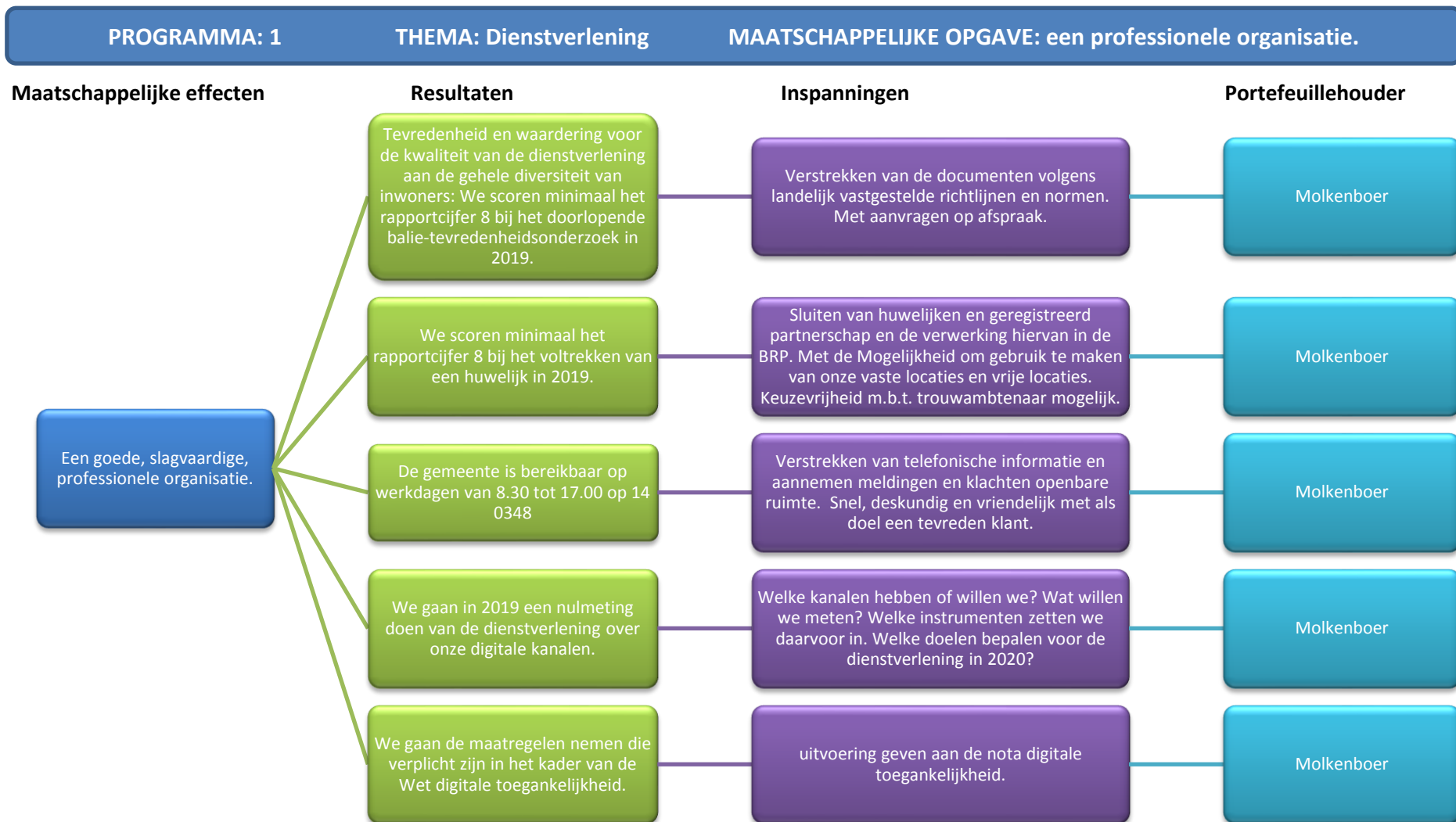
Fors investeren in kwaliteit, besparen in de toekomst

Wij willen graag dat onze gemeentelijke organisatie weet wat er leeft in de Woerdense samenleving, klantgericht is, efficiënt en in staat om samenleving en bestuur adequaat te ondersteunen bij de opgaven waarvoor we staan. Woerden hoeft niet voorop te lopen, maar we gaan wel mee met de tijd. De komende jaren zullen we daarom fors investeren in zaakgericht werken en optimaliseren we de interne processen. Wij denken dat dit de dienstverlening van de organisatie namelijk ten goede komt. Verder komen de ambtenaren vaker het gemeentehuis uit en onderzoeken we of de dienstverlening aansluit bij alle inwoners. De pilot gebiedsgericht werken wordt, op voorwaarde van een goed resultaat, uitgebreid. Om aan te sluiten op de leefwereld van de inwoners gaan de ambtenaren ook in het sociaal domein meer de wijken en dorpen in. Door rolbewustzijn in participatie wordt de gemeente uitnodigend, pakt regie waar nodig en geeft ze de samenleving de ruimte.

Het bestuur wordt adequaat en strategisch ondersteund, deze ondersteuning wordt uitgebreid en kwalitatief versterkt om de strategische opgave van onze gemeente beter aan te kunnen, zowel in bestuursadviesing als in regionale samenwerking. Voor een goede ondersteuning is het ook nodig dat de informatievoorziening wordt versterkt. We investeren ook in een goede ICT-infrastructuur en in data-analisten. We maken zo slim gebruik van big-data en gaan meer op basis van feiten en analyse werken dan op basis van kwalitatieve beleidsnotities. Hierbij hebben we oog voor privacy. We investeren hiervoor in de kwaliteit van de organisatie en de personele samenstelling. We gaan minder beleid schrijven, maar meer vanuit onze coördinerende en regisserende rol en actiegericht aan de slag in de samenleving. We zorgen dat de bedrijfsvoering voldoende is toegerust om de ambities waar te maken en dat processen optimaal ingericht zijn. Door goede sturing worden besparingen gerealiseerd. Het vernieuwde gemeentehuis zal als nieuwe werklocatie ook een impuls geven aan het werkplezier en aan opgavegericht, dus meer samenhangend werken.

Op deze manier levert onze organisatie betere diensten aan de samenleving, is het een adequatere partner van het bestuur en gaat zij goed met zijn medewerkers om. Bedrijfsvoering en informatievoorziening zijn daarbij dus punten van aandacht. Deze richting zet het nieuwe college om in heldere afspraken met de directie en de organisatie. Bij deze afspraken worden er in de begroting concrete resultaten benoemd en deze worden periodiek gemonitord in gesprekken met de directie. De raad wordt jaarlijks geïnformeerd via verantwoording bij de jaarrekening, met een toelichting door het College in een beeldvormende bijeenkomst van de raad. Het College informeert de raad daarnaast direct bij grote afwijkingen van de resultaatsafspraken, zodat bijstelling mogelijk is in het lopende jaar en bij de begroting voor het volgende jaar."

2. Doelenboom bestuur, dienstverlening en veiligheid

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

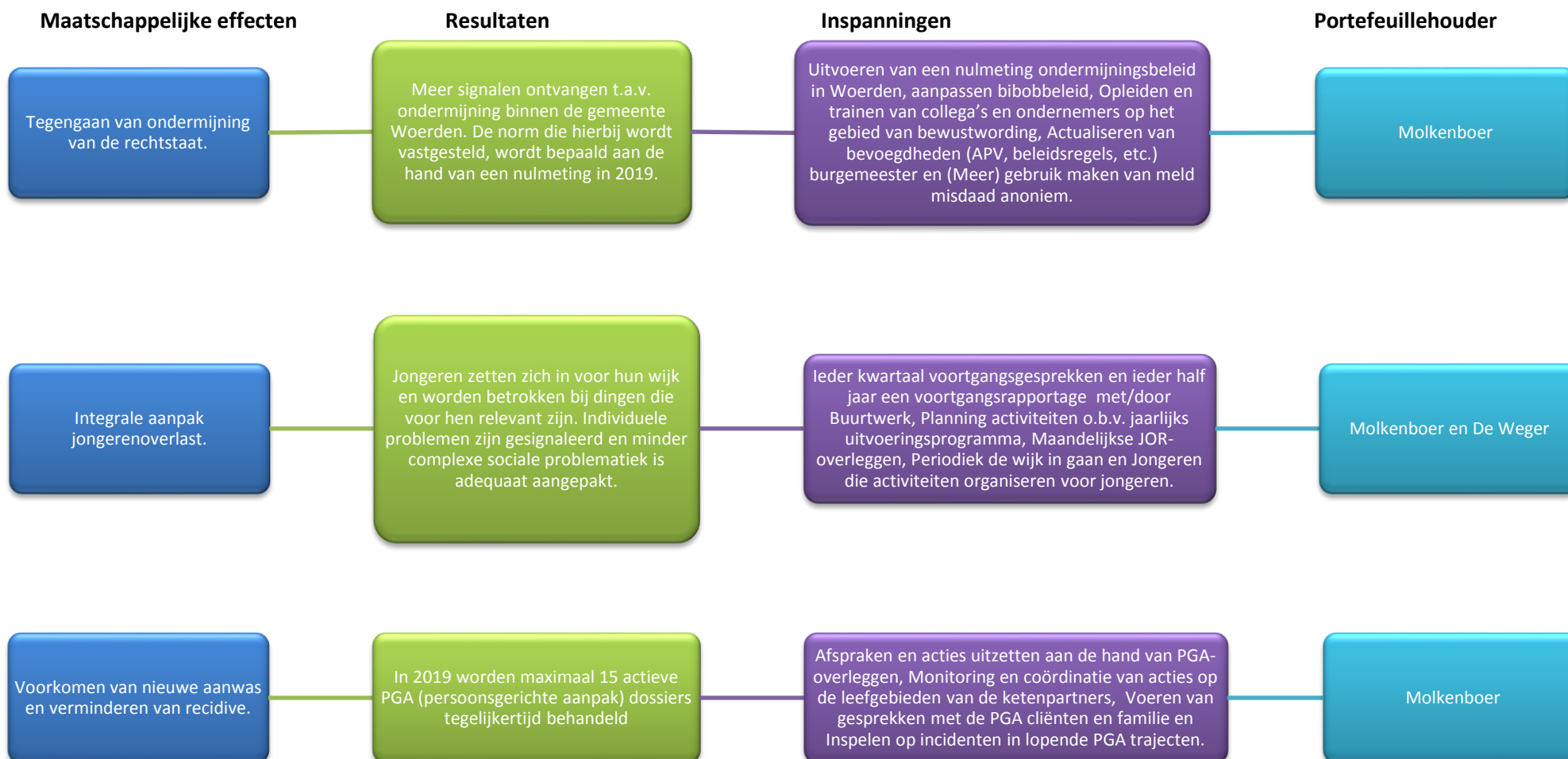
Portefeuillehouder

PROGRAMMA: 1

THEMA: Veiligheid

MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Samen werken aan een veilig Woerden

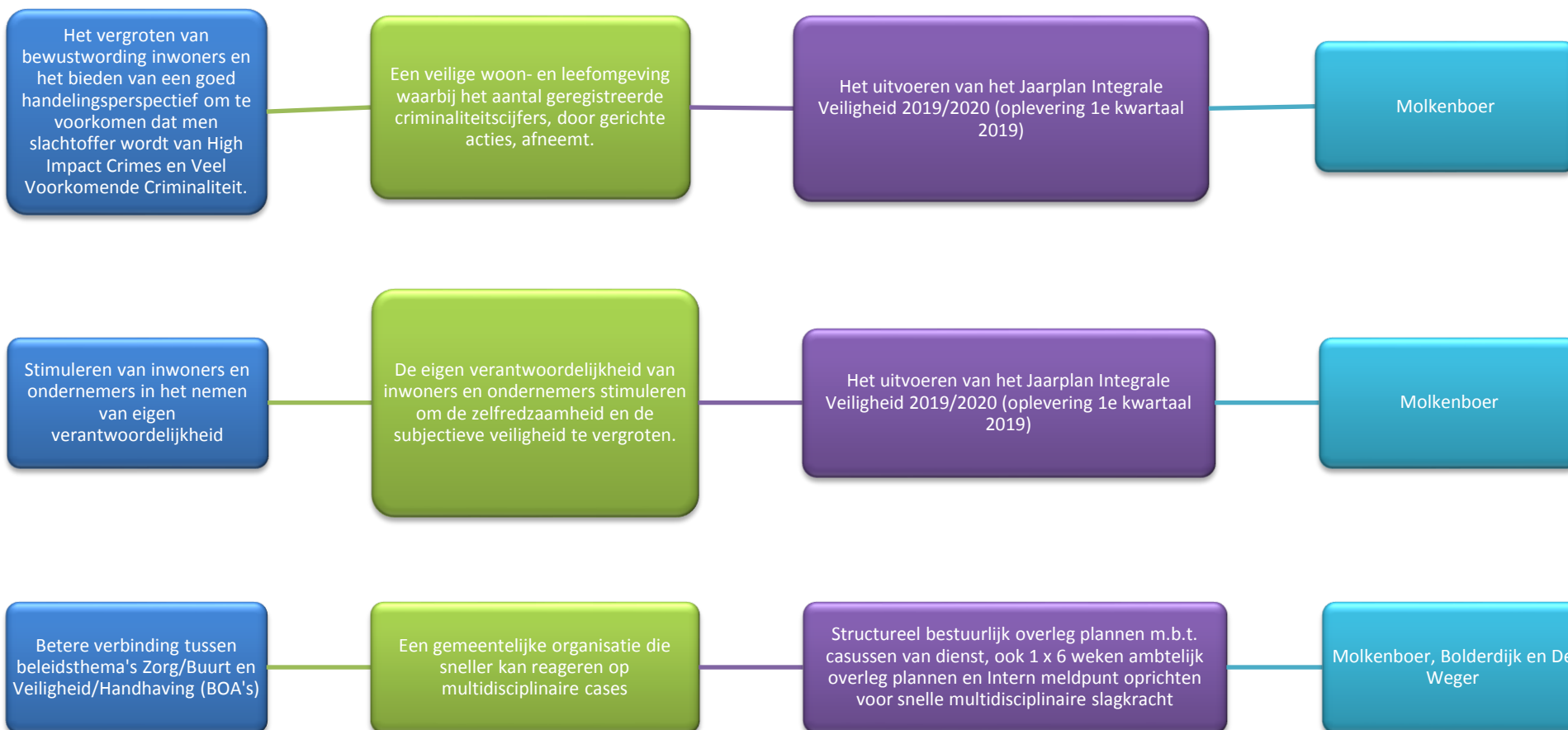

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

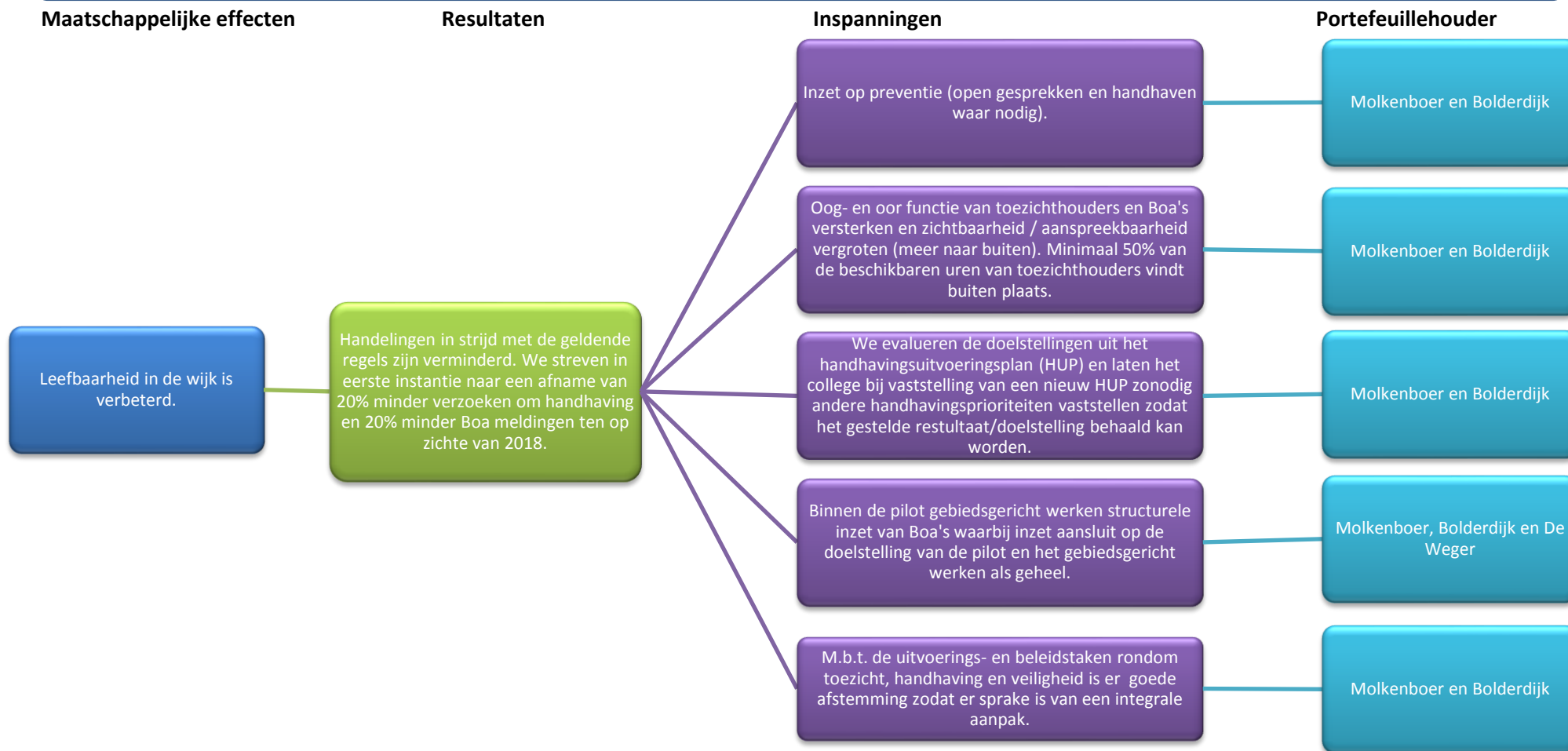
Portefeuillehouder

PROGRAMMA: 1

THEMA: Leefomgeving en handhaving

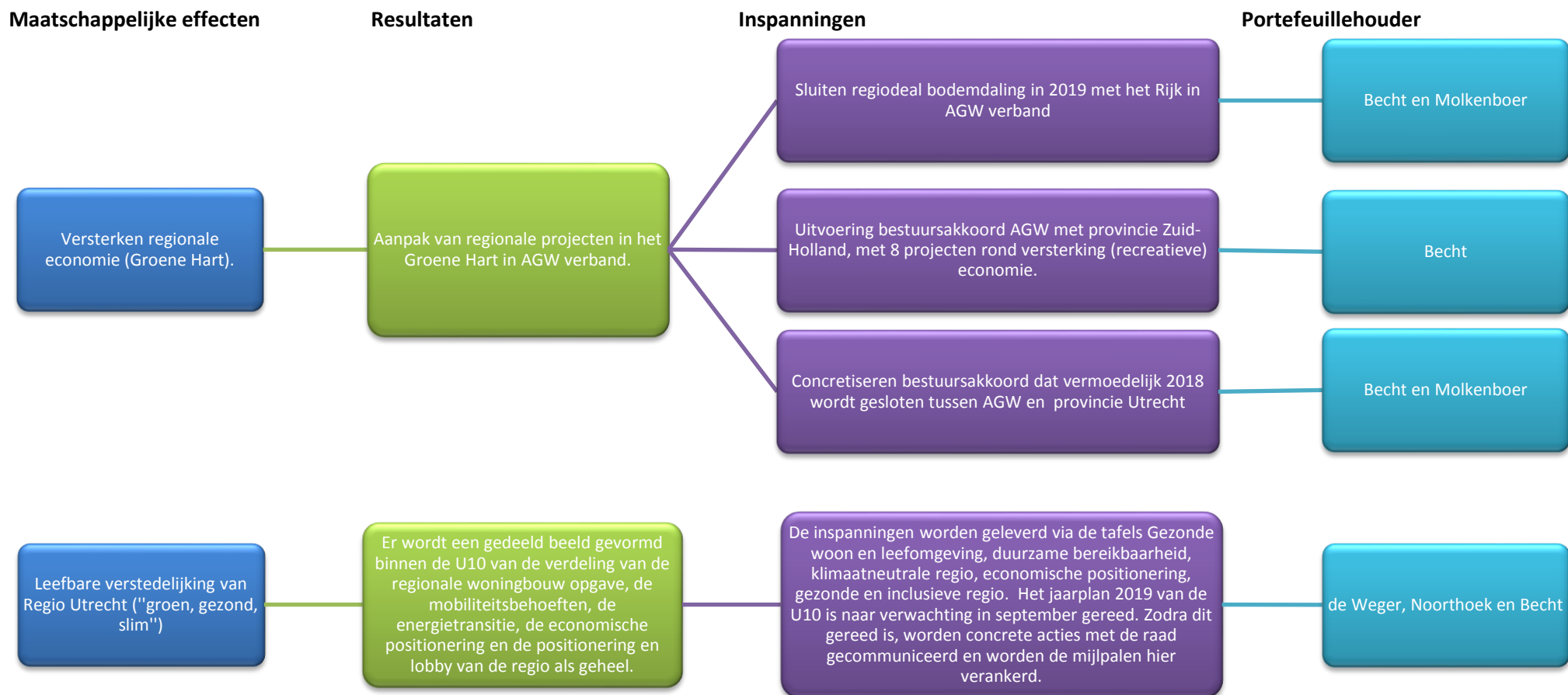
MAATSCHAPPELIJK OPGAVE: Veilig en gezonde leefomgeving

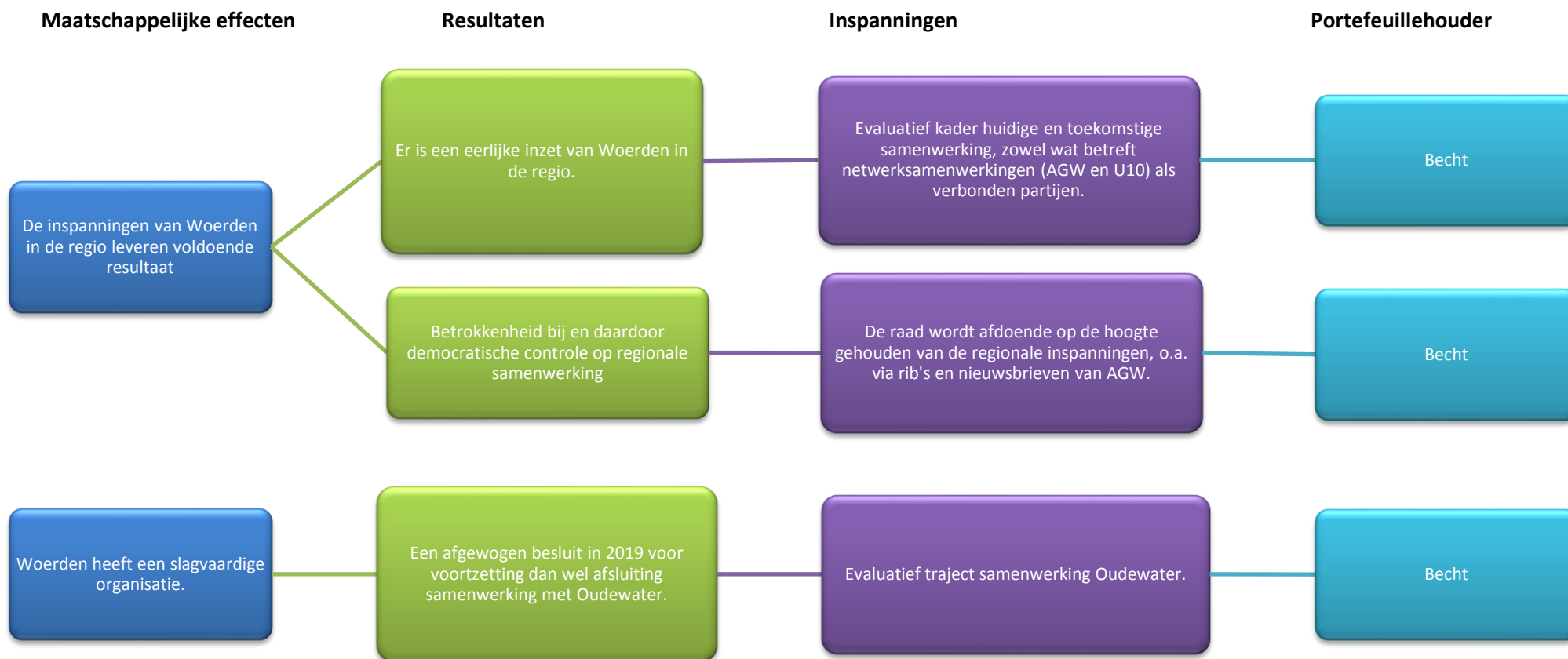

THEMA: Regionale samenwerking

MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Regionaal samenwerken

3. Het realiseren van de beoogde resultaten geeft de volgende lasten en baten

Programma		2018	2019	2020	2021	2022
1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid	Lasten	€ 8.639.448	€ 8.851.966	€ 8.476.248	€ 8.462.922	€ 8.426.788
	Baten	€ -1.215.728	€ -1.180.269	€ -1.064.467	€ -1.052.458	€ -1.018.458
1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid - Totaal		€ 7.423.720	€ 7.671.697	€ 7.411.781	€ 7.410.464	€ 7.408.330

Specificatie taakvelden

Omschrijving			2018	2019	2020	2021	2022
0.1	Bestuur	Lasten	€ 2.867.172	€ 2.767.878	€ 2.758.480	€ 2.665.063	€ 2.590.468
0.2	Burgerzaken		€ 1.349.223	€ 1.227.113	€ 1.008.644	€ 1.108.404	€ 1.109.393
1.1	Crisisbeheersing en brandweer		€ 2.847.465	€ 3.091.003	€ 3.012.047	€ 3.016.072	€ 3.073.974
1.2	Openbare orde en veiligheid		€ 1.325.527	€ 1.506.797	€ 1.434.262	€ 1.406.235	€ 1.381.099
5.4	Musea (streekarchief)		€ 250.061	€ 259.175	€ 262.815	€ 267.148	€ 271.854
Lasten - Totaal			€ 8.639.448	€ 8.851.966	€ 8.476.248	€ 8.462.922	€ 8.426.788
0.1	Bestuur	Baten	€ 216.588-	€ 240.047-	€ 238.745-	€ 238.736-	€ 238.736-
0.2	Burgerzaken		€ 871.520-	€ 809.240-	€ 694.740-	€ 682.740-	€ 648.740-
1.1	Crisisbeheersing en brandweer		€ 101.810-	€ 102.972-	€ 102.972-	€ 102.972-	€ 102.972-
1.2	Openbare orde en veiligheid		€ 25.810-	€ 28.010-	€ 28.010-	€ 28.010-	€ 28.010-
Baten - Totaal			€ 1.215.728-	€ 1.180.269-	€ 1.064.467-	€ 1.052.458-	€ 1.018.458-
1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid - Totaal			€ 7.423.720	€ 7.671.697	€ 7.411.781	€ 7.410.464	€ 7.408.330

Verschillenanalyse 2018 - 2019

Verschillen > € 50.000 zijn gespecificeerd, overige zijn samengevoegd onder 'Diversen'.

Taakveld	Toename lasten t.o.v. 2018		Voordeel/nadeel
0.1	Lagere kosten wethouders (-1 wethouder)	€ -117.000	Voordeel
0.1	Hogere kosten ondersteuning raad	€ 42.000	Nadeel
0.2	Lagere leges reisdocumenten en rijbewijzen (netto)	€ 18.000	Nadeel
0.2	Budgetten verkiezingen (schommelt jaarlijks)	€ 84.429	Nadeel
0.2	Loonkosten persoonsdocumentaties en dienstverlening	€ -141.146	Voordeel
1.1	Hogere bijdrage Veiligheidsregio Utrecht	€ 182.011	Nadeel
1.1	Onderhoudskosten brandweerkazernes (tegenpost staat op progr 6)	€ 53.716	Nadeel
1.2	Coalitie-akkoord - Budget veiligheidsbeleid	€ 350.000	Nadeel
1.2	Lagere budget Persoons gebonden aanpak (was eenmalig in 2018)	€ -200.086	Voordeel
	Diversen	€ -23.947	Voordeel
		€ 247.977	Nadeel

Investerings

NB - De lasten van onderstaande investeringen zijn al verwerkt in de (meerjaren-)begroting.

OMSCHRIJV. JAARSCHIJF 2019	Progr.	Jaar	Invest.	Afsch.	2019	2020	2021	2022	2023
Vervanging/verlenging beveiligingssoftware telewerken	1	2019	15.000	3		5.450	5.300	5.150	5.450
Vervanging firewall	1	2019	10.000	5		2.300	2.240	2.180	2.120
Vervanging /verlenging straalverbindingen	1	2019	21.000	5		4.830	4.704	4.578	4.452
Laptops en accessoires (NW)	1	2019	60.000	3		21.800	21.200	20.600	21.800
Mobile devicemanagement (NW)	1	2019	35.000	3		12.717	12.367	12.017	12.717
Citrix licenties (NW)	1	2019	28.500	3		10.355	10.070	9.785	10.355
Mobiele telefoons 250 stuks en accessoires (NW)	1	2019	112.500	3		40.875	39.750	38.625	40.875
Totaal jaarschijf 2019			280.000			98.327	95.631	92.935	97.769
Vervanging WiFi netwerk	1	2020	35.000	3			12.717	12.367	12.017
Laptops plus accessoires	1	2020	178.750	3			64.946	63.158	61.371
Switches	1	2020	105.000	5			24.150	23.520	22.890
Citrix licenties (NW)	1	2020	85.500	3			31.065	30.210	29.355
Mobiele telefoons 150 stuks en accessoires (NW)	1	2020	67.500	3			24.525	23.850	23.175
Totaal jaarschijf 2020			471.750				157.403	153.105	148.808
Virtuele servers	1	2021	125.000	3				45.417	44.167
Storage	1	2021	200.000	3				72.667	70.667
PC's	1	2021	20.000	4				5.600	5.450
Mobiele telefonie	1	2021	45.000	3				16.350	15.900
Locaties aanwezigheid software	1	2021	50.000	5				11.500	11.200
Vervanging softwarepakket belastingen	1	2021	120.000	5				27.600	26.880
Vervanging GEO informatiesysteem	1	2021	90.000	5				20.700	20.160
Totaal jaarschijf 2021			650.000					199.833	194.423
Vervanging software mail	1	2022	250.000	5					57.500
Beveiligingssoftware telewerken	1	2022	20.000	3					7.267
Uitwijk ESX en back up	1	2022	50.000	5					11.500
Thin Clients	1	2022	67.500	6					13.275
Laptops plus accessoires	1	2022	60.000	3					21.800
Mobile device management	1	2022	35.000	3					12.717
Citrix licenties	1	2022	28.500	3					10.355
Mobiele telefonie	1	2022	112.500	3					40.875
Totaal jaarschijf 2022			623.500						175.288
Totaal prioriteiten / ontwikkelingen			2.027.250			98.327	1.010.171	445.873	616.288

Onderbouwing bedragen uit coalitieakkoord

Veiligheid € 477.500 in 2019

PGA/Streetcornerwerk/ICT systeem	176.500
Aansturing BOA	50.000
Toezicht en handhaving	73.000
Ondermijning	50.000
BOA's/pilot gebiedsgericht werken*	127.500

In 2020 is voor taakveld veiligheid structureel € 427.500 beschikbaar en vanaf 2021 € 377.500

* Was incidenteel in 2018. Vanaf 2019 structureel geraamd.

2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer

Portefeuillehouder	Thema
Arthur Bolderdijk	Openbare ruimte/IBOR en Begraven en Begraafplaatsen
Arjan Noorthoek	Verkeer en vervoer en Parkeren/parkeerbeleid
Tymon de Weger	Afval en reiniging

1. Kern coalitieprogramma

Resultaten boeken in bereikbaarheid

Een leefbare stad is ook een bereikbare stad. Inwoners, ondernemers en bezoekers willen zonder gedoe naar hun bestemming kunnen komen. Dit geldt voor verkeer binnen Woerden en de dorpen, de regionale verbindingen en de verbindingen met de randstad. Deze verbindingen zijn in 2040 wat ons betreft verbeterd. Want wij zien nu knelpunten in zowel Woerden-West, door het ontbreken van een brug over de Oude Rijn, als in Woerden-Oost. Daarbij willen we het fietsverkeer versterken. Dit alles doen we op basis van de verkeersvisie. Daar gaan we dus de komende vier jaar resultaat behalen!

Integraal Beheer van de Openbare Ruimte (IBOR)

De afgelopen jaren is er een flinke kwaliteitsslag gemaakt in de openbare ruimte in Woerden. Hierbij is er echter te weinig geld gereserveerd voor het onderhoud hiervan. Gelukkig is alles nu wel in beeld gebracht. Maar om de kwaliteit van nu te behouden, is het belangrijk hier in te investeren. Hierbij zetten wij in op het onderhoud van kwalitatief hoogwaardig en ecologisch groen. Zorgwekkend is dat het aantal vliegende insecten de afgelopen jaren met 75% is afgenomen. Dit is bedreigend voor onze voedselproductie daar ons voedsel in grote mate afhankelijk is van bestuiving door bijen en hommels. Ook het aantal insectenetende vogels is drastisch afgenomen. Dit dwingt ons om de levensomstandigheden voor insecten sterk te verbeteren door in de openbare ruimte meer inspanningen hiervoor te leveren. Dit kan op vele manieren zoals meer bloeiende planten en bomen. Als een van de onderdelen van de investeringen in het onderhoudsplan van de openbare ruimte wordt er ook een beleidsplan Groen geschreven waarvan een kwalitatief goed bomenbestand passend bij het karakter van Woerden een onderdeel is. Verder wordt het onderhoud van wegen, bruggen en fietspaden goed geborgd en wordt er geïnvesteerd in speelplaatsen en openbare verlichting. Straatverlichting vervangen wij namelijk zo snel mogelijk door milieuvriendelijke varianten. Bij het vervangen van de straatverlichting kiezen we voor een duurzame oplossing en waar mogelijk combineren we dit met laadpalen voor elektrische fietsen en auto's. Ook besteden we in ons beleid aandacht aan de toegankelijkheid van de openbare ruimte voor iedereen, door hier al bij het ontwerp rekening mee te houden (inclusief ontwerp).

Crematorium

Voor vestiging van een crematorium is het kader dat de raad in meerderheid uitgesproken heeft dat dit mogelijk is. Gelet op de gevoelens die bij inwoners leven over dit tere onderwerp, is het een politiek vrij onderwerp, zodat coalitiepartijen naar eigen overtuiging kunnen stemmen. Het uitgangspunt bij het crematorium is zoals bij iedere andere ruimtelijke ontwikkeling: de ondernemer zet de ontwikkeling in gang.

Bodemdaling, klimaatbestendigheid en circulaire economie

Wij vinden de aanpak van bodemdaling in Woerden van belang, maar bodemdaling is niet alleen een probleem van de gemeente. Onze maatschappelijke partners moeten hierbij, ook financieel, worden betrokken. Een eerlijke verdeling van de kosten tussen samenleving, ontwikkelaars en overheid, maakt dit voor iedereen draagbaar. Samen met de partners Alphen, Gouda en provincies werken we aan een regiodeal met het Rijk, zodat onze investeringen op het gebied van bodemdaling ook daar op financiële steun kunnen rekenen. De concrete maatregelen die uit het programma bodemdaling en

het programma klimaatbestendig komen, moeten in het IBOR worden ondergebracht. De maatregelen die uit het programma circulaire economie komen, worden in de normale afval en reiniging van de gemeente opgenomen.

Vervolg op Verkeersvisie 2030

Om Woerden nu en in de toekomst leefbaar en bereikbaar te houden moeten wij ons verkeer beter, veiliger en duurzamer organiseren. De komende jaren brengen we daarom de Verkeersvisie 2030, die samen met inwoners, ondernemers en vertegenwoordigers van belangenorganisaties is opgesteld, tot uitvoering. Samen met de participatiegroep verkeer wordt de visie uitgewerkt in een meerjarig verkeersmaatregelenplan dat wordt vastgesteld door de raad.

Vooruitlopend hierop starten we de aanpak van de grote verkeersknelpunten zowel in Woerden West als in Woerden Oost, om de verkeersdoorstroming te verbeteren en verkeersveiligheid te vergroten. Na 30 jaar politieke en maatschappelijke discussie pakken wij de verkeerssituatie in Woerden West fundamenteel aan. Op grond van de raadsbreed aanvaarde Verkeersvisie beseffen we de urgentie van fundamentele oplossingen des te meer. We zien dat er in Woerden West zowel een lokaal als een regionaal probleem is met het verkeer. Om bij te dragen aan de oplossing van het lokale probleem, leggen we allereerst een brug aan over de Oude Rijn om Rietveld aan te sluiten op de Hollandbaan. Dit scheelt in de spits 35% van het gemotoriseerd verkeer op de Rembrandtlaan, de Joz. Israëlslaan en de Boerendijk/Hoge Rijndijk. Zo snel als mogelijk werken we het tracé uit. We kiezen voor de variant die effectief en efficiënt is om de verkeersproblematiek in Woerden West aan te pakken. Met de kennis van nu verdient de Gildenbrugvariant (A) de voorkeur en om dat grondig te toetsen wordt deze vergeleken met de variant aan de oostkant van de rioolwaterzuivering (C).

Ook gaan we direct aan de slag met een oplossing voor de regionale verkeersstromen langs Woerden West. We onderzoeken daarom grondig in deze periode de mogelijkheden voor het doortrekken van de Molendijk naar het noorden, met een aansluiting op de noordelijke oever van de Oude Rijn. Daarvoor gaan we in gesprek met onze bestuurlijke partners: Bodegraven-Reeuwijk, de betrokken provincies en het Rijk. Op basis van het onderzoek en deze gesprekken nemen we verdere besluiten over een afdoende oplossing voor alle verkeersstromen in en langs Woerden-West. In Woerden Oost wordt om te beginnen de Steinhagense weg omgelegd en investeren we in een veilige situatie waarbij fiets- en autoverkeer wordt gescheiden.

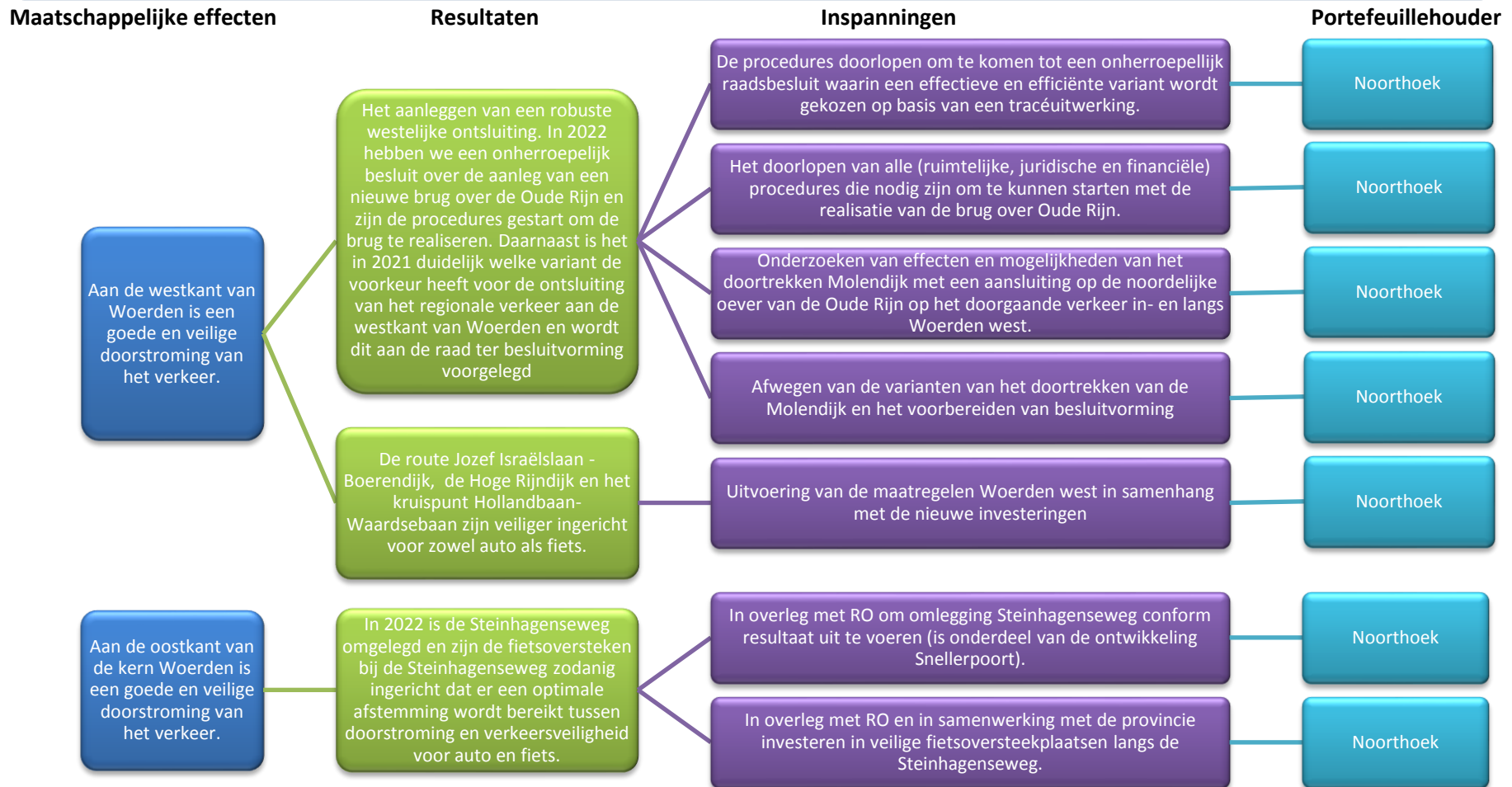
In het meerjarige verkeersmaatregelenplan, dat door de raad wordt vastgesteld, nemen we alle maatregelen op die nodig zijn om de Verkeersvisie 2030 te realiseren. Hierbij denken wij tenminste aan de volgende punten:

- a. Aanpak van fietsknelpunten en het verbeteren van de fietsinfrastructuur (in en om het centrum en op de werk- en schoolroutes) heeft prioriteit in de uitvoering van het verkeersmaatregelenplan. We benutten daarbij de financieringsmogelijkheden vanuit de provincie en andere overheden optimaal.
- b. Er wordt onderzocht of de toegang tot de binnenstad voor fietsers toegankelijker kan worden door de voorrang van de binnenring af te halen. Dit creëert een gelijkwaardige positie tussen motorvoertuigen en fietsers.
- c. Duurzame mobiliteit, zoals het gebruik van de fiets binnen Woerden en tussen de dorpen, maken wij aantrekkelijker. Met NS en ProRail werken we aan de blijvende aantrekkelijkheid van treinverbindingen voor vervoer naar de grote steden om ons heen. Ook de aansluiting met ander openbaar vervoer binnen de gemeente en in de regio geven wij daarbij de nodige aandacht.
- d. We bekijken hoe we de ontsluiting van Woerden Oost verder kunnen vormgeven.
- e. Ook verbeteren we verkeersveiligheid van de wijk door 30km zones in te voeren.
- f. Het parkeerbeleid voeren wij kostenneutraal uit. In 2019 wordt het beleid voor betaald parkeren opgesteld.

Voor de investeringsmaatregelen maken wij de benodigde middelen structureel vrij om de kapitaallasten en onderhoudskosten op de korte en lange termijn te kunnen financieren.

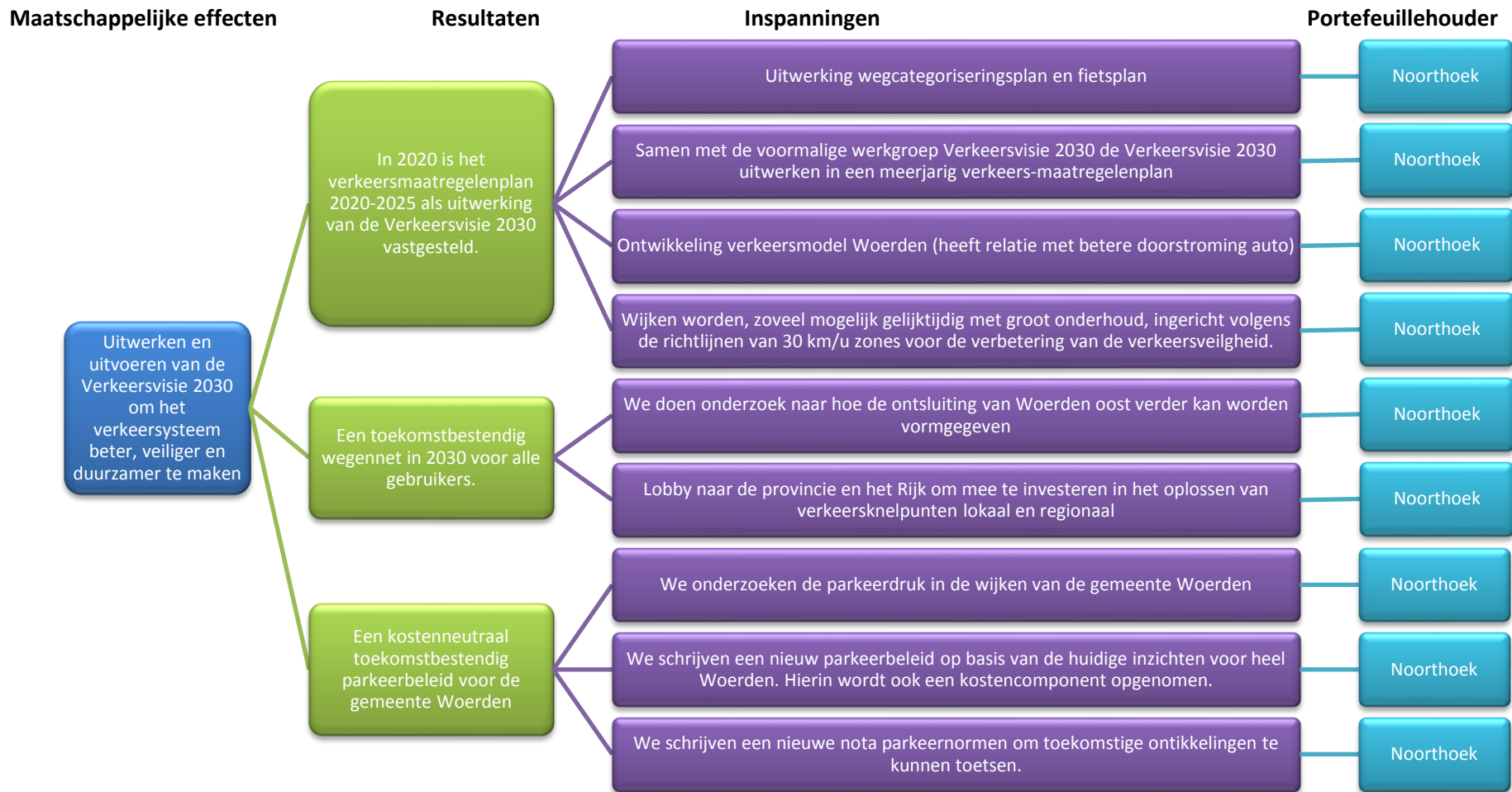
2. Doelenboom fysiek beheer openbare ruimte en vervoer

PROGRAMMA: 2   THEMA: Bereikbaarheid   MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Aanpak van de grote verkeersknelpunten in Woerden west en oost

PROGRAMMA: 2   THEMA: Verkeer   MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Verkeer in Woerden beter, veiliger en duurzamer

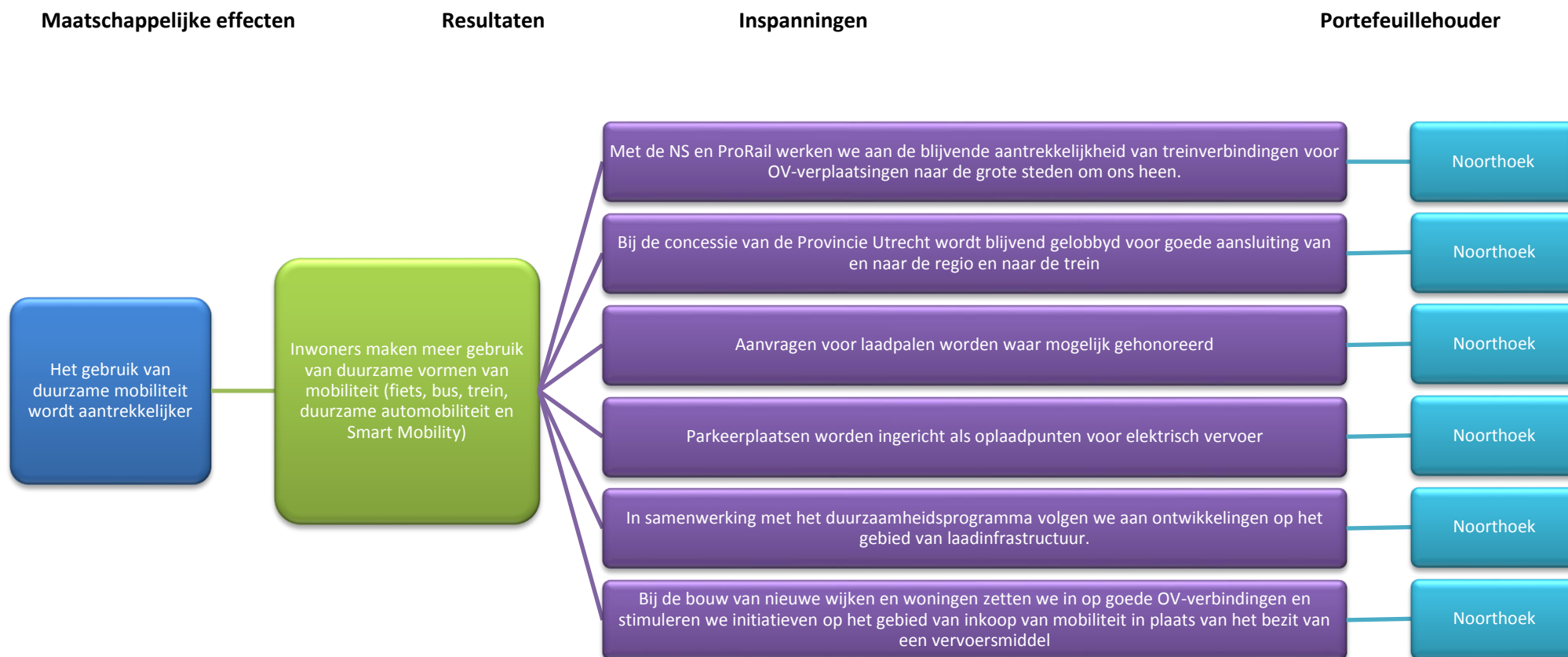
Maatschappelijke effecten

Resultaten

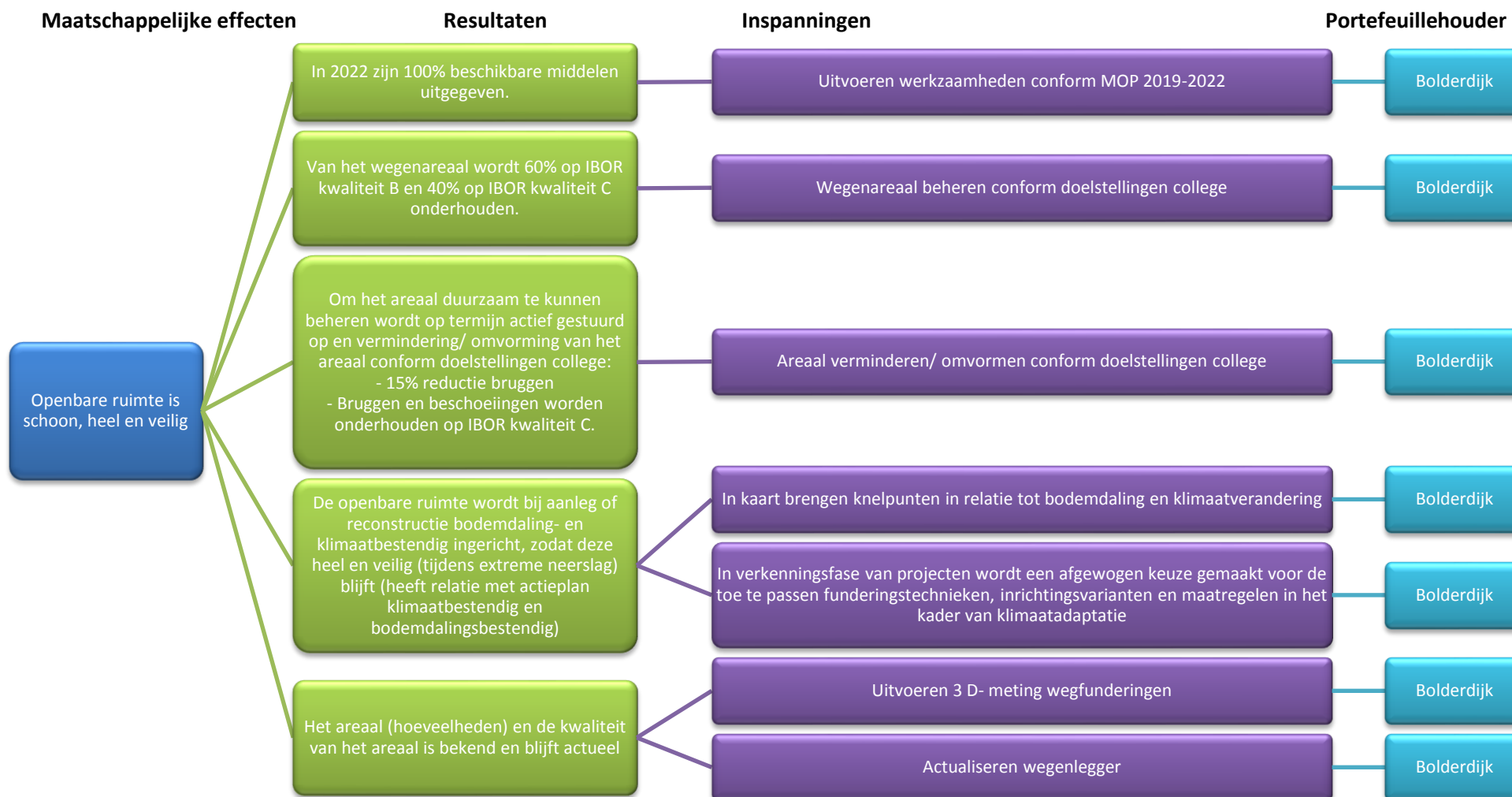
Inspanningen

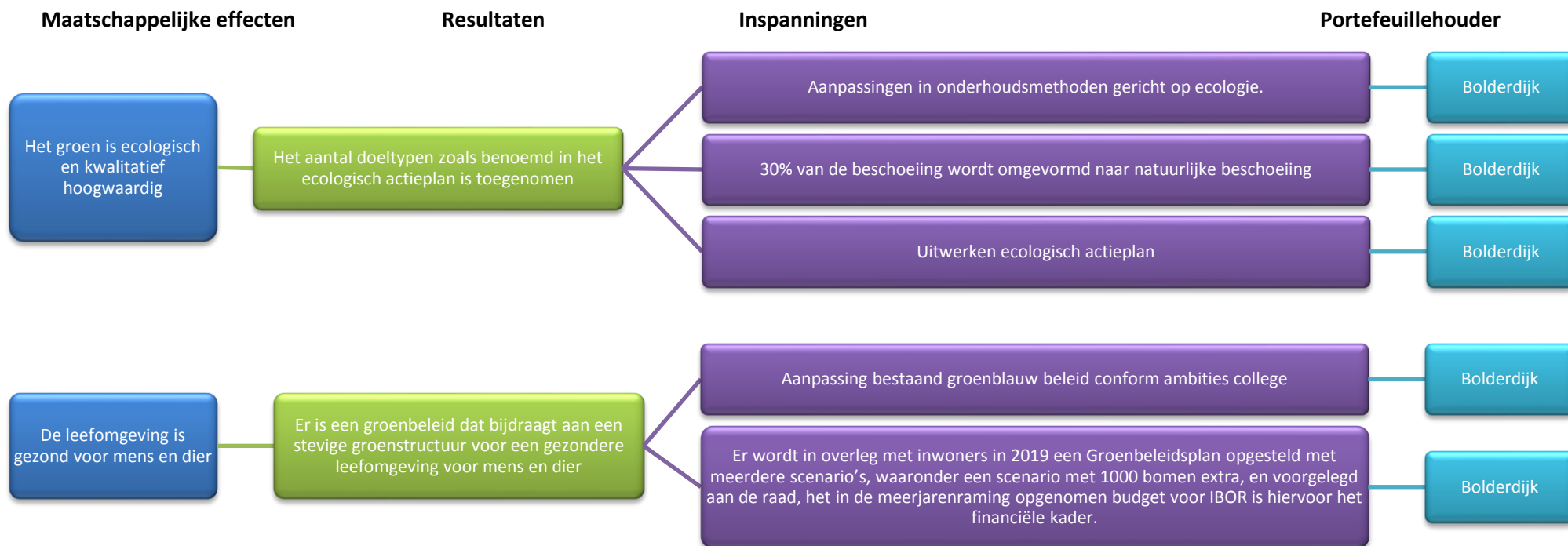
Portefeuillehouder

PROGRAMMA: 2   THEMA: IBOR   MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR)

PROGRAMMA: 2   **THEMA: Afval en Reiniging**   **MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Circulaire Economie is verankerd in de Woerdense samenleving (2050 economie circulair)**

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

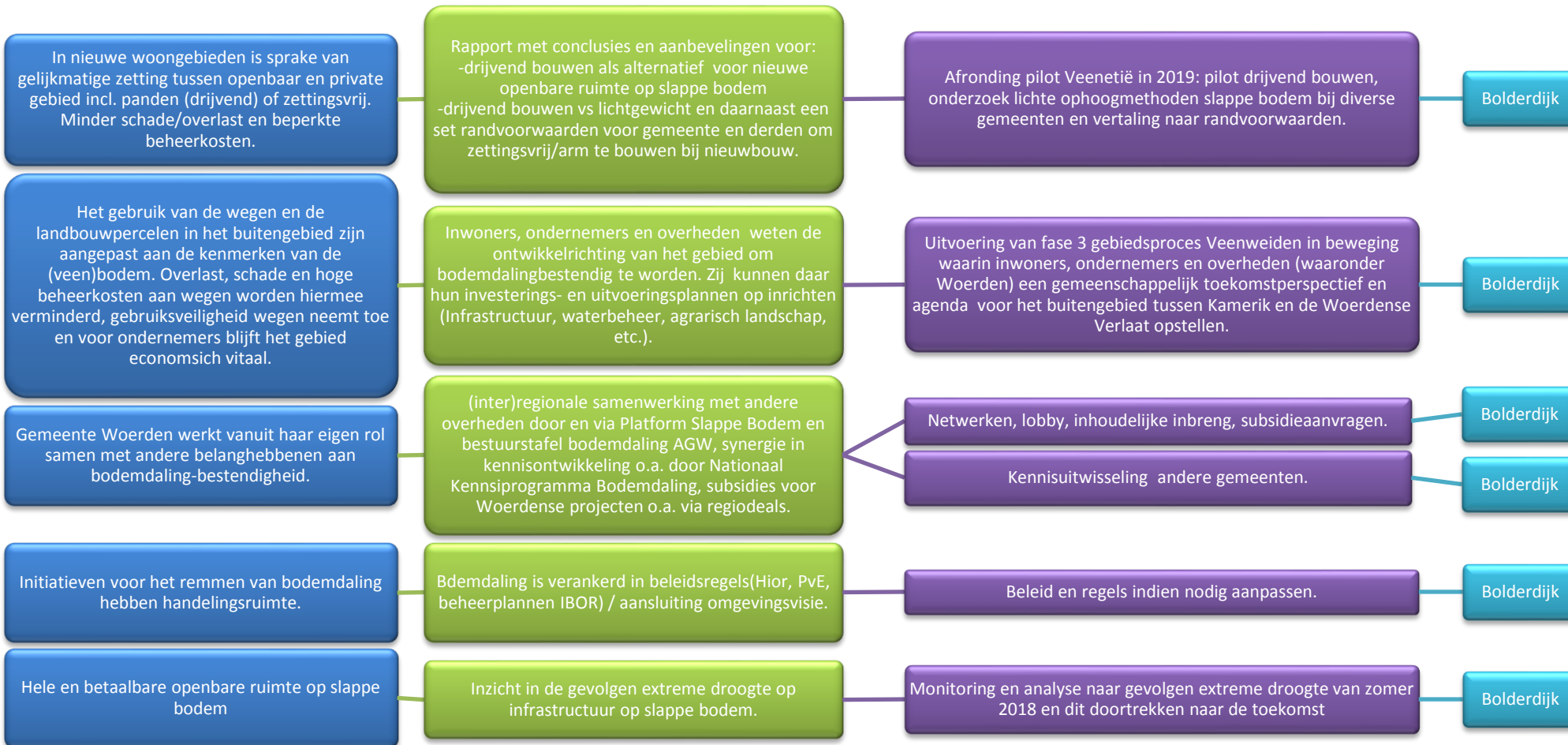
PROGRAMMA: 2   THEMA: Bodemdaling   MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Bodemdalingbestendige gemeente in 2050

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

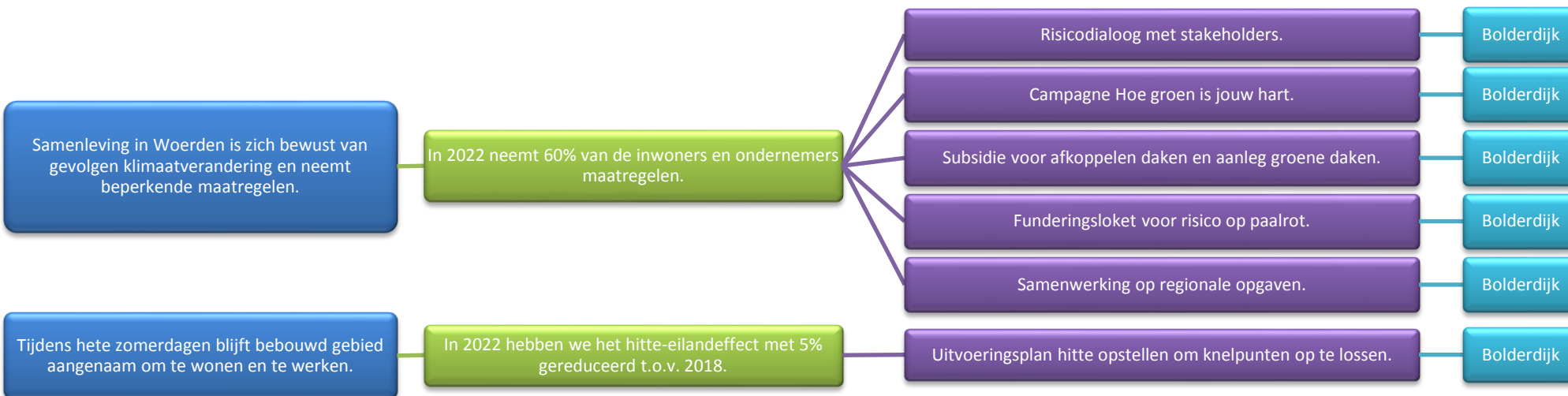
PROGRAMMA: 2   THEMA: Klimaatbestendig   MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Klimaatbestendige gemeente in 2050

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

3. Het realiseren van de beoogde resultaten geeft de volgende lasten en baten

Programma		2018	2019	2020	2021	2022
2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer	Lasten	€ 24.462.176	€ 26.141.663	€ 26.895.915	€ 27.123.171	€ 27.209.009
	Baten	€ -12.114.586	€ -12.800.604	€ -12.989.351	€ -13.408.715	€ -13.557.318
2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer - Totaal		€ 12.347.590	€ 13.341.059	€ 13.906.564	€ 13.714.456	€ 13.651.691

Specificatie taakvelden

Omschrijving		2018	2019	2020	2021	2022
2.1 Verkeer en vervoer	Lasten	€ 8.495.724	€ 9.928.057	€ 10.389.633	€ 10.234.830	€ 10.230.936
2.2 Parkeren		€ 1.644.666	€ 1.662.854	€ 1.663.058	€ 1.663.258	€ 1.662.461
2.4 Economische havens en waterwegen		€ 1.380.297	€ 1.299.523	€ 1.330.071	€ 1.316.055	€ 1.296.172
3.4 Economische promotie		€ 204.215	€ 206.030	€ 206.030	€ 206.030	€ 206.030
5.6 Media		€ 38.356	€ 41.297	€ 41.297	€ 41.297	€ 41.297
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie		€ 4.409.670	€ 4.183.095	€ 4.258.645	€ 4.238.564	€ 4.205.131
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie		€ 103.850	€ 105.095	€ 105.095	€ 105.095	€ 105.095
7.2 Riolering		€ 3.771.962	€ 3.912.756	€ 4.097.128	€ 4.253.160	€ 4.358.644
7.3 Afval		€ 3.792.367	€ 4.183.619	€ 4.188.169	€ 4.451.545	€ 4.492.696
7.5 Begraafplaatsen en crematoria		€ 621.069	€ 619.337	€ 616.789	€ 613.337	€ 610.547
Lasten - Totaal		€ 24.462.176	€ 26.141.663	€ 26.895.915	€ 27.123.171	€ 27.209.009
0.63 Parkeerbelasting	Baten	€ 1.657.500-	€ 1.748.000-	€ 1.748.000-	€ 1.748.000-	€ 1.748.000-
2.1 Verkeer en vervoer		€ 144.550-	€ 144.594-	€ 144.594-	€ 144.594-	€ 144.594-
2.4 Economische havens en waterwegen		€ 41.135-	€ 46.185-	€ 46.185-	€ 46.185-	€ 46.185-
3.4 Economische promotie		€ 53.000-	€ 53.636-	€ 53.636-	€ 53.636-	€ 53.636-
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie		€ 21.089-	€ 21.308-	€ 21.089-	€ 21.089-	€ 21.089-
7.2 Riolering		€ 4.543.748-	€ 4.712.637-	€ 4.897.009-	€ 5.053.041-	€ 5.158.524-
7.3 Afval		€ 5.022.134-	€ 5.435.237-	€ 5.439.831-	€ 5.703.163-	€ 5.746.283-
7.5 Begraafplaatsen en crematoria		€ 631.430-	€ 639.007-	€ 639.007-	€ 639.007-	€ 639.007-
Baten - Totaal		€ 12.114.586-	€ 12.800.604-	€ 12.989.351-	€ 13.408.715-	€ 13.557.318-
2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer - Totaal		€ 12.347.590	€ 13.341.059	€ 13.906.564	€ 13.714.456	€ 13.651.691

Verschillenanalyse 2018 - 2019

Verschillen > € 50.000 zijn gespecificeerd, overige zijn samengevoegd onder 'Diversen'.

Taakveld	Toename lasten t.o.v. 2018		Voordeel/Nadeel
2.1	Coalitieakkoord - Budget verkeerszaken	€ 750.000	Nadeel
2.1/2.4/5.7	Coalitieakkoord -Verlaging IBOR budgetten	€ -652.081	Voordeel
2.1	Wegvallen eenmalige budgetten vanuit 2018 bedrijfsvoering openbare ruimte	€ -110.000	Voordeel
2.1	Wegvallen eenmalige budgetten vanuit 2018 ontwikkeling veengebied en ruimtelijke adaptatie	€ -199.000	Voordeel
2.1/2.4/5.7	Kapitaallasten IBOR investeringen economisch nut	€ 340.331	Nadeel
2.1	Kapitaallasten IBOR investeringen maatschappelijk nut	€ 896.227	Nadeel
2.1	Kapitaallasten verkeersinvesteringen	€ 108.176	Nadeel
5.7	Hogere bijdrage recreatieschap	€ 34.700	Nadeel
	Diversen	€ -174.884	Voordeel
		€ 993.469	Nadeel

Investeringen

NB - De lasten van onderstaande investeringen zijn al verwerkt in de (meerjaren-)begroting.

OMSCHRIJV. JAARSCHIJF 2019	Progr.	Jaar	Invest.	Afsch.	2019	2020	2021	2022	2023
Inhaalslag bomen	2	2019	250.000	20		20.000	19.625	19.250	18.875
Inhaalslag beweegbare bruggen	2	2019	500.000	20		40.000	39.250	38.500	37.750
Inhaalslag achterstanden verharding (EPS)	2	2019	750.000	25		52.500	51.600	50.700	49.800
Fiat Doblo 6-VGD-41	2	2019	33.000	7		5.704	5.563	5.421	5.280
Vervanging verhardingen 2019	2	2019	4.650.000	40		255.750	252.263	248.775	245.288
Renovatie verhardingen 2019	2	2019	1.550.000	25		108.500	106.640	104.780	102.920
Groeninvesteringen 2019	2	2019	900.000	20		72.000	70.650	69.300	67.950
Bruggen 2019	2	2019	660.000	25		46.200	45.408	44.616	43.824
Oevers en beschoeiingen 2019	2	2019	624.000	25		43.680	42.931	42.182	41.434
Openbare verlichting armaturen 2019	2	2019	140.000	25		9.800	9.632	9.464	9.296
Openbare verlichting masten 2019	2	2019	70.000	40		3.850	3.798	3.745	3.693
Speelvoorzieningen 2019	2	2019	198.000	12		22.440	21.945	21.450	20.955
Totaal jaarschijf 2019			11.394.000			785.894	772.894	759.250	745.928
Tractie (Mitsubishi L200)	2	2020	55.000	10		7.150	6.985	6.820	
Tractie (2 wielige tractor Goldini)	2	2020	20.000	10		2.600	2.540	2.480	
Multiar Hako begravingen	2	2020	100.000	10		13.000	12.700	12.400	
Tractie (2 waterpompen)	2	2020	45.000	10		5.850	5.715	5.580	
Hefbrug garage stadserf	2	2020	12.000	20		960	942	924	
Vervanging verhardingen 2020	2	2020	4.650.000	40		255.750	252.263	248.775	
Renovatie verhardingen 2020	2	2020	1.550.000	25		108.500	106.640	104.780	

Groeninvesteringen 2020	2	2020	900.000	20		72.000	70.650	69.300
Bruggen 2020	2	2020	660.000	25		46.200	45.408	44.616
Oevers en beschoeiingen 2020	2	2020	624.000	25		43.680	42.931	42.182
Openbare verlichting armature 2020	2	2020	140.000	25		9.800	9.632	9.464
Openbare verlichting masten 2020	2	2020	70.000	40		3.850	3.798	3.745
Speelvoorzieningen 2020	2	2020	198.000	12		22.440	21.945	21.450
Totaal jaarschijf 2020			9.024.000			591.780	582.148	572.516
Tractor New Holland Boomer 3040	2	2021	44.000	10			5.720	5.588
Tractie (aanhangers 4 stuks)	2	2021	106.000	8			16.430	16.033
Tractie (sirius strooiers 5 stuks)	2	2021	186.000	8			28.830	28.133
Hogedrukreiniger aardgas	2	2021	12.000	10			1.560	1.524
Compactor 1	2	2021	25.000	8			3.875	3.781
Aanleg ongelijkvloerse kruising Steinhagenseweg	2	2021	1.950.000	25			136.500	134.160
Vervanging verhardingen 2021	2	2021	4.650.000	40			255.750	252.263
Renovatie verhardingen 2021	2	2021	1.550.000	25			108.500	106.640
Groeninvesteringen 2021	2	2021	900.000	20			72.000	70.650
Bruggen 2021	2	2021	660.000	25			46.200	45.408
Oevers en beschoeiingen 2021	2	2021	624.000	25			43.680	42.931
Openbare verlichting armature 2021	2	2021	140.000	25			9.800	9.632
Openbare verlichting masten 2021	2	2021	70.000	40			3.850	3.798
Speelvoorzieningen 2021	2	2021	198.000	12			22.440	21.945
Totaal jaarschijf 2021			11.115.000				755.135	742.484
Compactor 2	2	2022	25.000	8				3.875
Tractor New Hollandd Boomer 3050	2	2022	45.000	8				6.975
Verkeersmaatregelen investeringen (annuitair)	2	2022	12.000.000	30				612.231
Vervanging verhardingen 2022	2	2022	4.650.000	40				255.750
Renovatie verhardingen 2022	2	2022	1.550.000	25				108.500
Groeninvesteringen 2022	2	2022	900.000	20				72.000
Bruggen 2022	2	2022	660.000	25				46.200
Oevers en beschoeiingen 2022	2	2022	624.000	25				43.680
Openbare verlichting armature 2022	2	2022	140.000	25				9.800
Openbare verlichting masten 2022	2	2022	70.000	40				3.850

Speelvoorzieningen 2022	2	2022	198.000	12					22.440
Totaal jaarschijf 2022			20.862.000						1.185.301

Totaal prioriteiten / ontwikkelingen			52.395.000		785.894	1.364.352	2.096.533	3.246.230	
---	--	--	-------------------	--	----------------	------------------	------------------	------------------	--

Budgettair neutrale investeringen

NB - De lasten van onderstaande investeringen zijn al verwerkt in de (meerjaren-)begroting.

Afvval en Reiniging									
OMSCHRIJV. JAARSCHIIF 2019	Progr.	Jaar	Invest.	Afsch.	2019	2020	2021	2022	2023
Huisvuilwagen (2 stuks)	2	2019	520.000	8		74.077	74.077	74.077	2.000
Totaal jaarschijf 2019			520.000			74.077	74.077	74.077	2.000
Huisvuilwagen (1 stuk)	2	2020	260.000	8			37.039	37.039	37.039
Totaal jaarschijf 2020			260.000				37.039	37.039	37.039
Veegmachine Johnson	2	2021	180.000	8				25.642	25.642
Totaal jaarschijf 2021			180.000					25.642	25.642
Totaal Afval en Reiniging			960.000			74.077	111.116	136.758	64.681

Riolering									
OMSCHRIJV. JAARSCHIIF 2019	Progr.	Jaar	Invest.	Afsch.	2019	2020	2021	2022	2023
Vrijvervalriolering	2	2019	1.800.000	40		99.000	97.650	96.300	94.950
Mechanische riolering	2	2019	420.000	15		40.600	39.760	38.920	38.080
Duikers en drainage	2	2019	105.000	40		5.775	5.696	5.618	5.539
Totaal jaarschijf 2019			2.325.000			145.375	143.106	140.838	138.569
Vrijvervalriolering	2	2020	1.800.000	40			99.000	97.650	96.300
Duikers en drainage	2	2020	105.000	40			5.775	5.696	5.618
Totaal jaarschijf 2020			1.905.000				104.775	103.346	101.918
Vrijvervalriolering	2	2021	1.800.000	40				99.000	97.650
Duikers en drainage	2	2021	105.000	40				5.775	5.696
Totaal jaarschijf 2021			1.905.000					104.775	103.346
Vrijvervalriolering	2	2022	1.800.000	40					99.000
Duikers en drainage	2	2022	105.000	40					5.775
Totaal jaarschijf 2022			1.905.000						104.775
Totaal Afval en Reiniging			8.040.000			145.375	247.881	348.959	448.608

Onderbouwing bedragen uit coalitieakkoord

Verkeerszaken 350.000 + 400.000 in 2019

3D Wegfunderingen	90.000
Actualisering wegenlegger	55.000
Update parkeerbeleid	100.000
Bouwen verkeersmodel	100.000
Uitwerken verkeersvisie	50.000
Handboek Veiligheid in installatieverantwoordelijkheden bij elektrische installaties	30.000
Uitbreiden telprogramma	25.000
Kleine verkeersmaatregelen	200.000

Met ingang van 2020 is structureel € 400.000 extra voor verkeerszaken beschikbaar.

3. Sociaal domein

Portefeuillehouder	Thema
George Becht	Economische Zaken(arbeidsmarkt) en Werk en Inkomen en Meedoen.
Tymon de Weger	Welzijn/WMO/integrale toegang Woerden Wijzer, Wijkgericht werken en Leefbaarheid
Arjan Noorthoek	Jeugdzaken en jeugdzorg, Volksgezondheid

1. Kern coalitieprogramma

In Woerden doet iedereen mee

Samen met de inwoners werken we aan een Woerden waar iedereen mee doet in het maatschappelijk en economisch proces. Dit maakt integraal onderdeel uit van ons beleid. Woerden Inclusief is als onafhankelijke partij in staat om ons om hier gevraagd en ongevraagd van advies te voorzien.

Sociaal werken in Wijken en Dorpen

Wij willen maximaal aansluiten bij de leefwereld, de omstandigheden en mogelijkheden van onze inwoners. Daarom vinden we het belangrijk dat wij inwoners begrijpen en goed met hen kunnen communiceren. En daarvoor is het weer belangrijk dat wij naar hen toegaan en dat wij hun situatie in de wijk of in de kern leren kennen. En wat is nu het mooie? Als je meer van de mensen begrijpt, kun je problemen gemakkelijker voorkomen. Het aansluiten op de leefwereld van inwoners en preventie gaan daarom hand in hand.

De komende jaren willen we stapsgewijs verder met de transformatie van het sociaal domein. Onze inzet blijft erop gericht dat inwoners de zorg krijgen die ze echt nodig hebben. De gemeente staat dichtbij haar inwoners en legt gemakkelijk de verbinding met het informele netwerk en maatschappelijke organisaties. De vraag van de inwoner staat centraal, waarop het aanbod van de gemeente maar ook van andere partijen wordt afgestemd. Problemen worden hierdoor vroegtijdig gesignaleerd en opgepakt. Doordat we meer bij de inwoner betrokken zijn, kunnen we de zogenaamde 'voorliggende voorzieningen' ook beter laten aansluiten op de behoeften van de inwoners. De match van behoeften en voorzieningen gaan we dan ook maken. De voorzieningen zijn hierdoor herkenbaar, vertrouwd en voorhanden voor de inwoners. Een gevolg hiervan is dat er bij de hulpvraag van inwoners komende jaren een verschuiving optreedt van de inzet in 2e lijns-zorg naar de inzet vanuit de informele ondersteuning door vrijwilligers en maatschappelijke organisaties (het zogenaamde 'voorveld').

We zijn in Woerden nog teveel geneigd om bij het aanbod van zorg- en welzijnsvoorzieningen in te zetten op behoud van zorgcontinuïteit. Maar een herziening van het aanbod is een voorwaarde om te toetsen of het aanbod nog wel voldoet aan de vraag van de inwoners. Waar zitten dubbellingen in het aanbod en waar zitten nog blinde vlekken? We stellen onszelf bij het aanbod van deze voorzieningen als doel om meer inwonergegericht te werken om inwoners betaalbare zorg op maat te kunnen verlenen.

Hier zijn twee dingen voor nodig:

1. Er wordt een beweging op gang gebracht van maatwerkvoorzieningen naar algemeen voorliggende voorzieningen. Om ervoor te zorgen dat de voorliggende voorzieningen ook aansluiten op de behoefte van de inwoners, worden de subsidierelaties met welzijnsorganisaties vanuit een nulsituatie opnieuw ingericht. Welzijnsorganisaties blinken uit in een sterke samenwerking met het voorveld en in hun informele netwerken. De afbouw van de lopende subsidieafspraken vindt tijdig en zorgvuldig plaats, waarbij de welzijnsorganisaties vervolgens voldoende tijd krijgen om opnieuw subsidie aan te vragen, op basis van het bovengenoemde perspectief.

2. De gemeente zelf zoekt (fysiek) aansluiting bij de leefwereld van de inwoners. Daarmee bedoelen we dat ambtenaren aanwezig zijn in de wijk en vanuit die eigen context van de inwoner met hem of haar het gesprek aangaan. Inwoners ervaren nu onvoldoende ondersteuning in de eigen leefomgeving. Hierdoor is de drempel om hulp te vragen bij de gemeente hoog en die stap wordt vaak (te) laat genomen. Onze ervaring is dat de daadwerkelijke hulpvraag vaak niet altijd direct duidelijk en vastomlijnd is. Wel wordt deze hulpvraag voorafgegaan door allerlei signalen die kunnen worden opgemerkt door de directe omgeving. Daarom zoeken wij aansluiting bij de zogenaamde 'natuurlijke vindplaatsen', dat wil zeggen dat we (dichtbij) die plekken zijn waar wij mensen in bepaalde situaties verwachten, zodat we de eerste signalen kunnen opmerken. Elke wijk kent daarom een centrale locatie waar 'dingen logisch samen komen' en 'verbindingen worden gelegd'. En waar tegelijkertijd een bestaande werkplek is waar een ambtenaar gebruik van kan maken, zoals bijvoorbeeld het dorpshuis, het consultatiebureau, de school of de dagbestedingsruimte voor ouderen. Verschillen in dorpen of wijken worden gerespecteerd. Deze huidige locaties worden gemeenschappelijk gebruikt en voor meerdere doeleinden ingezet. Hierbij wordt casemanagement belangrijk: we volgen de inwoner en stemmen gezamenlijk met de inwoner de benodigde zorg optimaal af. De inwoner voelt zich hiermee gekend en vastgehouden en voor de overheid moet dit ook effectiviteit opleveren.

Een voorbeeld van preventie in het kader van sociaal werken in wijken en dorpen is de Schuldhulpverlening. Daar leggen wij het accent meer op preventie en het helpen van her- en erkennen van problematische schulden. Wij zullen de vrijwilligers die nu goed werk verrichten verder ondersteunen. Hierdoor weten mensen de weg naar hulp eerder te vinden, op het moment dat de schuldproblematiek nog gemakkelijker beheersbaar is. De werklast op het gemeentehuis zelf neemt hiermee af. De gemeente dient zodoende de gemeenschap.

Verslavingspreventie hoort in het lokale gezondheidsbeleid een stevige en blijvende plek te hebben. Behalve op alcohol- en softdrugsverslaving richt deze preventie zich op alle vormen van verslaving. Het is belangrijk om problemen te voorkomen en mensen (jongeren en ouderen) te wijzen op de risico's en daarom willen we goede informatie en voorlichting geven.

Deze bovengeschetste ontwikkeling kunnen wij niet alleen verzorgen. Daar hebben wij anderen voor nodig.

Strategische partners

Bij het sociaal werken in wijken en dorpen zijn er strategische partners waar wij mee samenwerken. De traditioneel sterke vrijwilligersorganisaties in Woerden en de dorpen, en de andere welzijnsorganisaties zijn zulke partners. De gemeente neemt een coördinerende rol waarin vrijwilligersorganisaties, de zorg en voorliggende voorzieningen samen zo goed mogelijk worden aangesloten op de leefwereld van de inwoner. Het is hierbij mogelijk voor vrijwilligers die met kinderen of kwetsbare mensen werken om gratis een VOG krijgen. De Gemeente bevordert dit. Wij erkennen daarbij het belangrijke werk dat de mantelzorgers verrichten. De gemeente gaat daarom ondersteuning bieden om overbelasting van de mantelzorger te voorkomen. Denk hierbij aan voorlichting/informatie over dementie, respijtzorg, tijdelijke opvang en persoonlijke en individuele begeleiding thuis. Om hen te waarderen en hen de gelegenheid te geven hun verhaal te vertellen, organiseren we een jaarlijks bedankmoment voor hen.

Een belangrijke strategische partner is Ferm Werk. Wij hebben waardering voor het werk dat Ferm Werk uitvoert, maar zien ook dat wij meer maatwerk nodig hebben voor de mensen die moeilijk naar werk te begeleiden zijn. Juist bij hen moeten wij ook aansluiten op hun leefwereld, om een ingang te krijgen en hen te laten participeren in de maatschappij. Daarom zal het casemanagement voor deze inwoners weer door de gemeente worden uitgevoerd en zoekt de gemeente verdere afstemming met het lokale bedrijfsleven om waar mogelijk betaald werk weer in zicht te brengen. Dit doen wij in samspraak met onze partners binnen Ferm Werk.

De huisartsen en zorgaanbieders zijn ook partners. We zetten in op een open gesprek met de huisartsen en een goede samenwerking. Wij zijn blij met de pilot waarin 3 huisartspraktijken een praktijkondersteuner hebben aangenomen en vragen anderen dit voorbeeld te volgen. Voor de inwoners staat de kwaliteit van de zorg voorop. Dat betekent dat zorgaanbieders strategische partners van de gemeente zijn in het sociaal domein. Daarom gaan we met die zorgaanbieders afspraken maken, die ook willen investeren in Woerden. Dit betekent dat we minder zorgaanbieders zullen contracteren en dat de kwaliteit van de zorg stijgt. Hierbij trekken we op met andere gemeenten binnen de regio. Binnen een reeds lopend behandeltraject wordt de zorgcontinuïteit zoveel mogelijk gewaarborgd. Specifieke aandacht hebben wij voor woonvormen die de overgang van jeugd naar jongvolwassenheid overbruggen. Ook hier willen wij liever voorkomen dan genezen. Daarom wordt preventie in de jeugdzorg een vast agendapunt in de diverse overlegstructuren. De gevolgen van 'vechtscheidingen' zijn wat ons betreft hierbij een prioriteit. Het doel hierbij is dat onze inwoners bij 'vechtscheidingen' gemakkelijk de weg naar ondersteuning kunnen vinden als zij dat nodig achten.

Hierbij is het belangrijk dat er innovatie in het sociaal domein plaatsvindt. Dit verbetert de zorg, en vergroot het welzijn. Daarom wordt er een "innovatiebudget" op de begroting gezet, waarmee duurzaam pilots kunnen worden ondersteund. De verwachting is dat dit ook nog eens een besparing kan opleveren. Voor ouderen is er ook ruimte voor innovatie bij woonprojecten waarbij woon- en zorgvormen worden gecombineerd. Hierbij is gemengd wonen (jong en oud, vitaal en minder vitaal) het uitgangspunt. Wij nemen ons voor om dit soort concepten in de toekomst te realiseren. Wij maken ons zorgen over de bereikbaarheid van de gezondheidszorgvoorzieningen in de toekomst. Wij zullen ons regionaal inspannen zodat minstens de gestelde normen wat betreft bijvoorbeeld de aanrijtijden van ambulances ook tijdens spitsuren worden gehaald. Verder bevorderen we actief huisartsvoorzieningen na de kantooruren. We onderzoeken hierbij wat de mogelijkheden zijn voor vervoer van diegenen die dat niet zelf kunnen oplossen. Tot slot spannen we ons in om samen met de regio ervoor te zorgen dat een nachtapotheek beschikbaar is bij de huisartsenpost of spoedeisende hulp.

Nieuwe Woerdenaren

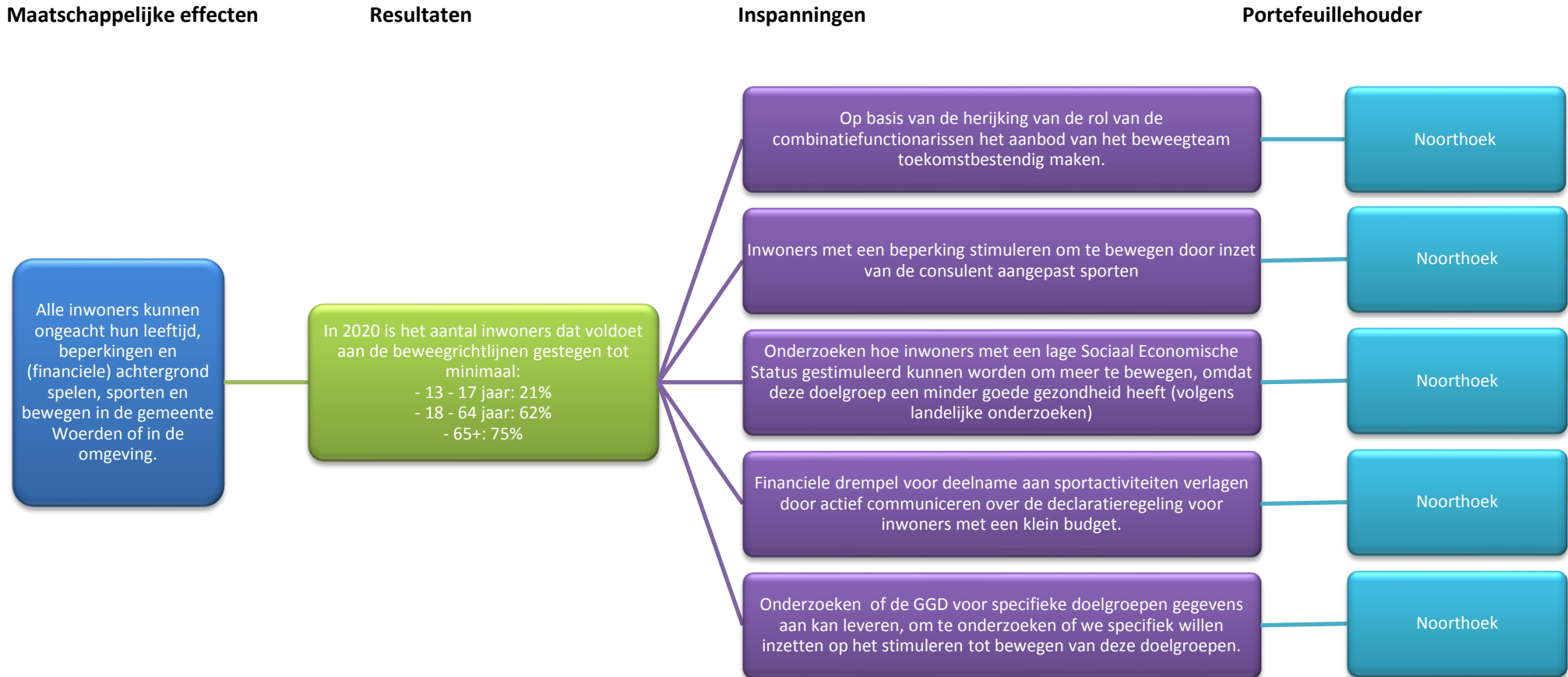
De afgelopen jaren zijn er relatief veel statushouders naar Woerden gekomen. Ook in de komende jaren zullen er statushouders bijkomen, onder andere door gezinshereniging. Het uitgangspunt is dat statushouders verspreid in Woerden worden gehuisvest. Een snelle integratie van de statushouders blijft van belang. Daarom houden wij vast aan het intensieve 10-wekenprogramma dat op dit moment in Woerden in samenwerking met verschillende maatschappelijke organisaties aan statushouders wordt geboden. De opgebouwde voorsprong op de taakstellingen door het Rijk van huisvesting van statushouders laten we teruglopen. Hiermee blijft er een gezonde beschikbaarheid van sociale huurwoningen voor alle inwoners.

Transparante financiering

Tot slot iets over de financieringstechniek in het sociaal domein. Zoals in de financiële paragraaf aan het eind van het akkoord wordt beschreven, willen we zo min mogelijk met gesloten systemen werken. Dit vergroot de transparantie van de gemeentelijke uitgaven en inkomsten. Op dit moment wordt het sociaal domein als een gesloten systeem gefinancierd, maar daar komt een eind aan. "

2. Doelenboom sociaal domein

PROGRAMMA: 3   **THEMA: Gezondheid en bewegen**   **MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Alle inwoners hebben een gezonde en actieve leefstijl**

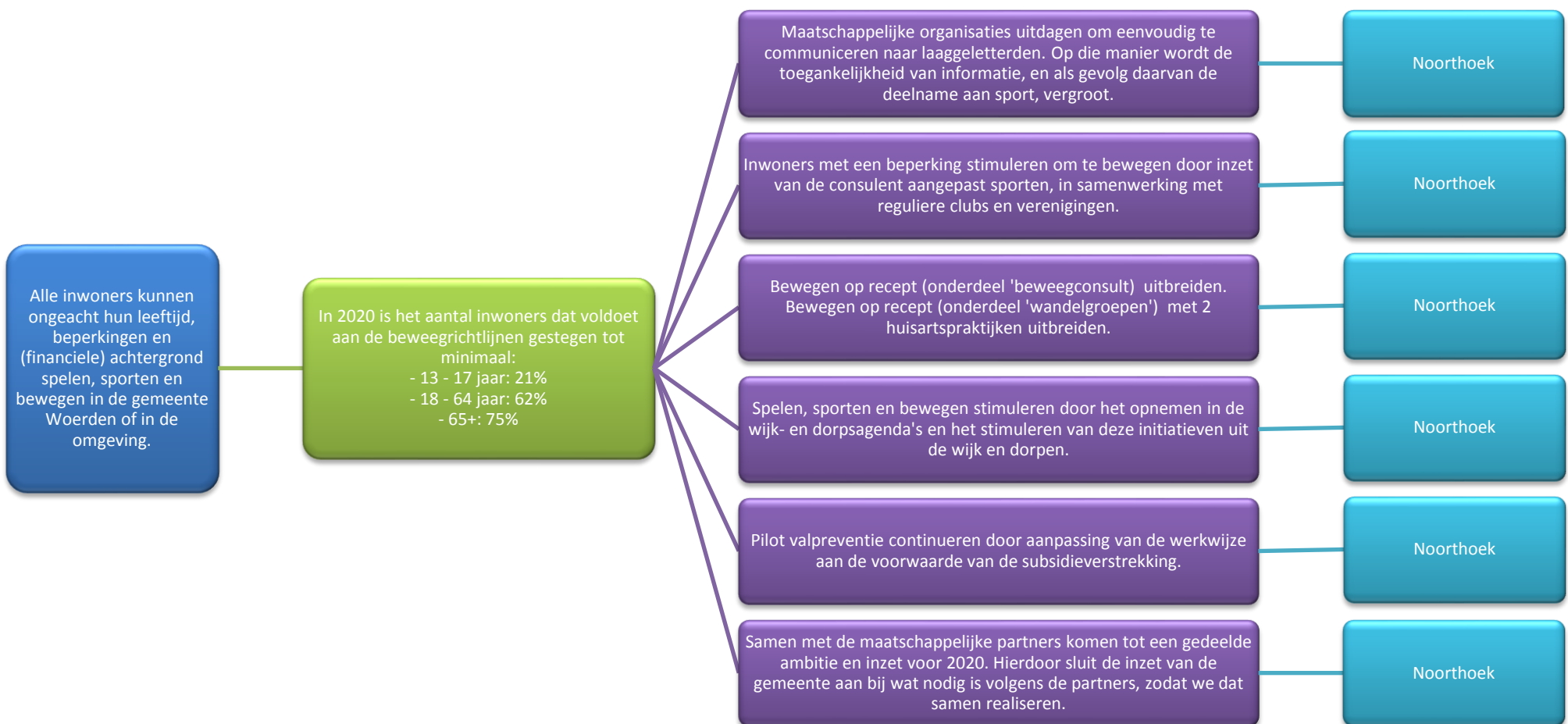

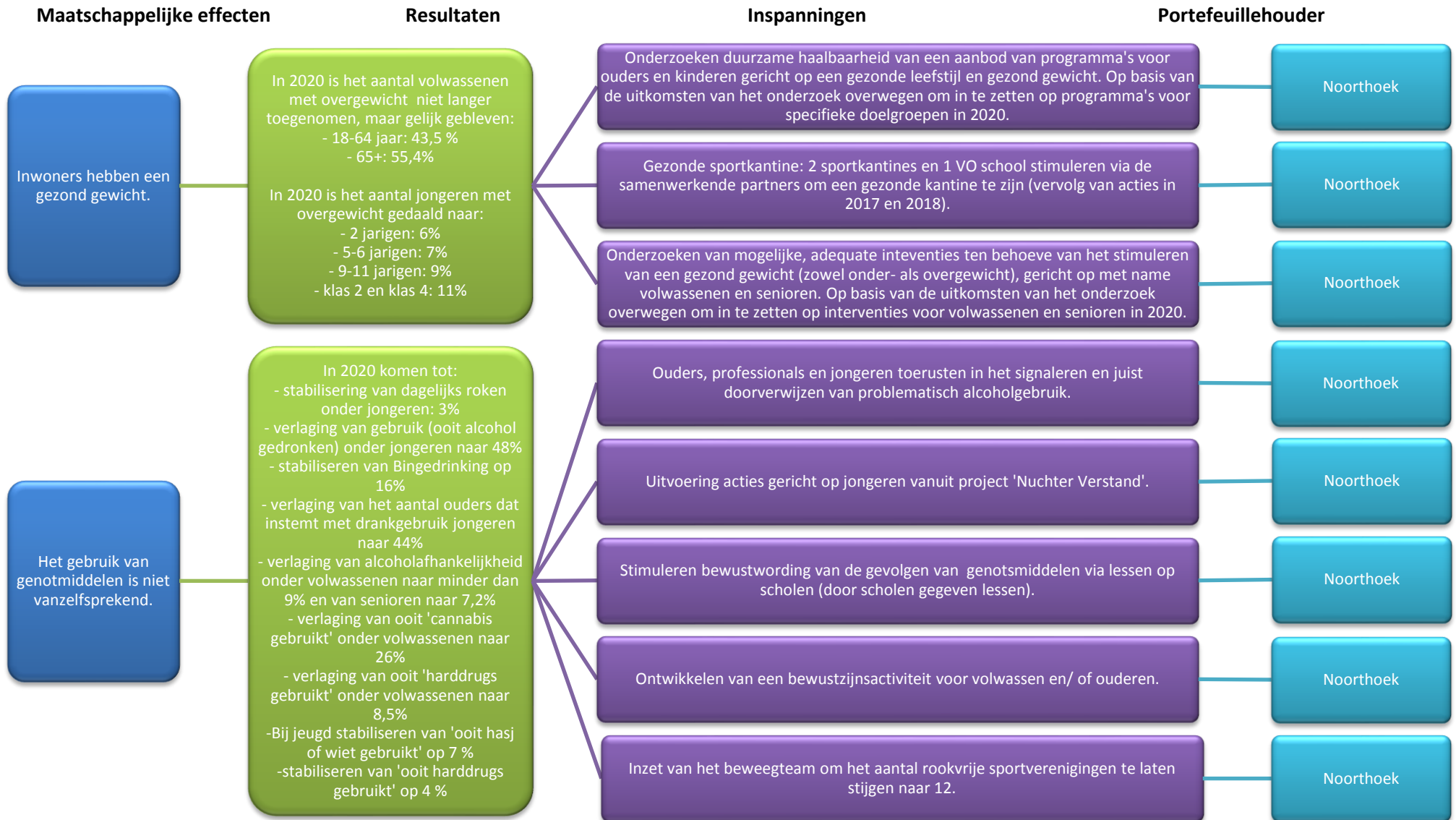
Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

PROGRAMMA: 3   **THEMA: Groei, ontwikkeling en leren**   **MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Gezond en veilig opgroeien**

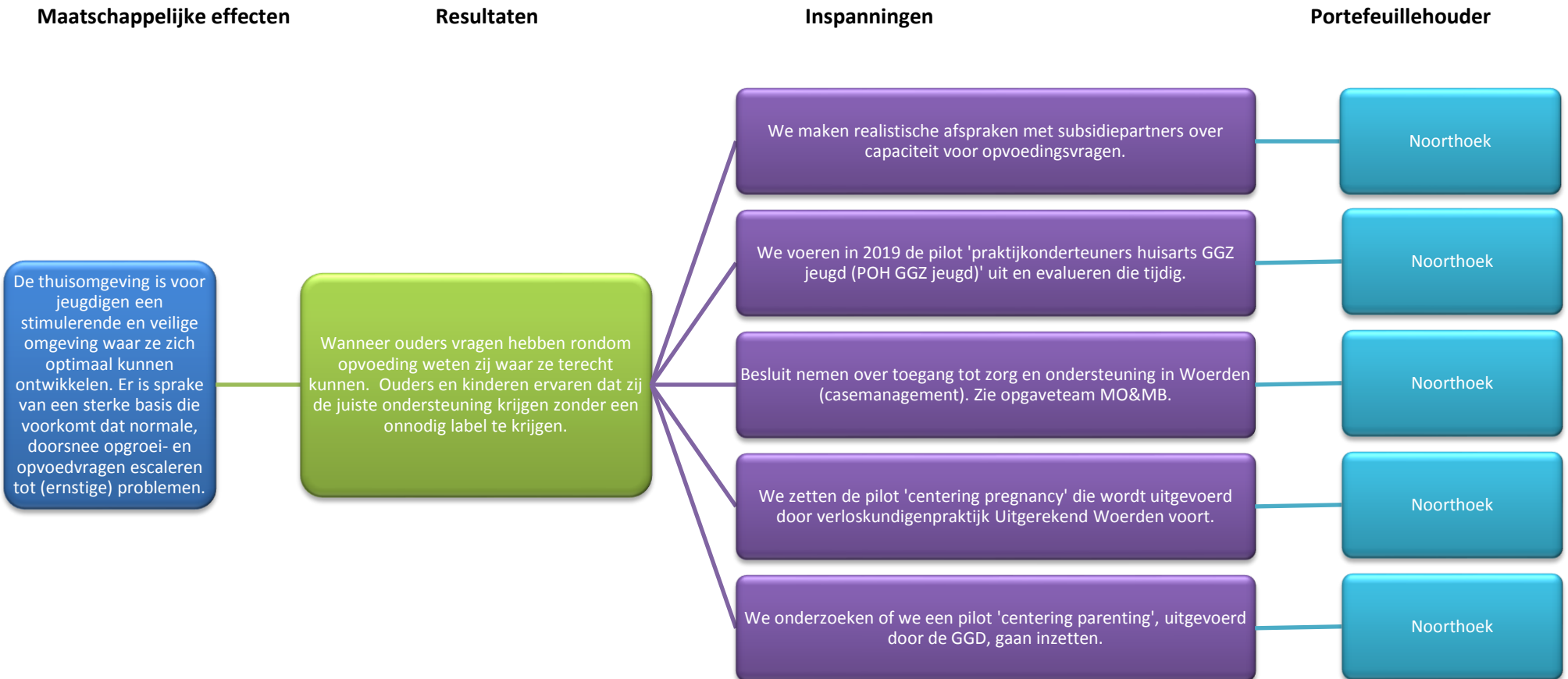
Maatschappelijke effecten

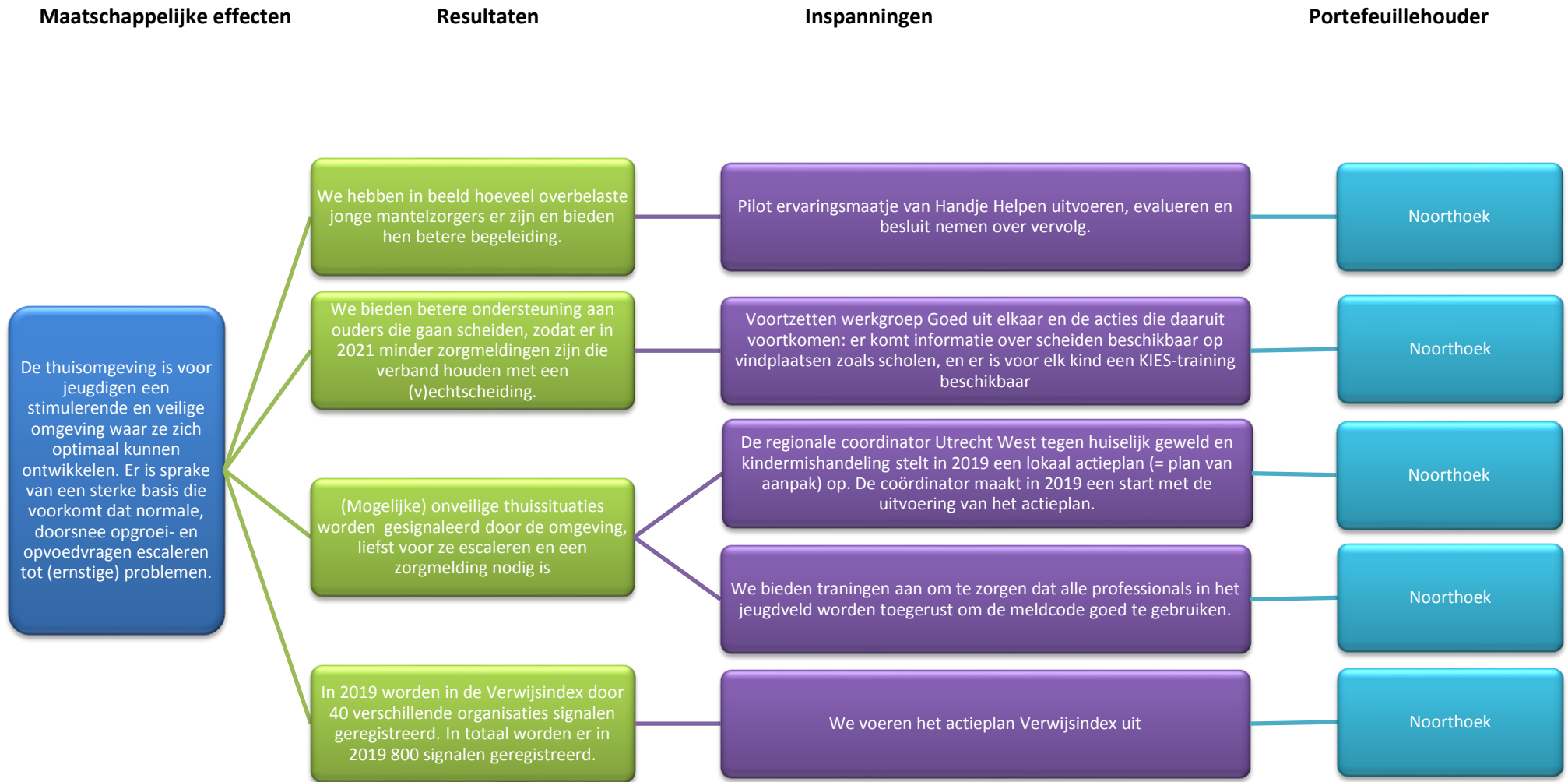
Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

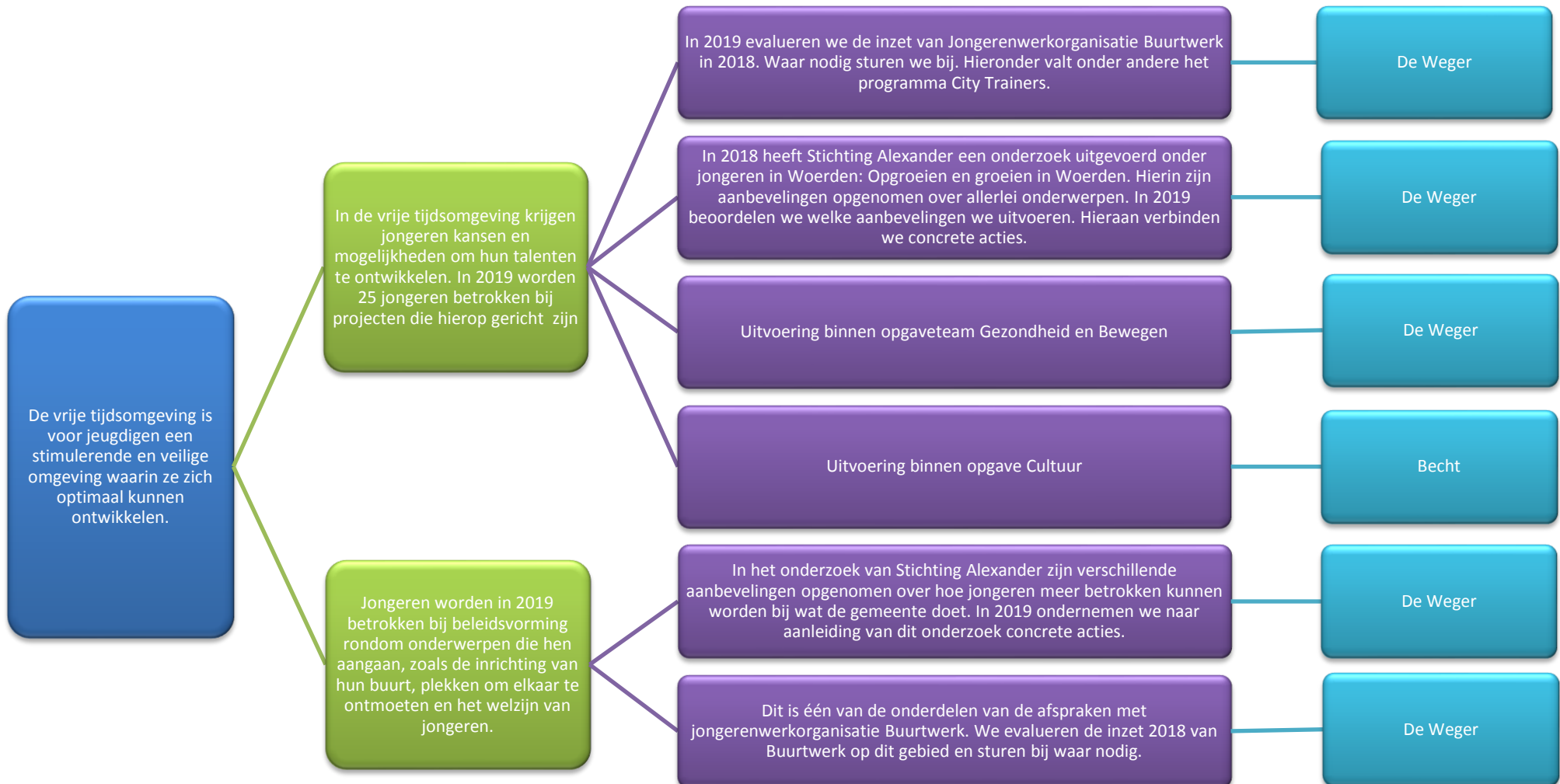

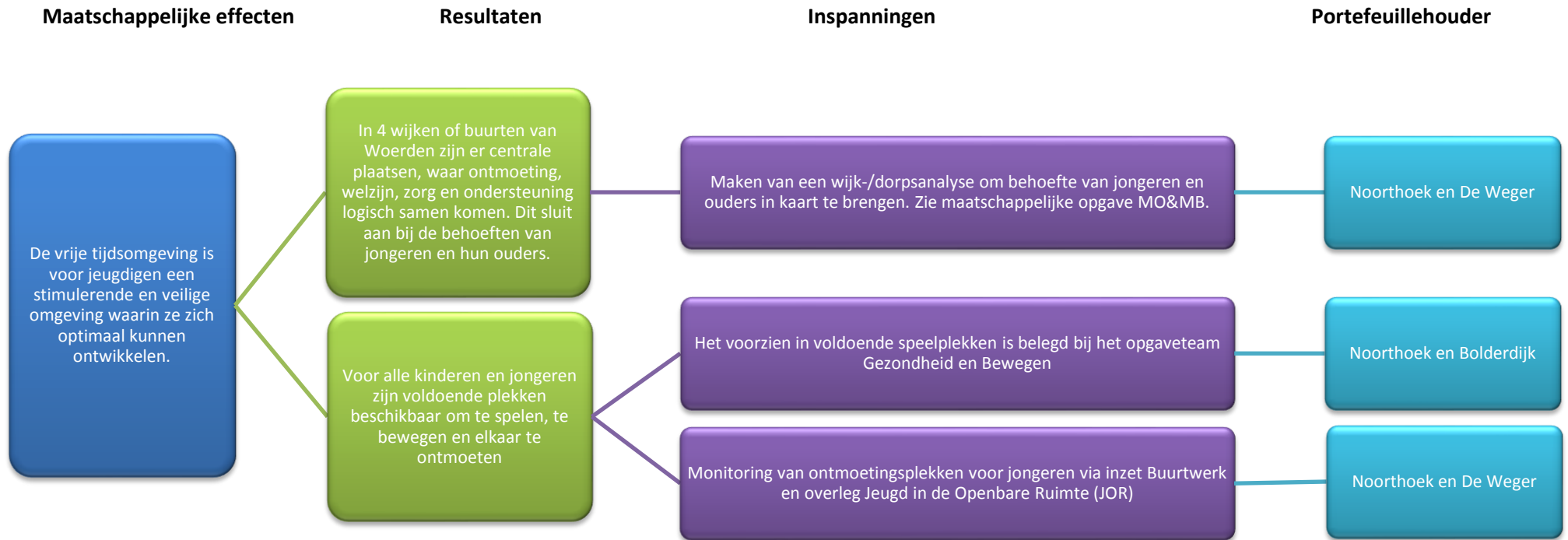
Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

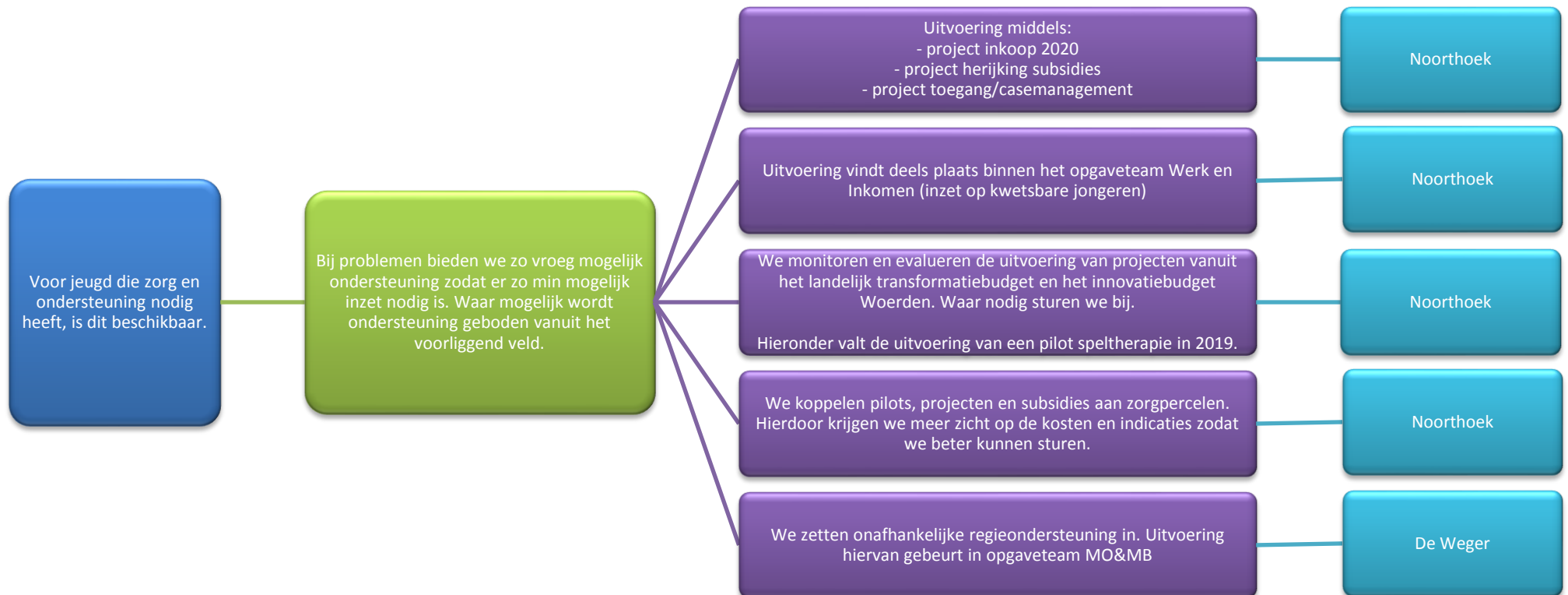

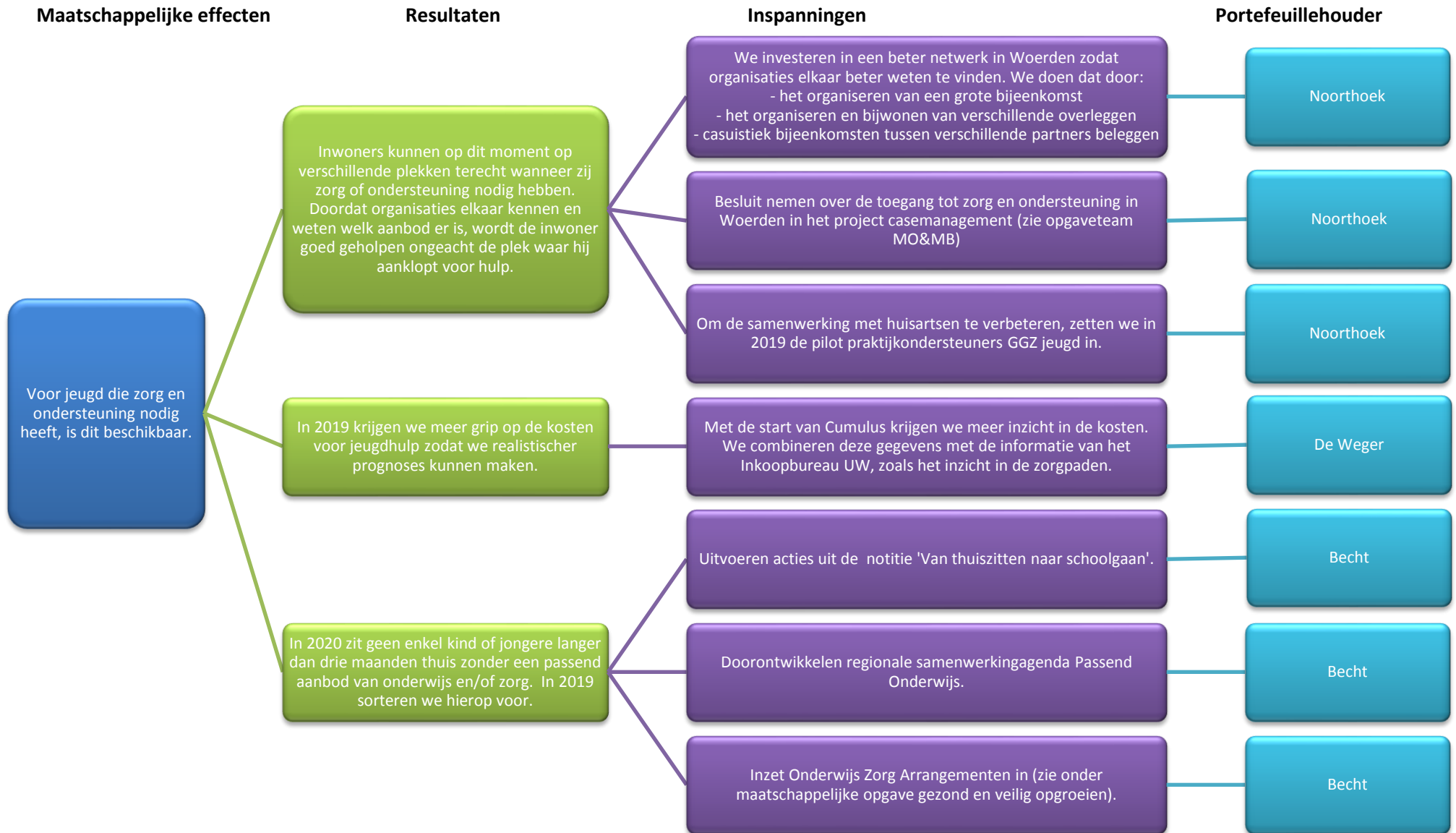
Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

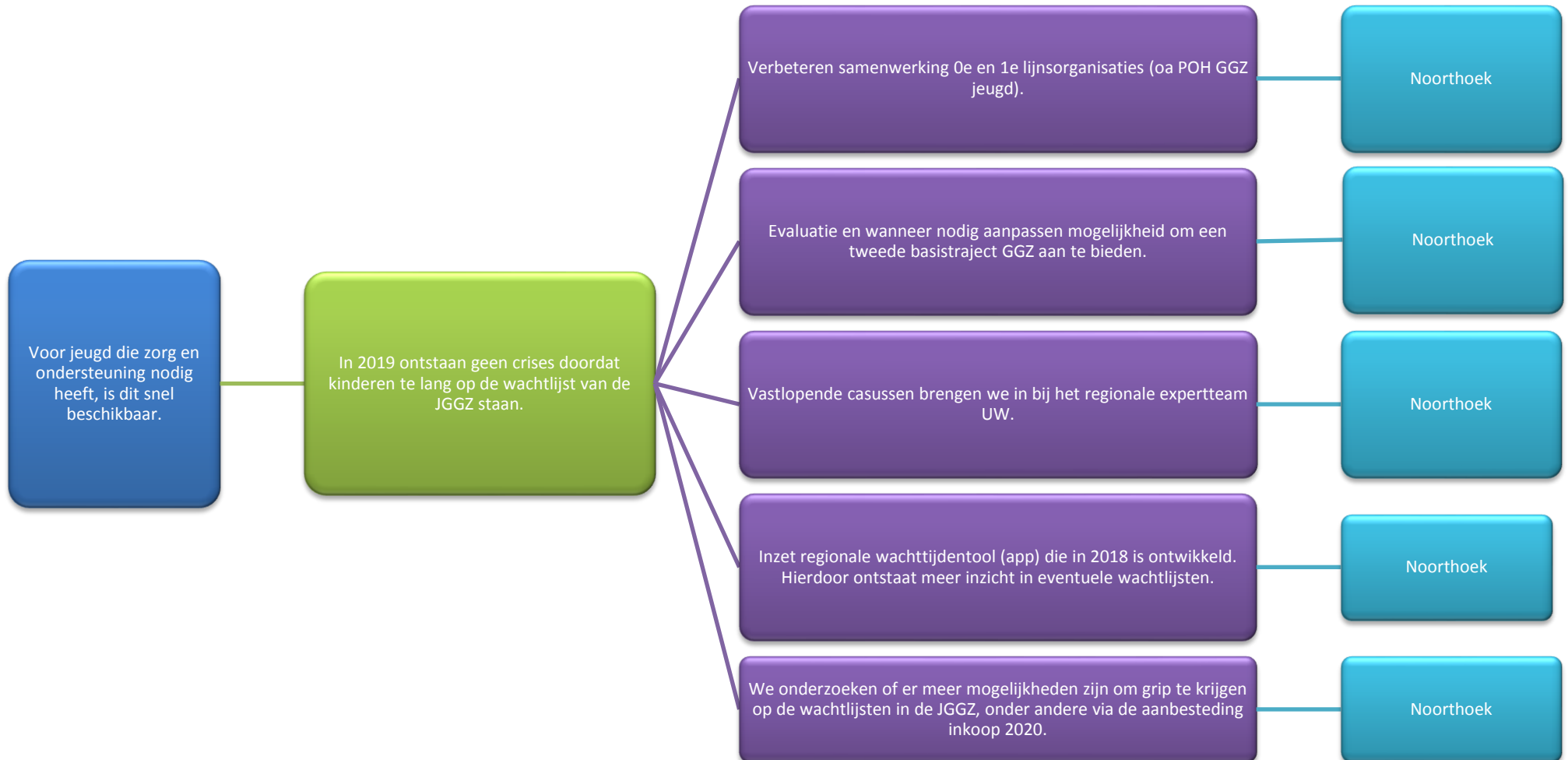

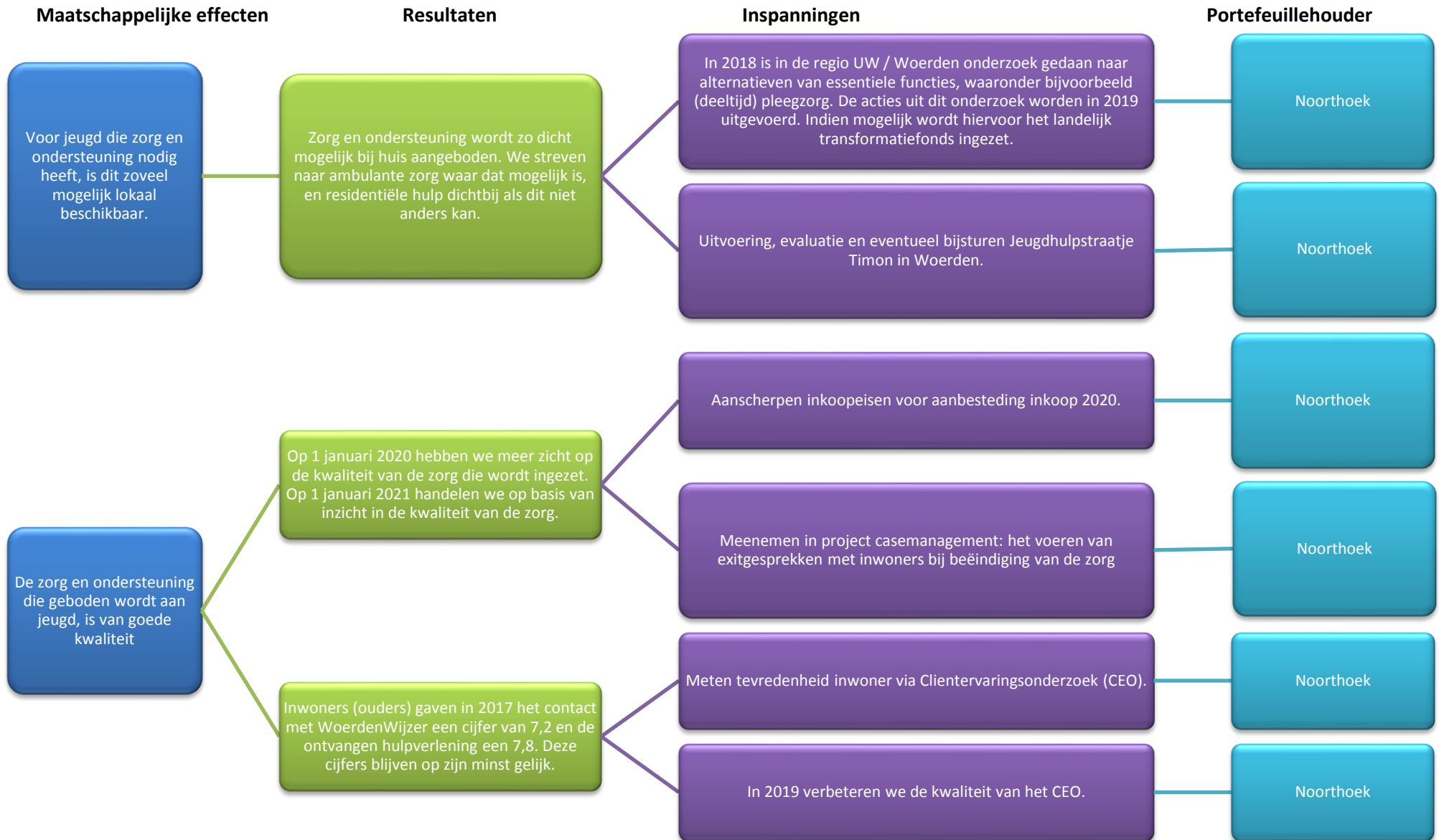
Maatschappelijke effecten

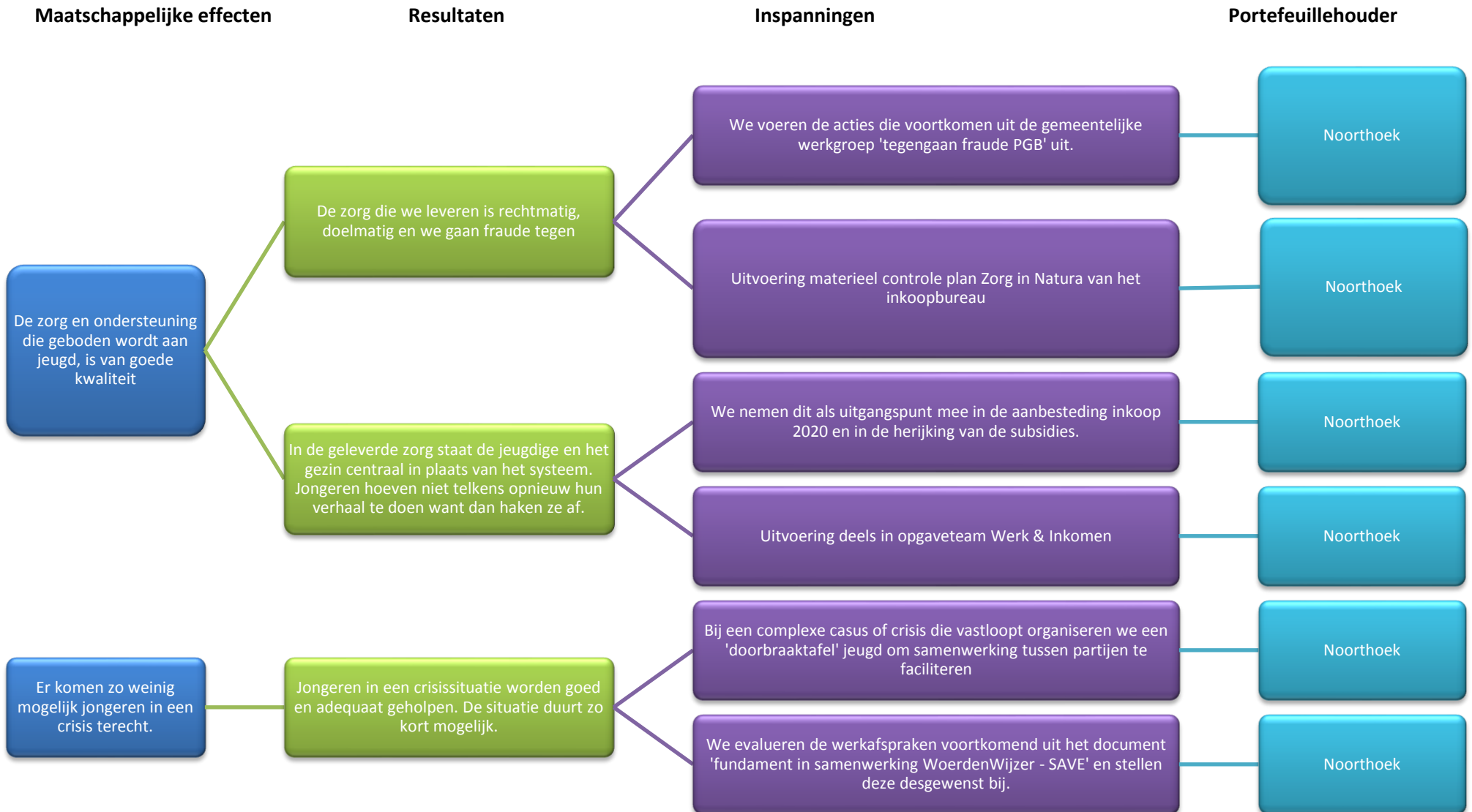
Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

PROGRAMMA: 3   THEMA: Maatschappelijke ondersteuning & maatschappelijke betrokkenheid
MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Zelfredzame inwoners in de eigen wijk of buurt.

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

Inwoners zetten zich in voor elkaar en voor hun omgeving

De indicatoren "sociale kracht" en "zelfredzaamheid" blijven relatief hoog ten opzichte van gemeenten in de regio en stijgen naar 7,7 en 8,5 in 2019 (was 7,6 en 8,4 in 2016)

Het percentage mantelzorgers tussen 19 en 64 jaar dat zich overbelast voelt daalt van 12,5% naar 11,3% in 2021. Het percentage mantelzorgers van 65 jaar en ouder dat zich overbelast voelt blijft in 2021 minimaal stabiel op 10,2%.

Campagne "vragen durven stellen aan je buurman" in samenwerking met vrijwilligersorganisaties organiseren voor eind 2019.

Inwonersinitiatieven die bijdragen aan de maatschappelijke opgave ondersteunen we vanuit gebiedsgericht werken met financiële middelen, beschikbaar stellen van ruimte en onze netwerken.

Communicatieplan opstellen t.b.v. inwoners met goede voorbeelden/ "dank-je-wel campagne".

Organiseren Dag van de Mantelzorg en uitgeven mantelzorgcompliment/ we gaan in gesprek met mantelzorgers over ervaringen en behoeften

Door consultant en andere professionals (bv wijkverpleegkundige) wordt actief contact gezocht met mantelzorgconsultant en het informele veld voor mantelzorgondersteuning (casusbesprekingen)

We gaan in gesprek met zorgaanbieders over uitbreiding respijtzorg (betreffende logeermogelijkheden) voor inwoners met dementie, zodat er respijtzorg is voor inwoners met dementie voor 2021.

Medewerkers van WoerdenWijzer bespreken mantelzorg(-belasting) standaard in hun contact met de inwoner, en wijzen daarbij op mogelijkheden zoals vrijwilligers en voorzieningen.

Meting in 2019 opzetten over de (over) belasting van de mantelzorgers startend met een nulmeting en het jaarlijks uitvoeren van deze meting rond dezelfde periode als de nulmeting.

De Weger

De Weger

De Weger

De Weger

De Weger

De Weger

De Weger

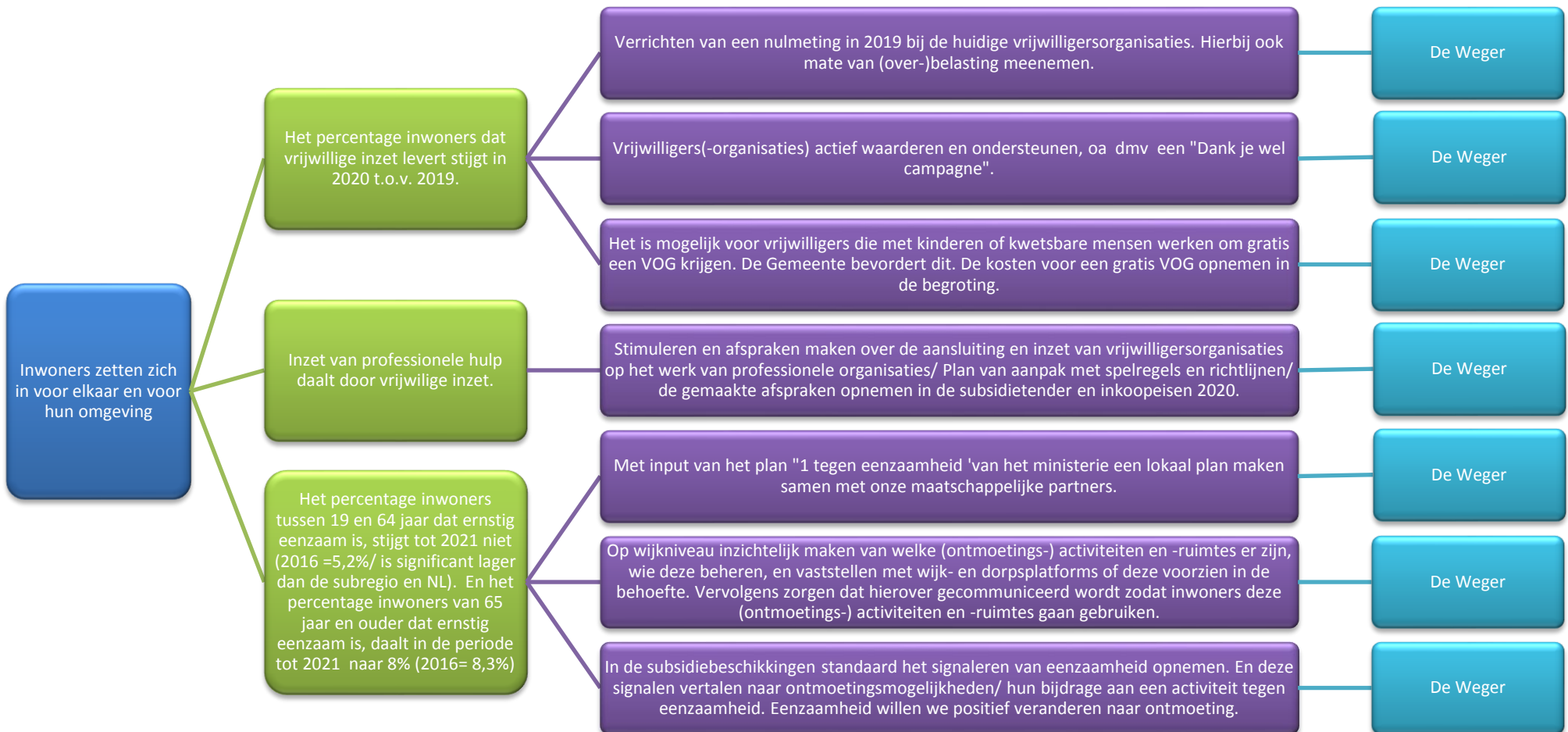
De Weger

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

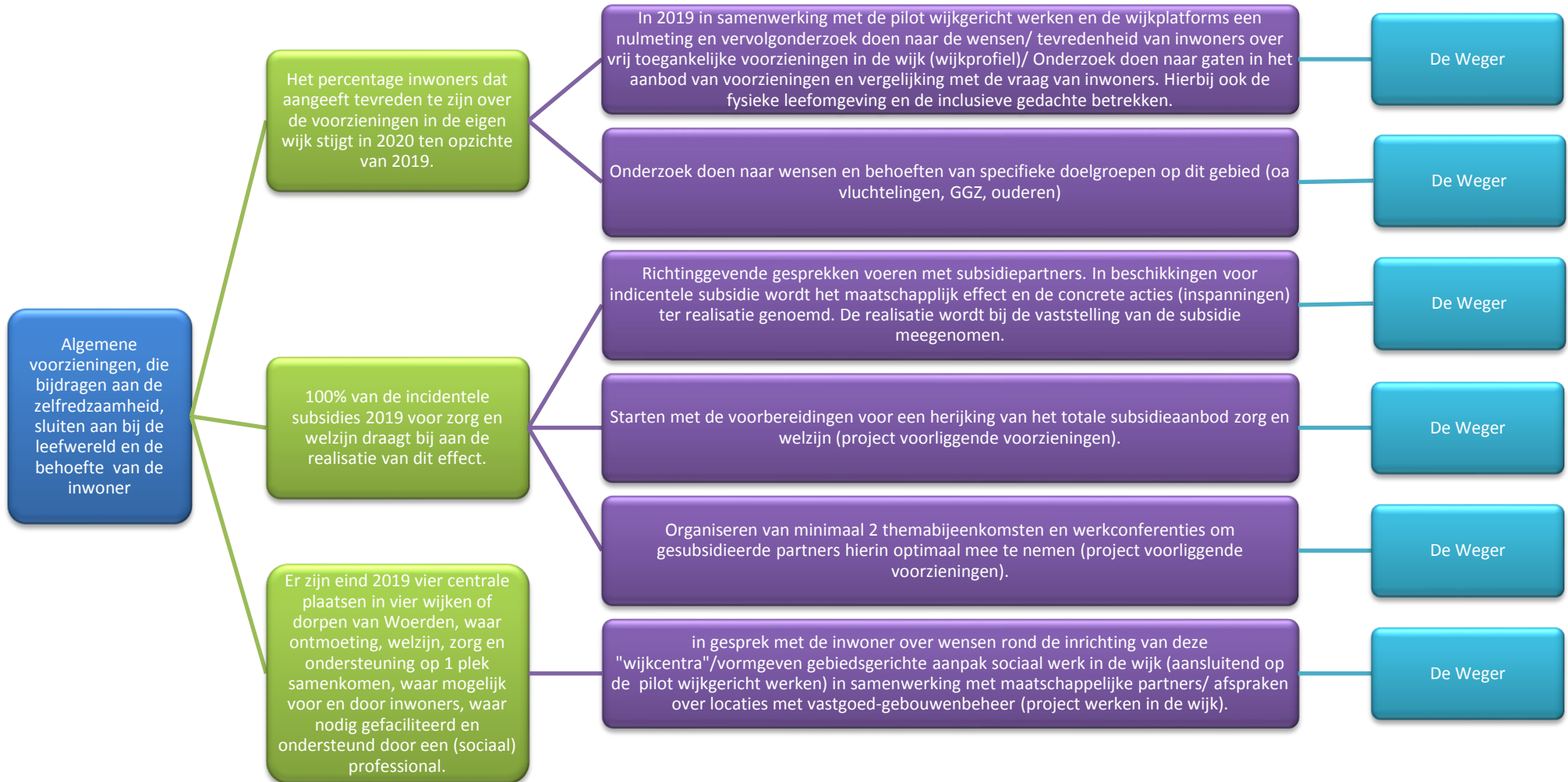

Maatschappelijke effecten

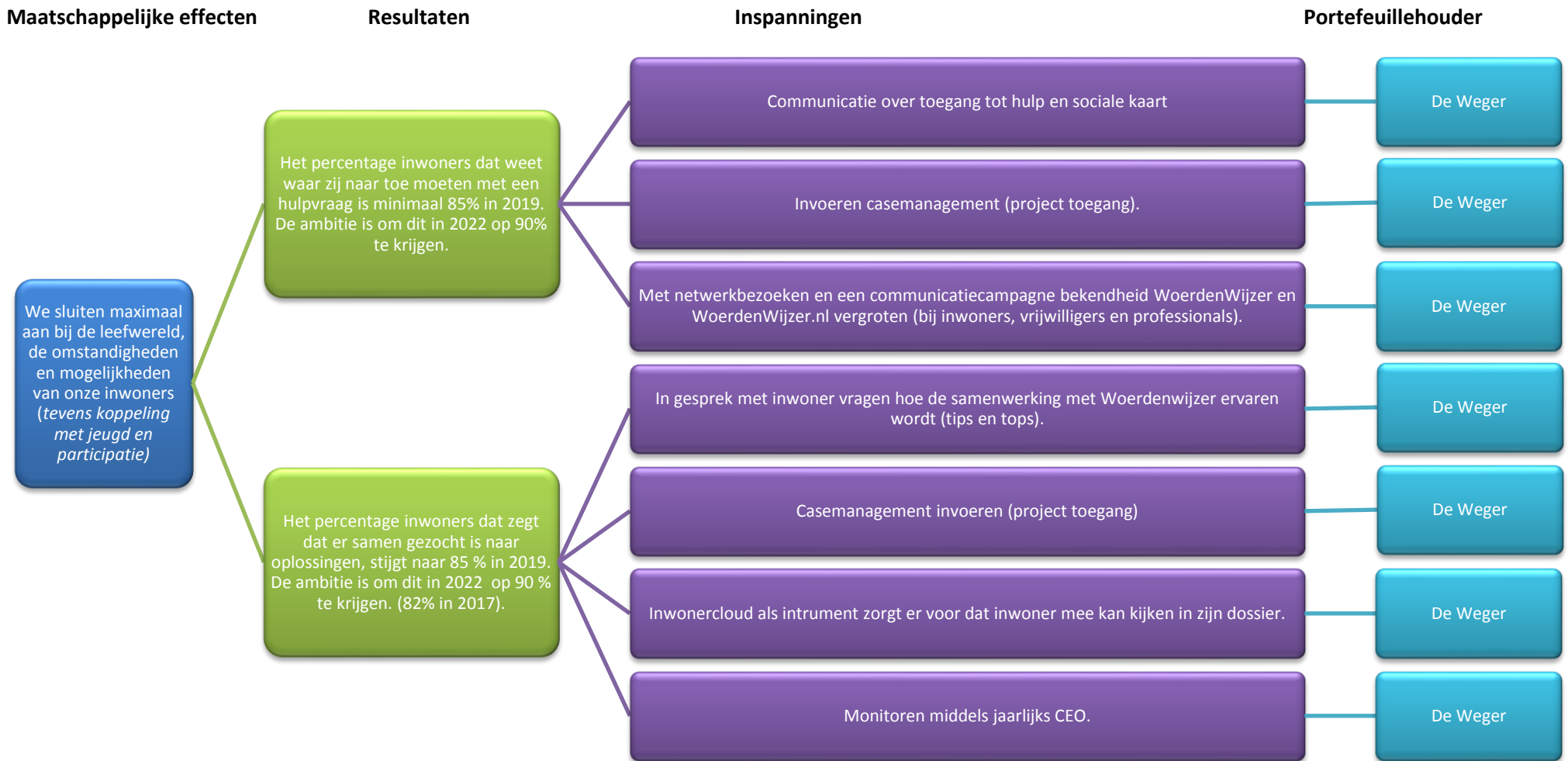
Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

PROGRAMMA: 3   THEMA: Maatschappelijke ondersteuning & maatschappelijke betrokkenheid
MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Inwoners die minder zelfredzaam zijn, worden actief ondersteund door de gemeente zodat ze zelf hun leven kunnen inrichten en kunnen meedoen in hun eigen wijk of dorp. Zorg is laagdrempelig en dichtbij!

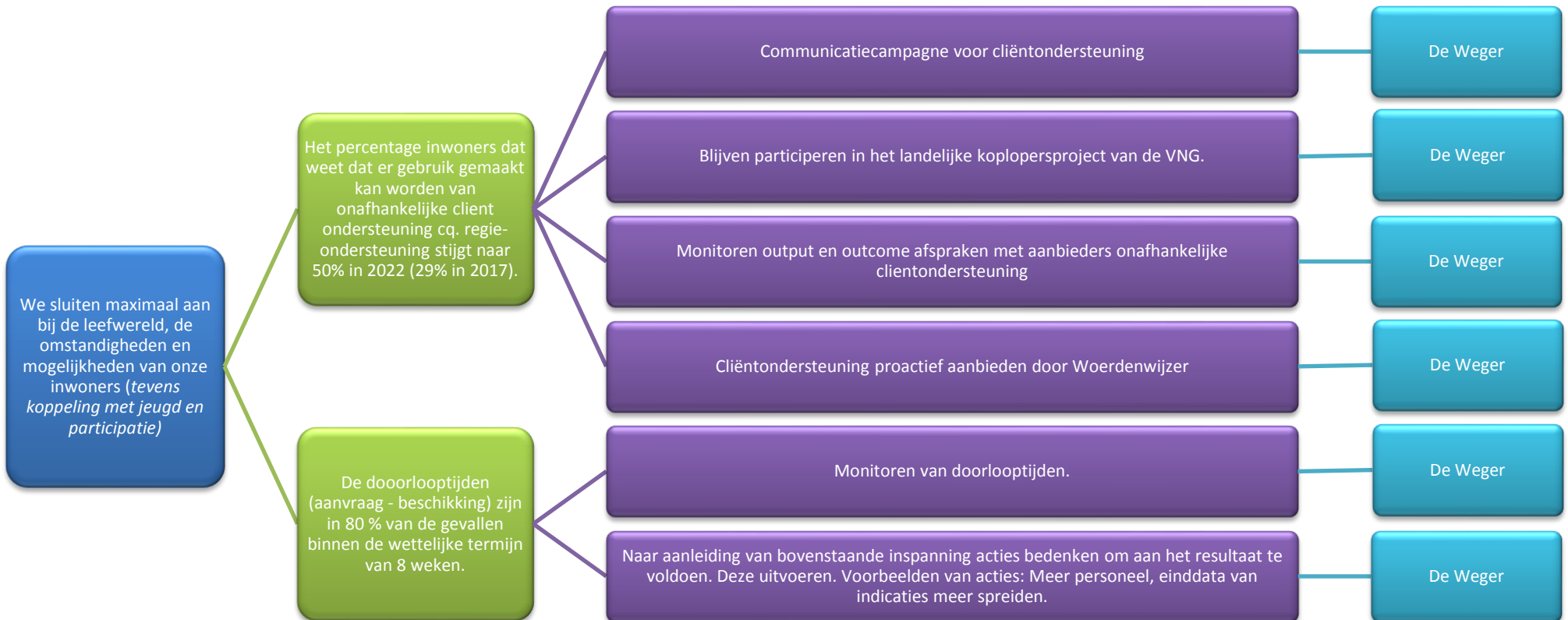

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

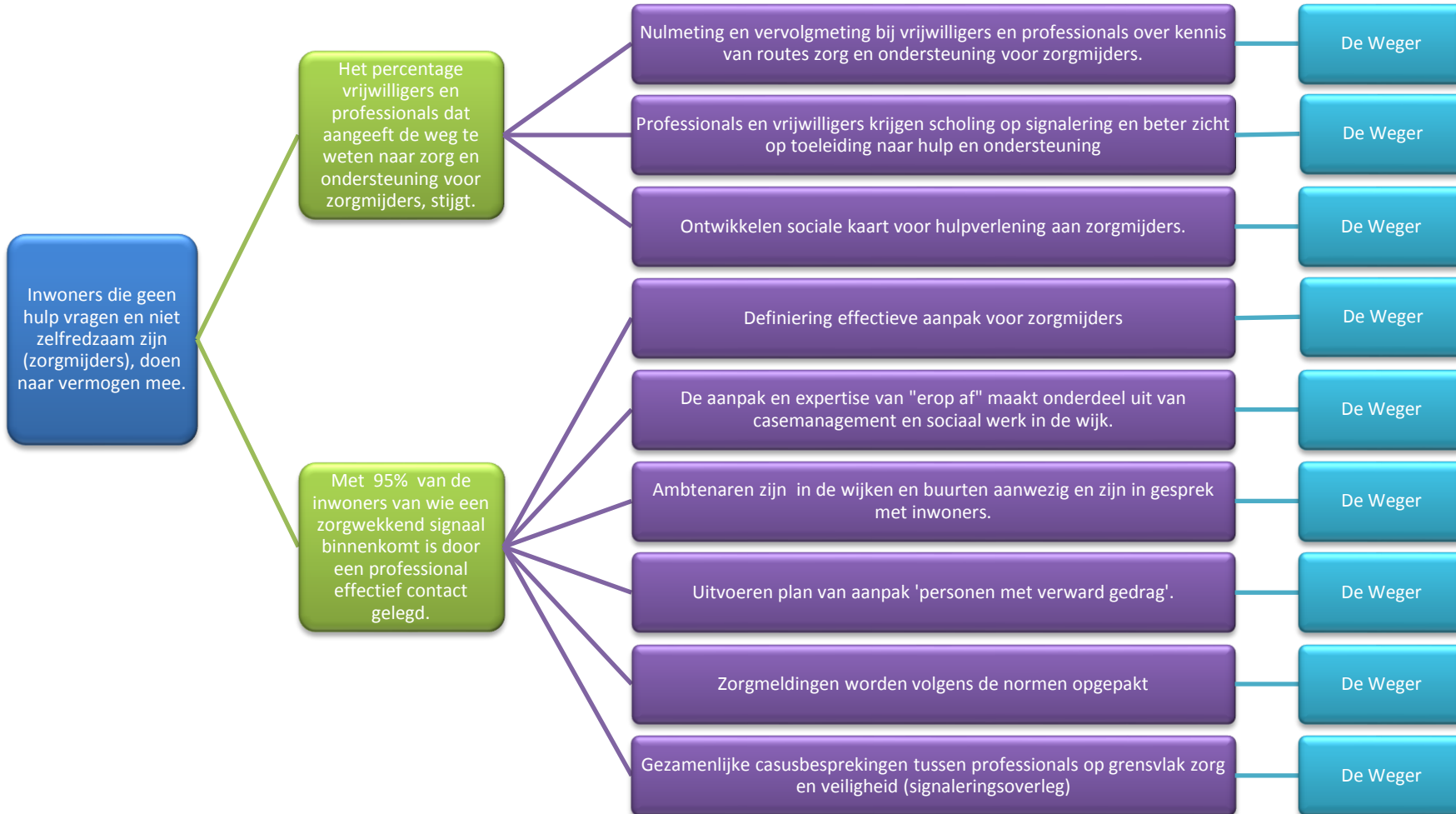

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

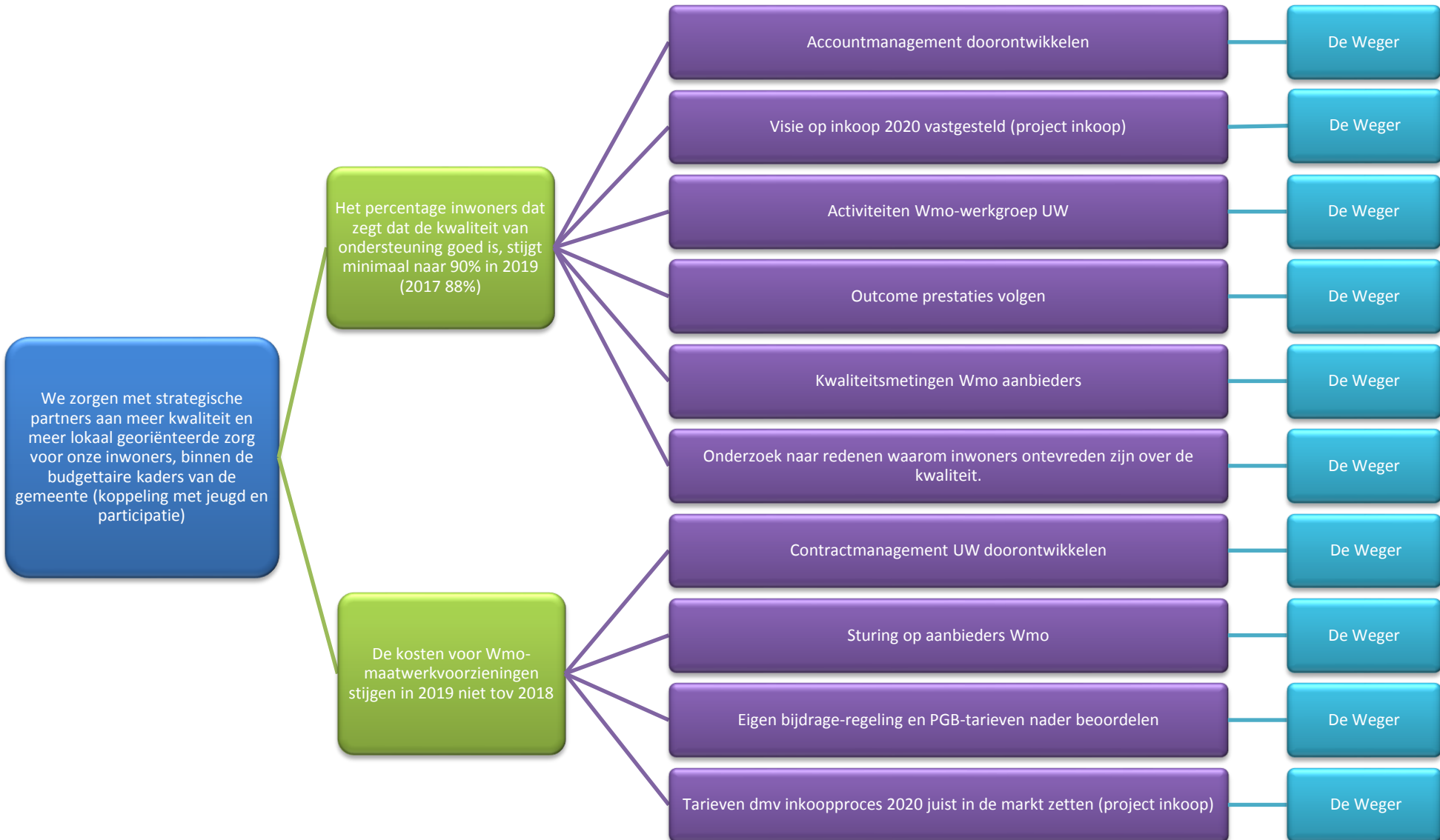

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

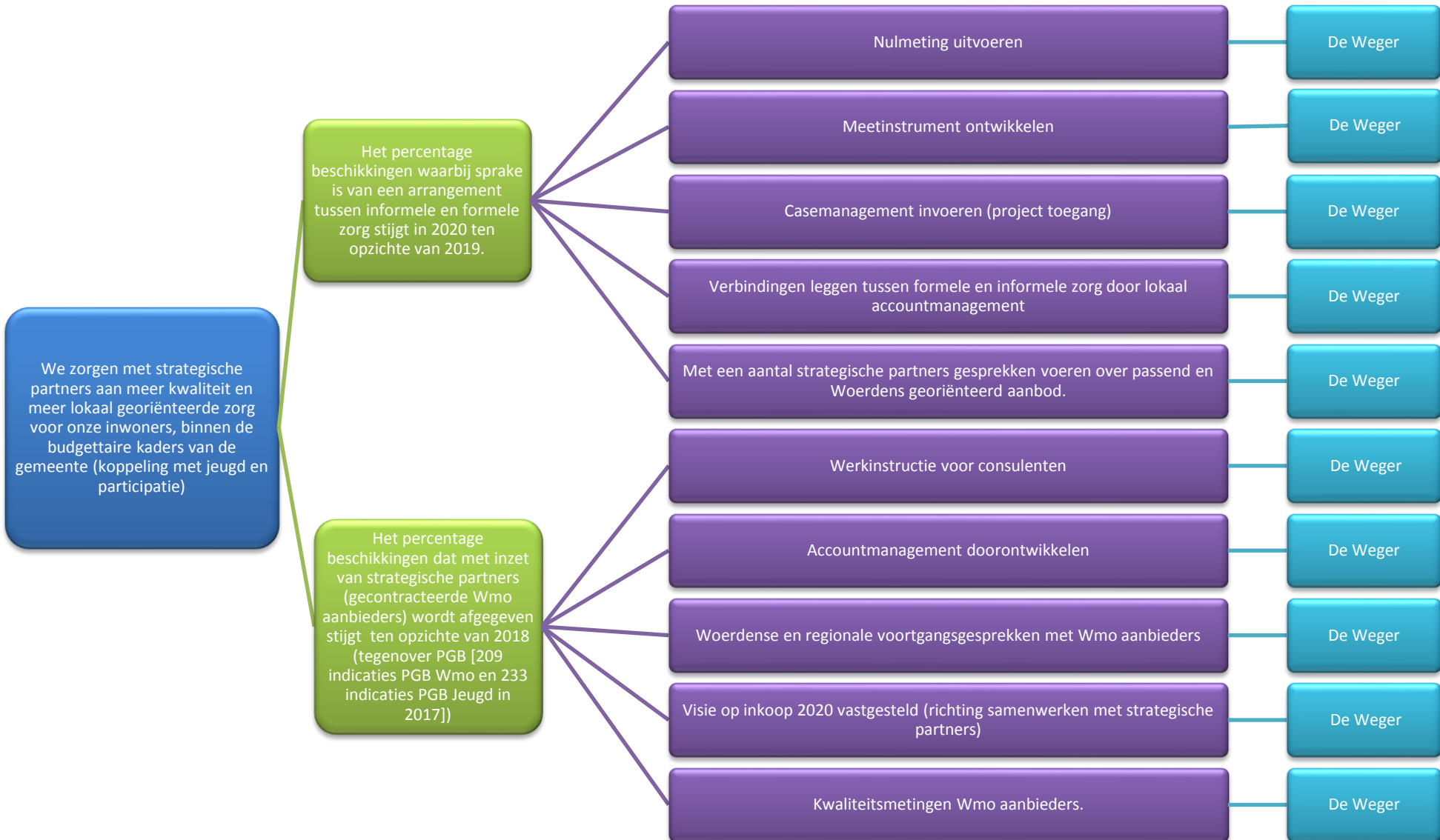

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

THEMA: Werk en inkomen   MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Woerdense inwoners werken of participeren overeenkomstig hun ambities en vermogen en hebben voldoende middelen om in hun eigen levensonderhoud te voorzien.

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

Schooluitval, jeugdwerkloosheid en/of langdurige inactiviteit onder jongeren (16-27) met multi-problematiek wordt voorkomen en neemt af.

Jongeren in een kwetsbare positie worden in JOW d.m.v. een integrale en sluitende aanpak ondersteund naar een passend traject. Beoogd resultaat in 2019 is:

- minimaal 20 jongeren plaatsen op een baan of op opleiding, waarbij we realiseren dat 70% na 3 maanden nog in het onderwijs zit en/of een baan heeft. Dit kunnen jongeren zijn die al zijn uitgevallen of de zogenaamde niet-uitkeringsgerechtigden.
- Over 2019 de nieuwe vsv in het MBO onder de 4,5% te brengen
- De instroom in de uitkering van jongeren (18-26) in 2019 gemiddeld over een jaar onder de 14.

We realiseren in 2019 casemanagers die specifiek zijn gericht op het ondersteunen van deze jongeren en bieden passende ondersteuning op meerdere leefdoelgebieden (onderwijs, wonen, zorg, werk etc.), waarbij de nadruk ligt op maatwerk en preventie. De casemanager vormt de schakel tussen (professionele) betrokken partijen en coacht en begeleidt de jongere. Deze inspanning staat in verbinding met de grotere overgang naar casemanagement, dat nog gerealiseerd moet worden.

Becht

We passen een er-op-af aanpak toe om meer 'onzichtbare' jongeren te bereiken en te ondersteunen richting onderwijs/zorg/werk. We ontwikkelen i.s.m. jongeren (gebruikers) een aanpak om zelfaanmelding te stimuleren. Dit in verbinding met themateam Groei, Ontwikkeling en Leren.

Becht

We initiëren, versterken en faciliteren samenwerking tussen partijen die te maken hebben met de (arbeids)toeleiding van jongeren in een kwetsbare positie.

Becht

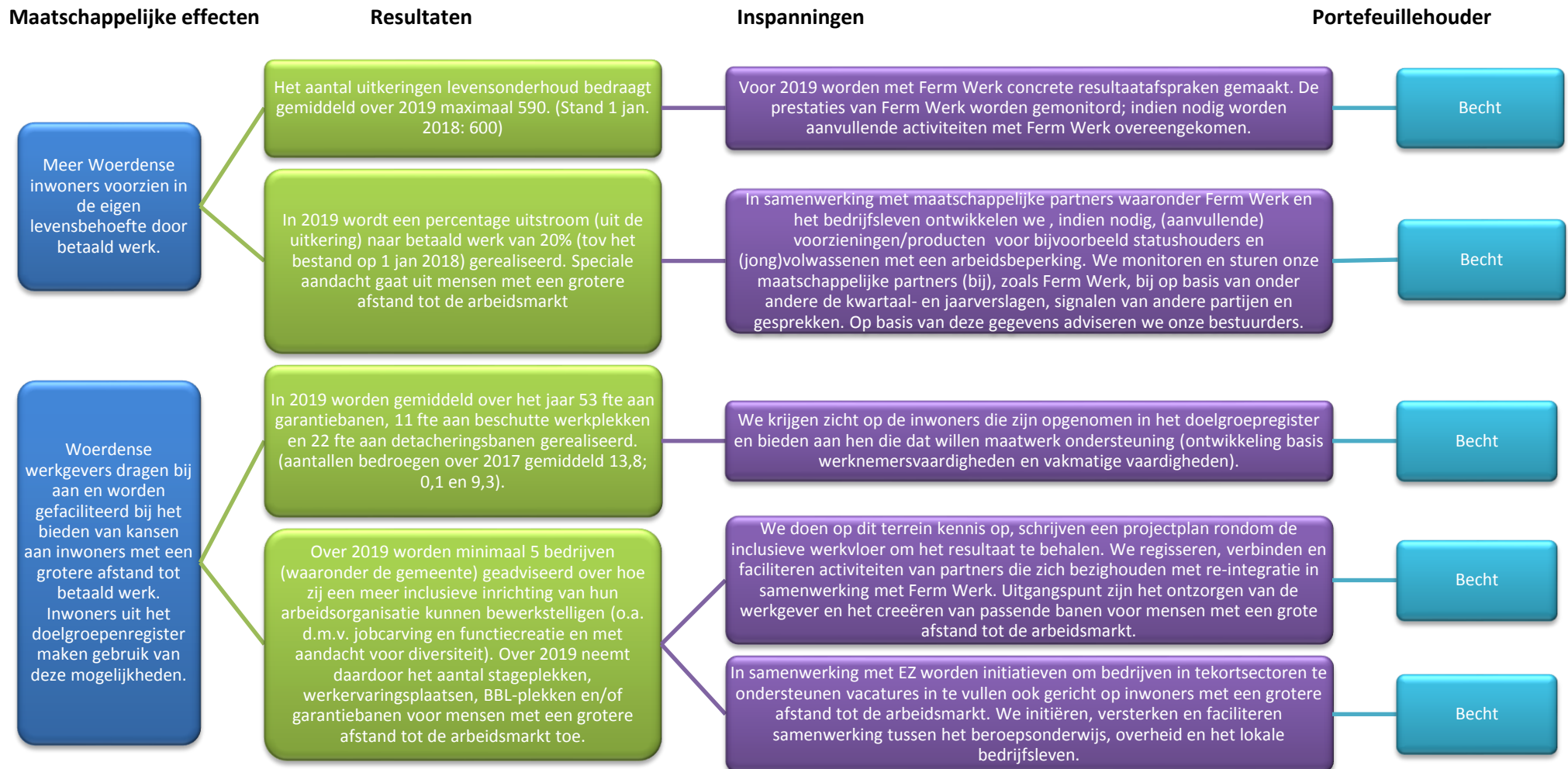
Het in beeld brengen van de jongeren in een kwetsbare positie uit JOW! door te analyseren in hoeverre jongeren in het onderwijs zitten, werk of een uitkering hebben of zorg ontvangen.

Becht

Monitoren en eventueel (bij)sturen van onze uitvoerende partijen, zoals RBL/RMC en Ferm Werk, op basis van onder andere (het schrijven van) de kwartaal- en jaarverslagen, signalen van andere partijen en gesprekken. Op basis van deze gegevens de bestuurders adviseren.

Becht

PROGRAMMA: 3   THEMA: Werk en inkomen   MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Woerdense inwoners werken of participeren overeenkomstig hun ambities en vermogen en hebben voldoende middelen om in hun eigen levensonderhoud te voorzien.

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

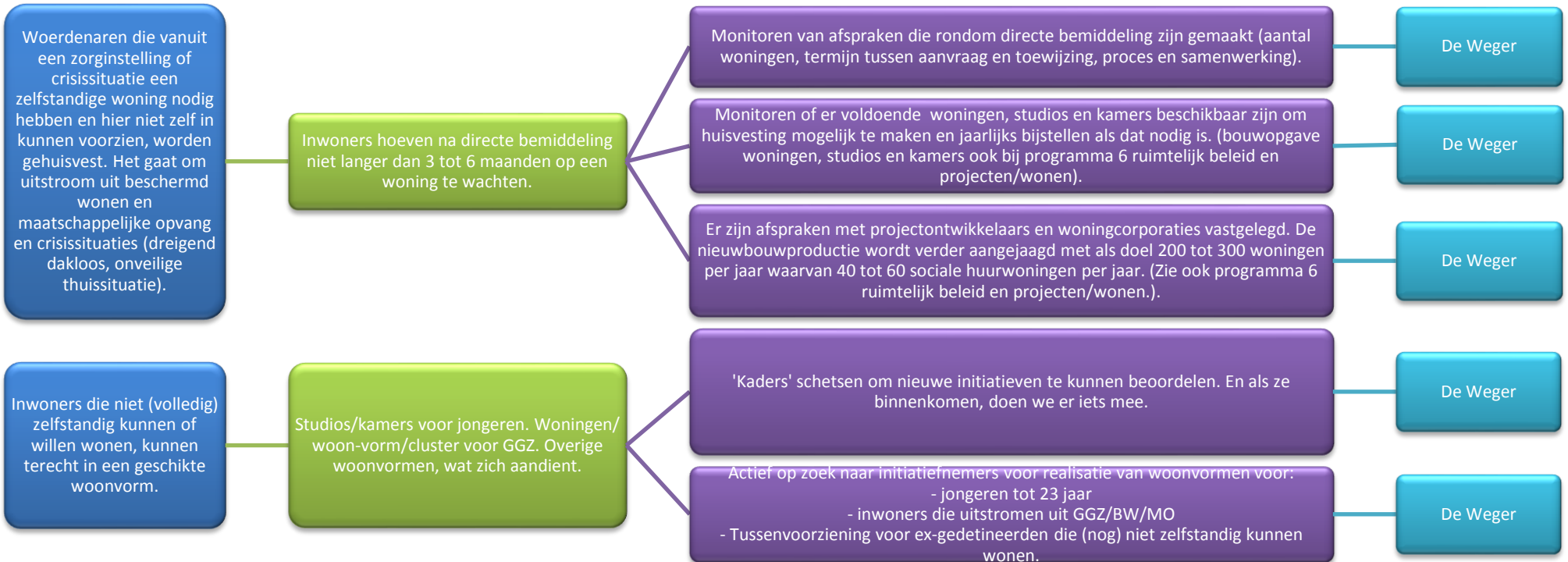
PROGRAMMA: 3   THEMA: Wonen en leefomgeving   MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Voor inwoners met een ondersteuningsvraag is er een geschikte woning of (beschermde) woonvorm. Zie voor verdere uitwerking van het wonen (zonder zorg) ook programma 6.

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

PROGRAMMA: 3   **THEMA: Wonen en leefomgeving**   **MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Bij inwoners die door omstandigheden dan wel een verstandelijke of psychische beperking dakloos dreigen te worden, wordt actief en outreachend toegewerkt naar het voorkomen van huisuitzetting en een integrale aanpak van alle problemen op alle leefgebieden.**

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

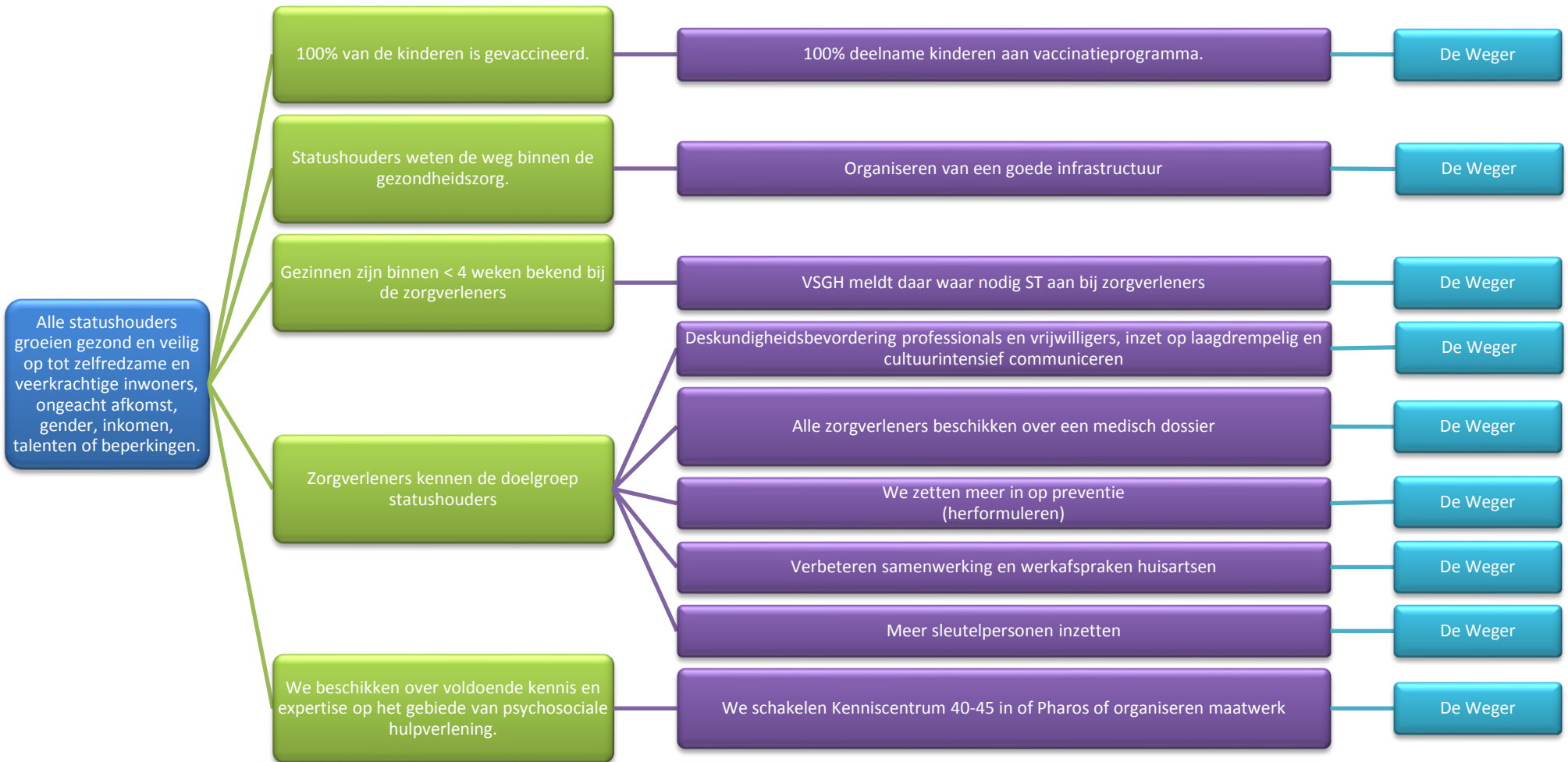

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

3. Het realiseren van de beoogde resultaten geeft de volgende lasten en baten

Programma		2018	2019	2020	2021	2022
3. Sociaal domein	Lasten	€ 47.874.940	€ 46.748.167	€ 45.548.064	€ 45.238.584	€ 45.221.785
	Baten	€ -9.760.295	€ -9.139.871	€ -9.124.975	€ -9.109.514	€ -9.094.054
3. Sociaal domein - Totaal		€ 38.114.645	€ 37.608.296	€ 36.423.089	€ 36.129.070	€ 36.127.731

Specificatie taakvelden

Omschrijving		2018	2019	2020	2021	2022
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Lasten	€ 4.148.397	€ 4.372.633	€ 4.092.817	€ 4.092.817	€ 4.092.817
6.2 Wijkteams		€ 2.428.062	€ 2.630.424	€ 2.199.344	€ 2.199.344	€ 2.199.344
6.3 Inkomensregelingen		€ 13.258.447	€ 12.097.503	€ 11.959.861	€ 12.109.660	€ 12.121.503
6.4 Begeleide participatie		€ 6.546.009	€ 6.448.033	€ 6.434.945	€ 6.246.753	€ 6.128.011
6.5 Arbeidsparticipatie		€ 2.111.925	€ 2.002.960	€ 2.066.960	€ 1.739.652	€ 1.813.752
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)		€ 1.990.363	€ 1.932.322	€ 1.932.322	€ 1.932.322	€ 1.932.322
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+		€ 6.127.864	€ 7.004.020	€ 6.755.126	€ 6.755.126	€ 6.755.126
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-		€ 5.791.901	€ 5.738.018	€ 5.569.003	€ 5.609.224	€ 5.609.224
6.81 Geëscaleerde zorg 18+		€ 242.501	€ 41.947	€ 41.947	€ 41.947	€ 41.947
6.82 Geëscaleerde zorg 18-		€ 3.293.394	€ 2.436.255	€ 2.436.255	€ 2.436.255	€ 2.436.255
7.1 Volksgezondheid		€ 1.936.077	€ 2.044.052	€ 2.059.484	€ 2.075.484	€ 2.091.484
Lasten - Totaal		€ 47.874.940	€ 46.748.167	€ 45.548.064	€ 45.238.584	€ 45.221.785
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Baten	€ 179.090-	€ 167.576-	€ 152.680-	€ 137.219-	€ 121.759-
6.2 Wijkteams		€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
6.3 Inkomensregelingen		€ 8.740.205-	€ 8.531.295-	€ 8.531.295-	€ 8.531.295-	€ 8.531.295-
6.5 Arbeidsparticipatie		€ 41.000-	€ 41.000-	€ 41.000-	€ 41.000-	€ 41.000-
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+		€ 800.000-	€ 400.000-	€ 400.000-	€ 400.000-	€ 400.000-
6.82 Geëscaleerde zorg 18-		€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Baten - Totaal		€ 9.760.295-	€ 9.139.871-	€ 9.124.975-	€ 9.109.514-	€ 9.094.054-
3. Sociaal domein - Totaal		€ 38.114.645	€ 37.608.296	€ 36.423.089	€ 36.129.070	€ 36.127.731

Verschillenanalyse 2018 - 2019

Verschillen > € 50.000 zijn gespecificeerd, overige zijn samengevoegd onder 'Diversen'.

Taakveld	Afname lasten t.o.v. 2018		Voordeel/nadeel
	Mutaties a.g.v. coalitieakkoord:		
6.2	sociaal werken in wijken en dorpen	€ 100.000	Nadeel
6.1	innovatiebudget	€ 75.000	Nadeel
Div.	taskforce Sociaal Domein	€ -1.079.625	Voordeel
Div.	Ferm werk	€ -486.676	Voordeel
Div.	Jeugd	€ 383.889	Nadeel
Div.	WMO	€ 676.929	Nadeel
Div.	WMO voorzieningen	€ -107.300	Voordeel
6.71/6.72	PGB	€ 229.701	Nadeel
	vervallen eigen Participatiebudget		
6.5	(scenario 2 begroting 2018-2021	€ -300.000	Voordeel
	lagere raming eigen bijdragen a.g.v.		
6.71	invoering strippenkaart	€ 400.000	Nadeel
Div.	diverse afwijkingen	€ -398.267	Voordeel
		€ -506.349	Voordeel

Onderbouwing bedragen uit coalitieakkoord

Innovatiebudget € 75.000 in 2019

Hiermee jaagt de gemeente initiatieven aan die helpen bij het transformeren van maatwerkvoorzieningen op afstand naar ondersteuning dichtbij

Met ingang van 2020 is structureel € 100.000 extra beschikbaar.

4. Cultuur, economie en milieu

Portefeuillehouder	Thema
Arjan Noorthoek	Economische zaken - Herstructurering bedrijventerreinen Middelland en stationsgebied, visie en ontwikkeling en Recreatie en toerisme
Tymon de Weger	Monumenten en archeologie, Duurzaamheid en Milieu /Natuur- en Milieueducatie
George Becht	Cultuur, Binnenstad
Victor Molkenboer	Citymarketing/stadspromotie en evenementen

1. Kern coalitieprogramma

Op weg naar 2040

Met een visie geef je richting aan al je inspanningen die gericht zijn op de toekomst. Wij kiezen er bewust voor om verder te kijken dan de volgende vier jaar. Regeren is immers vooruitzien. De stappen van de volgende vier jaar moeten leiden naar het Woerden van de toekomst dat wij graag zien! Wij zien Woerden in 2040 als een stad waar de mens de maat der dingen is. Woerden is een gemeente waar men goed kan wonen en zich prettig kan voelen en waar iedereen kan meedoen. Het traditioneel sterke verenigingsleven in Woerden is ook dan springlevend. De kracht van onze samenleving zit in mensen die voor elkaar zorgen als mantelzorgers, vrijwilligers die activiteiten organiseren, in verenigingen waar kinderen kunnen sporten. Woerden is daarbij een centrum in het Groene Hart en heeft een voorzieningenniveau dat dit ondersteunt. Daarbij hoort dat Woerden een boerenmarktstad is, waar goede streekproducten kunnen worden gekocht. Waar er in kwalitatief hoogwaardig en ecologisch groen gerecreëerd kan worden en die als poort dient naar het Groene Hart. Met de hechte gemeenschap in de dorpen Kamerik, Harmelen en Zegveld, ieder met zijn eigen charme. De gemeente nodigt inwoners, ondernemers en organisaties uit om mee te doen en ondersteunt initiatieven op de manier die daarbij het beste past.

Duurzaamheid

In 2040 vindt iedereen het vanzelfsprekend om duurzaam te leven. Zowel in huis, bijvoorbeeld bij het energieverbruik en de -opwekking, bij verkeer en vervoer en bij het werk en het ondernemen. Woerden is in 2040 al 10 jaar energieneutraal. Daar hoort zeker niet bij dat er in het Papekopperveld wordt geboord naar olie en gas. Daarnaast hebben we als gemeente een aanjaagfunctie om deze duurzaamheidsdoelstelling samen met inwoners, woningbouwvereniging en ondernemers voor 2030 te bewerkstelligen.

Gaswinning Papekopperveld

Om onze leefomgeving voor toekomstige generaties te behouden, is het zeer belangrijk om duurzaam met onze wereld om te gaan. Wat ons betreft ligt het zwaartepunt hierbij op de energietransitie. Woerden heeft de ambitie om in 2030 energieneutraal te zijn. Hierbij –en overigens ook bij de doelstelling van het kabinet om in 2050 in Nederland energieneutraal te zijn- past een exploitatie van het Papekopperveld niet. De gemeenteraad van Woerden is unaniem gekant tegen gaswinning in Woerden. Wij blijven dit richting Den Haag en ondernemers uitdragen en bij het duurzaamheidsprogramma zetten we daarom in op verminderd gasverbruik. Samen met inwoners, belangengroepen van inwoners op dit terrein (stichtingen, verenigingen of actiegroepen), ondernemers en medeoverheden trekken we op tegen de gaswinning en zoeken we alternatieven.

Transformatie naar gasvrij en duurzaam wonen

Bij de transformatie van het Schilderskwartier naar een gasvrije wijk, moeten de inwoners gehoord worden. We bieden een perspectief om in te kunnen stappen. Duurzaamheidsmaatregelen worden in samenspraak tussen inwoners en ondernemers genomen. De gemeente heeft hierbij een stimulerende en aanjagende rol. Bij een volgende businesscase zorgen wij er daarom voor dat de bedenkingen van inwoners in een goed gesprek met gemeente en ondernemers aan bod komen. "

Duurzaamheidsambassadeurs

Duurzaamheid is een noodzakelijke manier om onze gemeente leefbaar te houden voor onszelf en onze (klein)kinderen. Daarom houden we onvoorwaardelijk vast aan de ambitie om in 2030 een klimaatneutrale gemeente te zijn. Om deze doelstelling te behalen, versterken en stimuleren we in hoog tempo initiatieven in de samenleving. Daartoe zetten wij extra ambtelijke capaciteit in de vorm van duurzaamheidsambassadeurs in, die zich zowel op de samenleving als de ambtelijke organisatie richten. Zij jagen namelijk initiatieven aan en inventariseren ook de belemmerende regelgeving op het gebied van duurzaamheid om deze te kunnen aanpassen of schrappen.

Grootschalige duurzame energieopwekking en ruimte

Het verminderen van verbruik van fossiele energie is belangrijk voor de duurzame omgang met onze omgeving, de andere kant van de medaille is de opwekking en opslag van duurzame energie. Hierbij worden alle vormen van duurzame opwekking onderzocht. Als dit op grote schaal gebeurt, bij de zonne- en windenergie, neemt dit veel ruimte in beslag. Het nieuwe college stelt samen met de raad in 2019 een afwegingskader vast waarmee initiatieven op het gebied van grootschalige energieopwekking (ruimtelijk) kunnen worden beoordeeld. Uitgangspunt hierbij is dat bij zonne-energie de plaatsing op gebouwen de prioriteit krijgt. Goede landbouwgrond komt hier wat ons betreft niet voor in aanmerking; deze is immers nodig voor de voedselvoorziening. "

Woerden techniekstad

Ondernemers zijn voor Woerden van belang, voor de werkgelegenheid en voor de verbindingen in het maatschappelijk leven. Wij zien in Woerden in 2040 een bedrijvigheid die past bij een centrumgemeente. Woerden heeft in 2040 een technische sector die zich binnen de omvang van Woerden heeft ontwikkeld. Daarom kiezen we samen met ondernemers en provincie een locatie voor de zogenaamde 6 tot 9 ha. 'schuifruimte' voor Woerdense bedrijven en ondersteunen wij op projectniveau het initiatief van de Techcampus van het WoerdensTechniekTalent.

Cultuur

Woerden heeft een rijk en actief cultureel leven om trots op te zijn. We hebben veel waardering voor de grote 5 culturele instellingen, en ook voor de kleinere initiatieven. Onze bibliotheek is van groot belang. De bibliotheek is veel meer dan een uitleenbalie. Het is een fysieke en een digitale ontmoetingsplaats. Inwoners kunnen elkaar hier namelijk tegenkomen rond het thema 'taal', bijvoorbeeld bij het organiseren van taalvaardigheids cursussen, of rond het thema 'arbeid', bijvoorbeeld bij het zoeken en vinden van (vrijwilligers)werk. Ook de bibliotheekvoorziening kan er zo aan bijdragen dat elke inwoner kan meedoen. Daarom vragen wij de bibliotheek een toekomstbestendig businessplan op te stellen voor een moderne, passende bibliotheekvoorziening in elke kern van de gemeente.

Economisch Actieplan 2030

De samenwerking tussen gemeente en bedrijfsleven is verbeterd in de afgelopen periode. We blijven inzetten op verdere verbetering. Daarom maken we een nieuw economisch actieplan dat na 2019 in werking treedt. Hierbij kijken we samen met de ondernemers verder de toekomst in, naar 2030. De toekomstbestendigheid van onder andere het buitengebied en de businessmodellen voor de agrarische sector zijn hierbij een punt van aandacht.

Een ander onderwerp waaraan wij samen met de ondernemers gaan werken in het economisch actieplan is duurzaamheid. Overheid en bedrijfsleven moeten elkaar hierin versterken. De overheid heeft hierbij een aanjaagfunctie en kan het bedrijven gemakkelijker maken te investeren in duurzaamheid. Ook waarderen wij bij de aanbestedingsprocedure duurzaamheid en innovatie. Verder is ondernemen en werkgelegenheid in de dorpen een punt waarop wij in dit actieplan ingaan. Want vitale ondernemingen in de dorpen stimuleren leven en cohesie. Tot slot is het voor de economie en leefbaarheid in het buitengebied van belang dat er snelle internetverbindingen worden aangelegd. Uiterlijk in 2020 willen wij dit hebben afgerond, in partnerschap met de provincie.

Ruimte voor groei

In Woerden is er al langere tijd behoefte aan een uitbreiding van de ruimte voor bedrijven, om de bedrijven die nu in Woerden gevestigd zijn de gelegenheid te bieden door te kunnen groeien op kwalitatief goede bedrijfsterreinen ('schuifruimte'). Het gaat hierbij om 6 tot 9 ha.. Hierbij is er ook oog voor kleine lokale ondernemers in de dorpen. Samen met de ondernemers, gemeenteraad en provincie zetten we de stappen om te komen tot een locatiekeuze. In deze ontwikkeling van Woerden speelt ook de transitie in Middelland een rol. De regio Utrecht heeft teveel kantoorruimte, maar te weinig woningen. Ook in Woerden is dit het geval. Wij maken daarom in Middelland de keuze om kantoorruimte transformeren naar woningen en we geven ook gelegenheid aan technische bedrijven, kleine ondernemingen en zzp-ers. Ook bij deze ontwikkelingen zetten we in op partnerschap met bedrijfsleven en de provincie.

Woerden 650 jaar en merkenbeleid

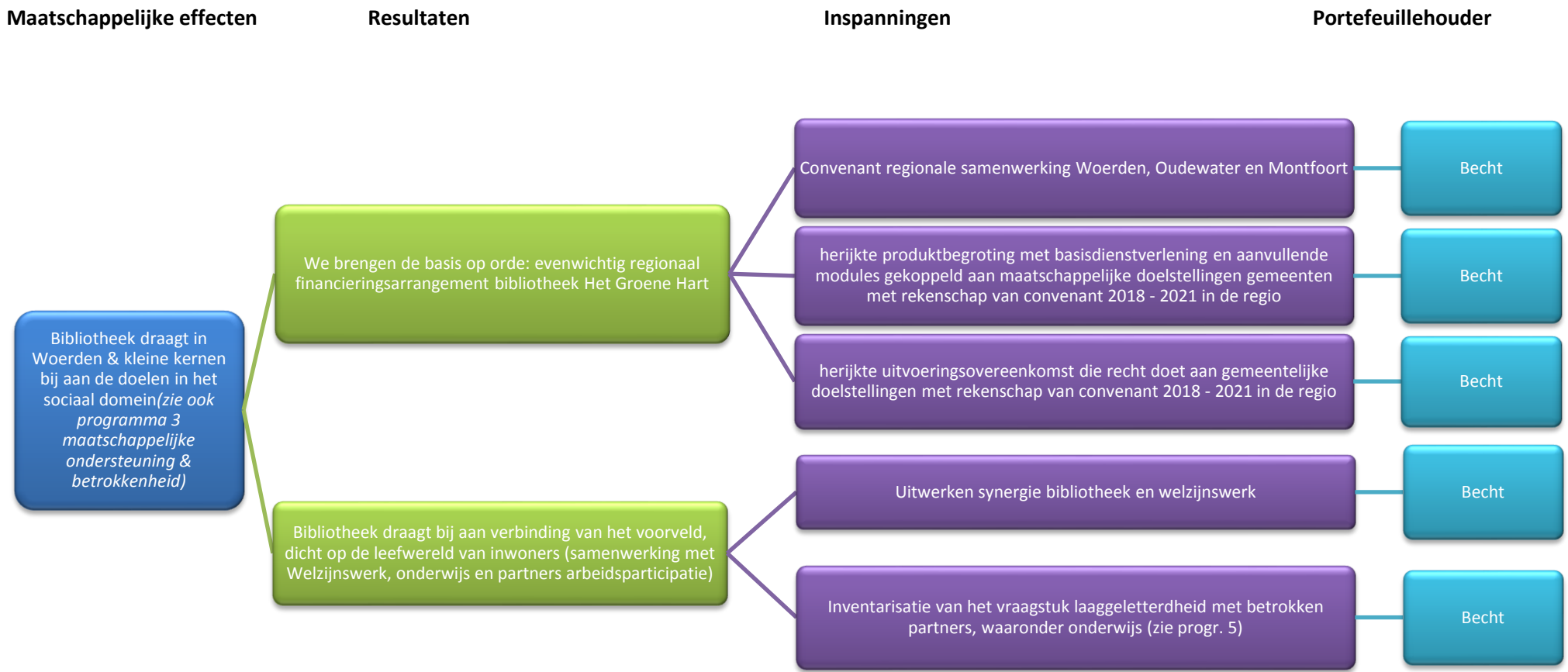
In 2022 bestaat Woerden 650 jaar. Dat moet gevierd worden! Samen met inwoners en ondernemers gaan we hier een groot Woerdens feest van te maken, ook met een uitstraling naar de toekomst. De gemeente jaagt dit feest aan door in de begroting jaarlijks een bedrag voor het feest te reserveren. Tot slot vinden wij het belangrijk dat het merkenbeleid van Woerden wordt versterkt op basis van de visie op Woerden.

Recreatieschap en ondernemerskansen

Bij het recreatieschap de Stichtse Groenlanden is het belangrijk om te werken op basis van businessmodellen. Wij vinden dat het Recreatieschap in het beheer van de recreatieve openbare ruimte in de regio samen moet werken met ondernemers op basis van verdienmodellen. Zo wordt de economische weerbaarheid van het buitengebied versterkt. Voor de Cattenbroekerplas zorgen wij ervoor dat de gemeente de regie neemt om de partijen om de tafel te krijgen, zodat we in 2020 een recreatieve voorziening hebben."

2. Doelenboom cultuur, economie en milieu

PROGRAMMA: 4   **THEMA: Cultuur**   **MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Cultuur versterkt de vitale, aantrekkelijke levendige stad; persoonlijke ontwikkeling, zelfredzaamheid & (economische) vitaliteit**

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

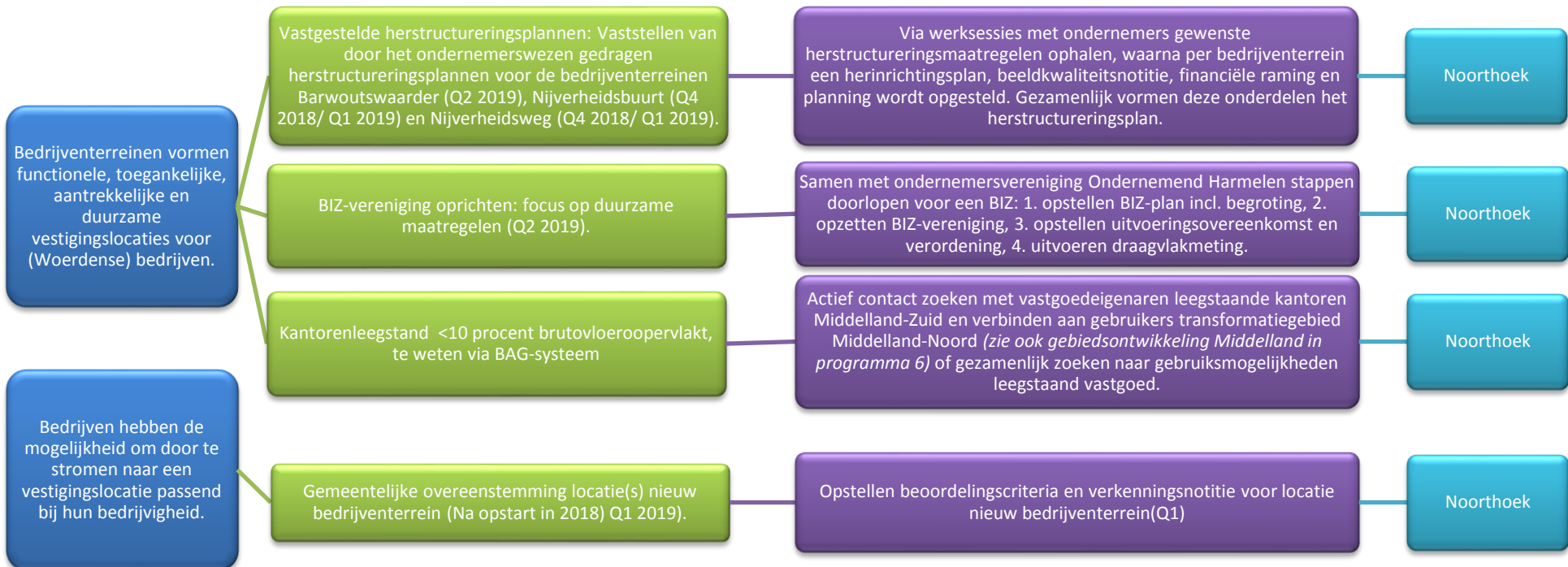

Maatschappelijke effecten

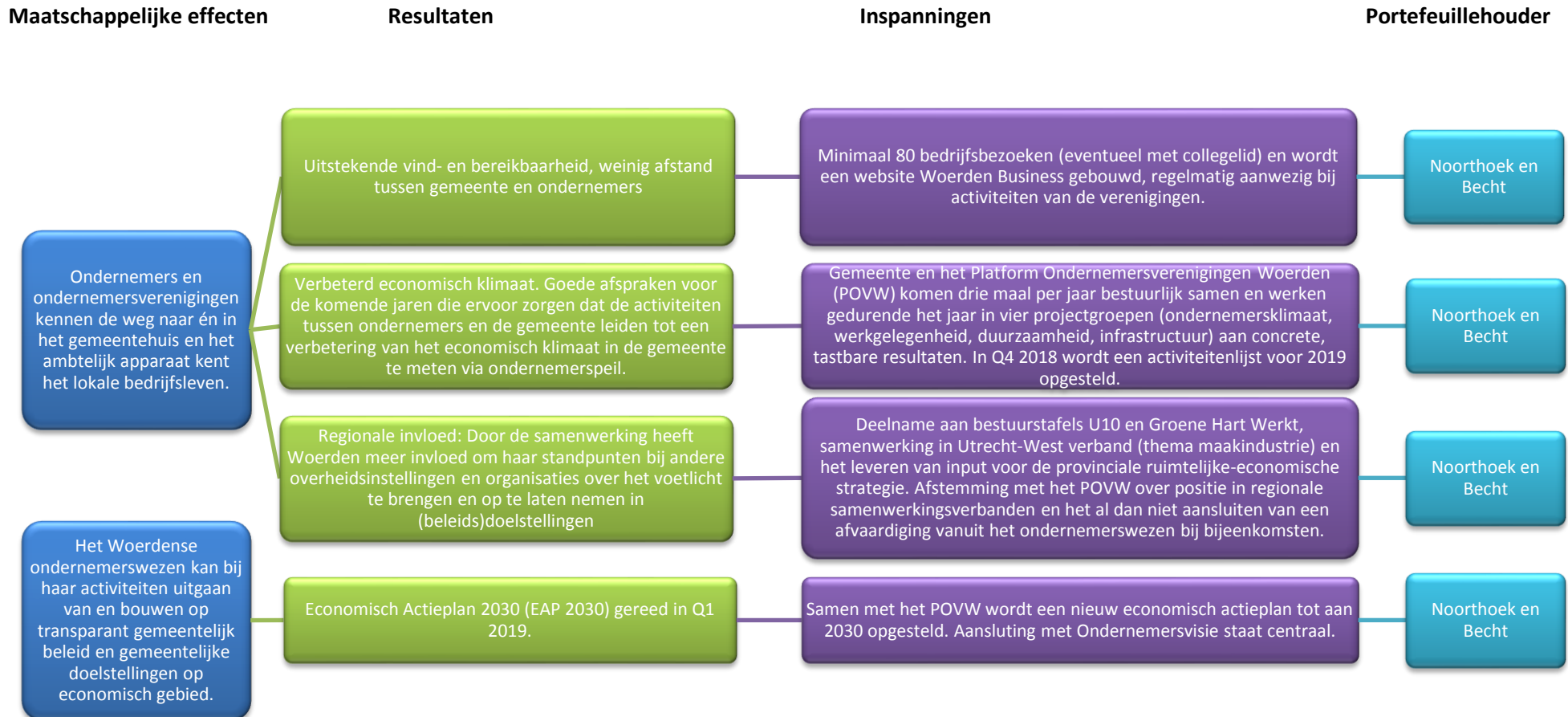
Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

PROGRAMMA: 4   **THEMA: Economie**   **MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Optimale gemeentelijke dienstverlening op economisch gebied**

PROGRAMMA: 4   **THEMA: Economie**   **MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Een vitale arbeidsmarkt: goede aansluiting onderwijs arbeidsmarkt met specifieke aandacht voor de kraptesectoren techniek, zorg en bouw.**

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

PROGRAMMA: 4   **THEMA: Economie**   **MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Een vitale binnenstad: Het op peil houden van het voorzieningenniveau voor inwoners van de gemeente en bezoekers van buitenaf.**

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

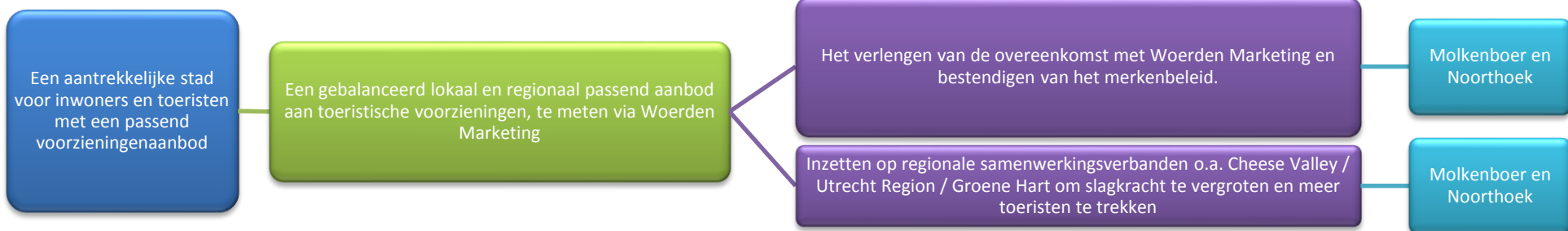
PROGRAMMA: 4   **THEMA: Economie**   **MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Woerden staat bekend als aantrekkelijke stad om te recreëren, maar ook te wonen en werken. “Woerden, hoofdstad van het Groene Hart”**

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

PROGRAMMA: 4   **THEMA: Monumenten en cultuurhistorie**   **MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Een vitale binnenstad, waar het rijke cultuurhistorische aanbod nog op elke locatie beleefbaar is. De binnenstad positioneren als het economische, culturele en sociale hart van de gemeente.**

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

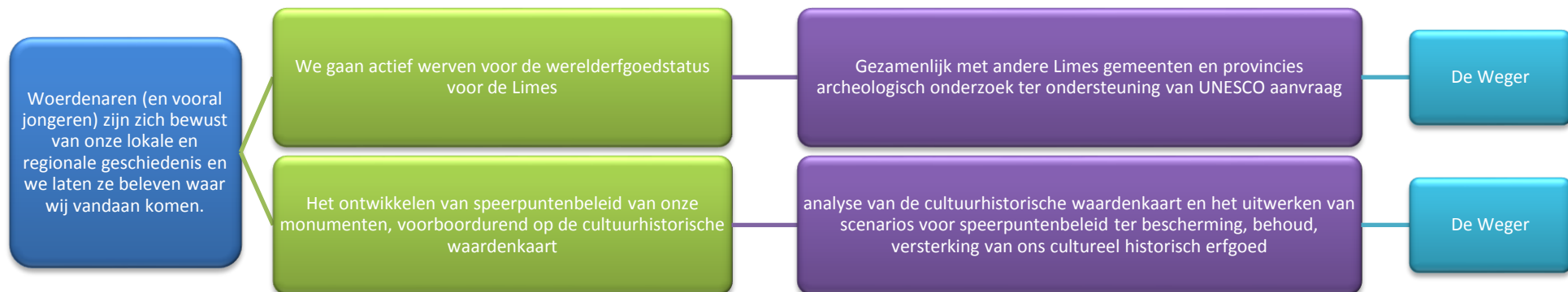
PROGRAMMA: 4 THEMA: Monumenten en cultuurhistorie MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: De bekendheid met de historie van Woerden vergroten.

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

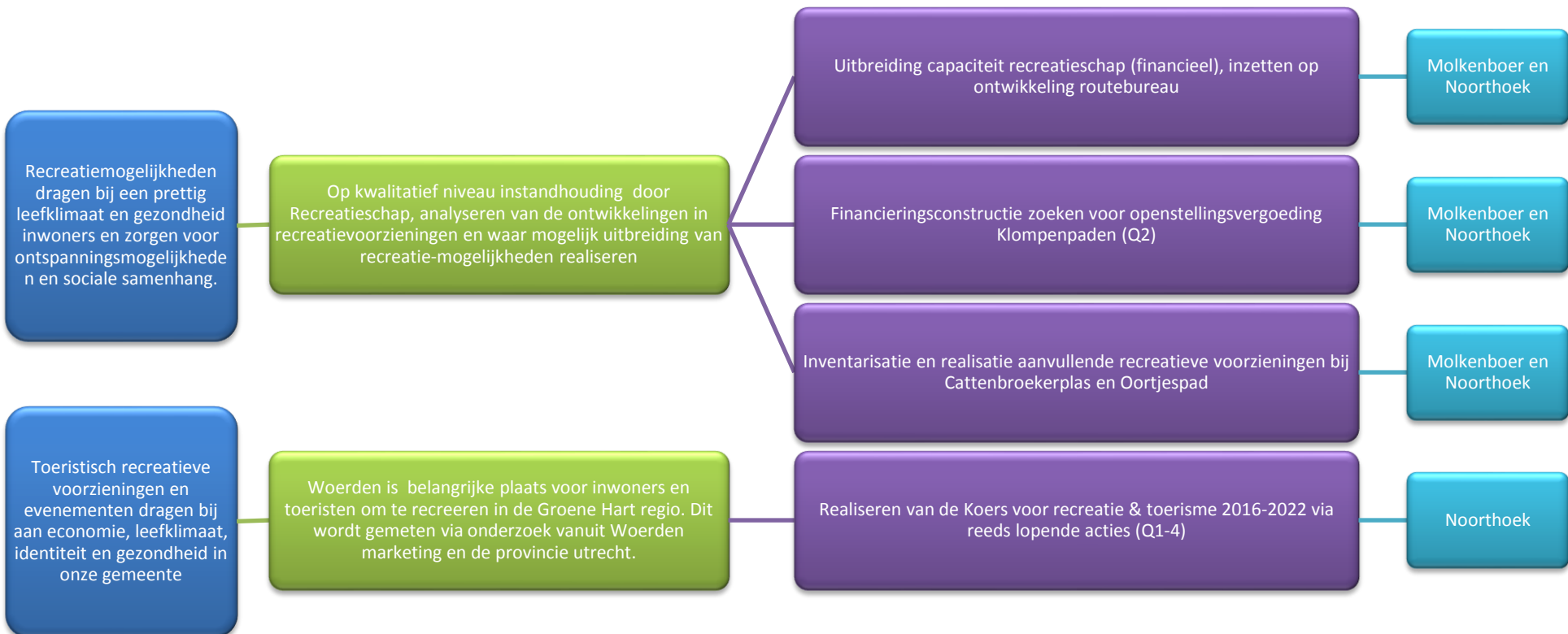

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

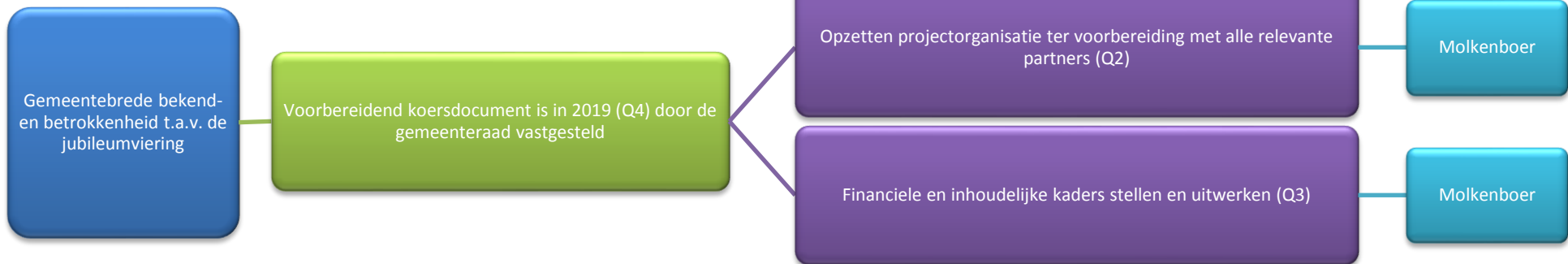

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

PROGRAMMA: 4

THEMA: Milieu

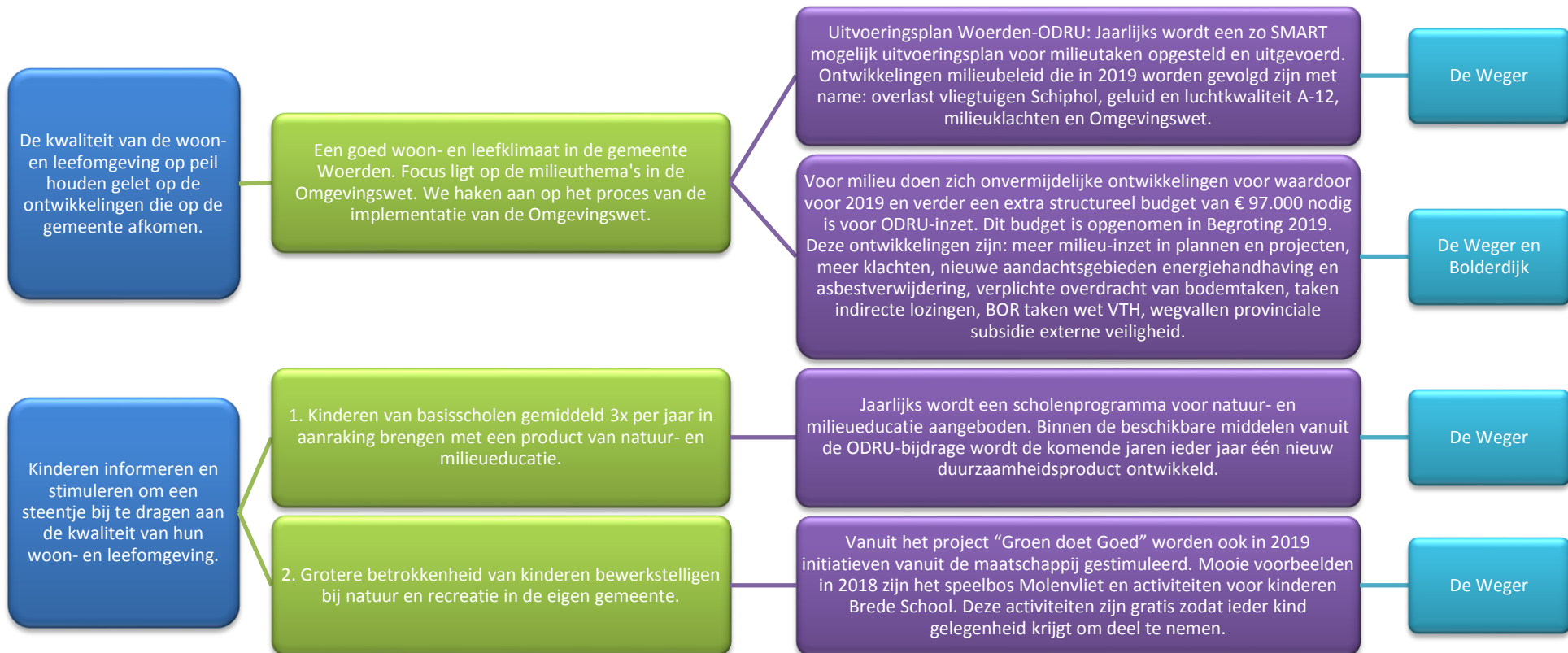
MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Een duurzame, veilige en gezonde leefomgeving in de gemeente Woerden

Maatschappelijke effecten

Resultaten

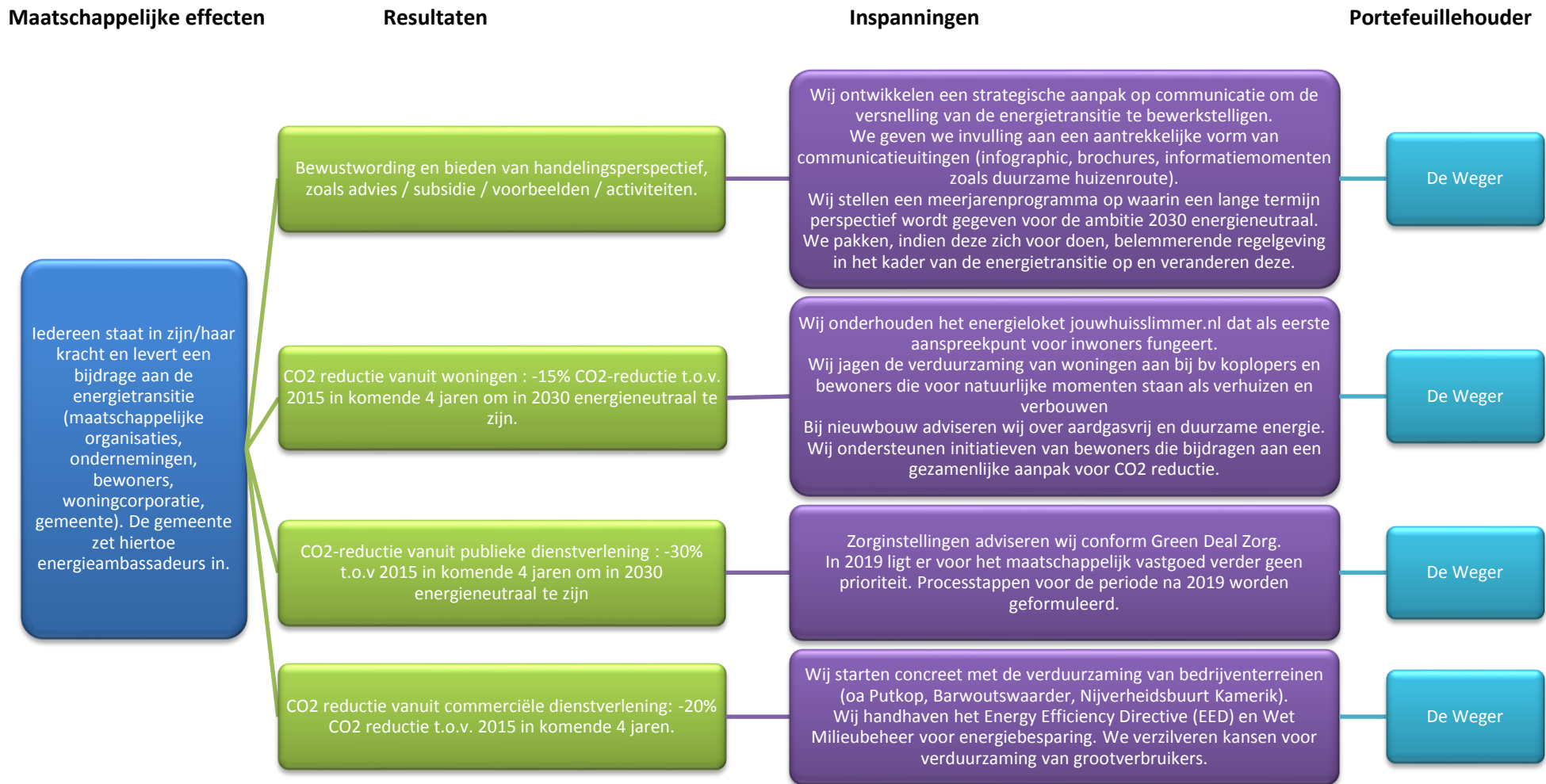
Inspanningen

Portefeuillehouder

PROGRAMMA: 4   **THEMA: Energietransitie**   **MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Een toekomstbestendige energiehuishouding voor en door iedereen in Woerden (2030 energieneutraal)**

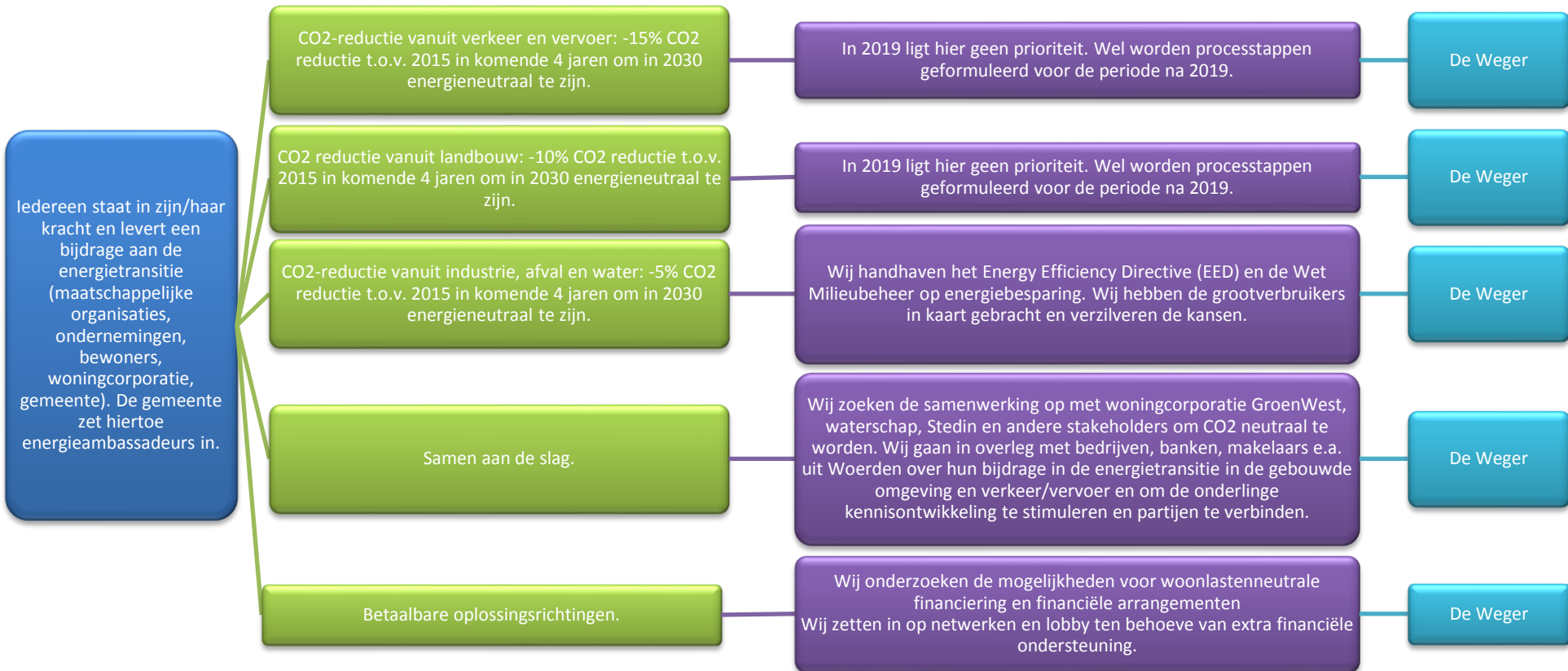

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

3. Het realiseren van de beoogde resultaten geeft de volgende lasten en baten

Programma		2018	2019	2020	2021	2022
4. Cultuur, economie en milieu	Lasten	€ 5.876.236	€ 6.791.168	€ 6.925.862	€ 7.045.333	€ 7.131.364
	Baten	€ -1.200.452	€ -1.100.369	€ -1.178.434	€ -1.178.434	€ -1.178.434
4. Cultuur, economie en milieu - Totaal		€ 4.675.784	€ 5.690.799	€ 5.747.428	€ 5.866.899	€ 5.952.930

Specificatie taakvelden

Omschrijving		2018	2019	2020	2021	2022
2.1 Verkeer en vervoer	Lasten	€ 181.809	€ 176.827	€ 176.827	€ 176.827	€ 176.827
3.1 Economische ontwikkeling		€ 360.322	€ 644.041	€ 534.041	€ 524.041	€ 514.041
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen		€ 506.810	€ 399.853	€ 399.853	€ 399.853	€ 399.853
3.4 Economische promotie		€ 104.469	€ 87.885	€ 87.885	€ 87.885	€ 87.885
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken		€ 59.855	€ 93.319	€ 121.254	€ 153.236	€ 153.236
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie		€ 1.277.007	€ 1.235.274	€ 1.234.785	€ 1.234.296	€ 1.232.349
5.4 Musea		€ 216.460	€ 216.143	€ 216.143	€ 216.143	€ 216.143
5.6 Media		€ 1.060.588	€ 1.082.134	€ 1.080.112	€ 1.078.090	€ 1.076.068
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie		€ 61.090	€ 61.823	€ 61.823	€ 61.823	€ 61.823
7.4 Milieubeheer		€ 2.047.826	€ 2.793.869	€ 3.013.139	€ 3.113.139	€ 3.213.139
Lasten - Totaal		€ 5.876.236	€ 6.791.168	€ 6.925.862	€ 7.045.333	€ 7.131.364
0.5 Treasury	Baten	€ 145.815-	€ 40.756-	€ 123.720-	€ 123.720-	€ 123.720-
2.1 Verkeer en vervoer		€ 53.000-	€ 53.000-	€ 53.000-	€ 53.000-	€ 53.000-
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen		€ 343.470-	€ 344.349-	€ 344.349-	€ 344.349-	€ 344.349-
3.4 Economische promotie		€ 29.500-	€ 29.854-	€ 29.854-	€ 29.854-	€ 29.854-
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken		€ 29.852-	€ 26.740-	€ 26.426-	€ 26.426-	€ 26.426-
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie		€ 188.330-	€ 190.590-	€ 188.330-	€ 188.330-	€ 188.330-
5.4 Musea		€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
5.6 Media		€ 221.685-	€ 224.010-	€ 221.685-	€ 221.685-	€ 221.685-
7.4 Milieubeheer		€ 188.800-	€ 191.070-	€ 191.070-	€ 191.070-	€ 191.070-
Baten - Totaal		€ 1.200.452-	€ 1.100.369-	€ 1.178.434-	€ 1.178.434-	€ 1.178.434-
4. Cultuur, economie en milieu - Totaal		€ 4.675.784	€ 5.690.799	€ 5.747.428	€ 5.866.899	€ 5.952.930

Verschillenanalyse 2018 – 2019

Verschillen > € 50.000 zijn gespecificeerd, overige zijn samengevoegd onder 'Diversen'.

Taakveld	Toename lasten t.o.v. 2018		Voordeel/nadeel
0.5	Dividend Vitens	€ 105.059	Nadeel
3.1	Stelpost coalitieakkoord algemeen economisch beleid	€ 250.000	Nadeel
3.3	Herstructurering bedrijventerrein	€ -125.000	Voordeel
4.3	Peuteropvang (compensatie via Algemene Uitk.)	€ 28.368	Nadeel
7.4	Stelpost coalitieakkoord coördinatie milieu	€ 1.000.000	Nadeel
7.4	Milieu budget incidenteel	€ -480.250	Voordeel
7.4	Kosten ODRU	€ 171.556	Nadeel
Div	Onderhoud obv meerjaren onderhoudsprogramma	€ -70.010	Voordeel
Div	Loonkosten	€ 102.909	Nadeel
	Diversen	€ 32.383	Nadeel
		€ 1.015.015	Nadeel

Onderbouwing bedragen uit coalitieakkoord

Economie € 250.000 in 2019

Programma- en planbegeleiding van de herstructurering van de geprioriteerde bedrijfsterreinen.

Uitvoering actieprogramma binnenstad

Met ingang van 2020 is structureel € 150.000 extra beschikbaar.

Onderbouwing bedragen uit coalitieakkoord

Duurzaamheid € 1.000.000 in 2019

Loopt op van 1.200.000 in 2020 naar 1.400.000 in 2022.

Bodemdaling € 120.000

- Afronding pilot Veenetië (drijvend bouwen, onderzoek ophoogmethoden slappe bodem)
- Uitvoering fase 3 gebiedsproces Veenweiden in beweging (gemeenschappelijk toekomstperspectief en agenda voor het buitengebied tussen Kamerik en Woerdense Verlaat)
- Netwerken, lobby, subsidie aanvragen, kennisuitwisseling, beleid en regels aanpassen
- Monitoring en analyse nav gevolgen droogte

Klimaatbestendigheid € 81.000

- Risicodialoog met stakeholders, samenwerking regionale opgave
- Campagne hoe groen is jouw hart, subsidie afkoppelen daken en aanleg groene daken en funderingsloket voor risico op paalrot
- Uitvoeringsplan wateroverlast en quick wins
- Uitvoeringsplan hitte en droogte
- In kaart brengen overstromingsrisico

Circulaire economie € 45.000

- Bewustwording/gedragsverandering circulaire economie en betere inzameling afval

Energietransitie € 754.000

- Aanjagen transformatie gasvrij wonen
- Onderzoeken betaalbare oplossingsrichtingen
- Opstellen basisafspraken warmtesysteem
- Versterken en stimuleren initiatieven in de samenleving
- Ontwikkelen afwegingskader om initiatieven grootschalige duurzame energie te beoordelen
- Inventariseren belemmerende regelgeving
- Verbinden partijen om kennis te delen en te koppelen
- Opstellen communicatiestrategie
- Uitwerken meerjaren-CO2 reductieplan

5. Onderwijs en sport

Portefeuillehouder	Thema
George Becht	Onderwijs (incl Huisvesting, leerplicht en leerlingenvervoer)
Arjan Noorthoek	Sport

1. Kern coalitieprogramma

Nieuwe generaties

Kinderen hebben recht op een goede start met gedegen onderwijs en op gelijke kansen in het onderwijs. Taalverwerving is belangrijk omdat het in onze samenleving steeds belangrijker is om (digitale) informatie te kunnen verwerven. Laaggeletterdheid levert zodoende problemen op op latere leeftijd. Daarom maken wij ons bezorgd over de halvering van de Rijksgelden voor het onderwijsachterstandsbeleid (OAB) voor Woerden. Woerden zal het achterstandenbeleid in het onderwijs tegen het licht houden en, als het nodig is, hier ook extra middelen voor reserveren. Dit past ook in onze aandacht voor preventie.

Om de jongvolwassenen een andere kijk te geven op de samenleving en hierbij ook hun integratie op de arbeidsmarkt te versterken, kunnen jongeren in Woerden maatschappelijke stages lopen. Deze stages zijn in de afgelopen periode betaald met incidentele middelen. Wij gaan deze stages echter structureel op de begroting zetten. Bij huisvesting en onderhoud van scholen is overigens een stabiele, meerjarige financiering van belang. Ons uitgangspunt in het gesprek met de scholen is het vaststellen van de voorgestelde afspraken met de scholen. Soms profiteert een school echter bij de exploitatie van hun gebouw bij extra inspanningen die de gemeente levert bij de bouw van een school. Daar waar dit het geval is, vinden wij het redelijk dat ook aan de school gevraagd mag worden hier bij de bouw van de school financieel aan bij te dragen.

Sport

Woerden heeft traditioneel een sterk verenigingsleven, waar sportverenigingen een belangrijk onderdeel van uitmaken. Wij willen de sportverenigingen blijven ondersteunen. Daarom houdt de gemeente de totale huur van sportfaciliteiten deze periode gelijk, als het totale volume aan faciliteiten ook gelijk blijft. Wel gaan we kijken naar een eerlijker verdeling van de huur tussen de sportverenigingen afzonderlijk. Hiermee doen we recht aan de investeringen die de afgelopen perioden zijn gedaan in bijvoorbeeld de sportvelden van individuele clubs.

Verder gaan wij de rol van de combinatiefunctionarissen herijken op grond van de doelen die met bewegen en sport worden nagestreefd. Net als in de culturele sector, zoals bij de bibliotheekvoorziening, wordt er een verband gelegd tussen sport en het sociaal domein.

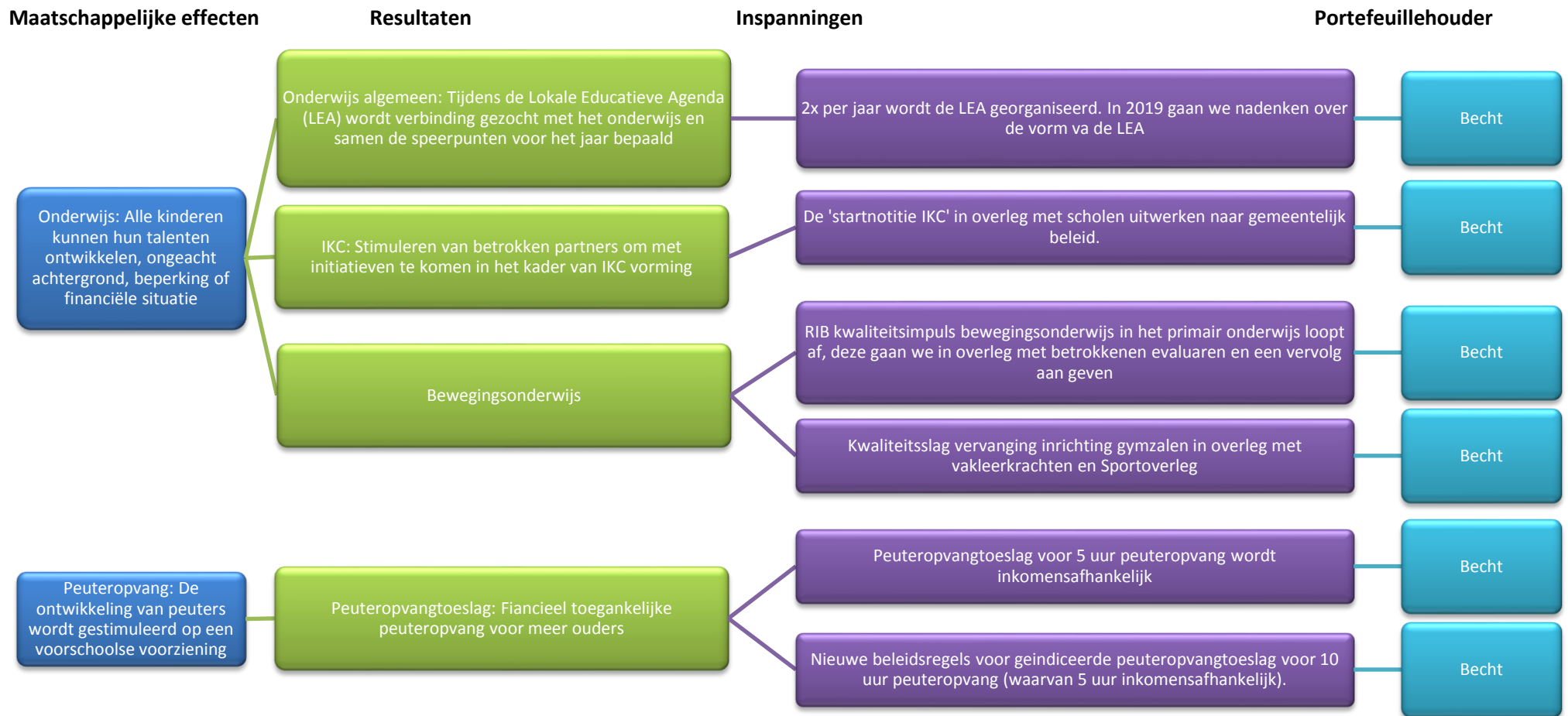
Arbeidsmarkt en onderwijs

Daarbij zetten wij ook in op verbetering van de samenwerking tussen Ferm Werk en lokale ondernemers. Wij brengen het gesprek op gang om vraag en aanbod beter op elkaar te laten aansluiten. De creatieve ideeën van de ondernemers worden hiermee gewaardeerd en de cliënten van Ferm Werk geplaatst. Ook vanwege de krapte op de arbeidsmarkt is dit voor iedereen van belang.

Voor ondernemers is het heel belangrijk dat zij goed geschoolde werknemers kunnen vinden. In Woerden zitten veel bedrijven in de techniek die hier moeilijkheden ondervinden. De gemeente is partner van het samenwerkingsverband Woerdens Techniek Talent (WTT) en gezamenlijk gaan we hier wat aan doen. Wij faciliteren het WTT met projectondersteuning bij het opzetten van een Techcampus op een Woerdense schaal. Hier hebben ondernemers, scholieren en onderwijsinstellingen een gemeenschappelijk belang.

2. Doelenboom onderwijs en sport

PROGRAMMA: 5   **THEMA: Onderwijs**   **MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Alle kinderen kunnen hun talenten ontwikkelen, ongeacht achtergrond, beperkingen of financiële situatie.**

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

PROGRAMMA: 5   THEMA: Onderwijshuisvesting   MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Alle kinderen kunnen hun talenten ontwikkelen, ongeacht achtergrond, beperkingen of financiële situatie

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

De huisvesting van de scholen voor PO en VO draagt bij aan de ontwikkeling van de talenten van de kinderen. De scholen zijn daarom gehuisvest in duurzame, onderhoudsvriendelijke en bijna energie neutrale gebouwen, die goed scoren op de onderdelen uitstraling, onderwijskundige staat, bouwkundige kwaliteit, veiligheid, binnenmilieu en exploitatie.

Op basis van zowel de Vaststellingsovereenkomst als het Integraal Huisvestings Plan 2019-2033 zorgen we er samen met de schoolbesturen voor dat alle ruim 30 schoolgebouwen PO en VO de komende 40 jaar 1x vernieuwd worden.

Jaarlijks brengen we waar nodig en in samenspraak met de schoolbesturen detailwijzigingen aan in (de planning van) het Integraal Huisvestings Plan.

Becht

Na afstemming met de schoolbesturen werken we gemiddeld 1x per jaar een scholenbouwproject uit in een bestuursopdracht en een startnotitie.

Becht

Gemiddeld dragen we 1 scholenbouwproject per jaar ter uitvoering over aan team Vastgoed d.m.v. een overdrachtsdocument.

Becht

Iedere 2 of 3 jaar wordt de leerlingprognose in samenspraak met de schoolbesturen geactualiseerd, te beginnen in 2019.

Becht

Uiterlijk in 2019 worden de Onderwijshuisvestingsverordening en de interne procedures in overleg met de schoolbesturen aangepast aan IHP/Vaststellingsovereenkomst en uitkomsten HEVO-traject.

Becht

Naast de jaarlijkse indexering wordt vanaf 2023 het onderwijsinvestingsbudget in de gemeentebegroting jaarlijks met gemiddeld 1% opgehoogd conform de Taskforce onderwijshuisvesting 2018, het IHP en de Vaststellings-overeenkomst.

Becht

Iedere 5 jaar worden Nulmeting en Integraal Huisvestings Plan in samenspraak met de schoolbesturen geactualiseerd, te beginnen in 2023 voor de periode 2024-2028.

Becht

In 2023 wordt de Vaststellingsovereenkomst samen met de schoolbesturen geevalueerd en in principe verlengd voor een periode van weer 5 jaar.

Becht

5 jaar voorafgaand aan de beoogde start van een scholenbouwproject wordt het betreffende gebouw samen met het betrokken schoolbestuur geschouwd, te beginnen met het in 2019/Q1 te kiezen project.

Becht

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

3. Het realiseren van de beoogde resultaten geeft de volgende lasten en baten

Programma		2018	2019	2020	2021	2022
5. Sport en Onderwijs	Lasten	€ 12.882.807	€ 12.313.922	€ 12.710.490	€ 12.619.977	€ 12.607.479
	Baten	€ -2.258.906	€ -2.323.356	€ -2.308.859	€ -2.308.859	€ -2.308.859
5. Sport en Onderwijs - Totaal		€ 10.623.901	€ 9.990.566	€ 10.401.631	€ 10.311.118	€ 10.298.620

Specificatie taakvelden

Omschrijving		2018	2019	2020	2021	2022
4.1 Openbaar basisonderwijs	Lasten	€ 408.259	€ 388.131	€ 388.131	€ 388.131	€ 488.131
4.2 Onderwijshuisvesting		€ 4.502.077	€ 4.453.278	€ 4.747.542	€ 4.723.897	€ 4.689.614
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken		€ 2.583.054	€ 2.672.750	€ 2.664.472	€ 2.672.194	€ 2.663.916
5.1 Sportbeleid en activering		€ 1.043.144	€ 542.179	€ 542.179	€ 542.179	€ 542.179
5.2 Sportaccommodaties		€ 4.346.273	€ 4.257.584	€ 4.368.166	€ 4.293.576	€ 4.223.639
Lasten - Totaal		€ 12.882.807	€ 12.313.922	€ 12.710.490	€ 12.619.977	€ 12.607.479
4.2 Onderwijshuisvesting	Baten	€ 31.150-	€ 31.525-	€ 31.150-	€ 31.150-	€ 31.150-
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken		€ 505.504-	€ 505.845-	€ 505.845-	€ 505.845-	€ 505.845-
5.1 Sportbeleid en activering		€ 12.500-	€ -	€ -	€ -	€ -
5.2 Sportaccommodaties		€ 1.709.752-	€ 1.785.986-	€ 1.771.864-	€ 1.771.864-	€ 1.771.864-
Baten - Totaal		€ 2.258.906-	€ 2.323.356-	€ 2.308.859-	€ 2.308.859-	€ 2.308.859-
5. Sport en Onderwijs - Totaal		€ 10.623.901	€ 9.990.566	€ 10.401.631	€ 10.311.118	€ 10.298.620

Verschillenanalyse 2018 - 2019

Verschillen > € 50.000 zijn gespecificeerd, overige zijn samengevoegd onder 'Diversen'.

Taakveld	Afname lasten t.o.v. 2018	€	Voordeel/nadeel
	Stelpost coalitieakkoord Generatiebudget	€ -633.335	
		€ 100.000	Nadeel
Div	Kapitaallasten	€ 115.550	Nadeel
Div	Onderhoud obv meerjaren onderhoudsprogramma	€ -250.607	Voordeel
4.1	Algemeen onderwijsbeleid	€ -50.000	Voordeel
5.1	Bijdrage VV Kamerik (was incidenteel)	€ -500.000	Voordeel
5.2	Bijdrage huur gymlokalen	€ -22.525	Voordeel
5.2	Gas, inclusief transportkosten	€ -42.201	Voordeel
Div	Loonkosten	€ 90.240	Nadeel
	Diversen	€ 5.296	Nadeel
	SDE + subsidie	€ -30.100	Voordeel
5.2	Huuropbrengsten	€ -48.988	Voordeel
		€ -633.335	Voordeel

Investerings

NB - De lasten van onderstaande investeringen zijn al verwerkt in de (meerjaren-)begroting.

OMSCHRIJV. JAARSCHIJF 2019	Progr.	Jaar	Invest.	Afsch.	2019	2020	2021	2022	2023
Sportvelden - Thor 2 velden en grasveld	5	2019	225.000	15		21.750	21.300	20.850	20.400
Sportvelden- SDO omvormen naar 3 velden	5	2019	225.000	15		21.750	21.300	20.850	20.400
SCH veld 1	5	2019	75.000	15		7.250	7.100	6.950	6.800
Verlichting Clytoneus	5	2019	45.000	25		3.150	3.096	3.042	2.988
Vervanging brand- en inbraakalarmssystemen scholen	5	2019	100.000	10		13.000	12.700	12.400	12.100
Vervanging binnensportinventaris	5	2019	399.000	15		38.570	37.772	36.974	36.176
Totaal jaarschijf 2019			1.069.000			105.470	103.268	101.066	98.864
Herstel doelgebieden kunstgras VEP en Sportlust 45	5	2020	45.000	12			5.100	4.988	4.875
Sportvelden - veld 4 en 5 SCH grote renovatie	5	2020	125.000	15			12.083	11.833	11.583
Sportvelden - veld 4 Sportlust grote renovatie	5	2020	60.000	15			5.800	5.680	5.560
Sportvelden - VEP grote renovatie	5	2020	85.000	15			8.217	8.047	7.877
Sportvelden - Siveo grote renovatie	5	2020	35.000	15			3.383	3.313	3.243
Landmeetkundige apparatuur	5	2020	35.000	5			8.050	7.840	7.630
Vernieuwing overige schoolgebouwen (annuitair)	5	2020	2.000.000	40			86.525	86.525	86.525
Vervanging brand- en inbraakalarmssystemen scholen	5	2020	100.000	10			13.000	12.700	12.400
Vervanging binnensportinventaris	5	2020	240.000	15			23.200	22.720	22.240
Totaal jaarschijf 2020			2.725.000				165.358	163.646	161.933
Sportvelden toplaagrenovatie Siveo/SCH obv TPE	5	2021	730.000	12				82.733	80.908
Sportvelden -herstel doelgebieden kunstgras	5	2021	20.000	12				2.267	2.217
Vernieuwing overige schoolgebouwen (annuitair)	5	2021	3.000.000	40				129.787	129.787
Vervanging brand- en inbraakalarmssystemen scholen	5	2021	100.000	10				13.000	12.700
Totaal jaarschijf 2021			3.850.000					227.787	225.612
SC Woerden veld 3 toplaagrenovatie incl. inrichting	5	2022	350.000	12					39.667
SC Woerden veld 4 doelgebieden	5	2022	20.000	12					2.267
SC Woerden veld 1,2 en 4 vervangen voor LED	5	2022	85.000	20					6.800
Totaal jaarschijf 2022			455.000						48.733
Totaal prioriteiten / ontwikkelingen			8.099.000			105.470	268.626	492.499	535.143

Onderbouwing bedragen uit coalitieakkoord

Nieuw generatiebudget € 100.000

Eventuele opvang van activiteiten onder VVE/OAB

Structurele voortzetting maatschappelijke stage

Diverse activiteiten onderwijs

Met ingang van 2022 is € 100.000 en voor 2023 is € 179.450 extra beschikbaar.

6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen

Portefeuillehouder	Thema
Arthur Bolderdijk	Grondbeleid en Grondbedrijf, Vastgoed en Water en Waterketen
Tymon de Weger	Ruimtelijke Ordening, Bouwen en Wonen en Ontwikkeling Middelland en stationsgebied, woningbouwopgave

1. Kern coalitieprogramma

Bouwen met menselijke maat

Er is ook een aantal ontwikkelingen in de regio Utrecht waar wij actie op moeten ondernemen. In deze regio is er een snelle toename van de bevolking. In 2040 worden er 840 duizend inwoners verwacht, waar dat er nu 730 duizend zijn. Deze mensen zullen huizen betrekken en zich op de weg begeven in de auto, het openbaar vervoer of de fiets. Als we de woningen in Woerden betaalbaar willen houden, zullen we versneld en extra woningen moeten bouwen. Zeker omdat we nu al merken dat er een tekort aan woningen is in verschillende sectoren, waaronder de sociale huur. Woerden gaat dus groeien. Daarom wordt er deze collegeperiode ook een stedenbouwkundige visie en een actieplan opgesteld over de ontwikkeling van 'de Poort van Woerden': het samenhangende gebied van Snellerpoort, Middelland en de verbinding via het Stationsgebied. De komende collegeperiode worden de eerste woningen in Snellerpoort gebouwd en transformeren we kantoorruimte op Middelland Noord naar woonruimte. Hier zullen zowel Woerdenaren als mensen uit de regio zich vestigen. Wij vinden dat bij deze groei die menselijke maat in het oog moet worden gehouden. Groei van Woerden is niet meer dan een middel, het is nooit een doel op zich. Een middel om huizen beschikbaar te houden voor Woerdenaren, en ook een middel om ons voorzieningen niveau op peil en ons stadshart bruisend te houden! Bovendien op een niveau dat van een centrumgemeente verwacht mag worden. Woningbouw is daarom ook één van onze speerpunten. "

Woningbouw en wachtlijsten

In Woerden is er een tekort aan woningen in de sociale huursector, de middendure huur en de goedkope koop. Gebleken is dat de realisatie van geplande woningbouw weerbarstiger is dan gedacht. Wij vinden het belangrijk om nu echt snelheid te maken met woningbouw. Daarom komt er dit jaar een actieprogramma voor woningbouw. Hierbij is het onze ambitie ervoor te zorgen dat er gemiddeld 200 tot 300 woningen per jaar worden gebouwd. Hiervan willen wij er gemiddeld 40 tot 60 voor sociale huur beschikbaar maken.

Daarnaast trekken we een aantal projecten snel vlot. Het gaat hierbij om de woningbouwprojecten in Harmelen, Kamerik en Zegveld, het FNV gebouw en Snellerpoort. Er is een stevige organisatie nodig om deze ambities waar te kunnen maken en we zullen intensief samenwerken met strategische partners, waaronder GroenWest en ondernemers.

Hierbij zal GroenWest ook worden gestimuleerd om onderzoek te doen naar de beste manier om wachtlijsten op te stellen en dit samen met de regio in te voeren. De samenwerking met GroenWest beperkt zich echter niet tot sociale woningbouw en de verdeling hiervan. Wij willen ook met GroenWest samenwerken om de leefbaarheid in de wijken op peil te houden (denk hierbij weer aan het sociaal werken in wijken en dorpen: GroenWest is natuurlijk al aanwezig in de wijk!), net als voor het bereiken van doelstellingen gericht op duurzaamheid en iedereen doet mee.

Poort van Woerden en gebiedsfonds

Tot slot is er een beeld nodig van de stadsontwikkeling van 'de Poort van Woerden'. Dat zijn de drie samenhangende gebieden van Snellerpoort, Middelland en het Stationsgebied, dat deze twee verbindt. Er is een investering nodig die tot een modern stedelijk gebied leidt. Hierbij geven wij leefbaarheid, duurzaamheid en verschillende vormen van mobiliteit (zoals de aansluiting op de A12, het OV, fietspaden en looproutes) elk de juiste aandacht. Wij ontwikkelen dit gebied met de

kernwaarden van Woerden in het achterhoofd (menselijke maat, eigen identiteit, intimiteit, centrumgemeente). Bij de ontwikkeling van Middelland beschouwen we ons als partner van de grondeigenaren. Daarom zoeken we een balans bij het opstellen van de financiële spelregels voor de transformatie van dit gebied. Wij ondersteunen en stimuleren hierbij namelijk de markt en we verhalen de noodzakelijke kosten voor aanpassingen in de openbare ruimte wel zoveel mogelijk op de initiatieven. Dit doen we door een gebiedsfonds op te zetten, dat stapsgewijs kan worden gevuld met onder andere de exploitatiebijdragen van initiatiefnemers. Dat gebruiken wij dan weer voor investeringen in de openbare ruimte.

Aanbesteding en binnenstadvisie

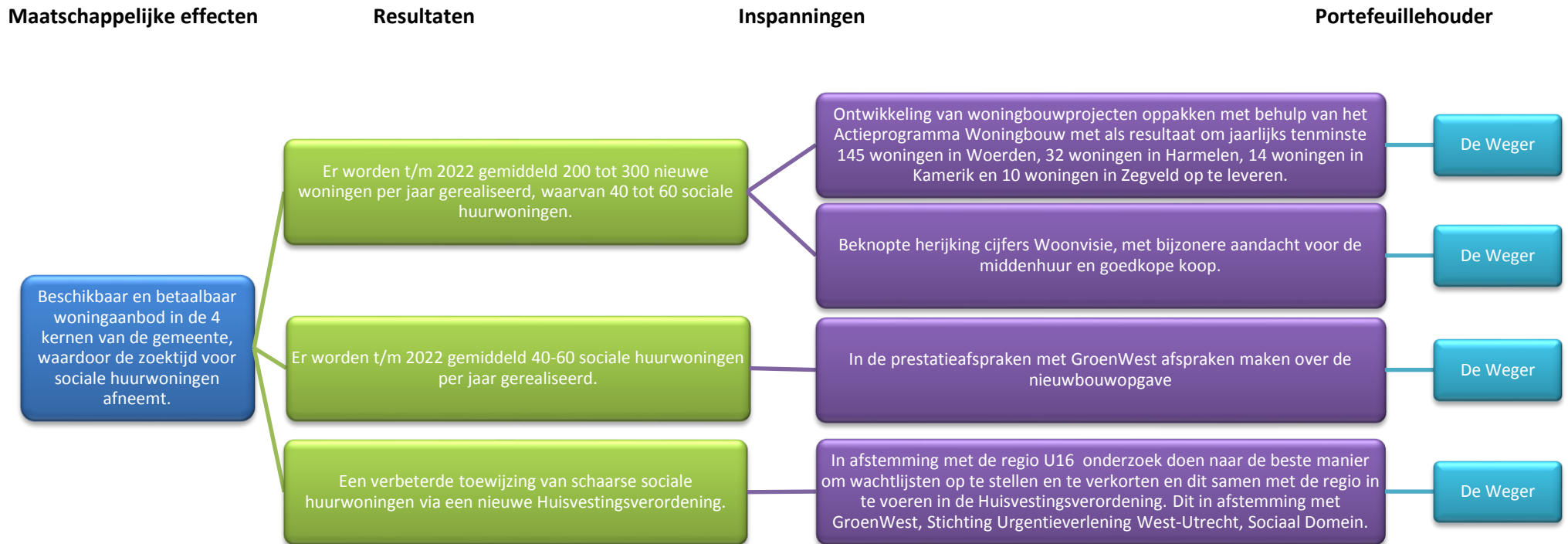
Bij het aanbestedingsbeleid geven wij lokale ondernemers voldoende kansen om opdrachten in de wacht te slepen. Opdrachten bij lokale aannemers leiden tot minder woon/werkverkeer door werknemers, versterkt de lokale economie en heeft een positief effect op het lokale verenigingsleven via sponsoring.

In 2017 is er door betrokken partijen een binnenstadvisie opgesteld ('Woerden Vestingstad'). De gemeente is een partner in de discussie over de toekomst van de binnenstad. Daarom gaan we met deze partijen in overleg. Het college komt met een voorstel naar de raad. Er zijn deze periode geen middelen in de begroting beschikbaar voor investeringen in de Rijngracht.

2. Doelenboom ruimtelijke ontwikkeling en wonen

PROGRAMMA: 6   **THEMA: Woningbouw en ontwikkeling**   **MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: In Woerden moeten alle inwoners goed kunnen wonen in betaalbare en geschikte woningen in de gewenste woonkern**

PROGRAMMA: 6   **THEMA: Woningbouw en ontwikkeling**   **MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: De gebiedsontwikkelingen met als doel moderne stedelijke woon/werkgebieden passend bij de Woerdense maat.**

Maatschappelijke effecten

Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

Maatschappelijke effecten

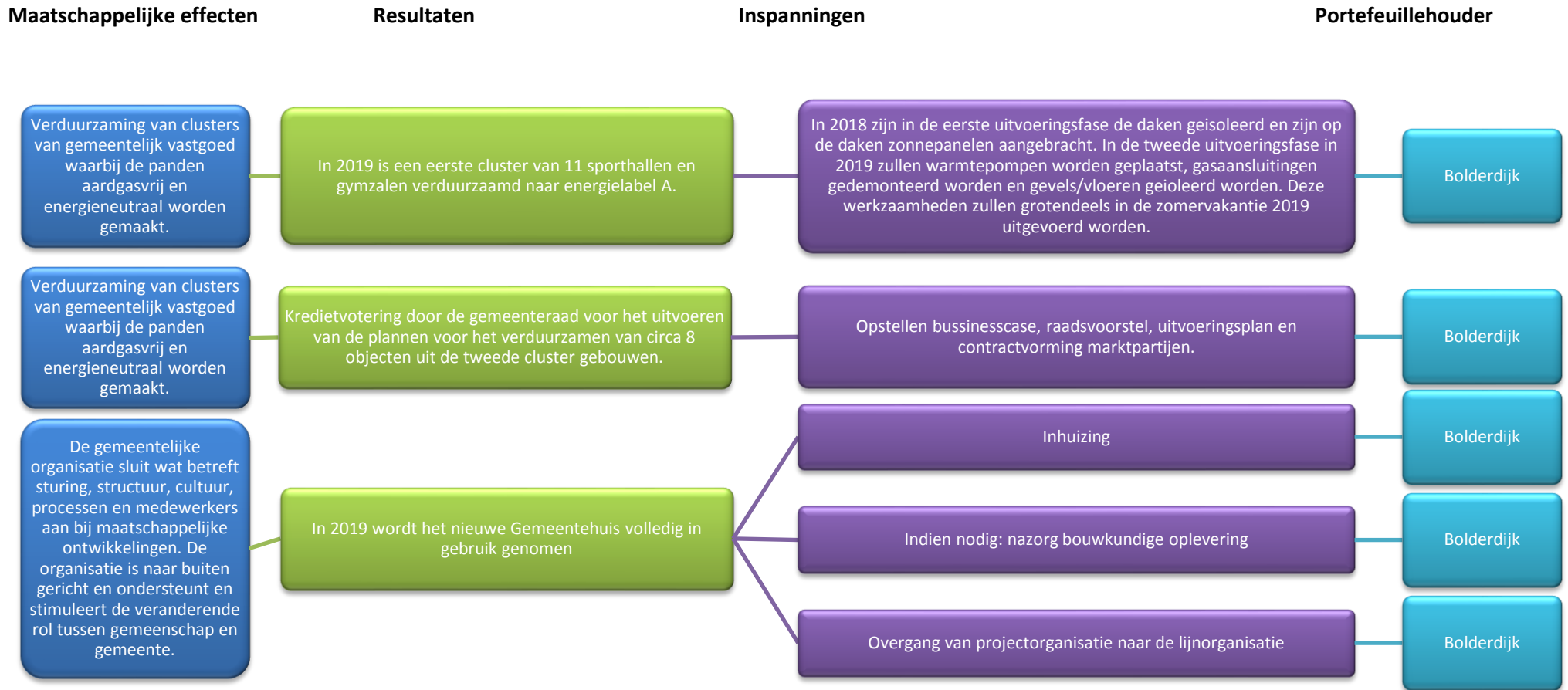
Resultaten

Inspanningen

Portefeuillehouder

PROGRAMMA: 6   **THEMA: Verduurzaming Woerdense Gebouwen**   **MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Verduurzaming gemeentelijke gebouwen**

3. Het realiseren van de beoogde resultaten geeft de volgende lasten en baten

Programma		2018	2019	2020	2021	2022
6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen	Lasten	€ 4.664.947	€ 4.556.980	€ 4.666.208	€ 4.173.963	€ 4.181.243
	Baten	€ -2.059.736	€ -2.142.207	€ -2.220.362	€ -1.842.429	€ -1.842.429
6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen - Totaal		€ 2.605.211	€ 2.414.773	€ 2.445.846	€ 2.331.534	€ 2.338.814

Specificatie taakvelden

Omschrijving		2018	2019	2020	2021	2022
5.5 Cultureel erfgoed	Lasten	€ 317.303	€ 321.888	€ 321.828	€ 321.769	€ 321.709
8.1 Ruimtelijke ordening		€ 1.007.346	€ 1.037.549	€ 1.037.549	€ 1.037.549	€ 1.037.549
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijven terreinen)		€ 86.393	€ 108.097	€ 186.942	€ 115.991-	€ 115.991-
8.3 Wonen en bouwen		€ 3.253.905	€ 3.089.446	€ 3.119.889	€ 2.930.636	€ 2.937.976
Lasten - Totaal		€ 4.664.947	€ 4.556.980	€ 4.666.208	€ 4.173.963	€ 4.181.243
5.5 Cultureel erfgoed	Baten	€ 15.270-	€ 21.450-	€ 21.270-	€ 21.270-	€ 21.270-
8.1 Ruimtelijke ordening		€ 469.609-	€ 521.608-	€ 521.608-	€ 521.608-	€ 521.608-
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijven terreinen)		€ 80.248-	€ 101.952-	€ 180.797-	€ 122.136	€ 122.136
8.3 Wonen en bouwen		€ 1.494.609-	€ 1.497.197-	€ 1.496.687-	€ 1.421.687-	€ 1.421.687-
Baten - Totaal		€ 2.059.736-	€ 2.142.207-	€ 2.220.362-	€ 1.842.429-	€ 1.842.429-
6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen - Totaal		€ 2.605.211	€ 2.414.773	€ 2.445.846	€ 2.331.534	€ 2.338.814

Verschillenanalyse 2018 - 2019

Verschillen > € 50.000 zijn gespecificeerd, overige zijn samengevoegd onder 'Diversen'.

Taakveld	Afname lasten t.o.v. 2018		Voordeel/nadeel
8.3	Stelpost Coalitieakkoord "Wonen"	€ 250.000	Nadeel
8.1	Vorbereidingskosten Omgevingswet	€ -405.000	Voordeel
	Diverse	€ -35.438	Voordeel
		€ -190.438	Voordeel

Onderbouwing bedragen uit coalitieakkoord

Wonen € 250.000

Later dit jaar zal het jaarplan Wonen en het Actieplan Wonen worden behandeld, waarmee de bestedingen over 2019 aangegeven worden.

7. Algemene inkomsten

Portefeuillehouder	Thema
Arthur Bolderdijk	Financiën

1. Kern coalitieprogramma

Met een gezonde financiële huishouding

Om de eerdergenoemde visie in 2040 te kunnen bereiken, zetten we de komende 4 jaar stappen. Onze speerpunten liggen zoals gezegd op het terrein van het sociaal domein, het wonen, het verkeer, en daarbij ook op de financiën. Om die stappen te zetten, houden we ons aan de financiële afspraken. We maken een structurele reservering voor onvoorziene en nieuwe ontwikkelingen. "

Houdbare gemeentefinanciën

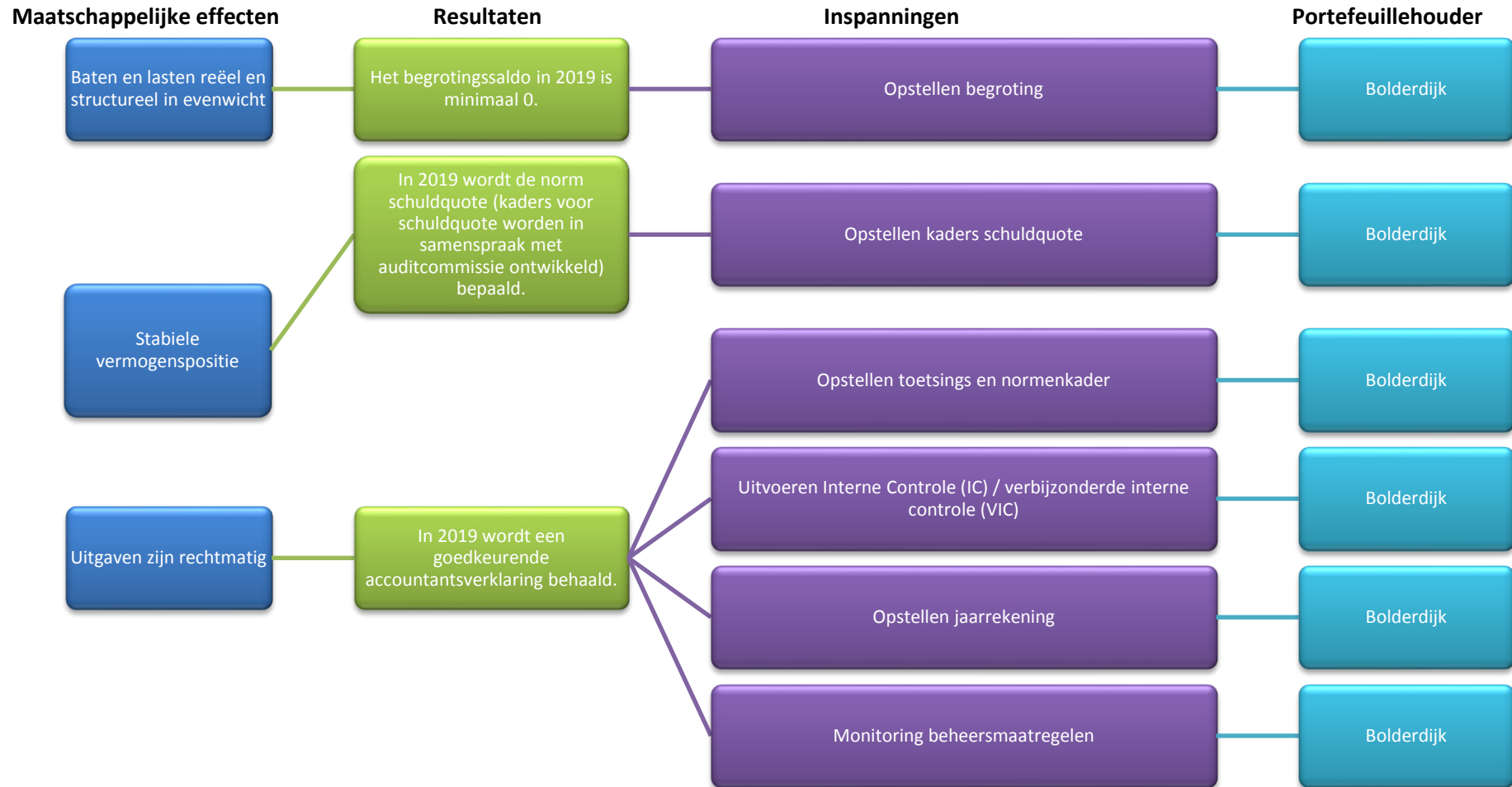
De financiële positie van de gemeente Woerden is kwetsbaar gebleken en dat vergt een andere (financiële) cultuur. Wij willen dat de gemeentefinanciën van de gemeente Woerden stabiel en gezond zijn, en er – net zoals thuis in ons eigen huishoudboekje - niet meer wordt uitgegeven dan er binnenkomt. De begroting moet meerjarig sluitend zijn en de algemene reserve wordt niet ingezet voor structurele uitgaven. Daarbij verlengen we onze financiële horizon naar acht jaar, zodat wij belangrijke ontwikkelingen eerder aan zien komen. We verhogen de OZB in 2019 en 2020 met 3% om de financiën van de gemeente op korte en voor een langere termijn houdbaar te maken. Wij plannen onze investeringen zo gelijkmatig mogelijk, zodat ons gemeenschapsgeld goed beheerd wordt en wij niet meer geld vragen dan nodig is om de projecten uit te kunnen voeren die de komende jaren écht nodig zijn. Dit vergt een verbetering van het gezond financieel bewustzijn binnen raad, college en organisatie. Wij zorgen voor een transparante (financiële) informatievoorziening en passen daarbij het "stringent begrotingsbeleid" toe. Daarbij geldt als uitgangspunt dat tegenvallers binnen het programma worden gedekt en uitgaven niet naar de toekomst worden verschoven. De financiële kaders worden nageleefd en gehandhaafd.

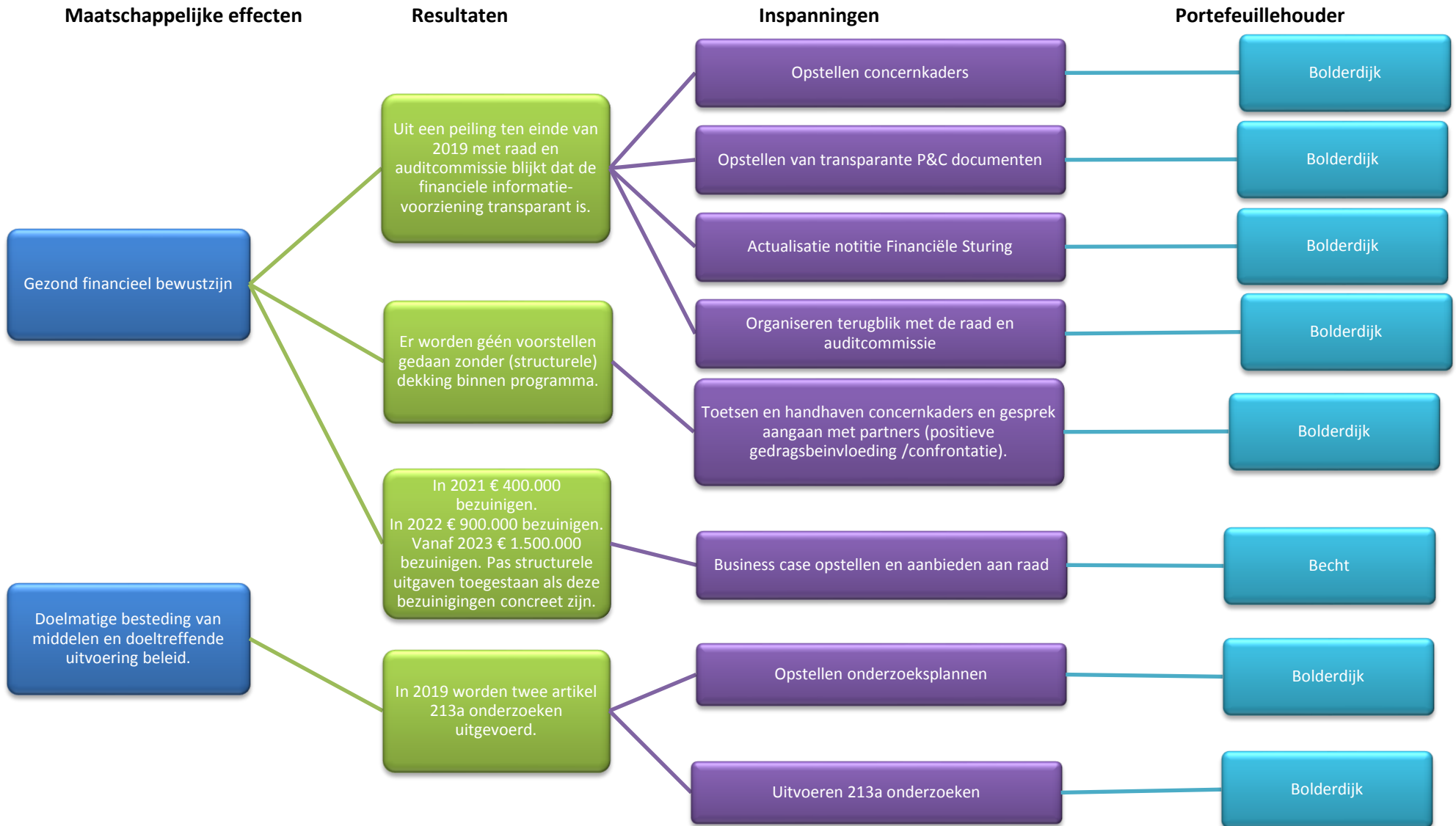
Hierbij worden de volgende uitgangspunten aangehouden:

- Structurele uitgaven worden structureel gedekt.
- De algemene reserve is geen bron voor structurele uitgaven; als de mogelijkheid zich voordoet, wordt de algemene reserve vergroot.
- Management en bestuurders zoeken eerst zelf de dekking voor tekorten binnen het eigen programma. Overschotten komen ten gunste van het resultaat.
- Onvermijdelijke uitgaven en reserveringen die nu plaats moeten vinden worden niet doorgeschoven naar de toekomst.
- We streven naar een stabiele begroting waarbij het investeringsvolume jaarlijks niet te zeer fluctueert.
- Reserveringen vallen na het boekjaar terug in de algemene reserves tenzij er een goede verklaring is en de raad daarom anders besluit.
- Wij streven naar transparante financiële informatie waarbij budgetten integraal worden afgewogen. Dit betekent dat er naast de voorzieningen afvalstoffen en riolering geen andere gesloten systemen voorkomen. Mogelijke saldi van andere gesloten systemen worden overgeheveld naar de Algemene Reserve.
- Pilots duren maximaal 3 jaar. Hierbij worden heldere, controleerbare doelen gesteld en eindafspraken gemaakt. Experimenten met een langdurig karakter worden als structurele uitgaven gezien.

2. Doelenboom Algemene Inkomsten

PROGRAMMA: 7   THEMA: Financiën   MAATSCHAPPELIJKE OPGAVE: Houdbare gemeentefinanciën

3. Het realiseren van de beoogde resultaten geeft de volgende lasten en baten (meerjarenperspectief)

Programma		2018	2019	2020	2021	2022
7. Algemene inkomsten	Lasten	€ -2.605.250	€ -3.773.168	€ -4.297.762	€ -3.023.489	€ -1.987.569
	Baten	€ -80.186.475	€ -82.437.645	€ -83.774.214	€ -84.608.625	€ -85.280.560
7. Algemene inkomsten - Totaal		€ -82.791.725	€ -86.210.813	€ -88.071.976	€ -87.632.114	€ -87.268.129

Specificatie taakvelden

Omschrijving		2018	2019	2020	2021	2022
0.5 Treasury	Lasten	€ -3.328.642	€ -4.267.488	€ -4.920.742	€ -4.623.318	€ -4.634.007
0.61 OZB woningen		€ 217.320	€ 251.768	€ 251.662	€ 262.690	€ 262.315
0.62 OZB niet-woningen		€ 119.356	€ 124.290	€ 125.931	€ 123.086	€ 122.957
0.64 Belastingen Overig		€ 81.653	€ 92.262	€ 92.262	€ 92.262	€ 92.262
0.8 Overige baten en lasten		€ 305.063	€ 26.000	€ 153.125	€ 1.121.791	€ 2.168.904
Lasten - Totaal		€ -2.605.250	€ -3.773.168	€ -4.297.762	€ -3.023.489	€ -1.987.569
0.5 Treasury	Baten	€ -196.400	€ -245.400	€ -254.400	€ -248.400	€ -242.400
0.61 OZB woningen		€ -6.922.399	€ -7.131.573	€ -7.345.520	€ -7.345.520	€ -7.345.520
0.62 OZB niet-woningen		€ -4.160.972	€ -4.293.962	€ -4.422.781	€ -4.422.781	€ -4.422.781
0.64 Belastingen Overig		€ -258.886	€ -261.994	€ -261.994	€ -261.994	€ -261.994
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		€ -67.874.758	€ -70.414.716	€ -71.399.519	€ -72.239.930	€ -72.917.865
0.8 Overige baten en lasten		€ -700.000	€ -	€ -	€ -	€ -
3.4 Economische promotie		€ -73.060	€ -90.000	€ -90.000	€ -90.000	€ -90.000
Baten - Totaal		€ -80.186.475	€ -82.437.645	€ -83.774.214	€ -84.608.625	€ -85.280.560
7. Algemene inkomsten - Totaal		€ -82.791.725	€ -86.210.813	€ -88.071.976	€ -87.632.114	€ -87.268.129

Verschillenanalyse 2018 - 2019

Verschillen > € 50.000 zijn gespecificeerd, overige zijn samengevoegd onder 'Diversen'.

Taakveld	Afname lasten t.o.v. 2018	Voordeel/nadeel
	Stelpost Coalitieakkoord risicoreservering en nieuwe ontwikkelingen	€ 150.000 Nadeel
0.5	Geldleningen (rente)	€ -938.846 Voordeel
0.61	Verhoging baten OZB woningen	€ -209.174 Voordeel
0.62	Verhoging baten OZB niet woningen	€ -132.990 Voordeel
0.7	Algemene uitkering Gemeentefonds	€ -2.539.958 Voordeel
0.8	Gemaakte kosten inzake BTW	€ -275.000 Voordeel
0.8	Terugontvangst BTW voorgaande jaren	€ 700.000 Nadeel
	Diversen	€ -173.120 Voordeel
		€ -3.419.088 Voordeel

4. (Financiële) uitgangspunten

Uitkering gemeentefonds

De algemene uitkering in deze begroting is gebaseerd op de uitkomsten van de meicirculaire 2018. Met ingang van 2019 zijn de integratie-uitkeringen WMO, AWBZ/WMO en Jeugd opgenomen in de algemene uitkering. In de meerjarenbegroting 2019-2022 zijn voor de algemene uitkering de volgende bedragen opgenomen.

Algemene uitkering:

	2019	2020	2021	2022
Meicirculaire 2018	63.755.642	64.812.017	65.638.560	66.277.495
Bijstelling indicatoren A.U.	423.218	560.281	697.650	836.503
Totaal Algemene uitkering 2019-2022	64.178.860	65.372.298	66.336.210	67.113.998

Algemene uitkering sociaal domein:

	2019	2020	2021	2022
IU Participatiewet	5.564.909	5.350.737	5.227.236	5.127.383
IU Voogdij/18+	670.947	676.484	676.484	676.484
Totaal Sociaal domein	6.235.856	6.027.221	5.903.720	5.803.867

De uitkering gemeentefonds is gebaseerd op verschillende indicatoren. Voor Woerden zijn als belangrijkste indicatoren opgenomen:

Aantallen inwoners, huishoudens, woningen en bedrijfsvestigingen:

Voor het opstellen van de begroting 2019-2022 wordt uitgegaan van de volgende aantallen voor deze indicatoren per 1 januari:

		2019	2020	2021	2022
Inwoners	Aantal	52.000	52.250	52.500	52.750
	Toename	250	250	250	250
Huishoudens	Aantal	21.625	21.825	22.025	22.225
	Toename	200	200	200	200
Woningen	Aantal	22.000	22.200	22.400	22.600
	Toename	200	200	200	200
Bedrijfsvestigingen	Aantal	6.300	6.450	6.600	6.750
	Toename	150	150	150	150

Dividend

In de begroting 2019 is te ontvangen dividend geraamd van Vitens (€ 40.756) en de Bank Nederlandse Gemeenten (€ 175.000).

Deel C: Paragrafen

Paragraaf 1 Lokale heffingen

1. Wat is het doel van deze paragraaf?

Het totale pakket van gemeentelijke belastingen en heffingen bestaat uit een tiental verschillende belastingen, heffingen en rechten die worden gelegitimeerd door een belastingverordening die door de gemeenteraad is vastgesteld.

Deze paragraaf geeft een overzicht op hoofdlijnen van deze heffingen die bij de diverse programma's in de programmabegroting zijn geraamd. In het kort geven we aan welk beleid we in het begrotingsjaar gaan voeren ten aanzien van de lokale heffingen. Het lokale beleid is vastgesteld in de belastingverordeningen. Verder is een overzicht opgenomen van de geraamde opbrengsten, wordt aandacht besteed aan de lokale belastingdruk en aan het kwijtscheldingsbeleid.

2. Wettelijk kader en gemeentelijk kader

Ten aanzien van de heffingen onderscheid de wet drie soorten:

- Belastingen: gedwongen betalingen aan de overheid waar geen rechtstreekse contraprestatie van de overheid tegenover staat. Ze kunnen aan een brede of specifieke doelgroep in rekening worden gebracht.
- Bestemmingsheffingen: deze dienen ter bestrijding van specifieke kosten. Voorbeelden zijn de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Deze heffingen mogen niet meer dan kostendekkend zijn.
- Rechten: een betaling waar een direct aanwijsbare contraprestatie van de overheid tegenover staat. Deze contraprestatie kan bestaan uit een product of dienst. Onderscheid kan worden gemaakt in onder meer gebruiksrechten (bijvoorbeeld haven- of marktgeden) en genotsrechten (waaronder leges). De hoogten van sommige rechten zijn landelijk bepaald. Verder geldt dat deze maximaal kostendekkend mogen zijn.

Naast het landelijk beleid is het volgende gemeentelijk beleid geformuleerd:

- De bestemmingsheffingen en rechten zijn in principe 100% kostendekkend. Dat is niet overal het geval omdat er bijvoorbeeld wettelijke voorschriften zijn (wettelijke tarieven).
- De heffingen worden in 2019 verhoogd met 1,2%. Uitgezonderd onroerende zaakbelastingen (3%), toeristenbelasting (0%), streekmarkt (0%), rioolrechten (2,2%) en afvalstoffenheffing (5%).
- Kwijtscheldingsbeleid. Kwijtschelding is mogelijk voor de afvalstoffen- en rioolheffing. Voorwaarde is dat de aanslag betrekking heeft op de woonlasten voor een 'natuurlijk persoon'. Voor kwijtschelding in de zakelijke sfeer biedt Woerden geen ruimte. De gemeente Woerden hanteert voor de kwijtschelding de norm die door het Rijk gegeven wordt aan de gemeenten: 100% van de norm voor de bijstand. Bij een norm onder de 100% is er sprake van strenger beleid. Vrijwel alle inwoners die een aanslag gemeentelijke belastingen ontvangen en moeten rondkomen van een bijstandsuitkering of alleen een AOW uitkering en geen vermogen hebben, komen op basis van deze norm voor kwijtschelding in aanmerking. De regelgeving voor de kwijtschelding is neergelegd in de Leidraad Invorderingswet 1990.

Geraamde opbrengsten

	Baten begroting 2019	Baten Begroting 2018	Baten Rekening 2017
Belastingen en heffingen			
<i>A. Belastingen</i>			
1 Eigenaren woningen	7.132	6.922	6.875
Eigenaren niet-woningen	2.659	2.577	2.512
Gebruikers niet-woningen	1.635	1.584	1.571
2 Parkeerbelasting	1.748	1.658	1.705
3 Hondenbelasting	67	66	174
4 Precariobelasting	92	91	89
5 Toeristenbelasting	90	73	93
<i>Subtotaal A Belastingen</i>	13.423	12.971	13.019
<i>B. Bestemmingsheffingen</i>			
1 Afvalstoffenheffing	5.052	4.811	4.964
2 Rioolheffing	4.713	4.544	4.517
<i>Subtotaal B Bestemmingsheffingen</i>	9.765	9.355	9.481
<i>C. Rechten</i>			
1 Leges burgerzaken	573	875	1.130
2 Begravenisrechten	639	631	633
3 Marktgeden	157	156	158
4 Havengelden	46	41	47
5 Omgevingsvergunningen	1.267	1.279	1.384
<i>Subtotaal C Rechten</i>	2.682	2.982	3.352
Totaal	€ x 1.000	25.870 €	25.308 €
		25.308 €	25.852 €

Lokale lastendruk

De lokale lastendruk geeft voor de belangrijkste tarieven weer wat een inwoner van de gemeente betaalt en hoe deze zich de afgelopen jaren hebben ontwikkeld (fictief huishouden). De bedragen zijn gebaseerd op een gezin met een hond, in een woning met een gemiddelde waarde voor belastingjaar 2019 van € 259.000,- (2018: € 245.000,-, 2017: € 236.000,-) en met een waterverbruik van 240 m3 per jaar. In onderstaande tabel is de voorgestelde indexering voor 2019 verwerkt.

	2019	2018	2017
1 OZB	305	300	295
2 Rioolheffing	189	185	183
3 Afvalstoffenheffing (meerpers.)	221	210	211
Enmalige teruggave afvalstoffenheffing 2017			-25
4 Hondenbelasting	26	26	68
Totaal	€ 741	€ 721	€ 732

A. Belastingen

Ad 1 OZB

In de onderstaande tabel zijn de OZB-tarieven 2019 en 2018 opgenomen. De tarieven 2019 worden geheven als percentage van de ingeschatte woningwaarde per 1 januari 2018. De prognoses per 1 juli 2018 duiden op een gemiddelde stijging voor woningen met 6% en de gemiddelde daling voor niet-

woningen 0%. De werkelijke OZB-opbrengst kan uiteindelijk afwijken van de werkelijke opbrengst door:

- de waardeontwikkeling van de onroerende zaken;
- de te *verwachten* minder- en meeropbrengsten van respectievelijk sloop en nieuwbouw;
- de waardevermindering als gevolg van bezwaar- beroepsprocedures.

In december worden de OZB tarieven definitief vastgesteld door de raad, deze kunnen daarom afwijken van de tarieven zoals hieronder opgenomen.

Tarief OZB	2019	2018	2017	2016
<i>1 Woningen</i>				
a Eigenaren	0,1176%	0,1210%	0,1240%	0,1270%
<i>2 Niet woningen</i>				
a Eigenaren	0,2493%	0,2295%	0,2340%	0,2150%
b Gebruikers	0,1824%	0,1603%	0,1750%	0,1600%

Opbrengst OZB:

Taak veld	Begroting 2019	Begroting 2018	Rekening 2017
0.61 Eigenaren woningen	7.132	6.922	6.875
0.62 Eigenaren niet-woningen	2.659	2.577	2.512
0.62 Gebruikers niet-woningen	1.635	1.584	1.571
Totaal	€ x 1.000	€ 11.426	€ 11.083
		€ 10.958	

Ad 2 Parkeerbelasting

De parkeerbelasting in 2019 blijft voorlopig € 2 per uur, net zoals de afgelopen jaren. Wanneer in 2019 het nieuwe parkeerbeleid wordt opgesteld, wordt ook de omvang van de parkeerbelasting opnieuw bepaald.

Uitgangspunt blijft dat het parkeren kostendekkend is.

Taak veld	Begroting 2019	Begroting 2018	Rekening 2017
Lasten			
2.2 Parkeren	1.663	1.495	1.465
0.4 Overhead	30	28	18
Totale lasten	1.693	1.523	1.483
0.63 Baten	1.748	1.658	1.705
Saldo	€ x 1.000	€	€ 135
Kostendekkendheidsgraad		103%	109%
			115%

Nb 1: De vervroegde afschrijving van € 10 miljoen van de parkeergarage Castellum geeft een structureel vertekend beeld. Dit bedrag is ten laste gekomen van de algemene middelen. Als de kapitaallasten hiervan zouden zijn meegenomen, zou de opbrengst substantieel lager zijn dan de kosten.

Nb 2: In 2016 is er 2,8 miljoen euro onttrokken aan de algemene reserves voor de parkeergarage Defensie Eiland en is dit bedrag gestort in de reserve kapitaallasten economisch nut. Vervolgens is de parkeergarage Defensie Eiland geactiveerd en worden de jaarlijkse kapitaallasten onttrokken aan deze reserve, hierdoor zijn de kapitaallasten in de begroting budgettair neutraal. In de exploitatie van de parkeerbegroting worden de kapitaallasten van de parkeergarage Defensie Eiland echter wel meegenomen aan de lastenkant.

Het dekkingspercentage parkeerbelasting zal in 2019 vermoedelijk nog door de volgende zaken beïnvloed worden:

- In 2019 wordt een nieuw parkeerbeleid opgesteld. Naar aanleiding van dit nieuwe beleid kan ook de parkeerbelasting wijzigen.
- Per 2019 opent de nieuwe parkeergarage Defensie Eiland. In de begroting is deze parkeergarage meegenomen maar het is onzeker hoe de opbrengsten en kosten definitief zullen uitvallen. Dit blijft de komende jaren een onzekere factor, zeker zolang het Defensie Eiland nog niet is afgebouwd.
- In 2018 is in de ALV van ParkeerService een besluit genomen over de verdeling van de indirecte kosten onder de leden. Uitgangspunt is dat voor leden een stimulans ingebouwd wordt om meer uitvoeringstaken bij ParkeerService aan te besteden om meer schaalvoordelen te behalen. Dit levert een reductie op van de directe kosten van producten en diensten. Voor Woerden pakt deze nieuwe regeling voordelig uit. Echter zijn er ook leden voor wie de nieuwe verdeling ongunstig uitpakt. Als gevolg daarvan zijn er leden die hebben aangegeven de samenwerking met ParkeerService te stoppen. Welk effect dit precies heeft op de verdeling van de indirecte kosten en voor de bijdrage die Woerden moet leveren is nog onbekend. Eén en ander is afhankelijk van de nieuwe aanwas van leden, het moment van uitreden van bestaande leden en de omvang van de bijdrage van bestaande leden.
- De ALV heeft besloten dat een aantal kosten in 2019 geïndexeerd worden. Vooralsnog lijkt deze indexatie van een aantal indirecte kosten voor Woerden geen negatief effect te hebben.

Ad 3 Hondenbelasting

Hondenbelasting wordt geheven van de houder van één of meer honden.

Taak veld		Begroting 2019	Begroting 2018	Rekening 2017
	Lasten			
0.64	Belastingen overig	30	28	42
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	24	44	70
0.4	Overhead	14	14	20
	Totale lasten	68	86	132
0.64	Baten	67	66	174
	Saldo	€ x 1.000	-€ 1	-€ 20
	Kostendekkingsgraad	99%	77%	132%

Ad 4 Precariobelasting

De precariobelasting is een heffing voor het hebben van voorwerpen op, in of boven gemeentegrond die voor de openbare ruimte is bestemd. Ook terrassen vallen hier onder. De overheid kan hiervoor een vergoeding vragen. Om te voorkomen dat we niet met elke afzonderlijke particulier of bedrijf een contract moeten sluiten, is gebruikgemaakt van de publiekrechtelijke weg via de belastingverordening.

Taak veld	Begroting 2019	Begroting 2018	Rekening 2017
0.64 Opbrengst € x 1.000	€ 92	€ 91	€ 89

Ad 5 Toeristenbelasting

Toeristenbelasting wordt geheven bij een overnachting in een hotel, pension, B&B, camping of recreatiewoning door personen die niet als ingezetenen van de gemeente Woerden in de gemeentelijke basisadministratie zijn ingeschreven.

Taak veld	Begroting 2019	Begroting 2018	Rekening 2017
3.4 Opbrengst € x 1.000	€ 90	€ 73	€ 93

De hoogte van de toeristenbelasting wordt voor twee jaar vastgelegd. In 2019 blijft het tarief gelijk aan 2018. In de belastingverordening 2019 dient het nieuwe tarief voor 2020 te worden vermeld.

B. Bestemmingsheffingen

Ad 1 Afvalstoffenheffing

Voor de bestrijding van de kosten die samenhangen met het inzamelen en verwerken van afval is de gemeente bevoegd om de gemaakte kosten te verhalen. Voor het huishoudelijk afval (afval dat ontstaat vanuit particuliere huishoudens) wordt afvalstoffenheffing geheven.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van baten en lasten afvalstoffenheffing en reinigingsrechten. Het uitgangspunt bij het vaststellen van de tarieven is dat het tarief voor eenpersoonshuishoudens circa 80% bedraagt van het tarief voor meerpersoonshuishoudens. Dit percentage kan enigszins afwijken als gevolg van afrondingen in hanteerbare maandbedragen. De reinigingsrechten zijn van toepassing op bedrijven die in de binnenstad zijn gevestigd en hun afval aanbieden aan de gemeente via vuilcontainers. Deze tarieven zijn exclusief BTW. Wanneer de baten hoger zijn dan de lasten, wordt het meerdere in de voorziening afvalstoffenheffing gestort.

Taak veld	Begroting 2019	Begroting 2018	Rekening 2017
Lasten			
7.3 Afval	4.183	3.792	4.494
2.1 Verkeer en vervoer	424	424	424
5.7 Openbaar groen	129	129	129
0.4 Overhead	447	425	436
BTW-lasten te verhalen op BTW-comp.fonds	252	252	252
Totale lasten	5.435	5.022	5.735
Baten			
7.3	5.052	4.811	4.964
Saldo (=mutatie reserve;- = onttrekking)	-€ 383	-€ 211	-€ 771
Kostendekkendheidsgraad	93%	96%	87%

Dit resulteert in de volgende mutaties van de voorziening afvalstoffenheffing:
 (stand per 1-1-2018 € 1.533.995)

2019 onttrekking	€	383.022
2020 onttrekking	€	166.171
2021 onttrekking	€	202.008
2022 storting	€	985

Dit zijn indicatieve onttrekkingen omdat de hoogte van diverse lasten en baten nog niet exact bekend zijn, zoals de teruggave afvalstoffenheffing n.a.v. het aantal keren dat er huisvuil is aangeboden en de bijdrage uit het afvalfonds.

De voorziening afvalstoffenheffing is de afgelopen jaren opgelopen tot ca. 3,5 mlj. Om deze voorziening niet verder op te laten lopen wordt de afvalstoffenheffing de laatste jaren niet verhoogd en wordt het verschil tussen de lasten en baten ten laste van de voorziening gedekt. Als we de afvalstoffen en het reinigingsrecht niet verhogen zal de voorziening afvalstoffenheffing in 2021 uitgeput zijn en zijn de inkomsten niet meer toereikend om de inzamel- en verwerkingskosten te kunnen dekken. Een stijging van de afvalstoffenheffing en het reinigingsrecht van 5% is daarom de komende vier jaar noodzakelijk.

Bij deze stijging is rekening gehouden met het stijgen van de verwerkingskosten als gevolg van nieuwe nog af te sluiten contracten door de AVU en een vanuit overheidswege ingestelde verbrandingsbelasting.

Ad 2: Rioolheffing

Uit de rioolheffing bekostigt de gemeente de uitvoering van de drie gemeentelijke watertaken. Dit zijn het inzamelen en transporteren van afvalwater, het bergen en afvoeren van hemelwater en het zorgdragen voor het grondwater. Onderdeel van hemelwater en grondwater zijn ook maatregelen voor de uitvoering van de thema's wateroverlast en droogte van actieplan Klimaatbestendig 2050. Meer informatie vindt u in het Gemeentelijk Waterbeleidsplan 2018-2022. De rioolheffing stijgt in 2019 met 1% exclusief inflatiecorrectie. Dit is nodig om de stijgende kapitaallasten als gevolg van vervangingsinvesteringen te kunnen dekken.

In de onderstaande tabel vindt u een overzicht van de kosten en baten van de rioolbegroting:

Taak veld	Begroting 2019	Begroting 2018	Rekening 2017
Lasten			
7.2 Riolering	3.955	3.818	3.131
2.1 Verkeer en vervoer	226	226	226
2.4 Economische havens en waterwegen	200	200	200
0.4 Overhead	211	223	177
BTW	163	163	163
Totale lasten	4.755	4.630	3.897
Baten			
7.2	4.713	4.544	4.517
Saldo (=mutatie reserve;- = onttrekking)	-€ 42	-€ 86	€ 620
Kostendekkendheidsgraad	99%	98%	116%

Dit resulteert in de volgende mutaties van de voorziening riolering:
 (stand per 1-1-2018 € 2.543.799)

2019 onttrekking	€	42.286
2020 storting	€	30.268
2021 storting	€	115.978
2022 storting	€	156.359

C. Rechten

In de onderstaande tabellen is voor de verschillende rechten opgenomen wat de begrote baten en lasten zijn en wat de kostendekkendheid is. Nagestreefd wordt een kostendekkendheidsgraad van 100%. Zichtbaar is dat voor een aantal tarieven dit nog niet is gerealiseerd

Ad 1 Leges burgerzaken

Onder de naam 'leges' wordt een aantal verschillende rechten geheven 'ter zake van het genot van door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten'. Sommige leges zijn niet voor 100% kostendekkend omdat er voorgeschreven wettelijke tarieven zijn (voorbeelden: uittreksels burgerlijke stand, reisdocumenten en rijbewijzen).

Taak veld		Begroting 2019	Begroting 2018	Rekening 2017
	Lasten			
0.2	Burgerzaken	1.050	1.257	1.455
0.4	Overhead	293	368	336
	Totale lasten	1.343	1.625	1.791
0.2	Baten	809	875	1.130
	Saldo	€ x 1.000	-€ 534	-€ 661
	Kostendekkendheidsgraad	60%	54%	63%

Ad 2 Begrafenisrechten

Op basis van deze verordening worden rechten geheven voor het gebruik van de begraafplaats en voor het door of vanwege de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats.

Taak veld		Begroting 2019	Begroting 2018	Rekening 2017
	Lasten			
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	619	638	555
0.4	Overhead	137	129	141
	Totale lasten	756	767	696
7.5	Baten	639	631	633
	Saldo	€ x 1.000	-€ 117	-€ 63
	Kostendekkendheidsgraad	85%	82%	91%

Ad 3 Marktgeden

Onder de naam marktged wordt een recht geheven voor het innemen van een standplaats of marktplaat (week-, streek-, jaarmarkt en kermis).

Taak veld	Begroting 2019	Begroting 2018	Rekening 2017
Lasten			
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	108	90	86
3.4 Economische promotie	120	136	161
0.4 Overhead	50	38	33
Totale lasten	278	264	280
Baten			
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	74	73	72
3.4 Economische promotie	83	83	86
Totale baten	157	156	158
Saldo € x 1.000	-€ 121	-€ 108	-€ 122
Kostendekkendheidsgraad	56%	59%	56%

Het verschil tussen de tarieven streekmarkt en weekmarkt loop jaarlijks iets verder op, om dit verschil niet verder te laten toenemen wordt voorgesteld het tarief van de streekmarkt niet te indexeren.

Ad 4 Havengelden

Op basis van deze verordening worden rechten geheven voor het innemen van een ligplaats met een vaartuig in (een deel van) het openbaar vaarwater van de gemeente Woerden.

Door de renovatie van de oevers in de Singel en het plaatsen van clusters waar vaartuigen met een vergunning kunnen aanmeren, is de exploitatie aanzienlijk verbeterd. Met name door het clusteren van ligplaatsen hebben meer bootbezitters een vergunning gekregen.

Inmiddels is de bezettingsgraad 100% en er is een lange wachtlijst voor het krijgen van een ligplaats. De baten zijn gestegen en meer in overeenstemming met de lasten. De lasten zijn met € 4.000 gestegen i.v.m. de huur van de douche-toilet cabine. Dit bedrag werd in het verleden voor 5 jaar betaald vanuit het project renovatie Haven. Vanaf dit jaar wordt het betaald vanuit het budget Havengelden.

Taak veld	Begroting 2019	Begroting 2018	Rekening 2017
Lasten			
2.4 Economische havens en waterwegen	32	27	30
0.4 Overhead	11	11	11
Totale lasten	43	38	41
Baten			
2.4	46	41	47
Saldo € x 1.000	€ 3	€ 3	€ 6
Kostendekkendheidsgraad	107%	108%	115%

Ad 5 Omgevingsvergunningen

Gestreefd wordt naar een kostendekkendheid van 100%, in een wijzigende markt is sprake van een na-ijleffect.

Taak veld	Begroting 2019	Begroting 2018	Rekening 2017
Lasten			
1.2 Openbare orde en veiligheid	331	334	309
8.3 Wonen en bouwen	1.636	1.624	1.534
0.4 Overhead	703	680	539
Totale lasten	2.670	2.638	2.382
Totale lasten verhaalbaar 60%	1.602	1.583	1.429
Baten			
1.2 Openbare orde en veiligheid	28	26	28
8.3 Wonen en bouwen	1267	1.253	1356
Totale baten	1.295	1.279	1.384
Saldo	€ x 1.000	-€ 307	-€ 304
Kostendekkendheidsgraad	81%	81%	97%

3. Wettelijk kader en gemeentelijk kader

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) van de Rijksuniversiteit Groningen brengt jaarlijks de COELO-atlas uit. Deze atlas bevat een vergelijking van de netto lokale lasten (bestaande uit OZB, rioolrecht en afvalstoffenheffing, woning met gemiddelde waarde, na aftrek van eventuele heffingskorting. Uitgaande van een meerpersoonshuishouding en netto lokale lasten. Verschil is dat bij de berekening van de netto woonlasten deze worden gecorrigeerd voor het feit dat gemeenten met dure woningen een lagere algemene uitkering uit het gemeentefonds ontvangen.

Van de 387 gemeenten (2018) neemt Woerden in het overzicht van woonlasten per gemeente nummer 132 in met € 710. Hierbij geldt dat nummer 387 de hoogste (gemeente Bloemendaal met € 1.234,-) en nummer 1 de laagste (gemeente Oud-Beijerland met € 505) is. De score van het kengetal ligt dus onder het gemiddelde.

Daarnaast is in de onderstaande tabel ook een vergelijking met vergelijkbare gemeenten gemaakt over 2018.

Belastingsoort 2018	Woerden	De Ronde Venen	Stichtse Vecht	Bodegraven Reeuwijk
OZB woningen	0,1210%	0,0915%	0,1182%	0,1485%
Afvalstoffenheffing				
Eenpersoonshuish.	€ 176	€ 168	€ 147	€ 204
Meerpersoonshuish.	€ 210	€ 218	€ 222	€ 266
Rioolheffing	€ 185	€ 205	€ 239	€ 298

Paragraaf 2 Verbonden partijen

1. Wat is het doel van deze paragraaf?

Een gemeente kan in principe zelf bepalen hoe een bepaalde taak wordt uitgevoerd. De gemeente kan er bijvoorbeeld voor kiezen de uitvoering zelf ter hand te nemen of de uitvoering te regelen (via een gemeenschappelijke regeling) met een aantal regiogemeenten gezamenlijk. Kernvragen blijven steeds of de doelstellingen van het uitvoerende orgaan corresponderen met die van de gemeente en of de doelstellingen van de gemeente gerealiseerd worden.

Vanwege de bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en mogelijke risico's is het gewenst dat in de begroting aandacht wordt besteed aan rechtspersonen waarmee de gemeente een band heeft. Deze paragraaf geeft dan ook per verbonden partij informatie over de verbonden partijen en de bestuurlijke doelstelling die via de verbonden partij wordt gerealiseerd.

2. Wettelijk kader en gemeentelijk beleid

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij op basis van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht. Er is sprake van een verbonden partij als de wethouder, het raadslid of de ambtenaar van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt, of namens de gemeente stemt. Bij alleen een benoemingsrecht of een voordrachtsrecht is er strikt genomen geen sprake van een verbonden partij. Gemeenten maken vaak van een dergelijk recht gebruik om ervoor te zorgen dat er goede bestuurders in het bestuur van de verbonden partij terechtkomen. Ook een stichting waarin bijvoorbeeld de wethouder cultuur op persoonlijke titel als bestuurder plaatsneemt – en dus niet de gemeente vertegenwoordigt – is volgens deze definitie geen verbonden partij.

Een financieel belang is een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat, onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Dit betekent dat wanneer een verbonden partij failliet gaat de deelnemers in deze verbonden partij voor extra kosten komen te staan. Uit bovenstaande blijkt tevens dat bij leningen en garantstellingen geen sprake is van een verbonden partij: de gemeente houdt juridisch verhaal als de partij failliet gaat. Ook bij exploitatiesubsidies is er geen sprake van een verbonden partij: het gaat om overdrachten (subsidiës).

Met deze paragraaf voldoen wij aan onze wettelijke plicht (Besluit Begroting en Verantwoording) om per verbonden partij inzicht te geven in de volgende onderwerpen:

- de beleidslijnen met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten
- de visie van de raad op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen zoals die zijn opgenomen in de programma's van de begroting
- de beleidsvoornemens over verbonden partijen
- de naam en de vestigingsplaats; het openbaar belang dat op deze wijze wordt behartigd; de veranderingen die zich hebben voorgedaan gedurende het begrotingsjaar; het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar; het resultaat van de verbonden partij

Aanvullend hierop, op grond van de 'Verordening op de inrichting van de financiële organisatie, het financiële beheer en de uitgangspunten van het financiële beleid van de gemeente Woerden', staat in deze paragraaf informatie ten aanzien van beëindigde, nieuwe of (gewijzigde) bestaande verbonden partijen en eventuele problemen bij verbonden partijen.

De kaders voor de verbonden partijen zijn vastgesteld in de nota Verbonden partijen.

3. Verbonden partijen per programma

De gemeente Woerden heeft bestuurlijke en financiële belangen in verschillende verbonden partijen. Onderstaande partijen worden per programma toegelicht:

- Veiligheidsregio Utrecht
- Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard
- U10 Netwerksamenwerking
- AGW (Alphen aan de Rijn, Gouda en Woerden)
- Coöperatie Parkeerservice U/A. Amersfoort
- Afvalverwijdering Utrecht
- Recreatieschap Stichtse Groenlanden
- Ferm Werk
- Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst regio Utrecht (GGDrU)
- Omgevingsdienst Regio Utrecht (ODRU)
- Stichting Urgentieverlening West Utrecht
- Bank Nederlandse Gemeenten
- Vitens

De gemeenschappelijke regeling voor het toezicht op het openbaar primair en speciaal onderwijs is bij raadsbesluit eind 2015 met ingang van 2016 komen te vervallen.

1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid

Naam	Veiligheidsregio Utrecht (VRU)
Doel	Dit betreft een verplichte gemeenschappelijke regeling vanuit de Wet Veiligheidsregio's. Het doel van deze regeling is het door de Veiligheidsregio Utrecht realiseren van een gelijkwaardig kwaliteitsniveau van de beheersing van rampen en crisis in de Utrechtse gemeenten. De gemeentelijke organisaties zijn verantwoordelijk voor een aantal crisisbeheersingsprocessen zoals: crisiscommunicatie, publieke zorg en nazorg. Geen enkele gemeentelijke organisatie is in staat om deze taken geheel op eigen kracht te vervullen. Regionale samenwerking en bundeling van ambtelijke capaciteit is absoluut noodzakelijk. Veiligheid houdt zich niet aan gemeentegrenzen. Bestuurlijke afspraken over prioriteiten en inzet worden op regionaal niveau gemaakt via de Veiligheidsregio Utrecht of het Regionaal College van de politie.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De Veiligheidsregio bestaat uit een samenwerking tussen de brandweer, de politie, de Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR), de gemeenschappelijke meldkamer Utrecht (GMU) en 26 Utrechtse gemeenten.
Bestuurder vanuit onze gemeente	Lid : burgemeester V.J.H. Molkenboer Plv.lid : wethouder A. Noorthoek
Financieel Bijdrage	Begroting 2018 € 2.680.000 Begroting 2019 € 2.816.000 Begroting 2020 € 2.727.000 De bijdrage aan de VRU staat voor 85% geraamd bij taakveld 1.1 crisisbeheersing en voor 15% bij taakveld 8.3 wonen en bouwen. Bovenstaande bedragen zijn inclusief de bijdrage voor de Meldkamer Ambulancezorg (MKA) Bijdrage MKA is € 11.272.

Eigen vermogen
Vreemd vermogen
Financiële ontwikkeling

-
-
Vanaf 2018 zijn gemeenten zelf verantwoordelijk voor het onderhoud van de brandweerkazernes. De VRU heeft de gemeente een aanbod gedaan om het gehele onderhoud uit te voeren, de gemeente heeft er voor gekozen om een deel hiervan af te nemen. Dit heeft een verhoging van ca. €85.000 voor het onderhoud van de brandweerkazernes tot gevolg. Daarnaast ontvangt de gemeente jaarlijks een vergoeding van ca. €95.000 voor het gebruik van een verdieping van de brandweerkazerne Woerden.

Inhoudelijke
ontwikkeling

De Veiligheidsregio Utrecht houdt zich met ingang van 2018 met o.a. de volgende werkzaamheden bezig:

- De VRU heeft de risico's in de regio in beeld en vastgelegd in het risicoprofiel. De informatie wordt met in- en externe partners gedeeld via:
  - regionaal risicoprofiel;
  - provinciale risicokaart;
  - brandrisicoprofiel;
  - (Gemeentelijke) Integrale Veiligheidsplannen.
- De VRU adviseert het bevoegd gezag om onveilige situaties te voorkomen en/of te beperken, met betrekking tot:
  - ruimtelijke ordening & externe veiligheid (incl. overstromingsrisico's);
  - bouwen;
  - brandveilig gebruik van gebouwen en bouwwerken;
  - milieu;
  - evenementen.
- De VRU houdt risicogericht toezicht op (brand)veiligheid in bestaande bouw en bij evenementen en adviseren het bevoegd gezag over te nemen maatregelen.
- De VRU wil met stimulerende preventie de zelfredzaamheid van burgers en bedrijven vergroten.
- De VRU zorgt voor goed voorbereide en opgeleide brandweermensen die de beschikking hebben over voldoende materieel en materiaal voor de uitvoering van hun taak.
- De VRU onderhoudt een aantal specialismen waaronder waterongevallen, rietkapbrandbestrijding, natuurbrandbestrijding en technische hulpverlening.
- Op het gebied van Bevolkingszorg beheert de VRU de regionale piketten.
- De VRU zorgt er voor dat piketfunctionarissen uitgebreid opgeleid, geoefend en getraind worden. Hoe dit uitgevoerd wordt, is vastgelegd in het Beleidsplan Opleiden, Trainen en Oefenen (OTO).
- De VRU adviseert de gemeenten over de optimale inrichting van hun crisisorganisatie. Voor de lokale functionarissen verzorgt de VRU ook het totale opleiding, training en oefentraject.
- De VRU volgt met het veiligheidsinformatiecentrum (VIC) de ontwikkelingen van risico's in onze regio, die mogelijk kunnen uitgroeien tot een ramp of crisis.
- De VRU coördineert en organiseert geneeskundige hulp aan slachtoffers bij een ramp of crisis. In de voorbereidende fase valt hieronder ook het op geneeskundig vlak adviseren bij evenementen.
- De VRU adviseert het openbaar bestuur en organisaties die een rol hebben in geneeskundige hulpverlening over te nemen maatregelen.
- De VRU organiseert crisisoefeningen met zorgverleners, brandweer, gemeenten en politie zodat de hulpverlening goed op elkaar aansluit.
- De VRU voert het nieuwe Dekkingsplan 2.0 gefaseerd in van 2015 tot 2018.
- De VRU stelt de wettelijke verplichte incidentbestrijdingsplannen op of actualiseert deze.
- De VRU evalueert GRIP-incidenten conform het evaluatiebeleid van de VRU.
- De VRU beschikt over actuele aanvals- en/of bereikbaarheidskaarten voor

	<p>risicovolle en kwetsbare objecten.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De VRU draagt zorg voor de continuïteit van de meldkamerfunctie in aanloop naar de samenvoeging, onder meer door harmonisatie van de meldkamerprocessen. • De VRU gaat verder met het verder terugdringen van de nodeloze meldingen via de brandmeldinstallatie. De VRU zet in op een combinatie van voorlichting, toezicht & handhaving en verificatie van de melding. • Op het gebied van organisatieontwikkeling zal de VRU zich onder andere bezig houden met het ontwikkelen van accountmanagement, harmonisatie rechtspositie en loketgericht werken, .
Risico's	-

Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard (RHC)	
Naam	Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard (RHC)
Doel	Uitvoering Archiefwetgeving en het beheer van historische archieven en collecties en beschikbaarstelling ervan aan burgers en organisatie. Op grond van de Archiefwet-1995 moeten besturen van overheden ervoor zorgdragen dat hun archieven in goede en geordende en toegankelijke staat verkeren. Op grond van diezelfde wet zijn alle overheidsarchieven van 20 jaar en ouder in principe openbaar en voor iedereen kosteloos te raadplegen. Het RHC is belast met het wettelijk toezicht op het gemeentelijk beheer van nog niet overgebrachte archieven. In het kader van de Wet revitalisering generiek toezicht is een groot deel van de inspectietaak van de provincie (toezicht op de zorg) overgedragen aan het RHC.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	Gemeenten Bodegraven-Reeuwijk, Lopik, Montfoort, Oudewater, Woerden en IJsselstein en het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden te Houten.
Bestuurder vanuit onze gemeente	Lid : burgemeester V.J.H. Molkenboer Plv.lid : wethouder G. Becht
Financieel	
Bijdrage	Begroting 2018 € 219.844 Begroting 2019 € 228.605 Begroting 2020 € 232.245
Eigen vermogen	-nihil
Vreemd vermogen	-n.v.t.
Financiële ontwikkelingen	<p>De herhuisvesting van de gemeente Woerden, waarin ook een uitbreiding van de archiefbewaarplaats van het RHC is meegenomen, heeft een hogere bijdrage van deelnemers t.a.v. de huisvesting tot gevolg gehad.</p> <p>I.v.m. de herhuisvesting RHC worden deelnemers met een eigen archiefbewaarplaats gedurende 10 jaar worden gecompenseerd. De kosten hiervoor worden over de overige deelnemers verdeeld. Voor Woerden betreft dit voor 2019 een bedrag van € 2.030,-, welk bedrag van jaar tot jaar zal afnemen.</p> <p>De post salariskosten is wat meer gestegen dan voorspeld in de meerjarenbegroting. Dit komt omdat de afgesloten cao-gemeenten een hogere aanpassing van de salarissen tot gevolg had dan was voorzien. Verder zijner geen noemenswaardige afwijkingen te signaleren t.o.v. de in 2017 vastgestelde meerjarenbegroting RHC.</p> <p>De bedragen in de begroting 2019 zijn exclusief BTW. De gemeentelijke deelnemers kunnen deze via het BTW-compensatiefonds verhalen.</p> <p>Er is nog geen duidelijkheid te geven over de toekomstige kosten voor aansluiting op een e-depot. Verwacht wordt echter dat deze kosten in 2019 nog geen rol gaan spelen.</p>
Inhoudelijke ontwikkeling	Vanuit de Archiefwet richt het RHC zich op het beheer van het statisch archief en de uitvoering van de inspectietaak. Het fungeert voor de gemeente als historisch informatiecentrum. De niet-wettelijke taken van het RHC zijn afgebouwd en het uitgangspunt bij het RHC is een sobere dienstverlening.

Risico's	<p>Het vergroten van de digitale toegankelijkheid van de archieven en collecties is een belangrijk speerpunt..</p> <p>Via de RHC-website is het mogelijk om sommige archiefbescheiden digitaal te raadplegen. Voor Woerden gaat het om het oud-rechterlijke archief (ook van Harmelen, Kamerik en Zegveld) en het notarieel archief van voor 1811. Deze archieven behoren tot de meest opgevraagde bronnen. Archieven en bronnen die zijn ontsloten worden zoveel mogelijk op de website voor publiek beschikbaar gesteld. Natuurlijk blijft het mogelijk de studiezaal te bezoeken om onderzoek te doen of (bouw)dossiers in te zien.</p> <p>Vanaf december 2018 zal het RHC haar nieuwe huisvesting in Woerden betrekken. Tot die tijd is het RHC gevestigd in het stadskantoor van Oudewater en zijn de archieven in beheer bij het RHC ondergebracht in Wijk bij Duurstede, Bodegraven-Reeuwijk, Lopik en Oudewater. De dienstverlening van het RHC verloopt hierdoor tot begin 2019 via afspraak.</p> <p>n.v.t.</p>
----------	--

Naam	U10 netwerksamenwerking
Doel	Doel van de samenwerking is het komen tot een regionale aanpak van de regionale uitdagingen op het gebied van woningbouw (104k huizen in 2040), mobiliteit, economie, energietransitie, ruimte en gezond leven, waarbij de lijn van het verdicht verstedelijken rondom knooppunten is vastgelegd in de Ruimtelijk Economische Koers die door de gemeenteraden van de U10 is vastgesteld. In de stedelijke regio rond Utrecht speelt zich het merendeel van het economisch, maatschappelijk en fysiek verkeer af. De samenwerking richt zich niet alleen op overheden, maar wil deze ook verbinden met het bedrijfsleven en kennisinstellingen ('triple helix'). Hiermee wil de samenwerking bereiken dat de regio Utrecht ook in de toekomst een aantrekkelijke vestigingsplaats voor inwoners en bedrijven blijft er 'gezond stedelijk kan worden geleefd'.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De gemeentebesturen van Bunnik, De Bilt, Houten, IJsselstein, Nieuwegein, Stichtse Vecht, Utrecht, Utrechtse Heuvelrug, Vijfherenlanden, Wijk bij Duurstede, Woerden en Zeist. Het gaat om een flexibele netwerksamenwerking waarbij niet alle tien gemeenten even intensief deelnemen op alle thema's. Bovendien kunnen andere gemeenten aansluiten op thema's of concrete initiatieven, zodat er voor sommige onderwerpen 16 gemeenten aan tafel zitten.
Bestuurder vanuit onze gemeente	Alle portefeuillehouders zijn aangesloten bij een bestuurlijke tafel van U10. De burgemeester is niet aangesloten bij een inhoudelijke tafel, maar bij het Bestuurlijk Coördinatie Overleg.
Financiële bijdrage	Begroting 2018 € 61.500 Begroting 2019 € 61.500 Begroting 2020 € 77.100
Financiële ontwikkeling	De bijdrage is een vaste deelnemersbijdrage van € 1,20 per inwoner. Dit wordt besteed aan een klein procesteam (6 fte) en een werkbudget voor bijeenkomsten, communicatie etc. In 2019 neemt Woerden deel aan de bestuurstafel mobiliteit voor een vaste deelnemersbijdrage van € 0,30 per inwoner, wat zich als volgt in 2020 in de begroting vertaald (<i>bij gelijkblijvende inwoneraantallen</i>).
Inhoudelijke ontwikkeling	De U10 is in transitie van een belangenverkenkende naar een resultaatgerichte netwerksamenwerking. In dit kader zijn de traditionele bestuurstafels inhoudelijk verandert van sectoraal ('wonen', 'mobiliteit') verandert naar opgavegericht ('gezonde woon en leefomgeving', 'duurzame bereikbaarheid'), waarbij strategie uit de Ruimtelijk Economische Koers leidend is. Ook de ondersteuning van de samenwerking verandert, waarbij middelen en capaciteit minimaal worden gesondeerd voordat een bestuurlijk besluit volgt. Tot slot zal ook een gezamenlijke positionering en lobby vorm krijgen.
Risico's	De netwerksamenwerking drijft op de inzet van de deelnemers en de urgentie van de onderwerpen. Als de deelnemers zich niet inzetten (bijvoorbeeld omdat ze het belang er niet van inzien) is het rendement nihil. Als de U10 de ontwikkeling naar een resultaatgerichte netwerkorganisatie niet door kan maken, verdwijnt het gevoel van commitment en worden de urgente opgaven lokaal of met andere partners opgepakt.

Naam	Alphen – Gouda – Woerden (AGW)
Doel	Het versterken van de economie in het Groene Hart middels samenwerking in platform Groene Hart Werkt! (economie) en de bestuurstafels Vrije Tijd, Water en Groen (vrije tijds economie) en infrastructuur en bodemdaling. In de toekomst is een verdere samenwerking met meer ruimtelijke aspecten op infrastructuur, woningbouw en energietransitie mogelijk. De bestuurder komen samen bijeen in de klankbordgroep.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De gemeenten Alphen, Gouda en Woerden nemen elk met de burgemeester en één wethouder deel aan deze netwerksamenwerking. Verder informeert Alphen de gemeenten in de Rijn- en Veenstreek waar nodig, Gouda het verband Midden – Holland en Woerden de gemeente Oudewater.
Bestuurder vanuit onze gemeente	Burgemeester Molkenboer (klankbordgroep) Wethouder G. Becht (platform Groene Hart Werkt! en klankbordgroep)
Financieel	
Bijdrage	Begroting 2018 € 50.000 Begroting 2019 € 50.000 Begroting 2020 € 50.000
Eigen vermogen	De financiën worden toegekend aan de afzonderlijke bestuurstafels (Gouda en Alphen dragen ieder ook 50k bij aan een tafel). Deze middelen staan ter beschikking van de programmamanagers van de tafels ter uitvoering van projecten. Bij Woerden is dit de programmamanager van de tafel infrastructuur en bodemdaling (bestuurlijk trekker wethouder Niezen van Gouda). De samenwerking per se heeft geen eigen middelen ter beschikking voor de procesgang.
Vreemd vermogen	-
Financiële ontwikkeling	-
Inhoudelijke ontwikkeling	Alphen – Gouda – Woerden heeft in 2017 succesvol de transitie doorgemaakt van een belangenverkennende naar een uitvoerende netwerksamenwerking. De aanvraag en toekenning (2018 beschikking) van het bestuursakkoord met de provincie Zuid-Holland (subsidie 1,53 miljoen euro voor 8 projecten in de regio) is hierin een belangrijke stap geweest. De netwerksamenwerking wordt beschouwd als daadkrachtig. Zodoende heeft AGW het initiatief genomen om samen met partners Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden, Hoogheemraadschap Rijnland, Provincie Utrecht, en Provincie Zuid-Holland namens het Groene Hart de regiodeal bodemdaling aan te vragen bij departement LNV in het kader van de regio envelop (volume aanvraag 13 miljoen euro). Zowel de verplichting die ten opzichte van de provincie Zuid-Holland ten gevolge van de eerder genoemde subsidie, als de governance die vereist zal zijn bij een succesvolle aanvraag van de regiodeal (uitslag niet eerder dan mid november 2018) stellen de netwerksamenwerking voor de uitdaging om zonder een eigen toegewijde organisatie en eigen budgetten toch voldoende stevigheid, commitment en juridische dekking te organiseren. Een versteviging van de aanvankelijk zeer losse netwerksamenwerking in de toekomst lijkt daarom een noodzaak.
Risico's	In het geval van niet succesvol afronden van de subsidie van de provincie Zuid-Holland waarbij verantwoordelijkheid niet kan worden toegewezen, dragen de onderlinge partners (Gemeenten Alphen, Gouda en Woerden) gezamenlijk de risico's bij terugvordering. Verdere risico's zijn het niet vinden van de juiste balans tussen stevigheid en flexibiliteit van de samenwerking als geheel (zie boven) voor het commitment van de drie leden en samenwerkende partners (bijvoorbeeld in het geval van de aanvraag regiodeal bodemdaling) in de toekomst.

2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer

Naam	Coöperatie Parkeerservice U/A. Amersfoort (zie ook par lokale heffingen)
Doel	<p>Woerden heeft in haar binnenstad gereguleerd parkeren ingevoerd en exploiteert een parkeergarage. Per 2019 komt hier een parkeergarage bij. Het uitvoeren van het parkeerbeleid en het beheren van de parkeergarage is ondergebracht bij de Overheidscoöperatie Parkeerservice. De coöperatie is een samenwerkingsverband van gemeenten die samenwerken op het gebied van parkeren met als doel een optimale service tegen een maatschappelijk verantwoord tarief. Vestigingsplaats is Amersfoort.</p> <p>De coöperatie is in 2010 opgericht en is de rechtsopvolger van Parkeerservice Amersfoort (het verzelfstandige parkeerbedrijf van de gemeente Amersfoort).</p> <p><u>Huidige 17 leden:</u> De gemeenten Alkmaar, Alphen aan den Rijn, Amersfoort, Barneveld, Deventer, Gorinchem, Gouda, Hilversum, Hoogeveen, IJsselstein, Lelystad, Nieuwegein, Nijkerk, Woerden, Zandvoort, Zeist en Parkeren Amersfoort B.V.</p> <p>Coöperatie Parkeerservice U.A. (hierna CPS) is een niet-winstbeogende organisatie die tegen marktconforme prijzen voor haar leden kwalitatief hoogwaardige parkeerdiensten verricht. CPS maakt parkeren makkelijker voor zowel lokale overheden als voor parkeerders. Zij werkt daarvoor in coöperatief verband intensief samen met de aangesloten leden en biedt een kwalitatief hoogwaardig, technologisch vooruitstrevend en volledig integraal parkeerdienstenpakket aan tegen zo laag mogelijke kosten, met zo min mogelijk risico en met een sterke focus op zowel het maatschappelijke als financiële rendement voor haar leden.</p>
Bestuurlijk belang betrokkenen	<p>De gemeente is lid van CPS. Als lid van CPS is de gemeente als mede-eigenaar automatisch ook lid van de algemene ledenvergadering (ALV). Het hoogste orgaan van de coöperatie In deze vergadering worden zaken besloten/ besluiten genomen die invloed hebben op de koers, de bedrijfsvoering en het resultaat van CPS.</p> <p>Als mede-eigenaar van de coöperatie dragen we hiervoor een medeverantwoordelijkheid. In de ALV hebben alle gemeentelijke leden een gelijke stem. De wethouder Verkeer, vervoer en parkeren vertegenwoordigd Woerden in de ALV.</p>
Bestuurder vanuit onze gemeente	Lid : wethouder A. Noorthoek
Financieel bijdrage	<p>Begroting 2018 € 525.000 (exclusief transitievergoeding)</p> <p>Begroting 2019 € 600.000 (exclusief transitievergoeding), incl. parkeergarage DE</p>
Eigen vermogen Vreemd vermogen	<p>-</p> <p>-</p>
Financiële ontwikkeling	<p>CPS is goed op weg om alles weer op orde te krijgen. Begin 2017 bleek CPS in financieel zwaar weer te verkeren, waardoor de gemeenten bij moesten springen. De raad is daar in een RIB van 16 mei 2017 reeds over geïnformeerd. Vooral de kostprijscalculatie bleek uit de pas te lopen met de werkelijke kosten en de indirecte kosten bleken te hoog te zijn.</p> <p>Tijdens de ALV van de CPS (Parkeerservice) van 22 juni 2017 zijn een aantal besluiten genomen die het tij hebben doen keren. Er is een ingrijpende reorganisatie in gang gezet om de coöperatie weer gezond te maken. Deze reorganisatie gaat gepaard gegaan met transitiekosten en er was een aanvulling van het weerstandsvermogen</p>

nodig. Besloten is dat de leden een dotatie ad € 600.000 doen aan het weerstandsvermogen en een dotatie ad € 2.200.000 aan het transitiebudget volgens een verdeelsleutel. Ook over de verdeelsleutel is een besluit genomen. Daarnaast is het besluit genomen om de bijdrage volgens een aantal vooraf vastgestelde jaarschijven te betalen (i.p.v. ineens).

Voor Woerden betekent dit dat in 2019 een bijdrage van € 11.905 euro aan het transitiebudget wordt gevraagd. In 2020 wordt de volgens de laatste jaarschijf een bijdrage van € 8.615 gevraagd.

Naam	Afvalverwijdering Utrecht (AVU)
Doel	<p>De AVU is een gemeenschappelijke regeling ingevolge de Wet gemeenschappelijke regelingen en is in 1984 opgericht door de Utrechtse gemeenten en de provincie Utrecht. Deze gemeenschappelijke regeling heeft als doel een efficiënte en uit oogpunt van milieuhygiëne verantwoorde wijze van overslag, transport en verwerking van huishoudelijke en andere categorieën van afvalstoffen (geen bedrijfsafval) voor de deelnemende gemeenten te organiseren.</p> <p>Namens de gemeenten voert de gemeenschappelijke regeling AVU de regie op de overslag, het transport, de bewerking en de verwerking van het door de inwoners van de provincie Utrecht aangeboden huishoudelijk afval. Ook organiseert en regisseert de AVU de papierinzameling, de glaszameling en de inzameling van oude medicijnen en injectienaalden (i.s.m. de Apothekersvereniging AVNM) in de provincie Utrecht en laat de AVU jaarlijks de sorteertanalyses van het restafval per gemeente uitvoeren.</p>
Bestuurlijk belang / betrokkenen	<p>De 26 gemeenten binnen de provincie Utrecht. Per 1 januari 2014 is de provincie uit de regeling getreden. Gezien het feit dat de provincie geen afval leverde en ook geen bijdrage betaalde, heeft dit geen financiële consequenties. De toezichthoudende taak verschuift hierdoor van het Rijk naar de provincie.</p>
Bestuurder vanuit onze gemeente	<p>Lid : wethouder T.H.D. de Weger Plv. Lid : wethouder A. Bolderdijk</p>
Financieel Bijdrage	<p>Begroting 2018 € 876.576(rest- en gft-afval) Begroting 2019 € 866.830 (rest- en gft-afval)</p>
Eigen vermogen Vreemd vermogen	<p>- -</p>
Financiële ontwikkeling	<p>Ten opzichte van de begroting voor 2018 laat de hoeveelheid brandbaar afval een daling zien van 3,7%, terwijl de hoeveelheid GFT toeneemt met 1,6%. Dit laatste kan betekenen dat meer GFT-afval uit het brandbaar afval wordt gescheiden als gevolg van te nemen beleidsmaatregelen.</p> <p>Aan de hand van de uitkomsten van de sorteertanalyses kan deze veronderstelling worden getoetst.</p> <p>De begroting voor 2019 voor de overslag, transport en verwerking van restafval, grof huishoudelijk afval gft-afval en verpakkingsafval en de overige kosten welke worden overgeslagen per ton komt € 3.352.014 hoger uit t.o.v. de begroting 2018. Dit is grotendeels het gevolg van de tariefsverhoging welke voortkomt uit het regeerakkoord en de toegenomen kosten voor de sortering en de vermarkting van de verpakkingen. Of de jaarrekening 2019 uiteindelijk de kostenstijging van deze omvang bevestigt, zal nog moeten blijken. De totale begroting voor 2019, - waarin ook de saldi voor glas en</p>

	<p>papier en de huur voor de inzamelmiddelen zijn verwerkt komt € 3.448.457 hoger uit t.o.v. de begroting van 2018.</p> <p>Ook de glaszameling laat een daling van de kosten zien als gevolg van de gunstige aanbesteding in 2016 waarbij het transport naar de verwerker goedkoper is geworden en de glasopbrengst hoger. Een batig saldo van circa € 383.000 oftewel 26% t.o.v. 2017.</p> <p>Ondanks het feit dat ook in 2018 de papieropbrengst conservatief wordt geraamd, leidt een grotere ingezamelde hoeveelheid t.o.v. 2017 vanwege het feit dat de opbrengsten hoger zijn dan de inzamelkosten per ton, toch tot een meeropbrengst van circa € 228.000 oftewel 14%.</p> <p>Vanwege de enorme toename van de ingezamelde hoeveelheden verpakkingsafval, was het noodzakelijk om voor de jaren 2016 t/m 2019 addenda op het bestaande contract overeen te komen met SUEZ waarmee extra sorteercapaciteit in Duitsland is gecontracteerd. De sorteren vermarktingskosten zijn hierdoor ten opzichte van de contracttarieven in 2015 met circa 20% gestegen. Tegenover de toegenomen kosten voor de sortering en de verwerking van het verpakkingsafval staan inkomsten welke door Nedvang aan de gemeenten worden uitbetaald. Deze betaling loopt buiten de AVU om en is zodoende niet in deze begroting verwerkt.</p> <p>De beheerskosten vertonen in de AVU-begrotingen al jaren een daling. Dit beeld wordt feitelijk in de voorlopige jaarrekening 2017 t.o.v. de begroting 2017 weer bevestigd. De begroting van 2019 laat zien dat de dalende trend zich voortzet.</p> <p>Hoewel de hoeveelheid glas iets toeneemt (3%), worden de inkomsten lager begroot als gevolg van het verschuiven van de verhouding bont glas ten opzichte van kleurgescheiden glas. Er wordt meer bont glas ingezameld welke deelstroom een lagere vergoeding kent, hetgeen op een verhoging van het nadelig saldo ten opzichte van 2018 van ongeveer € 106.000 neerkomt. De overslag, het transport en de verwerking van het restafval, het grof huishoudelijk restafval en het gft-afval afkomstig uit de AVU-gemeenten zijn tot 2020 contractueel vastgelegd.</p>
Inhoudelijke ontwikkeling	<p>De huidige contracten voor verwerking van brandbaar- en gft-afval lopen eind 2020 af en kunnen niet meer verlengd worden. Er dient rekening mee gehouden te worden met een verdubbeling van de verwerkingskosten van brandbaar afval en een stijging van 10 - tot 15 euro per ton voor gft.</p>
Risico's	<p>In principe kent de AVU geen risico's. Alleen wanneer een grote contractpartner haar verplichtingen niet na kan komen zou een nieuwe overeenkomst meerkosten met zich mee kunnen brengen. Deze meerkosten worden dan wel weer doorberekend aan de deelnemende gemeenten.</p>

Naam	Recreatieschap Stichtse Groenlanden
Doel	<p>Recreatieschap Stichtse Groenlanden is een van de twee schappen in de provincie Utrecht. Recreatie Midden-Nederland is de werkorganisatie van de schappen. Deze gemeenschappelijke regeling is getroffen ter behartiging van de gemeenschappelijke belangen van de gemeente op het terrein van recreatie, natuur en landschap. Hieronder wordt begrepen de instandhouding en verbetering van voorzieningen en voor het hele grondgebied van de deelnemende gemeente een samenhangend beleid op het gebied van de openluchtrecreatie alsmede de natuur- en landschapsbescherming te ontwikkelen.</p>
Bestuurlijk belang / betrokkenen	<p>De gemeentebesturen van Woerden, Utrecht, Nieuwegein, Stichtse Vecht, Houten, IJsselstein, Lopik, De Bilt, De Ronde Venen en Provinciale Staten van Utrecht.</p>
Bestuurder vanuit onze	<p>Lid : wethouder A. Noorthoek</p>

gemeente	: burgemeester V.J.H. Molkenboer Plv. Leden : wethouder Tymon de Weger : wethouder G.F. Becht
Financieel Bijdrage	De inwonerbijdrage bedraagt per 1-1-2019 € 4,11. Hierbij wordt uitgegaan van peildatum Begroting 2018 € 172.100 Begroting 2019 € 206.803 Begroting 2020 € 206.803 (exclusief indexering voor loon-en prijsontwikkeling)
Eigen vermogen Vreemd vermogen Financiële ontwikkeling	Ultimo 2018 € 4.373.200 Ultimo 2018 € 5.424.300 (incl. voorzieningen) Het schap is in 2018 onder preventief toezicht geweest van het ministerie van BZK doordat de begroting niet meerjarig sluitend was. Door de structurele verhoging van de deelnemersbijdrage met 20% met ingang van 2019 wordt de meerjarenbegroting weer sluitend en is ruimte voor doorontwikkeling van de bestaande recreatiegebieden.
Inhoudelijke ontwikkeling	<p>Uitgangspunten budgetperiode 2019-2022</p> <p>In 2018 heeft het AB de uitgangspunten voor de nieuwe budgetperiode 2019-2022 vastgesteld die in principe voor de gehele budgetperiode gelden:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het reguliere beheer vindt sober en doelmatig plaats, op basis van principes van schoon, heel en veilig, en (voor zover te meten) op niveau van een rapportcijfer 6; 2. De dotatie groot onderhoud vindt plaats op basis van de in de afgelopen jaren gehanteerde methode; 3. De aan Recreatie Midden-Nederland (RMN) af te dragen personeelslasten ontwikkelen zich conform CAO-provincies; 4. De deelnemersbijdragen worden geïndexeerd conform CBS; 5. De verdeelsleutel voor de deelnemersbijdragen volgen uit de Bijdrageregeling: <ol style="list-style-type: none"> a. De deelnemersbijdragen voor programma A (waar Woerden onder valt) worden verdeeld op basis van 30,9% voor de provincie Utrecht, 34,2% voor de gemeente Utrecht en 34,9% voor de overige deelnemende gemeenten. Het deel van de deelnemende gemeenten wordt verdeeld op basis van het inwonertal van het begrotingsjaar. 6. De eigen inkomsten worden geïndexeerd conform CBS. 7. Als basis voor inkomsten uit bezoek aan het strandbad Maarsseveen wordt uitgegaan van 80.000 betalende bezoekers (programma A). <p>Voor de begroting 2019 worden daarnaast de overige uitgangspunten gehanteerd:</p> <ol style="list-style-type: none"> 8. In overeenstemming met de uitgangspunten voor de budgetperiode 2019-2022 (zie punt 3, 4 en 6 hierboven) is een verhoging van de deelnemersbijdrage van 1,9% nodig om de loon- en prijsontwikkeling te blijven volgen: <ol style="list-style-type: none"> a. Het te hanteren prijsindexcijfer bedraagt, op basis van de cijfers 2017 en de verwachtingen 2018, voor 2019 1%. Ook in de meerjarenraming wordt met deze 1% prijsindex gerekend; b. Ook voor de ontwikkeling van de eigen inkomsten zal een stijgingspercentage van 1% ten opzichte van 2018 worden aangehouden; c. In de Kadernota 2019 van Recreatie Midden-Nederland is rekening gehouden met een verhoging van de deelnemersbijdrage aan de bedrijfsvoeringsorganisatie van 3,1% ten opzichte van 2018. 9. De deelnemersbijdrage van programma A wordt als volgt verhoogd: <ol style="list-style-type: none"> a. Programma A is in 2018 onder preventief toezicht gesteld door het ministerie van BZK. Na vaststelling van een structureel sluitende meerjarenbegroting zal het

preventief toezicht worden opgeheven. Om de begroting van programma A structureel in evenwicht te brengen is een verhoging van 10% (inclusief 1,9% loon- en prijsstijgingen) onvermijdelijk.

b. Tijdens het traject "Strategische keuzes" is voorgesteld om de deelnemersbijdrage met een tweede 10% te verhogen om de benodigde vernieuwing van de recreatievoorzieningen voort te kunnen zetten.

10. Per 1 januari 2018 is het recreatieschap middels een dienstverleningsovereenkomst (DVO) een van de opdrachtgevers van het Routebureau Utrecht. Het bedrag dat hiermee gemoeid is, bedraagt in 2019 ten hoogste € 129.200 (voor programma A).

11. Inschatting is dat de evenementenmarkt in 2019 ongeveer gelijk blijft aan voorgaande jaren.

Ambities & Doelen:

In de kadernota 2019-2022 zijn voor het schap de volgende uitgangspunten gehanteerd

- Regio Utrecht groei en daarmee de vraag naar recreatievoorzieningen;
- Het recreatieaanbod moet aansluiten bij de behoefte van recreanten;
- Publieke recreatievoorzieningen moeten voor iedereen toegankelijk en betaalbaar blijven.

Het bestuur heeft deze uitgangspunten voor programma A (waar Woerden onder valt) vertaald in drie aandachtsgebieden:

1. Begroting in evenwicht
2. Ervaringen uit het Ontwikkelplan 2015-2018 -> verdienvermogen beperkter dan gedacht, doorlooptijden planologische procedures, te beperkte capaciteit voor projecten
3. Keuzes maken om een aantrekkelijk, toegankelijk en betaalbaar recreatieaanbod in de toekomst te garanderen.

Het recreatieschap beheert een groot aantal recreatiegebieden waaronder Strijkviertel, Maarsseveense plassen, Noorderpark, Ruigenhoek, Salmsteke, Oortjespad en Terreinen Tull & t Waal.

Specifieke zaken die daarvoor gedaan worden aan de Woerdense recreatieve schapsvoorzieningen naast reguliere exploitatie, beheer en onderhoud in 2019 zijn:

Oortjespad: In 2018 is gestart met de bouwwerkzaamheden o.a. voor een grote vergaderruimte. Naar verwachting zal de opening van Buitenplaats Kamerijck februari 2019 zijn. In 2018 is gestart met de voorbereidende werkzaamheden zodat in 2019 het gehele beheer van het Oortjespad kan worden overgedragen aan de exploitant Buitenplaats Kamerijck. Het recreatieschap behoudt jaarlijkse publieke nettolasten (na aftrek van extra inkomsten uit nieuwe erfpacht) van maximaal €80.000,= als publieke bijdrage.

Grutto: voor terrein Grutto geldt dat als zich initiatieven aandienen voor (kleinschalig) recreatieaanbod dat in overleg met de gemeente kan worden uitgewerkt.

Cattenbroekerplas: In 2018 vindt bestuurlijke besluitvorming plaats over het in eigendom en beheer nemen van recreatiegebied Cattenbroekerplas door het schap. Het uitgangspunt voor het schap is om een recreatieve ontwikkeling te krijgen waarbij de lasten worden gedekt door de baten. De planning is om in 2019 deze overdracht te laten plaatsvinden na afronding van de ruimtelijke procedures. Zolang nog geen overdracht heeft plaatsgevonden van de gemeente naar het schap maakt de gemeente separaat (financiële) afspraken met het schap over het beheer van de Cattenbroekerplas.

	<p>Routebureau: Per 1 januari 2018 is het Routebureau Utrecht opgericht. De gemeente Woerden neemt deel aan dit routebureau. De financiële bijdrage van de gemeente verloopt indirect via het recreatieschap Stichtse Groenlanden. Het wandel-, fiets- en sloepenrouten netwerk zijn ondergebracht bij het Routebureau. Het routebureau is verantwoordelijk voor beheer en ontwikkeling van de routenetwerken en de marketing daarvan.</p> <p>Recreatieve routestructuren/ Paden en Routes: Het recreatieschap heeft o.a. skeelerroutes, recreatieve fietspaden waaronder Houtkade in de gemeente Woerden in beheer, daarnaast geeft zij financiële bijdrage aan openstellingsvergoeding boerenlandpaden in wandelknooppuntennetwerk.</p>
Risico's	De meerjarenexploitatie van het recreatieschap is niet sluitend op dit moment. Het AB heeft bij de vaststelling van de begroting 2018 in juni 2017 opdracht gegeven om te komen tot een sluitende meerjarenexploitatie. Hiertoe is nu een traject opgestart om te komen tot een gezamenlijk toekomstbeeld incl. kadernota 2019-2022 waarbij maatregelen worden genomen om de meerjarenexploitatie vanaf 2018 in balans wordt gebracht.

3. Sociaal domein

Naam	Ferm Werk
Doel	<p>Ferm Werk is de uitvoeringsorganisatie van vier gemeenten op het terrein van Participatie, Werk & Inkomen. De vier deelnemende gemeenten hebben alle taken van hun sociale diensten ondergebracht bij Ferm Werk inclusief het daarmee verbonden beleid.</p> <p>De dienstverlening die Ferm Werk verzorgt betreft het uitvoeren van taken in het kader van de Participatiewet waarin zijn opgenomen de volgende voormalige wetten: Wet Werk en Bijstand, de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers en de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen. Daarnaast geeft Ferm Werk uitvoering aan de Wet Sociale Werkvoorziening en het Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen.</p> <p>Tot de taken van Ferm Werk behoort het op basis van genoemde regelgeving verstrekken van uitkeringen en overige inkomensondersteuning en het uitvoering geven aan in de regelgeving aangegeven activiteiten ter bevordering van participatie en re-integratie in het arbeidsproces.</p>
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De gemeentebesturen van Woerden, Montfoort, Oudewater en Bodegraven-Reeuwijk. De deelnemende gemeenten hebben in het bestuur stemrecht naar rato van het aantal inwoners. Dit komt er op neer dat de gemeente Woerden 60% van de stemmen in het Algemeen Bestuur heeft. Besluiten worden genomen met 2/3 meerderheid van stemmen.
Bestuurder vanuit onze gemeente	Lid : wethouder G.F. Becht en raadslid M. Van Noort Plv. leden : wethouder T.H.D. de Weger en raadslid W. den Boer
Financieel Bijdrage	Begroting 2017 € 18.959.242 Begroting 2018 € 20.570.855 Begroting 2019 € 20.001.657
Eigen vermogen	-

Vreemd vermogen	-
Financiële ontwikkeling	<p>Het is van belang onderscheid te maken tussen grote geldstroom en kleine geldstroom. De zogenaamde grote geldstroom betreft uitgaven aan uitkeringen etc. die voor een groot gedeelte worden gedekt door rijksbijdragen (het BUIG-budget). Vanuit dat budget wordt ook de loonkostensubsidie voor garantiebanen en de loonkosten voor 'nieuw beschut werk' betaald. Beide zijn voorzieningen voor inwoners die vanwege een arbeidsbeperking niet zelfstandig in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Evenals in voorgaande jaren wordt voor 2019 verwacht dat de rijksbijdrage ontoereikend is als dekking voor bovengenoemde uitgaven. Er wordt wel rekening gehouden met een voorzichtige afname van het aantal inwoners met een bijstandsuitkering. Voor 2019 wordt een gemiddeld aantal van 590 verwacht, voor 2018 was dat 635. De toename wordt veroorzaakt door de beperking van de WW, het fors beperken van de mogelijkheid een Wajong-uitkering te ontvangen en het huisvesten van statushouders binnen de gemeente.</p> <p>Geraamd wordt dat de gemeente in 2018 ruim € 650.000 moet bijdragen. Dit is inclusief ongeveer € 820.000,- loonkosten van WSW-personeel (het zogenaamde subsidietekort).</p> <p>De kleine geldstroom betreft de organisatie- en formatiekosten van Ferm Werk. Deze kosten worden vooral gedekt door inkomsten uit de markt en gemeentelijke bijdragen. Voor 2019 wordt een gemeentelijke bijdrage verwacht van 3.7 miljoen (in 2018 werd 3.8 miljoen begroot).</p>
Inhoudelijke ontwikkeling	<p>Ferm Werk bestaat sinds 1 januari 2014. Op die datum zijn de sociale diensten van vier gemeenten samengegaan met het WSW-bedrijf. In 2017 en 2018 heeft Ferm Werk zich verder ontwikkeld tot een partner binnen het sociale domein en is de relatie met en de dienstverlening aan het bedrijfsleven verstrekt.</p> <p>Door de economische opleving neemt het aantal inwoners met een kleine afstand tot betaald werk af. Het bestand bestaat voor een steeds groter gedeelte uit inwoners met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Dat leidt tot het inzicht dat gekozen moet worden voor andere vormen van begeleiding en het inzetten van andere instrumenten..De raad van Woerden heeft zich voorgenomen een discussie te voeren over het begrip participatie in de samenleving en van daaruit keuzes te maken hoe inwoners van Woerden ondersteund moeten worden om te gaan participeren waarbij het de bedoeling is dat een ontwikkeling in gang worden gezet om het verrichten van betaald werk dichterbij te brengen. In het coalitieakkoord is aangegeven dat de ondersteuning van inwoners met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt meer integraal moet plaatsvinden. En dat daarom de samenwerking binnen het sociaal domein moet worden verstrekt. Die beweging zal waarschijnlijk consequenties hebben voor de dienstverlening door Ferm Werk.</p>
Risico's	<p>In de begroting Ferm Werk 2019 is opgenomen dat Ferm Werk de groei van het aantal inwoners in de bijstand beperkt door een uitstroom naar werk te realiseren van 20%. Daarnaast is het streven een aantal garantiebanen en plekken nieuw beschut te realiseren overeenkomstig het aantal dat de rijksoverheid heeft voorzien voor Woerden. Gezien de cijfers over 2017 en 2018 tot op heden, is dit een forse ambitie. Als deze niet kan worden waargemaakt, valt de gemeentelijke bijdrage grote geldstroom hoger uit.</p>

Naam	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst regio Utrecht (GGDrU)
Doel	Het in stand houden van een dienst van gemeenten ter uitvoering van de taken bij of krachtens de Wet Publieke Gezondheid opgedragen aan de colleges op het gebied van de publieke gezondheid.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	Alle 26 gemeenten van de provincie Utrecht houden de gemeenschappelijke regeling in stand.

	<p>Met ingang van 2014 is er 1 regeling voor zowel de stad Utrecht als de overige gemeenten. Vanaf 2014 heet de GGD niet langer 'GGD Midden Nederland' maar: 'GGD regio Utrecht' (GGDrU).</p>
Bestuurder vanuit onze gemeente	Lid : wethouder A. Noorthoek Plv. lid : wethouder G.F. Becht
Financieel Bijdrage	<p>Basistaken € 321.161,- Intensivering basistaken € 8.710,- Basistaken-plus € 1.325.284,- Maatwerk € 338.760,-</p> <p>Totaal bijdrage en vergoedingen: € 1.991.817,-</p>
Eigen vermogen	<p>Op basis van de aanwezige algemene reserve heeft de GGDrU ultimo 2019 een geprognoseerd weerstandsvermogen van € 1.037.000,-. De benodigde weerstandscapaciteit is € 740.813,- De netto schuldquote is conform begroting 2019 32,9%</p>
Vreemd vermogen	-
Financiële ontwikkeling	<p>De financiering van de JGZ is ontschot (vanaf 2018 wordt de JGZ gefinancierd voor de leeftijd van 0-19 jaar, de knip bij 4 jaar is verdwenen) en collectief gefinancierd (de bijdrage voor JGZ is voor alle gemeenten gelijk getrokken; er is een einde gekomen aan verschillen op basis van diverse contracten van gemeenten met diverse aanbieders voor JGZ 0-4 jaar. De bijdrage wordt bepaald op basis van kindaantallen, niet meer op basis van aantal inwoners). De JGZ 0-4 jaar is als gevolg daarvan geen maatwerk meer maar behoort nu tot de basistaken-plus.</p> <p>Omdat de organisatie van de GGDrU niet robuust genoeg is wordt gewerkt aan een plan om de organisatie verder te verbeteren. Daarvoor zijn ombuigingen nodig. Uit extern onderzoek is gebleken dat ombuigingen voldoende financiën kunnen opleveren voor de intensivering van de ondersteunende organisatie van de GGD. Niet zeker is of alle ombuigingen (tijdig) gerealiseerd kunnen worden (zie verder bij risico's). Verhoging van de inwonerbijdrage is voor 2019 vooralsnog niet nodig. De kindbijdrage is wel verhoogd als gevolg van een wijziging in de financiering van het Rijksvaccinatieprogramma: van plm €1 naar € 1,09 oer kind; gecompenseerd via het Gemeentefonds. Zie verder bij 'inhoudelijke ontwikkeling'.</p>
Inhoudelijke ontwikkeling	<p>Met alle gemeenten is overleg gevoerd met als resultaat een ontschotte en collectief gefinancierde JGZ, die aansluit bij de integrale werkwijze voor 0-18 jarigen. Het verplichte basistakenpakket van de JGZ is ingevoerd. Dit maakt aansluiting op het sociaal domein van de gemeenten beter mogelijk. Voor de uitvoering van de JGZ-taken maakt de GGDrU gebruik van een digitaal dossier, dat is wettelijk bepaald. Inmiddels is de huidige applicatie verouderd, een nieuwe is nodig. In 2018 heeft de GGDrU de bouw en ontwikkeling van het nieuwe Digitaal Dossier Jeugdgezondheidszorg (DDJGZ) aanbesteed, samen met 2 andere GGD'en: Hollands Noorden en Twente. In 2019 wordt het systeem gebouwd en een begin gemaakt met de invoering.</p> <p>De kosten voor vaccinaties worden in 2019 niet meer door het RIVM aan de GGDrU bekostigd. Gemeenten dragen voortaan de kosten; zij krijgen die gecompenseerd via het Gemeentefonds. Het vaccinatiepakket is bovendien uitgebreid, dat zorgt voor een extra verhoging van de kindbijdrage.</p>
Risico's	De deelnemende gemeenten staan garant voor de betaling van rente en aflossing van de door de GGD aangedane geldlening en rekening-courant overeenkomsten. De

garantstelling geschiedt naar verhouding van de inwonertallen op 1 januari van het jaar waarin de garantieverplichting tot stand is gekomen.

Om het ombuigingsplan (ten behoeve van de versterking van de GGD organisatie) te realiseren is een bedrag van ruim 1,3 miljoen nodig. Dekking daarvoor is gevonden, echter daarbij is het risico dat ombuigingen niet tijdig gerealiseerd kunnen worden. Ook wordt uitgegaan van een positief resultaat voor 2017 en 2018. Het ombuigingsplan wordt bij elke bestuursrapportage tegen het licht gehouden. Bij tegenvallers die niet gedekt kunnen worden door incidentele meevallers of een beroep op reserves bestaat de kans dat een extra bijdrage van gemeenten wordt gevraagd, al dan niet incidenteel. Tot nu toe verlopen de ombuigingen zoals gepland; echter er is geen ruimte voor financiële tegenvallers.

Het ontwikkelen en implementeren van het nieuwe DDJGZ brengt ook risico's met zich mee. De financiering loopt tot nu toe in de pas met de begroting en voorziene dekking van de kosten.

De weerstandscapaciteit van € 1.037.349,- Dat is een verhouding van 1,40 t.o.v. de gewenste weerstandscapaciteit. De beschikbare weerstandscapaciteit zal overigens dalen naar circa € 786.000,- vanwege de incidentele dekking van het ombuigingsplan. Dan blijft het weerstandsvermogen toereikend voor de dekking van geïnventariseerde risico's.

4. Cultuur, economie en milieu

Naam	Omgevingsdienst Regio Utrecht (ODRU)
Doel	De Omgevingsdienst Regio Utrecht ondersteunt en adviseert de gemeente Woerden bij het uitvoeren van milieutaken en het ontwikkelen van beleid voor milieu en duurzaamheid. De ODRU levert een bijdrage aan het realiseren van een veilige, gezonde en duurzame leefomgeving en het versterken van de bestaande milieukwaliteit door inwoners, bedrijven en overheden te stimuleren tot milieuvriendelijk handelen en gedrag. Voor de uitvoering van de milieutaken is de programmabegroting van de gemeente leidend. Binnen dit financiële kader wordt jaarlijks een Uitvoeringsprogramma (UVP) opgesteld. Dit zijn de kaders waarbinnen de Omgevingsdienst haar taken uitvoert.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De gemeentebesturen van Bunnik, De Bilt, Montfoort, Oudewater, Renswoude, Rhenen, De Ronde Venen, Stichtse Vecht, Utrechtse Heuvelrug, Veenendaal, Vianen, Woerden, Wijk bij Duurstede, IJsselstein en Zeist.
Bestuurder vanuit onze gemeente	Lid : wethouder T. de Weger Plv. lid : wethouder G. Becht
Financieel	Conform de gemeenschappelijke regeling dragen de 15 deelnemende gemeenten gezamenlijk het risico voor de Omgevingsdienst.
Bijdrage	Begroting 2017 € 1.168.856 Begroting 2018 € 1.169.554,50 (excl. € 43.150 extra bijdrage voorbereiding Omgevingswet) Begroting 2019 € 1.244.116,- Begroting 2020 € 1.244.116,-
Eigen vermogen	-
Vreemd vermogen	-
Financiële ontwikkeling	-
Inhoudelijke ontwikkeling	Voor de Begroting 2019 gemeente is een voorstel gedaan voor een structurele verhoging van het milieubudget met € 97.000 voor met name nieuwe

Risico's	<p>aandachtsgebieden en de verplichte overdracht van een aantal taken. Omdat besluitvorming hierover nog niet heeft plaatsgevonden, is dit bedrag nog niet opgenomen in bovengenoemde bijdrage voor 2019 en verdere jaren.</p> <p>In 2015 heeft het Algemeen Bestuur besloten de omvang van het weerstandsvermogen te relateren aan de omvang van de risico's die de organisatie loopt. In het door AB in december 2017 vastgestelde rapport Weerstandsvermogen en Risicomanagement zijn de risico's opnieuw in kaart gebracht en is op basis hiervan een berekening gemaakt van de benodigde omvang van het weerstandsvermogen. Op grond van in de notitie uitgevoerde berekeningen zou een weerstandsvermogen van minimaal € 800.000 benodigd zijn om alle voorziene risico's op te vangen zonder dat de exploitatie daarbij in het geding komt. Omdat het inventariseren en wegen van de risico's een subjectieve aangelegenheid is, een aantal risico's structureel van aard is en een aantal risico's wellicht nog niet in beeld is, wordt voorgesteld om het gewenste niveau van het weerstandsvermogen een ratio van 1,5 te handhaven, hetgeen neerkomt op een gewenst weerstandsvermogen van € 1.200.000. Dit blijft binnen de eerder gestelde 10% van de jaaromzet. Jaarlijks zullen de risico's opnieuw tegen het licht worden gehouden en waar nodig worden geactualiseerd. Dit kan leiden tot nieuwe inzichten omtrent de omvang van het aan te houden weerstandsvermogen. De jaarlijkse notitie weerstandsvermogen wordt in het najaar 2018 opgesteld.</p>
----------	---

6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen

Stichting Urgentieverlening West-Utrecht	
Naam	Stichting Urgentieverlening West-Utrecht
Doel	<p>Het verlenen van urgentieverklaringen voor een huurwoning aan woningzoekenden in de regio West Utrecht. De verklaringen worden afgegeven door de stichting op basis van de huisvestingsverordening. Deze is vastgesteld door de gemeenteraad.</p> <p>Er is geen eigen visie van de stichting voor de realisatie van de doelstellingen uit de programma's van de begroting. De stichting voert de Huisvestingsverordening Regio Utrecht 2015, gemeente Woerden gedeeltelijk uit bij mandaatbesluit van de deelnemende gemeenten.</p>
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De gemeenten Stichtse Vecht, De Ronde Venen, Woerden, Montfoort, Oudewater en Lopik.
Bestuurder vanuit onze gemeente	Lid : wethouder T.H.D.de Weger Plv. lid : wethouder A. Noorthoek
Financieel	
Bijdrage	Begroting 2018 € 18.285 Begroting 2019 € 20.000 Begroting 2020 € -
Eigen vermogen	-
Vreemd vermogen	-
Financiële ontwikkeling	-
Inhoudelijke ontwikkeling	Vanuit de betrokken gemeenten is er een urgentiecommissie die urgentieaanvragen behandelt. Het Vierde Huis verzorgt het secretariaat van de Stichting Urgentieverlening West Utrecht. Voor het maken van verweerschriften wordt een extra bedrag in rekening gebracht.
Risico's	Bij een grote toename van urgentieaanvragen, zal het budget niet kostendekkend zijn. Gezien de inrichting van het voortraject waarbij een intake plaatsvindt, is dit risico beperkt..

7. Algemene inkomsten

Naam	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
Openbaar belang	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. De strategie van de bank is gericht op het behouden van substantiële marktaandeelen in het Nederlands maatschappelijk domein en het handhaven van een excellente kredietwaardigheid (Triple A). Daarnaast streeft zij naar een redelijk rendement voor haar aandeelhouders. De BNG biedt financiële diensten op maat, zoals kredietverlening, betalingsverkeer, advisering en elektronisch bankieren. Daarnaast neemt zij deel aan projecten in de vorm van publiek-private samenwerking.
Doel	Eventuele kortlopende en langlopende leningen aangaan en deposito's uitzetten. Daarnaast heeft de gemeente afgelopen jaren aandelen van de bank in haar bezit. Op deze aandelen wordt jaarlijks dividend ontvangen.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De gemeente Woerden heeft geen zetel in het bestuur en de raad van commissarissen van de BNG. De gemeente heeft als aandeelhouder wel stemrecht in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Overheden en instellingen op het gebied van volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en openbaar nut (publieke sector).
Bestuurder vanuit onze gemeente	Geen deelname in het bestuur. Wel zeggenschap door het bezit van aandelen.
Financieel	De bank is een structuurvennootschap. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een waterschap. De gemeente Woerden bezit 123.201 aandelen (= 0,225% van het totaal aantal aandelen).
Bijdrage	Baten (dividenduitkering): Begroting 2018 € 150.000,- Begroting 2019 € 175.000,- Begroting 2020 € 190.000,-
Eigen vermogen Vreemd vermogen	31-12-2017: € 4.953 miljoen 31-12-2017: € 135.041 miljoen
Financiële ontwikkeling	Terughoudendheid bij klanten Onder invloed van onzekerheid over hun toekomstige inkomsten en verplichtingen zijn de kernklanten van de bank relatief terughoudend met nieuwe investeringen. Het Rijk heeft een groot aantal taken gedecentraliseerd naar gemeenten, omdat deze de burger effectief en efficiënt kunnen bedienen. Mede daardoor is de afhankelijkheid van inkomsten vanuit het Rijk en het gemeentefonds toegenomen. Het afgelopen jaar was sprake van een verbetering van de financiële positie van woningcorporaties. De beleidsmaatregelen die zijn ingezet naar aanleiding van de verhuurdersheffing hebben hun effect, maar hebben geleid tot minder investeringen in zowel nieuwbouw als bestaand bezit. De zorgsector kenmerkt zich als een complex krachtenveld met een hoge mate van regeldruk. Het Rijk heeft zich deels teruggetrokken uit deze sector en belegt financiële risico's zoveel mogelijk bij de partijen zelf. Onder invloed van deze ontwikkelingen daalde de kredietvraag, maar dankzij een onverminderd hoog marktaandeel van BNG Bank is het afgelopen jaar EUR 9,5 miljard aan langlopende kredieten verstrekt.
Inhoudelijke ontwikkeling	Het te ontvangen dividendbedrag blijft in deze nog steeds onzekere economische tijden een onzekere factor. De BNG moet gaan voldoen aan de nieuwe eisen die een maximum stellen aan de verhouding tussen eigen vermogen en balanstotaal. Om hieraan te voldoen moet de BNG het eigen vermogen versterken. Verder moet blijken hoe het verplichte schatkistbankieren, de bankenbelasting en de wet Hof invloed hebben op de winst van de BNG en de bijbehorende dividenduitkeringen.

KERNGEGEVENS BNG	2017	2016	2015	2014	2013
In miljoenen euro's					
Balanstotaal	140.025	154.000	149.511	153.505	131.183
Kredieten	86.008	87.576	89.366	90.732	92.074
Solvabiliteit (Tier 1 – ratio 2)	37%	32%	27%	24%	24%
Eigen vermogen t.g.v. aandeelhouders	4.220	3.753	3.739	3.582	3.430
Dividend per aandeel (in euro's)	2,53	1,64	1,02	0,57	1,27
Eigen vermogen per aandeel (in euro's)	75,79	67,39	67,14	64,32	61,59

Risico's

Leverage ratio: vereiste niveau bereikt

De naar risico gewogen solvabiliteit van BNG Bank is in 2017 verder toegenomen. De Tier 1-ratio van de bank steeg tot 37% per eind 2017.

De leverage ratio van de bank is toegenomen van 3,0% tot 3,5%. Indien de gehele herwaarderingsreserve en de ingehouden winst over 2017 worden meegeteld, bedraagt de leverage ratio bijna 3,7%. De bank had zich ten doel gesteld om eind 2017 een leverage ratio conform deze berekeningswijze van minimaal 3,4% te realiseren.

Naam	Vitens
Openbaar belang	De kernactiviteiten zijn winning, productie en levering van (drink)water aan particulieren en bedrijven. Vitens is in 2002 ontstaan door fusie van de drinkwaterbedrijven Nuon Water, Waterbedrijf Gelderland en Waterleiding Maatschappij Overijssel. In 2006 is Vitens verder gefuseerd met Hydron Flevoland en Hydron Midden-Nederland. Vitens is een publiek bedrijf. De aandelen van de NV zijn (in)direct in handen van provinciale en gemeentelijke overheden.
Doel	De gemeente heeft Vitens als verbonden partij opgenomen om zo bij te dragen aan een duurzaam goede, evenwichtige financiële positie van de gemeente.
Bestuurlijk belang / betrokkenen	De gemeente Woerden is aandeelhouder en heeft daarmee stemrecht. De gemeente heeft 45.284 aandelen (0,9% van het totaal aantal aandelen) in haar bezit. Betrokken zijn diverse gemeenten en provincies.
Bestuurder vanuit onze gemeente Financieel Bijdrage	Geen deelname in het bestuur. Wel zeggenschap door het bezit van aandelen. Baten (dividenduitkering): Begroting 2018 € 145.815,- Begroting 2019 € 40.756,- Begroting 2020 € 123.720,- De afgelopen jaren wordt er meer dividend ontvangen dan begroot. Daarom is in de begroting 2018 het bedrag opgehoogd naar € 145.815. In 2018 is werkelijk over 2017 een dividend ontvangen van € 151.341. Vitens gaat de komende jaren werken aan versterking van de solvabiliteitspositie, waardoor het verwachte dividend mogelijk onder druk komt te staan. Het dividend over het boekjaar 2017 (uitbetaald in 2018) bedraagt 3,22 euro per aandeel. Voor het boekjaar 2018 (uitbetaald in 2019) en 2019 (uitbetaald in 2020) bedraagt het verwachte dividend per aandeel 0,90 euro. Dit lagere dividend wordt veroorzaakt door de verwachte daling van de WACC (van 4,2 naar 3,4%) en het teveel behaalde resultaat in 2017 dat moet worden teruggegeven aan de klanten door middel

	van en tariefverlaging.
Eigen vermogen	Het eigen vermogen per 31 december 2018 zal naar verwachting € 537,1 miljoen bedragen; Het eigen vermogen per 31 december 2019 zal naar verwachting € 552,9 miljoen bedragen.
Vreemd vermogen	Het vreemd vermogen per 31 december 2018 zal naar verwachting € 1.240 miljoen bedragen; Het vreemd vermogen per 31 december 2019 zal naar verwachting € 1.294 miljoen bedragen.
Solvabiliteit	
Resultaat	Per 31-12-2017: 30,9% Het verwachte resultaat 2018 bedraagt € 20,5 miljoen; Het verwachte resultaat 2019 bedraagt € 14,0 miljoen; Het verwachte dividend over boekjaar 2018 (uitbetaald in 2019) bedraagt € 8,2 miljoen en € 0,90 dividend per aandeel; Het verwachte dividend over boekjaar 2019 (uitbetaald in 2020) bedraagt € 5,6 miljoen en € 0,97 dividend per aandeel;
Financiële ontwikkeling	
Inhoudelijke ontwikkeling	-
Risico's	-

Paragraaf 3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

1. Wat is het doel van deze paragraaf?

De financiële positie van een gemeente bestaat uit de exploitatie en het eigen vermogen. Het niet geormerkte vermogen (= de beschikbare weerstandscapaciteit) is van belang om te bepalen of de gemeente financieel gezond is, wat mede afhankelijk is van het risicoprofiel.

Voor het beoordelen van de financiële positie is daarom inzicht nodig in de omvang en achtergronden van de risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit. De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft inzicht in het vermogen van de gemeente Woerden om niet gedekte risico's op te vangen.

2. Wettelijk kader en gemeentelijk beleid

Wettelijk kader

De gemeente heeft voor wat betreft het weerstandsvermogen en risicobeheersing met een aantal wetten en toezichthoudende partijen te maken: gemeentewet, het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), Rijk, provincie Utrecht en accountant. De informatie die in deze paragraaf is opgenomen is vooral gebaseerd op het BBV. Hierin is opgenomen dat in deze paragraaf een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, een inventarisatie van de risico's en het beleid over de weerstandscapaciteit en de risico's is opgenomen.

Gemeentelijk beleid

Hoe we met risico's en de bepaling en aanwending van het weerstandsvermogen omgaan, hebben we vastgelegd in de Notitie Financiële Sturing. Veel van het onderstaande is terug te leiden tot de afspraken die in de Notitie FS staan. Ons beleid is erop gericht om goed zicht te hebben op de risico's die het behalen van onze doelstellingen in de weg kunnen staan. De risico's die we onderkennen worden geanalyseerd en afhankelijk van het type risico worden beheersmaatregelen opgesteld en uitgevoerd. Dit proces is cyclisch opgebouwd en maakt onderdeel uit van ons planning- en controlinstrumentarium.

Ten aanzien van de aanwending van de weerstandscapaciteit bepaalt ons beleid:

- Voor zover mogelijk treffen we maatregelen ter beperking van de schade.
- Voor zover de schade niet kan worden beperkt, analyseren we in hoeverre de kosten kunnen worden betaald uit de daarvoor bedoelde programmabudgetten. Dit geldt ook voor de kosten die aan het treffen van de maatregelen zijn verbonden.
- Als dat niet mogelijk of bestuurlijk ongewenst is, wordt een beroep gedaan op de aanwezige weerstandscapaciteit.

3. Beschikbare weerstandscapaciteit

Zoals er sprake is van incidentele en structurele risico's, zo is ook sprake van incidentele en structurele weerstandscapaciteit. In onderstaande tabel is opgenomen welke onderdelen kunnen worden onderscheiden binnen onze gemeente en in hoeverre deze structureel of incidenteel zijn.

Conclusie op basis van dit overzicht is dat er aanmerkelijk meer incidentele dan structurele risicodekking is. Dit is geen probleem. Bij de kwantificering van de risico's wordt hier rekening mee gehouden door structurele risico's dubbel te laten meetellen. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat binnen een tijdsbestek van 3 tot 4 jaar een structureel risico kan worden opgevangen, waarbij in het eerste jaar de impact 100% bedraagt, in het tweede jaar 75%, in het derde 25% en in het vierde 0%.

		Begroting 2019	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2016	Begroting 2017
Algemene reserve	inc.	€23.988	€32.157	€26.635	€36.254	€39.535
Stille reserves	inc.	€-	€-	€-	€ -	€-
Onbenutte belastingcapaciteit	str.	€3.867	€3.730			
Onvoorzien	str.	€26	€26	€51	€51	€51
Totaal (excl. onbenutte belasting-capaciteit)		€24.014	€32.183	€26.686	€36.305	€39.586
Totaal (incl. onbenutte belasting-capaciteit)		€27.881	€35.913			

Op de tabel is de volgende toelichting te geven:

- Algemene reserve. De incidentele weerstandscapaciteit van de gemeente Woerden wordt hoofdzakelijk gevormd door de algemene reserve. Andere reserves worden niet meegerekend, omdat hiervoor een bestemming in de begroting is opgenomen.
- Stille reserves. De stille reserves van de gemeente Woerden worden vanwege hun speculatieve karakter op 0 gewaardeerd.
- Post onvoorzien. Ter dekking van onvoorziene begrotingsuitgaven in de loop van het jaar is in de begroting een budget onvoorzien opgenomen. Dit budget is gebaseerd op een norm van € 0,50 per inwoner.
- Onbenutte belastingcapaciteit. Tot aan de jaarrekening 2017 hielden we bij de bepaling van het weerstandsvermogen nog geen rekening met de onbenutte belastingcapaciteit, oftewel de mogelijkheden die we hebben om extra inkomsten te krijgen door belastingen te verhogen. Tegenwoordig brengen we dit wel in beeld, om daarmee aan te geven in welke mate onze risico's opgevangen kunnen worden door deze vorm van inkomstenverhoging. Daarbij wordt gebruikgemaakt van de zogenoemde artikel 12-norm. Dit is de norm die het Rijk aangeeft tot welk bedrag de OZB kan worden verhoogd op het moment dat een gemeente in de financiële problemen komt. De berekening ziet er als volgt uit:

	Baten begroting 2019	Tarief OZB	Totale WOZ-waarde
Eigenaren woningen	€ 7.132.000,00	0,1176%	€ 6.064.625.850,34
Eigenaren niet-woningen	€ 2.659.000,00	0,2493%	€ 1.066.586.442,04
Gebruikers niet-woningen	€ 1.635.000,00	0,1824%	€ 896.381.578,95
Totale baten/WOZ-waarde	€ 11.426.000,00		€ 8.027.593.871,33
art. 12-norm (conform meicirculaire)		0,1905%	
maximale baten (0,1905% x € 8.027.593.871)	€ 15.292.566,32		
onbenutte ruimte (maximale - totale baten)	€ 3.866.566,32		

4. Risico's

De onderstaande tabel bevat een overzicht van de risico's die na toepassing van de beheersmaatregelen een financieel (rest)risico van € 50.000 of meer laten zien en waarvoor geen voorziening of vereveningsreserve in het leven is geroepen (peildatum: september 2018). Het overzicht toont 22 van de in totaal 103 geïnventariseerde risico's. Deze risico's vertegenwoordigen in euro's uitgedrukt 80% van het totaal aan risico's. Wij presenteren (conform de Notitie Financiële Sturing) alleen de risico's van € 50.000 of meer, om focus te houden op de risico's die substantieel van aard zijn. De risico's kleiner dan € 50.000 zijn als totaalregel onder aan de tabel opgenomen.

Programma	Doelstelling/ resultaat/ product	Oorzaak/ onzekerheid	Risico/ effect (het effect v.d. oorzaak op de doelstelling)	Beheersmaatregel	Maatregel uitgevoerd?	Kans x omvang (in €)
1	Laag ziekteverzuim	Door diverse oorzaken wordt er in de organisatie door diverse medewerkers grote werkdruk ervaren. Het gevaar bestaat dat dit uiteindelijk zal uitmonden in oplopend ziekteverzuim.	oplopend ziekteverzuim	Constante aandacht management en nieuwe bedrijfsarts	Ja	87500
1	Telefonische dienstverlening	Versnippering van informatie, niet in 1 systeem toegankelijk	langere wachttijden, servicenormen niet halen, ontevreden klanten en collega's	Doorontwikkeling procesmanagement/ zaakgericht werken. Een goede doorontwikkeling (en vullen) van het zaakstelsel levert een effectieve en efficiëntere dienstverlening (aan de voorkant) op. Burgers worden daardoor écht voor 80% geholpen met hun vraag. Hierdoor ontstaat er uiteindelijk ruimte binnen de vakafdelingen.	Ja	50000
1	Continuïteit ICT voorzieningen	1. Door de grote hoeveelheid leveranciers is het scherp zijn op de afspraken met de leveranciers lastig. Een verandering in een afspraak kan grote effecten hebben op het verloop van een project en kan zelfs effect hebben op andere projecten. 2. Stroomstoringen. 3. Door de grote hoeveelheid aan applicaties en hardware/software keuzes gemaakt uit het verleden staat de Architectuur onder druk.	Onstabiele of niet-werkende omgeving en ontevreden eindgebruikers.	1. Meer projectmatig gaan werken. Op cruciale projecten dient een projectleider gezet te worden om de afspraken in de gaten te houden. Tevens dienen de leveranciers vaker lid te worden van het projectteam. 2. Mogelijke uitwijk, maar dat ligt het aan de omvang van de stroomstoring. 3. Door de komst van een nieuwe ICT Architect gaat de Architectuur grondig geanalyseerd worden. Vervolgens zullen er keuzes gemaakt worden om de Architectuur weer zo optimaal mogelijk te laten renderen.	Ja	50000
1	Continuïteit van de infrastructuur	Eventueel verloop van personeel en het niet kunnen vinden van nieuw personeel. Dit door het aantrekken van de arbeidsmarkt en schaarste op deze markt. Door de oplopende werkdruk komt team ICT meer onder druk te staan.	Er vinden storingen plaats, het duurt langer voor deze worden opgelost, systemen vallen uit, de gemeentelijke bedrijfsvoering vertraagt in ernstige mate.	Voorstellen doen voor flexibele inhuur. Inhuur is namelijk makkelijker te krijgen op functies die niet makkelijk in te vullen zijn. Daarnaast dient er vast personeel aangetrokken te worden.	Ja	50000

Programma	Doelstelling/ resultaat/ product	Oorzaak/ onzekerheid	Risico/ effect (het effect v.d. oorzaak op de doelstelling)	Beheersmaatregel	Maatregel uitgevoerd?	Kans x omvang (in €)
1	Structurele inkomsten FermWerk	Ferm Werk kan het contract per 1-1-2019 beëindigen en betaalt via een staffel per gebruikte werkplek (is dus terug te schroeven door FermWerk). Dit tarief zelf staat vast in het contract t/m 2018.	De inkomsten voor de dienstverlening aan Ferm Werk zijn opgenomen in de begroting en op basis hiervan huurt Team ICT tijdelijk personeel in. Tijdelijke personeel kan worden stopgezet indien blijkt dat de samenwerking beëindigd wordt.	Inhuur wordt ingehuurd naargelang het contract.	Nee	87500
1	Continuïteit reguliere dienstverlening gegevensbeheer	Het aantal taken is in de laatste jaren flink toegenomen, terwijl de capaciteit juist is afgenomen en dreigt verder af te nemen door niet invullen van vacatures.	Dat de taken op het gebied van basisregistraties en belastingheffing niet meer voldoende kunnen worden uitgevoerd.	1 Beleid en uitvoering Woerden en Oudewater op elkaar afstemmen; 2 Zeer kritisch kijken naar eventuele nieuwe taken; 3 Proberen te sturen op het aantal bezwaarschriften. 4 Vacatures invullen	Ja	50000
1	Informatieveiligheid	Risico's als benoemd in Beleidsplan Informatieveiligheid en Privacy	Continuïteit bedrijfsvoering, imagoschade, enz.	Richtlijnen informatieveiligheid uitvoeren en bewaken conform Implementatieplan I&P	Ja	175000
1	Privacy	Datalek zoals bedoeld in Wbp	Imagoschade (betrouwbare gemeente) en boete van max. 82.000 AP, stagnerende bedrijfsvoering, enz. Financieel risico per persoon waarvan gegevens gelekt: 190 euro.	Technische maatregelen en verhogen Awareness	Ja	187500
1	Ontwikkelingen Informatievoorziening - verdergaande digitalisering.	Als organisatie niet klaar zijn voor de huidige en toekomstige uitdagingen op het gebied van informatievoorziening.	Geen - slechte Informatievoorziening. Organisatie kan hierdoor niet presteren naar behoren. Gevolg ontevreden medewerkers en inwoners.	Het M&I rapport heeft aangetoond dat er 9 ontwikkelopgaven zijn, die opgepakt moeten worden.	Nee	1125000
1	Realisatie e-Depot voor duurzame archivering	Geen e-Depot aanwezig en geen voorzieningen hiervoor getroffen. Onder andere niet meegenomen in de meerjaren begroting.	slecht toegankelijke documenten voor externen.	Plan van aanpak maken vanaf 2018. Daarin dient meegenomen te worden hoe dit binnen de huidige middelen opgelost kan worden.	Nee	75000

Programma	Doelstelling/ resultaat/ product	Oorzaak/ onzekerheid	Risico/ effect (het effect v.d. oorzaak op de doelstelling)	Beheersmaatregel	Maatregel uitgevoerd?	Kans x omvang (in €)
1	Verbonden partijen	beperkte invloed door minderheidspositie	voor Woerden schadelijke besluitvorming	betere lobby cq inschatting gevolgen van meerderheidsbesluiten (Recr.schap, OdrU, VRU)	Ja	75000
2	Inspectie civiele kunstwerken conform uitvoeringsprogramma 2015-2019.	planning wordt niet gehaald.		Verkleinen door maximaal te sturen en prioriteiten te stellen	Ja	100000
3	Werk & inkomen algemeen	Doordat de door de gemeente uitgevoerde taken op het gebied van werk & inkomen 'open einde regelingen' zijn, is geen zekerheid te krijgen en geen grens te stellen aan het aantal 'aanvragen' om voor een uitkering Een specifieke oorzaak voor groei van het aantal uitkeringen kan een onverwachte toename van het aantal statushouders zijn.	Met als gevolg een financieel risico	* Adequaat begroten door zowel Fermwerk als gemeente * juiste ervaringscijfers genereren * prognoses opstellen * juiste informatie verwerven over arbeidsmarktontwikkelingen en instroom statushouders * actuele budgetoverzichten bijhouden * krachtige inzet op uitstroombesluit via prestatieafspraken en de opgaven werk & inkomen en integratie statushouder * scherpe analyse van de kwartaalrapportages van FermWerk	Ja	375000
3	Zorg algemeen	Doordat de door de gemeente uitgevoerde zorgtaken 'open einde regelingen' zijn, is geen zekerheid te krijgen en geen grens te stellen aan het aantal 'aanvragen' om ondersteuning. Een specifieke oorzaak voor dit risico is dat andere organisaties dan de gemeenten (mn SAVE en de huisartsen) jeugdigen kunnen indiceren voor hulpverlening.	Met als gevolg een financieel risico	* juiste ervaringscijfers genereren * prognoses opstellen * contacten met save en huisartsen intensiveren * in het kader van de taskforces worden andere maatregelen ontwikkeld	Ja	375000

Programma	Doelstelling/ resultaat/ product	Oorzaak/ onzekerheid	Risico/ effect (het effect v.d. oorzaak op de doelstelling)	Beheersmaatregel	Maatregel uitgevoerd?	Kans x omvang (in €)
3	Maatwerk jeugd	Ten opzichte van de realisatiecijfers 2016 en 2017 is de begroting 2018 op de zorgkosten jeugd niet realistisch, want ruim € 2 mln lager.	Het risico op een overschrijding is dan ook zeer groot.	realistisch ramen obv verwachte lasten zal met ingang van begrotingsjaar 2019 worden ingevoerd.	Ja	375000
5	nieuwbouw scholencluster Kamerik binnen vastgesteld krediet	in het krediet zijn geen BTW bedragen opgenomen. De BTW wordt in aftrek gebracht.	Belastingdienst kan tot 5 jaar na aftrek alsnog een naheffing opleggen	horizontaal overleg met de belastingdienst.	Ja	187500
6	RO Procedures	verliezen RO procedures	schadevergoedingen	risico's afwegen en bespreken met p.h.; zorgvuldigheid bij processen vergunningen en bestemmingsplannen	Ja	50000
6	RO Procedures	verliezen RO procedures	planschade	risico's afwegen en bespreken met p.h.; zorgvuldigheid bij processen vergunningen en bestemmingsplannen	Ja	50000
6	RO beleid	te ruime interpretatie van wet- en regelgeving door (te) liberaal beleid	schadevergoedingen	risico's afwegen aan de voorkant en gevolgen inzichtelijk maken	Ja	50000
6	Grondexploitatie / planeconomie	Door politieke druk / externe belangen	Niet realistisch rekenen om project haalbaar te maken	Een sparringspartner van een andere (onafhankelijke) afdeling zou handig zijn	Ja	8750
7	Sluitende begroting en het financiële huishoudboekje	inroepen van afgegeven garanties en waarborgen	financiële en bedrijfsvoeringsconsequenties	voorwaarden, onroerend goed als onderpand, toezicht	Ja	187500
7	Continuïteit team GB - Belastingen. Er is ondersteuning nodig van een WOZ- taxateur voor niet woningen	Onvoldoende capaciteit intern - geen WOZ taxateur.	Inkomsten mislopen doordat er geen aanslagen verstuurd kunnen worden voor niet-woningen en er zouden vertragingen ontstaan als er geen ondersteuning is van een WOZ- taxateur.	Extra inhuur taxateur brengt kosten met zich mee € 45.000,-	Ja	75000

Programma	Doelstelling/ resultaat/ product	Oorzaak/ onzekerheid	Risico/ effect (het effect v.d. oorzaak op de doelstelling)	Beheersmaatregel	Maatregel uitgevoerd?	Kans x omvang (in €)
					€	2.712.500
					€	922.500
				€	3.635.000	
					€	1.125.000
					€	27.500
				€	1.152.500	
				€	€ 4.787.500	

5. Niet kwantificeerbare risico's

Niet alle risico's zijn in een geldswaarde uit te drukken. Dat wil niet zeggen dat dergelijke niet-kwantificeerbare risico's geen schade aan de gemeente kunnen berokkenen. Hier moet met name gedacht worden aan gebeurtenissen die imagoschade tot gevolg hebben. Het spreekt voor zich dat dergelijke risico's om beheersmaatregelen vragen en een plek in deze paragraaf verdienen, wanneer de impact ervan groot kan zijn. Voor de begroting 2019 is één niet kwantificeerbare risico opgenomen:

- **Compensatieregeling vanwege verruiming btw-vrijstelling op sportaccommodaties**
Eind 2017 werd bekend dat de minister van Financiën de btw-sportvrijstellingen per 1 januari 2019 gaat uitbreiden. Voor gemeenten leidt dit tot een financieel nadeel. Daarom is afgesproken dat gemeenten hiervoor kunnen worden gecompenseerd. De exacte regeling is 20 juli 2018 bekend gemaakt. Gemeenten kunnen vanaf 2019 volledig gecompenseerd worden voor de btw op kosten van aanleg, renovatie, onderhoud en exploitatie van sportaccommodaties. Deze compensatie vindt plaats door middel van een specifieke uitkering. De aanvraag hiervoor moet vóór 1 december bij het Rijk worden ingediend. Welke financiële effecten deze wetswijziging voor de gemeente Woerden heeft is nog niet bekend.

6. Weerstandsvermogen

Het totaalbedrag aan kwantificeerbare risico's bedraagt € 4.787.500. Het is te verwachten dat het jaarlijkse totaal berekende bedrag aan risico's fluctueert. Met de Auditcommissie is een bandbreedte afgesproken. Die bandbreedte is:

- minimaal de totale netto waarde van de geïnventariseerde (rest)risico's (dit zijn de risico's waarvoor geen voorziening of vereveningsreserve in het leven is geroepen) en
- maximaal de totale netto waarde van de geïnventariseerde (rest)risico's maal een onzekerheidsfactor van 1,43. Deze onzekerheidsfactor gaat ervan uit dat de geïnventariseerde (rest)risico's 70% van de totale risico's vormen.

Sociaal domein

Het Sociaal domein heeft een eigen risicovoorziening: de reserve Sociaal domein. Deze reserve is ontstaan uit de voormalige reserve Wmo en geldt nu als reserve voor alle risico's uit programma 3. Ook exploitatietekorten binnen programma 3 worden uit deze reserve gedekt. De reserve bedraagt momenteel € 1.717.000.

Voetnoot: bij het raadsvoorstel wordt voorgesteld de reserve sociaal domein op te heffen per 1 januari 2019. Omdat besluitvorming nog moet plaatsvinden is deze nog niet in deze paragraaf verwerkt.

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2016 heeft uw raad de reserve Sociaal domein, voor zover onbestemd, gemaximeerd op het totaal van de risico's binnen het Sociaal domein, met inachtneming van de onzekerheidsfactor van 70%.

Aangezien in het weerstandsvermogen alleen de risico's worden opgenomen waarvoor geen andere vorm van dekking bestaat, dienen we te onderzoeken hoe het totaal aan risico's binnen programma 3 zich verhoudt tot de hoogte van de reserve. Alleen voor zover de risico's het reservebedrag overstijgen, tellen zij mee in de berekening van het weerstandsvermogen. Het totaal aan risico's bedraagt € 1.152.500. Rekening houdend met een onzekerheidsfactor van 70% bedraagt het totaal aan risico's € 1.646.500. Dit betekent dat de reserve Sociaal domein voldoende is om de risico's te dekken.

De verhouding tussen de risico's en de benodigde weerstandscapaciteit binnen de afgesproken bandbreedte ziet er op peildatum 1 september 2018 als volgt uit:

	Begroting 2019	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2016
Beschikbare weerstandscapaciteit (excl. onbenutte belastingcapaciteit)	€ 24.014	€ 32.183	€ 26.661	€ 36.305
Beschikbare weerstandscapaciteit (incl. onbenutte belastingcapaciteit)	€ 27.881	€ 35.913	-	-
Ondergrens benodigde weerstandscapaciteit (totaal risico's excl. Sociaal domein)	€ 3.635	€ 3.027	€ 4.548	€ 4.155
Weerstandsvermogen ondergrens (excl. onbenutte belastingcapaciteit)	6,6	10,6	5,9	8,7
Weerstandsvermogen ondergrens (incl. onbenutte belastingcapaciteit)	7,7	11,9	-	-
Bovengrens benodigde weerstandscapaciteit (risico's x 1,43)	€ 5.193	€ 4.329	€ 6.504	€ 5.942
Weerstandsvermogen bovengrens (excl. onbenutte belastingcapaciteit)	4,6	7,4	4,1	6,1
Weerstandsvermogen bovengrens (incl. onbenutte belastingcapaciteit)	5,4	8,3	-	-

Uit de tabel blijkt dat er ook bij het opstellen van de begroting 2018 voor de risico's ruimschoots dekking is vanuit de beschikbare weerstandscapaciteit, gemeten naar de huidige afspraken omtrent de bandbreedte. Uitgaande van de ondergrens kunnen de risico's 7,7 maal gedekt worden. Bij de bovengrens is dit 5,4 maal.

7. Kengetallen

Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans. Zij kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van een gemeente. Daarom schrijft het Besluit begroting en verantwoording (BBV) sinds kort voor dat de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing de volgende kengetallen bevat:

- a. netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
- b. solvabiliteitsratio
- c. grondexploitatie
- d. structurele exploitatieruimte
- e. belastingcapaciteit

Deze kengetallen maken inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven zodoende inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid. Hieronder wordt per kengetal uitgelegd welke verhouding wordt uitgedrukt.

a. netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is, valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

b. solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

c. grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

d. structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. De relevantie van dit kengetal voor de beoordeling van de financiële positie schuilt erin dat het van belang is om te weten welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

e. belastingcapaciteit

De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomst. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin een eventuele financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of waarin er ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. Dit gebeurt door de belastingcapaciteit te relateren aan landelijk gemiddelde tarieven.

In onderstaande tabel geven we de kengetallen en hun verloop weer.

Kengetal	Verslag 2017	Begr. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020	Begr. 2021	Begr. 2022
a1. netto schuldquote	67%	129%	126%	143%	150%	153%
a2. netto schuldquote gecorrigeerd	66%	128%	124%	141%	148%	152%
b. solvabiliteitsratio	39%	27%	26%	24%	23%	22%
c. grondexploitatie	-7,84%	-11,41%	-7,46%	-3,67	1,89	3,28%
d. structurele exploitatieruimte	2,30%	-4,41%	-2,40%	-1,33%	-1,01%	-0,35%
e. belastingcapaciteit	91,84%	96,27%	99,17%	-	-	-

Voor een beoordeling van de financiële positie moeten de kengetallen in samenhang en in historisch perspectief worden gezien.

Net als in de begroting 2018 zien we in meerjarenverband een oplopende netto schuldquote. Deze verhouding neemt toe omdat we de komende jaren met hogere schuldenlasten rekening houden. Onze behoefte aan geleend geld neemt toe als gevolg van toenemende investeringen (scholenbouw, investeringen in de openbare ruimte, investeringen in verkeersmaatregelen, etc.) en de voorfinanciering van grondexploitaties in met name het gebied Snel en Polanen, Jan Steen straat, Kamerik NO, Harmelen en Brediuspark).

Om aan te geven hoe groot de invloed van de voorfinanciering van de geplande grondexploitaties is, geven we hieronder weer hoe groot de stijging van de schuldquote zou zijn, exclusief de grondexploitaties:

2019: 125%
2020: 138%
2021: 141%
2022: 145%

Naar verwachting zullen de investeringen in de grondexploitaties in Snel en Polanen zich op enig moment gaan uitbetalen. Het omslagpunt verwachten we ergens rond 2025. Vanaf dat moment zullen de baten van de grondexploitaties naar verwachting groter zijn dan de lasten. Concreet betekent dit dat de grondexploitaties, uitgaande van de huidige omstandigheden, niet met langlopende schulden behoeven te worden gefinancierd en in die zin een eigen dynamiek hebben binnen de schuldquote.

In het algemeen wordt een schuldquote van 130% of meer als (te) hoog beschouwd. Hierbij moet echter een kanttekening worden geplaatst. De schuldquote (leningen gedeeld door totale baten) gaat uit van de baten vóór resultaatbepaling. Voor de dekking van de rente en afschrijving van bepaalde investeringen zijn reserves ingesteld (reserve dekking kapitaallasten van investeringen met economisch en maatschappelijk nut). De rente en afschrijving worden uit deze reserves gedekt. Hiermee zijn de structurele lasten ook structureel gedekt. Bij de bepaling van de schuldquote echter worden de onttrekkingen niet als baat meegenomen en is er in feite sprake van een versturende factor.

Onze solvabiliteit neemt af doordat het eigen vermogen naar verwachting in de komende jaren gelijk blijft en het vreemd vermogen toeneemt. Deze toename wordt veroorzaakt door dezelfde factoren die ook voor een stijging van de netto schuldquote verantwoordelijk zijn.

Het kengetal 'grondexploitatie' is nu nog negatief. Daarmee wordt tot uitdrukking gebracht dat de gemeente weinig grondposities heeft en daardoor weinig risico loopt. Vanaf 2021 zien we dat het kengetal positief wordt. Met name door de voorfinanciering van de grondexploitaties in Snel en Polanen neemt het risico toe.

De meerjarige balans laat zien dat de structurele baten toenemen ten opzichte van de structurele lasten. Dit heeft een gunstig effect op het kengetal van de structurele exploitatieruimte. We zien dat dit getal op prognosebasis minder negatief wordt.

De belastingcapaciteit nadert langzaam de 100%. De mogelijkheden om tegenvallers op te vangen of nieuw beleid te financieren met een verhoging van de OZB-inkomsten neemt de komende jaren af.

Al met al moet de conclusie zijn dat de financiële armslag in meerjarenperspectief afneemt. Dit versterkt de noodzaak tot verbetering van het gezond financieel bewustzijn, zoals ook is afgesproken in het kader van het coalitieakkoord. In overleg met de Auditcommissie willen we komen tot de ontwikkeling van een set Woerdense normen. Deze moeten een toetsingskader voor besluiten met vergaande financiële consequenties gaan vormen en zodoende gaan bijdragen aan het financiële bewustzijn en houdbare financiën.

Paragraaf 4 Bedrijfsvoering

1. Wat is het doel van deze paragraaf?

Bedrijfsvoering draait om het sturen en beheersen van de organisatie om de geplande resultaten zo effectief en efficiënt mogelijk te realiseren. Het gaat dus om antwoorden op hoe-vragen. Vraagstukken waar het college zich dagelijks mee bezighoudt. Er zijn ook thema's die de kaderstellende rol van de raad raken. Deze paragraaf gaat daarop in. Daarnaast wordt in financiële zin inzicht gegeven in de bedrijfsvoeringkosten.

2. Coalitieakkoord

Het coalitieakkoord heeft een aantal kaders en uitgangspunten voor de organisatie geformuleerd (zie blz. 20 van het coalitieakkoord 2018-2022). Hierbij is een eenmalig bedrag beschikbaar gesteld à € 2.800.000. Dit bedrag wordt in de in te stellen bestemmingsreserve "Reserve Organisatie Ontwikkeling" gestort. Deze eenmalige investering moet er toe leiden dat voor 2021 € 400.000 op de kosten van de organisatie wordt bespaard, voor 2022 € 900.000 en vanaf 2023 structureel € 1.500.000.

Om deze besparing te kunnen realiseren zal – mede op basis van de in het coalitie akkoord genoemde kaders en uitgangspunten - een businesscase worden opgesteld. Dit vraagt om een zorgvuldige en integrale aanpak. Het resultaat van dit proces biedt de organisatie in december 2018 aan de raad ter vaststelling aan. Voorwaarde bij deze business case is dat de besparingen tot en met 2023 concreet worden ingevuld (vertaalbaar naar begrotingsposten). Bij de behandeling van de business case zal tevens een voorstel gedaan worden om te kunnen beschikken over de bestemmingsreserve.

Na het vaststellen van de business case zal het programma van de organisatieontwikkeling hierop verder worden afgestemd.

3. Speerpunten

Informatiebeleid

De samenleving verandert en burgers verwachten steeds meer van een digitale overheid. Dit is een uitdaging in een speelveld dat zich kenmerkt door bezuinigingen, technologische ontwikkelingen en toenemende complexiteit.

De informatievoorziening en de daarbij behorende ICT-infrastructuur zijn dus belangrijke steunpilaren voor het functioneren van de gemeente Woerden. Zonder een doelmatig opgezette informatievoorziening en de juiste ICT kan de gemeente haar taken niet uitvoeren en haar ambities zoals onder andere verwoord in het programma 'Digitale Agenda 2020' niet waarmaken.

Eind 2017/begin 2018 heeft een extern onderzoek plaatsgevonden naar de stand van zaken van de ICT-voorzieningen en -organisatie binnen de gemeente. De conclusie van dit onderzoek is dat de nodige stappen nodig zijn om als gemeente klaar te zijn voor de digitale transformatie die voor ons ligt. Een aantal korte termijn aanbevelingen zijn in 2018 doorgevoerd. In 2019 zullen de structurele aanbevelingen verder worden opgevolgd: 'ICT-basis op orde' en de verdere inrichting van informatiemanagement zodat de komende ontwikkelingen goed geborgd zijn in de organisatie. Voor de 'basis op orde' zal meer gebruik worden gemaakt van standaard (cloud-)oplossingen uit de markt.

In 2019 zal gestart worden met het gebruik van een nieuw systeem Cumulus ten behoeve van het Sociaal Domein. Daarnaast zal veel aandacht gaan naar de verdere digitale dienstverlening in de vorm van doorontwikkeling van zaakgericht werken en het gebruik van meer e-formulieren

Planning & control

In de Auditcommissie van januari 2018 is de P&C Cyclus (Governance) geëvalueerd. Hieruit kwam de volgende inrichting van de Governance uit voort:

Instrument	Voor wie	Bedoeling/omschrijving
Maart RIB	Raad, college, directie	<ul style="list-style-type: none"> • Sturingsinstrument • Voorbereiding juni overleg (vragen om uit te zoeken, via Moties) • Voorlopig saldo jaarrekening
Juni overleg (is combinatie van actualisatie meerjaren perspectief en kaderstelling volgend jaar)	Raad, college, directie	<ul style="list-style-type: none"> • Actualisatie begroting 2018-2021 • Prognose 2019-2021 • Kaderstellend document voor begroting 2019-2022 (intensivering/nieuw beleid) • Eerste integraal afwegingsmoment
Begroting	Raad, college, directie	<ul style="list-style-type: none"> • Sturingsinstrument • Autorisatie • Tweede integraal afwegingsmoment • Afspraken over resultaten
Bestuursrapportage	Raad, college, directie	<ul style="list-style-type: none"> • Bijsturingsinstrument begroting 2018-2021
Jaarrekening	Raad, college, directie	<ul style="list-style-type: none"> • Verantwoordingsinstrument
Domeinplan	College, directie	<ul style="list-style-type: none"> • Sturing • Uitwerking begroting naar resultaten/acties • Speerpunten directie en college • Prioriteitstelling (knelpunten capaciteit)
Domeinrapportage	Directie, organisatie	<ul style="list-style-type: none"> • Bijsturen • Aan de hand van besprekingen monitoren domeinplan

Rechtmatigheid

Het college draagt zorg voor de rechtmatigheid van de beheershandelingen. Het gaat hierbij om de rechtmatigheid van verschillende processen. Hiervoor is een interne-controleplan opgezet.

De accountantscontrole is opgedeeld in een interimcontrole (einde kalenderjaar) en een jaarrekeningcontrole. Tijdens de interimcontrole vormt de accountant zich een beeld van de administratieve organisatie en de kwaliteit van de interne beheersingssystemen. De belangrijkste aanbevelingen en aandachtspunten worden opgenomen in de managementletter. De opvolging van de aanbevelingen worden periodiek gemonitord.

Het accountantsverslag over het afgelopen boekjaar bevat aanbevelingen, adviezen of opmerkingen. Deze worden besproken met de verantwoordelijken en de opvolging wordt periodiek gemonitord.

De managementletter en het accountantsverslag worden voorzien van een bestuurlijke reactie die wordt besproken in de Auditcommissie.

Indicatoren personeel en overhead

Vanaf het begrotingsjaar 2017 lichten gemeenten de effecten van beleid toe door een vaste set beleidsindicatoren op te nemen in de begroting en de jaarrekening. Dit wordt voorgeschreven in het nieuwe Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Het gaat hier deels om indicatoren afkomstig uit www.waarstaatjegemeente.nl (dashboard BBV), deze staan in bijlage 7.

Een aantal van de indicatoren dient uit eigen gegevens of de eigen begroting overgenomen te worden omdat er geen landelijke bron voor beschikbaar is.

Deze indicatoren worden dus niet ontsloten via waarstaatjegemeente.nl. Het betreft:

- Formatie
- Bezetting
- Apparaatskosten
- Externe inhuur
- Overheadkosten

Formatie per 1000 inwoners

Het gaat hier om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. De formatie van het streekarchief, het college, de griffie en de raad is hierin niet meegenomen. Bron is de personeels- en salarissysteem Workforce/ADP. Het gaat om formatieplaatsen ongeacht of die worden ingevuld door iemand met een vaste aanstelling, een tijdelijke aanstelling of die nog openstaan als vacature. Eén fte is het equivalent van een 36-urige werkweek. Formatieplaatsen voor taken die de organisatie uitvoert voor andere overheidsorganisaties zijn niet in mindering gebracht op de totale formatieve omvang. Deze cijfers zijn op dit moment niet beschikbaar. De organisatie heeft 6,5 formatieplaatsen (peildatum 1-1-2019) per 1000 inwoners:

Woerden	51.836		
Oudewater	10.201		
Totaal inwoners	62.037	/1.000	
fte	408,5		6,5

1 mei 2018, bron: [CBS](#)

Bezetting

Voor 2019 zal de bezetting conform begroting worden ingezet en hierdoor het zelfde zijn als bovenstaande tabel.

Woerden	51.836		
Oudewater	10.201		
Totaal inwoners	62.037	/1.000	
fte	408,5		6,5

Apparaatskosten

Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie, huisvesting, materieel, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. De formatie van het streekarchief, het college, de griffie en de raad is hierin niet meegenomen. Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur. De loonkosten volgens de begroting 2018 bedragen € 28.544.631,00. De apparaatskosten kunnen we op dit moment nog niet specifieker geven.

Externe inhuur

Kosten inhuur externen.

Bron: eigen begroting

Uitgangspunt is dat er geen kosten voor inhuur externen worden begroot. Externe inhuur wordt betaald uit de reguliere loonsom in het geval er bijvoorbeeld vacatures ontstaan en waarbij het nodig is om op de korte termijn een externe in te zetten.

Overheadkosten 2019

Eenheid: % van totale lasten

Bron: eigen begroting

Om te kunnen vaststellen welke kosten verband houden met de sturing en ondersteuning van het primaire proces en zodoende gerekend kunnen worden tot de overhead wordt deze definitie geïntroduceerd: Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Bij 'extern product bedrijfsvoering' staat een negatieve last, die houdt verband met de doorbelasting van een deel van de overhead aan projecten en investeringen.

Overzicht Overhead 2019

	lasten	baten	Saldo	Taakveld 04
Loonkosten overhead	€ 7.737.977	€ 132.650	€ 7.605.327	Personeel
Onderuitputting loonkosten	€ -118.500		€ -118.500	Personeel
Dienstverlening Oudewater	€ 3.905.435	€ 4.598.013	€ -692.578	Personeel
Bedrijfsvoering	€ -705.436	€ 111.933	€ -817.369	Personeel
Arbeidsvoorwaarden	€ 257.185		€ 257.185	Personeel
Personeelszaken	€ 377.670		€ 377.670	Personeel
Personeels- en sal.adm	€ 51.827		€ 51.827	Personeel
Vorming en opleiding	€ 334.140		€ 334.140	Personeel
GO, medezeggenschap en OR	€ 15.000		€ 15.000	Personeel
Representatiekosten	€ 9.100		€ 9.100	Personeel
Werving en selectie	€ 81.500		€ 81.500	Personeel
Generatiepact	€ 151.528		€ 151.528	Personeel
totaal personeel	€ 12.097.426	€ 4.842.596	€ 7.254.830	
Communicatie algemeen	€ 64.410		€ 64.410	Communicatie
totaal communicatie	€ 64.410	€ -	€ 64.410	
Netwerk, hardware en software	€ 1.573.934	€ 155.325	€ 1.418.609	Automatisering
Privacy en beveiliging	€ 51.646		€ 51.646	Automatisering
Beheer telecommunicatie	€ 359.546	€ 6.697	€ 352.849	Automatisering
Informatiebeleid en privacy	€ 226.775		€ 226.775	Automatisering
Informatie beleid algemeen	€ 59.458		€ 59.458	Automatisering
totaal automatisering & informatiebeleid	€ 2.271.359	€ 162.022	€ 2.109.337	
Gegevensbeheer algemeen	€ 25.755		€ 25.755	Gegevensbeheer
totaal gegevensbeheer	€ 25.755	€ -	€ 25.755	
Centrale inkoop	€ 87.925		€ 87.925	facilitair
Repro	€ 75.000		€ 75.000	facilitair
Bodendiensten	€ 150.435	€ 55.000	€ 95.435	facilitair
Bedrijfsrestaurant en koffievoorz	€ 107.500	€ 15.000	€ 92.500	facilitair
Post en archief	€ 318.317		€ 318.317	facilitair
totaal facilitair	€ 739.177	€ 70.000	€ 669.177	
Algemeen juridische zaken	€ 108.523		€ 108.523	Organisatie
Representatie	€ 66.400		€ 66.400	Organisatie
Bestuursondersteuning college	€ 4.550		€ 4.550	Organisatie
Nieuwe werken	€ -		€ -	Organisatie

Organisatieontwikkeling	€	-	€	-	Organisatie		
Algemene bestuur ondersteuning team Concernzaken	€	3.670	€	3.670	Organisatie		
Algemene kosten Team financiën	€	114.100	€	65.000	€	49.100	Organisatie
Team vastgoed	€	5.705	€	5.705	Organisatie		
totaal organisatie	€	302.948	€	65.000	€	237.948	
Exploitatie gemeentehuis	€	1.308.153	€	192.350	€	1.115.803	Huisvesting
Exploitatie gebouw D	€	-	€	-	€	-	Huisvesting
Exploitatie gemeentehuis (facilitair)	€	226.051	€	-	€	226.051	Huisvesting
Exploitatie tijdelijke huisvesting	€	-	€	-	€	-	Huisvesting
totaal huisvesting	€	1.534.204	€	192.350	€	1.341.854	
Totaal taakveld Overhead 2019	€	17.035.279	€	5.331.968	€	11.703.311	

Verschillen analyse

Verschil ten opzichte van 2018	Bedrag	Voordeel/nadeel
Toename salarissen overhead (wordt gecompenseerd door directe loonkosten naar producten en stelpost meerjarenperspectief)	€ 758.580	Nadeel
Kapitaallasten diverse investeringen	€ - 48.614	Voordeel
wegwerken achterstanden DIV uit juni overleg	€ 224.739	Nadeel
Eénmalig budget in 2018 voor organisatieontwikkeling	€- 527.500	Voordeel
Diverse posten	€ 21.613	Nadeel
Totaal	€ 428.818	Nadeel

Paragraaf 5 Midden in de samenleving

Inwoners zien hun woon- en leefomgeving als hun gebied. Zij hebben er zeggenschap over, zij kunnen initiatief ontplooiën en vinden (sociale) samenhang belangrijk.

Het Gebiedsgericht Werken wordt ingezet als methodiek om anders te gaan werken waardoor beter wordt aangesloten bij de leefwereld van inwoners.

Vanuit het Gebiedsgericht Werken (een vervolg op wijkgericht werken en Woerden Zegt Ja Tenzij) is in 2018 gestart met een pilot in 1 wijk (Molenvliet) en 1 dorp (Harmelen). De pilot houdt een nieuwe manier van werken in die beter aansluit bij de inwoner. Voorafgaand aan de pilot zijn criteria vastgesteld waarop resultaat moet worden behaald:

- Samenhang en samenwerking
- Weten wat er leeft
- Leefbaarheid versterken
- Communicatie
- Initiatieven & Participatie

Deze criteria vloeien voort uit de uitgangspunten van het Gebiedsgericht Werken die door het college in mei 2017 zijn vastgesteld:

- de transformatie van het sociaal domein (verschuiving van 1^e en 2^e naar 0-de lijnsvoorzieningen)
- Inbedding Woerden Zegt Ja Tenzij (o.a. verbeterde participatie, initiatiefbegeleiding)
- Organisatieontwikkeling (houding en gedrag ambtenaren)
- positionering wijk- en dorpsplatforms (een podium in de wijk)

We (partijen in de wijk) weten beter van elkaar wat we doen en werken samen aan opgaven. Hierdoor weten we ook beter wat er leeft onder inwoners in wijken, dorpen en buurten, zowel in het fysieke als in het sociale domein en kunnen we de leefbaarheid versterken daar waar het nodig is. De leefbaarheid versterken betekent in dit geval: maatwerk in wijken, dorpen en buurten. Dat kan variëren in een nieuwe voorliggende voorziening, een ambtenaar dicht in de buurt of duidelijkheid over de invloed van omwonenden bij bepaalde problematiek. Ook zal de inwoner meer invloed krijgen door zelf meer initiatieven te ontplooiën en treft de inwoner ambtenaren die met hernieuwde competenties beter aansluiten bij hun leefwereld.

De pilot duurt twee jaar en zal tot eind 2019 doorlopen. Tijdens de pilot wordt bekeken hoe en in welke omvang het Gebiedsgericht Werken wordt uitgerold in de overige wijken en dorpen.

Paragraaf 6 Financiering

1. Wat is het doel van deze paragraaf?

De financieringsparagraaf heeft als doel de raad te informeren over het beleid op het vlak van financiering/treasury en de daarmee samenhangende risico's.

2. Wettelijk kader en gemeentelijk beleid

De Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) vormt het wettelijk kader. Het doel van deze wet is het bevorderen van de kredietwaardigheid en van de transparantie van het financieringsbeleid. In de Wet Fido zijn de kaders gesteld voor een verantwoorde inrichting en uitvoering van de financieringsfunctie van de decentrale overheden. Voorbeelden hiervan zijn de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. De gemeente beschikt verder op grond van de Wet Fido over een treasurystatuut dat op 16 december 2014 door de raad is vastgesteld.

Eind 2013 is de Wet Hof (Houdbare overheidsfinanciën) in werking getreden. Hierin is opgenomen dat het Rijk en de medeoverheden een gelijkwaardige inspanningsplicht hebben om de begrotingseisen te respecteren. De gelijkwaardige inspanning wordt uitgedrukt in een macronorm voor het EMU-saldo van de medeoverheden gezamenlijk.

Gemeenten, provincies, waterschappen en openbare lichamen ingesteld op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen zijn verplicht tot deelname aan schatkistbankieren, wat inhoudt dat zij hun liquide middelen moeten aanhouden bij de schatkist van het Rijk. Verplicht schatkistbankieren voor decentrale overheden is ingesteld om de overheidsschuld terug te dringen. Vanaf januari 2014 wordt het rekening-courantsaldo bij de Bank Nederlandse Gemeenten afgeroomd ten gunste van de rekening-courant van het Rijk (de schatkist).

3. Ontwikkelingen

Financieringspositie

Het geïnvesteerd vermogen, dat zijn de boekwaarden van alle geactiveerde investeringen, bedraagt per 1 januari 2019 € 243 miljoen. Het schuldrestant van de aangetrokken langlopende geldleningen bedraagt per 1 januari 2019 € 85,7 miljoen en de stand van de eigen reserves en voorzieningen € 70 miljoen, exclusief verliesvoorzieningen.

Risicobeheer

Treasurybeheer is erop gericht om risico's te beheersen. Onder risico's wordt begrepen: rente-, krediet-, liquiditeits- en valutarisico's. Deze spelen in Woerden als volgt een rol:

- De te beheersen renterisico's op grond van de Wet Fido uiten zich concreet in de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Beide instrumenten beogen de renterisico's te begrenzen die verbonden zijn aan de korte en lange schuld. Deze worden in de volgende paragrafen nader toegelicht.
- Valutarisico's spelen geen rol. Transacties in vreemde valuta doen zich niet voor en de gemeente neemt alleen deel in het aandelenvermogen van twee (semi)overheidsgerichte instellingen, namelijk Bank Nederlandse Gemeenten en Vitens. Dit aandelenbezit is echter niet gebaseerd op winst oogmerk c.q. speculatieve doeleinden. Het risico van deze aandelen vinden wij verwaarloosbaar. De aandelen worden gewaardeerd tegen de historische kostprijs.
- De kredietrisico's zijn zeer gering. De risico's die voortvloeien uit een mogelijke waardedaling van de vorderingspositie ten gevolge van het (niet) tijdig kunnen nakomen van de verplichtingen door de tegenpartij (kredietrisico) worden in het treasurystatuut geregeld conform de eisen die de Wet Fido stelt.

4. Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is het maximumbedrag waarvoor kortlopende middelen mogen worden aangetrokken op de geldmarkt. Dit maximum bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal (lasten) met een minimum van

€ 250.000. De kasgeldlimiet wordt voor 2019 geraamd op € 10,1 miljoen.

In onderstaande tabel is informatie opgenomen over de verwachte kasgeldlimiet. Bij het structureel overschrijden van de kasgeldlimiet dienen maatregelen genomen te worden zoals het aantrekken van langlopende geldleningen en/of het beperken van het aangaan van de korte schuld.

Grondslag	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022
Begroting omvang (exclusief mutaties reserves)	€ 118.850	€ 118.593	€ 118.664	€ 118.612
Toegestane kasgeldlimiet				
- in procenten	8,5	8,5	8,5	8,5
- in bedrag	€ 10.102	€ 10.080	€ 10.086	€ 10.082
(bedragen * € 1.000)				

Gelet op de begrote financieringsbehoefte (zie onderdeel 7 op de volgende pagina) is de verwachting dat we een nieuwe langlopende geldlening moeten afsluiten.

5. Renterisiconorm

Het renterisico op de vaste schuld is de mate waarin het saldo van de rentelasten veranderd door wijzigingen in het rentepercentage op leningen en uitzettingen met een oorspronkelijke rente typische looptijd van een jaar of langer. Om dit risico te beperken, schrijft de wet voor dat herfinanciering jaarlijks maximaal 20% van het begrotingstotaal mag bedragen. Het doel van deze norm is om overmatige afhankelijkheid van het renteniveau in één jaar te voorkomen.

Indien wordt afgeweken van de renterisiconorm kan ontheffing worden verleend. Als bij afwijkingen de toezichthouder wordt geïnformeerd en ontheffing wordt verkregen, handelt de gemeente rechtmatig. Afwijking van de renterisiconorm is niet aan de orde voor de gemeente Woerden.

Grondslag	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Begroting omvang (exclusief mutaties reserves)	€ 118.850	€ 118.593	€ 118.664	€ 118.612
Toegestane renterisiconorm				
- In procenten	20%	20%	20%	20%
- In bedrag, maximum	€ 23.770	€ 23.719	€ 23.733	€ 23.722
- In bedrag, minimum (wettelijk bepaald)	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500
Renterisico				
- Renteherziening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
- Aflossing	€ 9.206	€ 9.232	€ 9.259	€ 17.288

Grondslag	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	2020	2021	2022
Renterisiconorm				
Toets renterisiconorm				
- Toegestane renterisiconorm	€ 23.770	€ 23.719	€ 23.733	€ 23.722
- Begroot renterisico	€ 9.206	€ 9.232	€ 9.259	€ 17.288
Onderschrijding renterisiconorm	€ 14.564	€ 14.487	€ 14.474	€ 6.434
Overschrijding renterisiconorm	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
(bedrag * € 1.000)				

6. Renteresultaat op treasury

Met ingang van 2017 zijn de nieuwe BBV-voorschriften van toepassing. Hierin staat de aanbeveling dat in de financieringsparagraaf het renteresultaat op de treasury moet worden opgenomen. Met onderstaand overzicht wordt gehoor gegeven aan deze aanbeveling.

Schema Renteresultaat treasury	begroting 2019
a. externe rentelasten over de korte en lange financiering	€ 2.871
b. externe rentebaten	-/- € 64
Totaal door te rekenen externe rente	€ 2.807
c1. rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/- € 121
c2. rente van projectfinanciering, die aan het betreffende taakveld moet worden doorberekend	-/- € -
	-/- € 121
Saldo door te rekenen externe rente	€ 2.686
d1. rente over reserves en voorzieningen	€ 1.567
Aan taakvelden door te rekenen externe rente	€ 4.253
e. de werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/- € 7.078
f. renteresultaat op het taakveld Treasury	-/- € 2.825
(bedragen x € 1.000)	

7. Financieringsbehoefte en leningenportefeuille

De financieringsbehoefte van de gemeente wordt bepaald aan de hand van de liquiditeitsprognose. Op basis van de verwachte baten en lasten (kasstromen) wordt het verwachte liquiditeitsverloop geschat. Voor een goede liquiditeitsplanning is vooral inzicht nodig in de financiële planning van grote projecten en investeringen. Wanneer de financieringsbehoefte wordt opgesplitst naar de aard van cashflows ontstaat onderstaand beeld (een minteken is een binnenkomende cashflow). Daarin is zichtbaar dat de reguliere exploitatie voor een binnenkomende cashflow zorgt en dat de cashflow op zowel de investeringen als de bouwgrondexploitaties sterk fluctueert. De werkelijke situatie kan afwijken doordat bijvoorbeeld investeringen in de tijd verschuiven, door investeringen die nu nog niet zijn opgenomen in de begroting of doordat risico's zoals die zijn opgenomen in de bouwgrondexploitaties zich al dan niet voordoen.

	2019	2020	2021	2022
+ = uitgaande cashflow				
- = binnenkomende cashflow				
1. Reguliere exploitatie	€ 5.110-	€ 8.194-	€ 9.381-	€ 10.430-
2. Investerings exploitatie	€ 30.000	€ 24.000	€ 18.000	€ 20.000
3. Bouwgrondexploitaties	€ 883	€ 2.108	€ 3.476	€ 628-
4. Financiering	€ 9.206	€ 9.232	€ 9.259	€ 17.888
Financieringsbehoefte: (* 1.000)	€ 34.979	€ 27.146	€ 21.354	€ 26.830

Dit leidt tot onderstaande verwachte ontwikkelingen in de leningenportefeuille.

Categorie	2019	2020	2021	2022
Beginstand leningenportefeuille	€ 85.691	€ 111.464	€ 129.378	€ 141.473
Aflossing (lopende lening)	€ 9.206	€ 9.232	€ 9.259	€ 17.288
Bijlenen	€ 34.979	€ 27.146	€ 21.354	€ 26.830
Eindstand leningenportefeuille (bedragen € * 1.000)	€ 111.464	€ 129.378	€ 141.473	€ 151.015

NB: In bovenstaande tabel wordt uitgegaan dat alles met langlopende geldleningen zal worden gefinancierd.

In de praktijk zal waarschijnlijk een deel gefinancierd worden met kortlopende leningen.

Het verloop van het saldo van de langlopende geldleningen en het hieraan gekoppelde gemiddelde rentepercentage zijn in onderstaande tabel opgenomen:

Datum	saldo langlopende geldleningen	Gem. Rente	Omslagperc.
01-01-2004	€ 33.286	4,96%	5,00%
01-01-2005	€ 43.667	4,62%	4,75%
01-01-2006	€ 51.202	4,46%	4,75%
01-01-2007	€ 48.236	4,46%	4,75%
01-01-2008	€ 53.269	4,42%	4,75%
01-01-2009	€ 69.386	4,53%	4,50%
01-01-2010	€ 65.573	4,53%	4,50%
01-01-2011	€ 61.879	4,52%	4,25%
01-01-2012	€ 70.525	4,43%	4,25%
01-01-2013	€ 83.971	4,11%	4,25%
01-01-2014	€ 83.659	3,92%	3,75%
01-01-2015	€ 97.159	3,16%	3,75%
01-01-2016	€ 88.418	3,23%	3,75%
01-01-2017	€ 89.656	3,22%	3,22%
01-01-2018	€ 94.872	2,96%	3,00%
01-01-2019	€ 85.691	2,94%	3,00%

De laatste tien afgesloten leningen zijn in onderstaande tabel opgenomen:

Jaar		Bedrag (* 1.000)	Rente
2008	€	7.000	4,39%
2011	€	13.000	4,13%
2012	€	5.000	1,79%
2012	€	6.000	2,39%
2012	€	7.000	2,80%
2013	€	6.000	2,90%
2014	€	10.000	2,06%
2014	€	10.000	1,61%
2016	€	10.000	0,75%
2017	€	15.000	1,47%

8. Uitgangspunten

In de meerjarenbegroting 2018-2021 is rekening gehouden met de volgende rentepercentages:

- Renteomslagpercentage 3,00
- Rente nieuwe investeringen 3,00
- Rente grondbedrijf 1,81
- Rente kort geld 0,50 voor 2019 en overige jaren 0,7

Het eerste jaar van investering wordt geen rente berekend.

De renteomslag is bijna gelijk aan het gemiddelde rentepercentage van de langlopende geldleningen.

9. Verwachting voor 2019 en 2020

Het vertrouwen in de economie blijft toenemen. Hoewel de rente op zowel de geld- als de kapitaalmarkt laag blijft, is de verwachting dat de internationale conjunctuur de laatste maanden van 2018 licht zal aantrekken en dat deze stijgende lijn in 2019 en 2020 doorzet. Door het economisch herstel is de voorzichtige prognose dat de Lange termijn-rentetarieven iets zullen stijgen.

N.B.: Na het opstellen van de conceptbegroting 2019 zijn de volgende 2 geldleningen opgenomen die niet in bovengenoemde overzichten zijn opgenomen:

€ 15.000.000; looptijd 25 jaar; rente 1,306% en

€ 10.000.000; looptijd 13 maanden, rente -/- 0,33%

Paragraaf 7 Kapitaalgoederen

1. Wat is het doel van deze paragraaf?

De gemeente heeft de openbare ruimte in beheer. In die ruimte vindt een groot aantal activiteiten plaats, zoals wonen, werken en recreëren. Voor die activiteiten bestaat de openbare ruimte uit een aantal kapitaalgoederen op gebied van infrastructuur (wegen, water, riolering, kunstwerken), voorzieningen (groen, verlichting, sportfaciliteiten) en gebouwen. Al deze kapitaalgoederen dienen onderhouden te worden. Gezien de duurzaamheid van de kapitaalgoederen is dat een taak die continu budgettaire middelen vergt. Doel van deze paragraaf is om daar inzicht in te geven en het kader te schetsen voor zes hoofdonderwerpen: integraal beleid openbare ruimte (o.a. wegen, groen, kunstwerken en meubilair), riolering, baggeren, sportvelden, begraafplaatsen en gebouwen.

2. Wettelijk kader en gemeentelijk beleid

Beheerplannen

Voor de meerjarige onderhoudsramingen van enige omvang wordt in Woerden gewerkt met beheerplannen waarin, gekoppeld aan de keuze voor een bepaald onderhoudsniveau, een meerjarenraming gemaakt van de kosten. Daarbij worden die kosten van onderhoud gesplitst naar:

- klein onderhoud (dekking kosten via exploitatie)
- groot onderhoud (dekking kosten via exploitatie of via investering)
- vervangingen/renovaties (dekking kosten via kapitaalkrediet)

Deze beheerplannen omvatten in principe een periode van 5 tot 10 jaar.

3. Beleid en belangrijkste projecten per hoofdonderwerp

Integraal beheer openbare ruimte

Na een periode van forse bezuinigingen op de beschikbare middelen voor het onderhoud van de fysieke openbare ruimte bleek in 2015 uit onderzoek dat sprake was van steeds verder oplopend achterstallig onderhoud. Ook bleek de planning en control niet op orde. In 2016 is gestart met een inhaalslag. De raad heeft met ingang van 2016 extra geld ter beschikking gesteld voor het structureel verhogen van het onderhoudsbudget met € 1 miljoen ten opzichte van de begroting 2015, het eenmalig wegwerken van het achterstallig onderhoud met € 13 miljoen over de jaren 2016-2018 en het op orde brengen van de organisatie binnen die jaren voor € 1 miljoen. Resultaat hiervan is dat er inmiddels gewerkt wordt met een gevel tot gevel bestek en grote reconstructies zoals De Kanis en de Slotenbuurt in Zegveld in uitvoering zijn.

Om verder in control te komen van de openbare ruimte heeft in 2018 de taskforce IBOR plaats gevonden. De taskforce had als doel om de raad strategische keuzes te laten maken op het beheer van de openbare ruimte. Voor deze taskforce is inzichtelijk gemaakt welk areaal de gemeente beheert, op welke kwaliteiten het areaal kan worden onderhouden en wat hiervoor de benodigde budgetten zijn. Naar aanleiding van deze exercitie zijn structureel kapitaalkredieten beschikbaar gesteld voor groot onderhoud en vervangingen/renovaties. Met het structureel beschikbaar stellen van onderhoudsbudget en kapitaalkrediet kan de ingezette kwaliteitsimpuls uit 2016 duurzaam in stand worden gehouden.

Kwaliteitsniveaus

De kwaliteitsniveaus zijn in financiële zin vertaald in de begroting (zie ook programma 2). De hierna volgende tabel geeft weer wat de budgetten zijn voor onderhoud (interne uren en derden), overig (kapitaallasten, belastingen etc.) en welke beschikbaar zijn voor vervanging en reconstructie. De vervangings- en reconstructie-maatregelen worden daarbij gedeeltelijk via investeringen gefinancierd. Daarnaast zijn investeringen opgenomen die worden afgeschreven. In de tweede kolom staan de investeringen 2019. Op grond van het in deze bijlage opgenomen overzicht autoriseert uw raad de kredieten.

		Onderhoud 2019	Kapitaal lasten 2019	Vervanging/ reconstructie	Totaal 2019
A) IBOR	Verhardingen	1.021.500	2.994.200	6.950.000	10.965.700
	Groen	2.160.800	73.500	1.400.000	3.634.300
	Onkruidbestrijding op verharding	306.900	0	0	306.900
	Straatreiniging	198.500	0	0	198.500
	Civiele kunstwerken	769.000	537.900	1.160.000	2.466.900
	Meubilair (en verlichting)	811.900	301.000	210.000	1.322.900
	Speelvoorzieningen	91.800	225.600	198.000	515.400
	Beschoeiingen	83.400	630.300	624.000	1.337.700
Subtotaal		€ 5.443.800	4.762.500	10.542.000	20.748.300
B)	Riolering	1.872.000	2.010.800	2.325.000	6.207.800
C)	Baggeren	462.400	1.100	0	463.500
D)	Sportvelden	-122.700	872.000	570.000	1.319.300
Totaal		€ 7.655.500	7.646.400	13.437.000	28.738.900

De belangrijkste aandachtspunten:

Ad a: IBOR

1. Verharding (wegen), straatreiniging

Voor het wegenonderhoud wordt op basis van de inspectie uit zomer 2018 en het wegenbeheerplan (2017-2021) het benodigde onderhoud bepaald. Hierin zijn de doelstellingen vanuit het IBOR vertaald in concrete maatregelen. Gedurende de looptijd van het beheerplan wordt de aanwezige achterstand op het onderhoud van de verhardingen weggewerkt en wordt proactief ingezet op het voorkomen van achterstallig onderhoud in de toekomst. Van het areaal wordt 60% beheerd op kwaliteitsniveau B en 40% op kwaliteitsniveau C. Bijzondere locaties als bijvoorbeeld de Voorstraat in Woerden worden beheerd op kwaliteitsniveau A.

Het wegonderhoud wordt zo goed mogelijk afgestemd op het onderhoud van de rest van de openbare ruimte (groen, civiele kunstwerken, beschoeiingen en riolering). De in de tabel opgenomen budgetten zijn inclusief het ophogen van de verharding.

2. Groen en speelvoorzieningen

Ook voor het onderhoud van het groen en de speelvoorzieningen gelden de beleidskaders vanuit het IBOR.

Groen: Daarnaast zijn het Groenblauwe Omgevingsplan, het bomenplan en het beheerplan Groenblauw de basis waarop het onderhoud wordt uitgevoerd. Gedurende de looptijd van het beheerplan wordt zowel de aanwezige achterstand op het onderhoud van het groen weggewerkt, het onderhoudsniveau wordt afgestemd op de omgeving en wordt proactief ingezet op het voorkomen van achterstallig onderhoud in de toekomst.

Onkruidbestrijding op verharding: Sinds 2016 is het gebruik van chemische middelen op verharding niet meer toegestaan. Binnen de gemeente Woerden is gekozen voor het borstelen en af en toe branden van de verharding.

Speelplaatsen: Het regulier onderhoud van de speelplaatsen vindt plaats conform de doelstellingen vanuit IBOR en op basis van het Uitvoeringsplan Spelen 2017-2029.

3. Overig meubilair

Het overige meubilair wordt onderhouden conform de doelstellingen vanuit IBOR, geldende richtlijnen en het beheerplan Meubilair.

4. *Beschoeiingen*

Onderhoud en vervanging worden ingepland op basis van inspectie en de kwaliteitsdoelstellingen vanuit IBOR, het Groenblauw Omgevingsplan en het Beheerplan Groenblauw.

5. *Civiele kunstwerken*

Civiele kunstwerken worden beheerd op kwaliteitsniveau B. De kwaliteit wordt gebaseerd op basis van inspecties en het beheerplan kunstwerken.

Ad B: Riolering

Vanaf 2018 wordt het Gemeentelijk WaterbeleidsPlan 2018-2022 (GWP) gehanteerd. Dit is een strategisch beleidsplan waarin de invulling van het gemeentelijk waterbeheer staat beschreven. Het belangrijkste en kostbaarste middel voor het gemeentelijk waterbeheer zijn de riolering en bijbehorende voorzieningen. In het GWP zijn de aanwezige voorzieningen, beheer (onderhoud) en vervanging van de voorzieningen, de verbetermaatregelen en een overzicht van de financiële gevolgen opgenomen.

Op basis van het GWP, het beheerplan Riolering en het beheerplan Wegen wordt de riolering onderhouden, hersteld en waar nodig vervangen. Dit in het kader van het werk-met-werkprincipe.

Ad C: Baggeren

Het baggeronderhoud in 2019 vindt plaats op basis van het Groenblauw Omgevingsplan, afspraken met Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden en het beheerplan Groenblauw.

Ad D: Sportvelden/sporten in de openbare ruimte

Het onderhoud van de sportvelden wordt uitgevoerd conform het Sport- en speelbeleid uit 2015. In 2019 wordt wederom extra aandacht gegeven aan het faciliteren van sporten/bewegen in de openbare ruimte. Bij reconstructies en herinrichtingen zal dit expliciet aandacht krijgen.

Begraafplaatsen

De gemeentelijke begraafplaatsen worden op kwaliteitsniveau B onderhouden. Entrees of andere gezichtsbepalende plekken op een begraafplaats wordt onderhouden op kwaliteitsniveau A. De basis voor het onderhoud is het beleids- en beheerplan Begraafplaatsen (vastgesteld in 2017). Tevens loopt binnen dit product het project Crematorium.

Gebouwen

Gemeentelijk vastgoed

Uitgangspunt voor het onderhoud aan het gemeentelijk vastgoed is het meerjarenonderhoudsprogramma Ipos-web, gebaseerd op de NEN 2767.

Het conditieniveau voor de uitvoering is conditiescore 3,5 - 4 (wat overeenkomt met cijfer 5,5 à 6 op een schaal van 10).

Jaarlijks wordt het onderhoud opgenomen in het jaarplan uitvoering, er wordt rekening gehouden met gebouwen die in dat jaar eventueel gesloopt of verkocht kunnen gaan worden.

Voor 2019 en de opvolgende 10 jaar is het meerjarenonderhoudsprogramma geactualiseerd en blijven de benodigde middelen binnen de beschikbare middelen.

In het kader van het verduurzamen van het vastgoed(onderhoud) loopt er een project bij de gymzalen en de sporthallen. Hierdoor zullen de onderhoudskosten wijzigen en de energielasten lager worden.

Paragraaf 8 Grondbeleid

1. Wat is het doel van deze paragraaf?

Doel van deze paragraaf is om uw raad inzicht te geven in de resultaten en risico's van de grondexploitatie. Deze paragraaf is een van de onderdelen van het gemeentelijk grondbeleid, naast onder meer de Meerjaren Prognose Grondbedrijf (MPG) die in de raad wordt behandeld.

In deze paragraaf komen de volgende onderdelen aan de orde:

- Een beschrijving van het wettelijk kader en het gemeentelijk beleid met een blik op de ontwikkelingen op de vastgoedmarkt;
- De uitgangspunten ten aanzien van rekenparameters en risicoafdekking die in de grondexploitaties worden gehanteerd;
- Een stand van zaken en vooruitblik van elk grondexploitatiegebied, waarbij ook eventuele risico's worden benoemd;
- De financiële relatie tussen de algemene reserve grondbedrijf en de algemene dienst;
- Aandachtspunten bij de grondexploitatie en kostenverhaal bij particuliere locatieontwikkelingen.

2. Wettelijk kader en gemeentelijk beleid

Het gemeentelijk grondbeleid is ondersteunend aan de door het bestuur geformuleerde beleidsdoelstellingen. Grondverwerving, -productie, -uitgifte en -beheer zijn onmisbare en logische ingrediënten van elke ontwikkeling met ruimtelijke consequenties. Het gaat om het bouwen van woningen, bedrijven, de aanleg van wegen of het realiseren van scholen en andere maatschappelijke voorzieningen.

De gemeentelijke doelstellingen van en werkwijzen binnen het grondbeleid, inclusief het te voeren grondprijnsbeleid liggen vast in de door de raad vastgestelde nota 'Vaste grond voor beleid'. In 2011 is een addendum op deze nota vastgesteld. Voor particuliere locatie-ontwikkelingen is tevens in 2014 de nota Kostenverhaal door de raad vastgesteld. Met de nota Vaste grond voor beleid wordt ook invulling gegeven aan de begrotingsvoorschriften die een transparant en ingekaderd grondbeleid beogen. Het grondprijnsbeleid wordt uitgewerkt in de – elk jaar door het college vast te stellen – grondprijnsbrief, die ook dit jaar door ons college wordt vastgesteld. Tevens worden jaarlijks het Meerjarenperspectief Grondbedrijf en de herziene grondexploitaties naar uw raad gestuurd. Ook in 2018 wordt deze cyclus doorlopen.

Wijzigingen wettelijke kader (BBV)

Per 2016 is het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV), de financiële spelregels voor gemeenten en provincies, aangepast. In 2018 is de BBV-commissie met een nadere toelichting gekomen over de verplichte werkwijze bij tussentijdse winstnemingen in grondexploitaties.

Winst nemen op meerjarige grondexploitaties wordt beheerst door het voorzichtigheidsbeginsel. Dit leidt ertoe dat realisatie van winst, binnen een grondexploitatie, moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Voor winstneming hanteert de BBV-commissie de percentage of completion (POC) methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd moet verplicht tussentijds, naar rato van de voortgang van de grondexploitatie, winst worden genomen. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te moeten nemen: Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én de grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd). De bepalingen uit de aanvullende notitie van de commissie BBV in 2018, hebben geleid tot tussentijdse winstnemingen in de complexen Snel & Polanen en Kamerik Noord-Oost II in het boekjaar 2017.

Ontwikkelingen op de vastgoedmarkt

De Nederlandse economie is op stoom. Er is sprake van; 'aantrekkelijke werkgelegenheid, hoger beschikbaar inkomen, hogere consumptie en meer investeringen', aldus het CPB. Die economische voorspoed, die sinds enkele jaren is ingezet, uit zich ook op de vastgoedmarkt. Specifiek op de woningmarkt is in toenemende mate sprake van een krappe markt. Door de spanning op de woningmarkt, de lage rentestanden en de conjuncturele opleving continueert de stijging van de woningprijzen en daalt het aanbod van te koop staande woningen verder.

Het Centraal Planbureau stelt in de Macro Economische Verkenning (MEV) 2018 dat de Nederlandse Economie floreert. In de MEV rekent het CPB met een economische groei van 2,5% in 2018. De werkloosheid daalt naar 4,3% en de koopkracht neemt toe met 0,6%. Deze positieve toekomstverwachting is realistisch als onderlegger voor het Woerdense grondbeleid. Ondanks het positieve sentiment, blijft het van belang realistische toekomstverwachtingen te hebben, gezien de ervaringen ten tijde van de financiële en economische crisis.

Het aantal verkochte woningen in Nederland laat sinds 2013 een sterke toename zien. Waar in 2013, landelijk, nog 110.094 woningen werden verkocht, groeide dit aantal in 2016 naar 214.793 woningen en in 2017 naar 241.860 woningen. De woningprijs is in het eerste kwartaal van 2018 met 1,9% toegenomen ten opzichte van het vierde kwartaal van 2017. In vergelijking met het eerste kwartaal van 2017 is sprake van een gemiddelde woningprijstoename van 9,7%. Het woningaanbod daalt daarnaast zeer sterk, met liefst 33% in één jaar tijd.

Het consumentenvertrouwen kent in het eerste kwartaal van 2018 ten opzichte van het eerste kwartaal van 2017 een lichte stijging. Het vertrouwen van de consument is daarmee onverminderd positief. De algemene koopbereidheid is in 2018 verder toegenomen, maar een lichte stabilisatie wordt verwacht en is waarneembaar. Consumenten zijn voornamelijk positief over hun eigen financiële situatie, maar vinden de tijd voor het doen van grote aankopen iets minder gunstig.

Woerden

Woningen

De trends die in Nederland op de vastgoedmarkt worden onderscheiden zijn ook in het afgelopen jaar in de Woerdense praktijk zichtbaar. Sprake is van toenemende woningprijzen en een dalend woningaanbod. In het eerste kwartaal van 2018 werden 155 woningen verkocht ten opzichte van 206 woningen in het eerste kwartaal van 2017. Ten opzichte van 2017 is sprake van een forse daling van het aantal transacties, met liefst 25%. Hiermee ligt het aantal transacties per kwartaal onder het niveau van het aantal transacties per kwartaal in 2015 en 2016.

De gemiddelde verkooptijd van een woning is afgenomen van 104 dagen in het eerste kwartaal van 2016 naar 59 dagen in het eerste kwartaal van 2017 en slechts 44 dagen in het eerste kwartaal van 2018. Dit is een substantiële afname.

In juni 2018 stonden op www.funda.nl in de gemeente Woerden 196 woningen te koop, een jaar eerder stonden 216 woningen te koop. Het huidige aanbod staat in meerderheid (147 woningen) in Woerden. In Harmelen staan 26 woningen te koop, Kamerik heeft een aanbod van 16 woningen en Zegveld een aanbod van 7 woningen. Van het totale aanbod betreft het in 157 gevallen een grondgebonden woning en in 39 gevallen een appartement.

Kantoren

In Woerden worden nauwelijks nog nieuwe kantoren ontwikkeld. Alleen in het deelgebied Snellerpoort (c.f. het Masterplan Snellerpoort) wordt nog rekening gehouden met de ontwikkeling van kantoorruimten. Voor het overige zijn er geen plannen tot kantoorontwikkeling. Ondanks de verbeterde marktomstandigheden op de kantorenmarkt blijft het van belang om terughoudend te zijn ten aanzien van nieuw kantoorareaal.

In 2014 hebben de gemeenten van de U10 onderlinge afspraken gemaakt om de kantorenleegstand aan te pakken en de regionale kantorenmarkt weer gezond te maken. Deze afspraken zijn vastgelegd in de 'Regionale Overeenkomst Kantoren 2014-2030'. Gemeenten ondersteunen actief de transformatie van leegstaande en boventallige kantoorpanden naar bijvoorbeeld woningen of bedrijfsruimte, en bovenal: bestaande plannen voor nieuwe kantoren worden sterk beperkt en er worden geen nieuwe plannen ontwikkeld.

Bedrijventerreinen

In het coalitieakkoord 2018 - 2022 is opgenomen dat aan bedrijven die nu in Woerden gevestigd zijn de gelegenheid wordt geboden door te kunnen groeien op kwalitatief goede bedrijfsterreinen. Het gaat hierbij om de toevoeging van 6 tot 9 ha. In de kern Woerden is op dit moment geen bedrijfsgrond uitgeefbaar door de gemeente. De gemeente gaat met de provincie, conform hetgeen is vastgelegd in de Provinciale ruimtelijke structuurvisie, concrete invulling geven aan 6 hectare nieuw gebied, die als schuifruimte kan fungeren.

3. Uitgangspunten voor grondexploitaties

a. Parameters

De gemeentelijke grondexploitaties worden jaarlijks herzien. In de grondexploitaties wordt uitgegaan van de boekwaardes per 31 december 2017, zoals opgenomen in de jaarrekening 2017. Daarnaast zijn de laatst bekende wijzigingen doorgevoerd waardoor meevallers en tegenvallers zijn ontstaan.

De huidige geactualiseerde exploitatieopzetten hebben als prijspeil 2018. Hieraan ligt ten grondslag een notitie opgesteld met de (nieuwe) parameters, rentepercentages en kosten- en opbrengstenindexen.

b. Reserves

De gemeente Woerden kende het gebruik om vanuit de grondexploitaties afdrachten te doen aan de Reserve Infrastructuurle werken en het Groenfonds. Sinds 2016 is door de Commissie BBV bepaald dat deze werkwijze aangepast moest worden. De bijdrage aan genoemde reserve en fondsen zal moeten komen uit de algemene middelen nadat er tussentijds winst is genomen uit de grondexploitaties of via resultaatsbestemming, na afsluiting van een grondexploitatie.

Bij particuliere ontwikkelaars verhaalt de gemeente haar kosten en de bovenwijkse bedragen via een exploitatieovereenkomst. De kosten worden in rekening gebracht indien op grond van een exploitatieovereenkomst medewerking wordt verleend aan particuliere plannen. De bedragen zijn gebaseerd op de structuurvisie en de daarop volgende 'Nota bovenwijken'. Tevens verhaalt de gemeente de kosten die zij maakt ten behoeve van de planontwikkeling.

c. Winstnemingen

In 2018 is de BBV-commissie met een nadere toelichting gekomen over de verplichte werkwijze bij tussentijdse winstnemingen in grondexploitaties. Winst nemen op meerjarige grondexploitaties wordt beheerst door het voorzichtigheidsbeginsel. Dit leidt ertoe dat realisatie van winst, binnen een grondexploitatie, moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Voor winstneming hanteert de BBV-commissie de percentage of completion (POC) methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd moet verplicht tussentijds, naar rato van de voortgang van de grondexploitatie, winst worden genomen. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te moeten nemen: Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én de grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd). Hieruit volgde voor het boekjaar 2017 de verplichting tot tussentijdse winstneming in twee grondexploitaties, te weten; Snel & Polanen en Kamerik Noord-Oost II.

d. Risicovoorzieningen

Voor de afdekking van risico's wordt in elke grondexploitatie een risicovoorziening opgenomen. Uitgangspunt hierbij is een vast percentage van de nog te realiseren opbrengsten. Op dit moment wordt binnen de grondexploitaties een kostenpost gemarkeerd ter grootte van 0%, 5%, 7,5% of 10% van de toekomstige verkoopopbrengsten. Voor de grondexploitaties Snel & Polanen, Brediuspark, Jan Steenstraat en Harmelen is die risico-opslag 10%. De grondexploitatie Kamerik Noord-Oost II kent een risicopost van 7,5% en de grondexploitatie Pionier een risicopost van 5%. In de grondexploitatie Defensie-eiland is geen risicoafdekking opgenomen. Deze keuze is gemaakt omdat de projectontwikkelaar in de basis het ontwikkelingsrisico draagt.

De exploitatieresultaten worden genomen naar gelang de opbrengsten gerealiseerd worden. Jaarlijks wordt het bedrijfsresultaat bepaald. Dit resultaat wordt gestort in de Algemene reserve grondbedrijf (ARG). Deze reserve heeft onder andere ten doel om onvoorziene risico's in de grondexploitatie op te vangen.

De reserve wordt gevoed door (tussentijdse) winsten uit exploitatiegebieden en verliezen worden ten laste van deze reserve gebracht (na aftrek verliesvoorziening). In de nota 'Vaste grond voor beleid' is een streefwaarde gesteld voor de omvang van de ARG: 10% van het totale in de grondexploitaties geïnvesteerde vermogen met een minimum van € 1 miljoen. In 2018 ligt de reserve boven de 10%.

Per 31 december 2017 is het geïnvesteerde vermogen als volgt:

Complex	Boekwaarde 31-12-2017
Snel en Polanen	-11.844.200
Defensie-eiland	16.783.599
Kamerik Noordoost II	-188.179
Brediuspark	629.871
Jan Steenstraat	-72.253
Harmelen	335.508
Pionier	0
Totale boekwaarde complexen per 31-12-2017	€ 5.644.346
Gewenste minimale omvang ARG 2016 (10% van de boekwaarde)	€ 564.435

Voor 2018 en verder worden de volgende stortingen en onttrekkingen van de Algemene Reserve Grondbedrijf (ARG) verwacht.

Stand per 31-12-2017 (cf. jaarrekening)	€ 3.079.108
Verwachte stortingen/onttrekkingen 2018:	
Bij: Tussentijdse winstneming Kamerik NOII	
Bij: Tussentijdse winstneming Snel & Polanen	
Af: Afdracht 2018 aan Algemene Reserve	-800.000
Bij: resultaat Reserve bovenwijks / Infrastructurele werken	-3.960.782
Geprognosticeerde omvang ARG eind 2018	€ 6.239.890
Toekomstige verwachten afdrachten, na 2018	
Af: Afdracht 2019 aan Algemene Reserve	-700.000
Geprognosticeerde omvang ARG eind 2018	€ 5.539.890

4. Toelichting per exploitatiegebied

In het navolgende overzicht zijn de geprognosticeerde resultaten van de in exploitatie genomen complexen weergegeven per 2018.

In exploitatie genomen complexen	Boekwaarde	Nog te maken kosten	Nog te verwachten opbrengsten	Verwacht expl. res. op eindwaarde	Voorziening	Verwacht expl.res. op eindwaarde incl. voorz.	Verwacht expl.res. op startwaarde incl. voorz.
Snel en Polanen	-11.844.200	52.237.930	42.000.996	-1.607.265			
Defensie-eiland	16.783.599	1.457.940	1.504.934	16.736.605	-16.792.140	-55.535	-53.379
Kamerik Noordoost II	-188.179	1.327.154	1.768.686	-629.711			
Brediuspark	629.871	923.513	2.550.675	-997.291			
Jan Steenstraat	-72.253	754.460	2.116.278	-1.434.071			
Harmelen	335.508	3.281.815	4.755.002	-1.137.679			
Pionier	0	210.176	289.356	-79.180			
Totaal	€ 5.644.346	€ 60.192.988	€ 54.985.927	€ 10.851.407	-€ 16.792.140	-€ 55.535	-€ 53.379

Ad 1: Snel en Polanen

Snel en Polanen	Boekwaarde 31 december 2017	-€ 11.844.200
-----------------	-----------------------------	---------------

Dit betreft een samengestelde gebiedsexploitatie bestaande uit meerdere deelexploitaties (Waterrijk, Snellerpoort, Recreatiegebied Cattenbroek en Snel en Polanen Algemeen).

Toelichting per deelgebied Snel en Polanen

Deelgebied Algemeen

Deze exploitatie bestaat uit het gebied ten westen van de Cattenbroekerdijk. Daarnaast bestaat het gebied uit bedrijventerrein Polanen dat inmiddels geheel is uitgegeven. In totaal is er ca. 284.000 m² grond verkocht en hebben zich er circa 60 bedrijven gevestigd. Het onderdeel bedrijventerrein Polanen is derhalve afgesloten. Tot het deelgebied/exploitatie Snel en Polanen Algemeen behoort ook de sportstrook die is gelegen tussen de spoorlijn en Steinhagenseweg ten oosten van de Cattenbroekerdijk.

Daarnaast zitten in deze deelexploitatie onder andere de kosten voor de nog te realiseren bovenwijkse werken waarbij gedacht moet worden aan o.a. de aanpassing van de Steinhagenseweg buiten Snellerpoort, kosten voor extra geluidswerende maatregelen en kosten voor speelvoorzieningen en aanleg ondergrondse vuilinzameling (gestapelde bouw) voor het gehele gebied Snel en Polanen.

Deelgebied Waterrijk

Dit deelgebied/exploitatie bestaat uit het gebied ten oosten van de Cattenbroekerdijk. Het gebied bestaat uit in totaal 1.110 woningen verdeeld over het Villapark, 4 wooneilanden, één brede school en een wijkpark. Er moeten nog ca. 30 woningen worden gerealiseerd / kavels worden uitgegeven. Alle resterende kavels staan te koop via www.waterrijkwoerden.nl met uitzondering van enkele kavels tegenover eiland 4 waar komend jaar nog een noodontsluiting voor o.a. hulpdiensten is aangelegd.

Deelgebied Snellerpoort

Dit deelgebied/exploitatie bestaat uit het gebied tussen de Steinhagenseweg/Beneluxlaan en het spoor. In 2009 is besloten om het plandeel Snellerpoort stil te leggen en in een later stadium te ontwikkelen. Nu de (woning)markt zich heeft herstelt en de projecten Defensie eiland, Campina en

Waterrijk goed in ontwikkeling zijn is het plan Snellerpoort opgepakt. Het gebied is aangewezen voor versnelling van de (sociale) woningbouw. Er is gestart met het uitwerken van de stedenbouwkundige visie op Snellerpoort, de omlegging van de Steinhagenseweg en de kruising met het langzaam verkeer. De huidige grondexploitatie gaat uit van de realisatie van ca. 770 woningen.

Deelgebied Recreatiegebied Cattenbroek

Dit deelgebied/exploitatie ligt tussen de Cattenbroekerdijk, Potterskade en A12.

Het bestemmingsplan voor de recreatie-eiland is vastgesteld. In april 2017 is besloten om de Pretfabriek het recht van eerste gesprek te geven voor de recreatieve ontwikkeling bij de recreatiegebied Cattenbroek. Dit recht van eerste gesprek is door middel van een intentieovereenkomst tussen gemeente, Recreatieschap Stichtse Groenlanden en de Pretfabriek vastgelegd. Binnen de intentieovereenkomst is ook afgesproken dat de gemeente en recreatieschap met elkaar in onderhandeling gaan over de verkoop van het gebied van de natuur en recreatieplas. De onderhandelingen over de invulling van het recreatief plan van de Pretfabriek kosten meer tijd dan voorzien. Alle partijen zijn nog steeds positief over de voorgestane ontwikkeling en hebben aangegeven dat er de wens en wil is dat er uiteindelijk een gedragen plan komt. Gepland is dat medio / eind 2018 het plan door de ondernemer gepresenteerd kan worden aan de inwoners.

Ad 2: Defensie-eiland

Defensie-eiland	Boekwaarde 31 december 2017	€ 16.783.599
------------------------	------------------------------------	---------------------

Op het Defensie-eiland voeren we een unieke binnenstedelijke herstructureringsopgave uit met een bouwprogramma van circa 230 woningen en een beperkt aantal voorzieningen. Binnen dit project is sprake van een grote bodemsanering en worden daarnaast oude structuren teruggebracht. In 2013 is gestart met de bouw van de eerste fase. In 2015 en 2016 is een groot deel van de woningen in de eerste fase opgeleverd. In 2017 is gestart met de bouw van plandeel Midden. Recent is conform de vastgestelde grondexploitatie Defensie-eiland de grond voor deel Zuid geleverd.

Het financiële beeld van het Defensie-eiland is in grote lijn vergelijkbaar met het financiële beeld zoals het in 2017 is gepresenteerd. Er is sprake van een substantieel financieel tekort op deze ontwikkeling, dit tekort is volledig afgedekt met voorzieningen. Het is van belang op te merken dat dergelijke complexe binnenstedelijke herontwikkelingsopgaven in de regel gepaard gaan met een financieel negatieve grondexploitatie.

Ad 3: Kamerik Noord-Oost II

Kamerik Noordoost II	Boekwaarde 31 december 2017	-€ 188.179
-----------------------------	------------------------------------	-------------------

Kamerik Noord-Oost is een uitbreidingslocatie voor woningbouw aan de noordoostzijde van de kern Kamerik. Het plan bevat circa 64 woningen en een zorgcomplex. In 2017 heeft de gemeente voorbereidingen getroffen voor de totstandkoming van een CPO-project van 10 tot 12 woningen. De levering van de gronden aan de CPO zal naar verwachting in 2019 plaatsvinden. De gesprekken over de koopsom en randvoorwaarden verlopen echter vooralsnog enigszins moeizaam. Tevens zijn er in 2017 vier kavels verkocht en zijn reserveringsovereenkomsten gesloten voor de overige vier kavels. Die gronden zullen in 2018 worden overgedragen aan de particulieren. Het project zal hoogstwaarschijnlijk eind 2019 kunnen worden afgerond.

Ad 4: Brediuspark

Brediuspark	Boekwaarde 31 december 2017	€ 629.871
--------------------	------------------------------------	------------------

Het totale plan bestaat uit 7 te verkopen kavels (particulier opdrachtgeverschap) en de aanpassing van het entreegebied aan de zijde van de Burgemeester van Kempensingel. De uitgifte van de kavels aan de Veste stonden op de planning voor 2017 (met levering in 2018). Het opstellen van de randvoorwaarden heeft meer tijd gekost dan verwacht. Gebleken is dat de geluidsbelasting van het zwembad op de gevels van de nieuw te bouwen woningen hoger is dan was verwacht, dit maakt aanvullende maatregelen noodzakelijk. Tevens is er een extra bodemonderzoek uitgevoerd naar de bodemgesteldheid. Hierdoor is de planning voor deze ontwikkeling met een jaar naar achter geschoven. De overdracht van het opstal van de Brediusboerderij aan de stichting Hofstede Batestein heeft plaatsgevonden.

Ad 5: Jan Steenstraat

Jan Steenstraat **Boekwaarde 31 december 2017** **- € 72.253**

De locatie Jan Steenstraat betreft een voormalige schoollocatie waar de realisatie van 33 woningen wordt mogelijk gemaakt. Het betreft hier de realisatie van rijwoningen, koopappartementen en appartementen in de vrije sector huur. In 2017 is met een ontwikkelaar een ontwikkelingsovereenkomst gesloten en het bestemmingsplan is in 2017 opgesteld en in werking getreden. Medio 2018 zal de grond overgedragen worden aan de ontwikkelaar die vervolgens de woningen zal realiseren. De inrichting van de openbare ruimte buiten het bouwvlak wordt door de gemeente gedaan. Naar verwachting zal de grondexploitatie eind 2020 afgesloten kunnen worden.

Ad 6: Harmelen

Harmelen **Boekwaarde 31 december 2017** **€ 335.508**

De grondexploitatie Harmelen bestaat uit meerdere locaties te weten; de voormalige zwembadlocatie, de Fonteinschoollocatie, de voormalige gemeentelocatie, de Mauritshof en de Kind&Co-locatie. Gezamenlijk worden de locaties circa 75 woningen gerealiseerd. Het betreft hier de realisatie van sociale en vrije sector woningbouw. Ten aanzien van de Mauritshof is in 2017 met een ontwikkelaar een ontwikkelingsovereenkomst gesloten en het bestemmingsplan is in 2017 opgesteld en in werking getreden. Medio 2018 zal de grond overgedragen worden aan de ontwikkelaar die vervolgens de woningen zal realiseren. De inrichting van de openbare ruimte buiten het bouwvlak wordt door de gemeente gedaan. De ontwikkeling van de overige locaties is gaande. Momenteel wordt onderzocht of de locatie Kind&Co beschikbaar kan komen voor de CPO ontwikkeling zodat op deze locaties een volkshuisvestelijk en stedenbouwkundig gewenste invulling kan worden gerealiseerd. Naar verwachting zal de grondexploitatie eind 2021 afgesloten kunnen worden.

Ad 7: Pionier

Pionier **Boekwaarde 31 december 2017** **€ 0**

Deze voormalige schoollocatie is vrijgekomen voor ontwikkeling. Het schoolgebouw is gesloopt en de gemeente is in gesprek met een partij om de locatie te ontwikkelen voor woningbouw. Op het moment dat overeenstemming wordt bereikt met deze of een andere ontwikkelende partij kan de grondexploitatie voor deze locatie daar op worden aangepast.

Deel D: Bijlagen

Bijlage 1 Financiële begroting

Programma		2018	2019	2020	2021	2022
MUTATIES RESERVES	Lasten	€ 5.381.195	€ 3.752.362	€ 1.689.407	€ 1.926.140	€ 1.891.343
	Baten	€ -13.048.168	€ -6.148.443	€ -1.809.776	€ -1.643.564	€ -1.596.208
MUTATIES RESERVES - Totaal		€ -7.666.973	€ -2.396.081	€ -120.369	€ 282.576	€ 295.135
Overhead	Lasten	€ 19.769.305	€ 17.035.279	€ 17.109.195	€ 16.262.083	€ 15.379.624
	Baten	€ -5.101.458	€ -5.331.968	€ -5.291.318	€ -5.295.768	€ -5.250.418
Overhead - Totaal		€ 14.667.847	€ 11.703.311	€ 11.817.877	€ 10.966.315	€ 10.129.206
1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid	Lasten	€ 8.639.448	€ 8.851.966	€ 8.476.248	€ 8.462.922	€ 8.426.788
	Baten	€ -1.215.728	€ -1.180.269	€ -1.064.467	€ -1.052.458	€ -1.018.458
1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid - Totaal		€ 7.423.720	€ 7.671.697	€ 7.411.781	€ 7.410.464	€ 7.408.330
2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer	Lasten	€ 24.462.176	€ 26.141.663	€ 26.895.915	€ 27.123.171	€ 27.209.009
	Baten	€ -12.114.586	€ -12.800.604	€ -12.989.351	€ -13.408.715	€ -13.557.318
2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer - Totaal		€ 12.347.590	€ 13.341.059	€ 13.906.564	€ 13.714.456	€ 13.651.691
3. Sociaal domein	Lasten	€ 47.874.940	€ 46.748.167	€ 45.548.064	€ 45.238.584	€ 45.221.785
	Baten	€ -9.760.295	€ -9.139.871	€ -9.124.975	€ -9.109.514	€ -9.094.054
3. Sociaal domein - Totaal		€ 38.114.645	€ 37.608.296	€ 36.423.089	€ 36.129.070	€ 36.127.731
4. Cultuur, economie en milieu	Lasten	€ 5.876.236	€ 6.791.168	€ 6.925.862	€ 7.045.333	€ 7.131.364
	Baten	€ -1.200.452	€ -1.100.369	€ -1.178.434	€ -1.178.434	€ -1.178.434
4. Cultuur, economie en milieu - Totaal		€ 4.675.784	€ 5.690.799	€ 5.747.428	€ 5.866.899	€ 5.952.930
5. Sport en Onderwijs	Lasten	€ 12.882.807	€ 12.313.922	€ 12.710.490	€ 12.619.977	€ 12.607.479
	Baten	€ -2.258.906	€ -2.323.356	€ -2.308.859	€ -2.308.859	€ -2.308.859
5. Sport en Onderwijs - Totaal		€ 10.623.901	€ 9.990.566	€ 10.401.631	€ 10.311.118	€ 10.298.620
6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen	Lasten	€ 4.664.947	€ 4.556.980	€ 4.666.208	€ 4.173.963	€ 4.181.243
	Baten	€ -2.059.736	€ -2.142.207	€ -2.220.362	€ -1.842.429	€ -1.842.429
6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen - Totaal		€ 2.605.211	€ 2.414.773	€ 2.445.846	€ 2.331.534	€ 2.338.814
7. Algemene inkomsten	Lasten	€ -2.605.250	€ -3.773.168	€ -4.297.762	€ -3.023.489	€ -1.987.569
	Baten	€ -80.186.475	€ -82.437.645	€ -83.774.214	€ -84.608.625	€ -85.280.560
7. Algemene inkomsten - Totaal		€ -82.791.725	€ -86.210.813	€ -88.071.976	€ -87.632.114	€ -87.268.129
Totaal alle programma's		€ -	€ -186.393	€ -38.129	€ -619.682	€ -1.065.672

Bijlage 2 Investeringsplanning

Tabel 1. Bestaande investeringen – Rentepercentage 3,00%
Jaarschijf 2019 is verwerkt in de staat van activa 2019 e.v. en exploitatie

OMSCHRIJV. JAARSCHIJF 2019	Progr.	Jaar	Invest.	Afsch.	2019	2020	2021	2022	2023
Vervanging/verlenging beveiligingssoftware telewerken	1	2019	15.000	3		5.450	5.300	5.150	5.450
Vervanging firewall	1	2019	10.000	5		2.300	2.240	2.180	2.120
Vervanging /verlenging straalverbindingen	1	2019	21.000	5		4.830	4.704	4.578	4.452
Laptops en accessoires (NW)	1	2019	60.000	3		21.800	21.200	20.600	21.800
Mobile devicemanagement (NW)	1	2019	35.000	3		12.717	12.367	12.017	12.717
Citrix licenties (NW)	1	2019	28.500	3		10.355	10.070	9.785	10.355
Mobiele telefoons 250 stuks en accessoires (NW)	1	2019	112.500	3		40.875	39.750	38.625	40.875
Inhaalslag bomen	2	2019	250.000	20		20.000	19.625	19.250	18.875
Inhaalslag beweegbare bruggen	2	2019	500.000	20		40.000	39.250	38.500	37.750
Inhaalslag achterstanden verharding (EPS)	2	2019	750.000	25		52.500	51.600	50.700	49.800
Fiat Doblo 6-VGD-41	2	2019	33.000	7		5.704	5.563	5.421	5.280
Sportvelden - Thor 2 velden en grasveld	5	2019	225.000	15		21.750	21.300	20.850	20.400
Sportvelden- SDO omvormen naar 3 velden	5	2019	225.000	15		21.750	21.300	20.850	20.400
SCH veld 1	5	2019	75.000	15		7.250	7.100	6.950	6.800
Verlichting Clytoneus	5	2019	45.000	25		3.150	3.096	3.042	2.988
Vervanging brand- en inbraakalarmssystemen scholen	5	2019	100.000	10		13.000	12.700	12.400	12.100
Vervanging binnensportinventaris	5	2019	399.000	15		38.570	37.772	36.974	36.176
Vervanging verhardingen 2019	2	2019	4.650.000	40		255.750	252.263	248.775	245.288
Renovatie verhardingen 2019	2	2019	1.550.000	25		108.500	106.640	104.780	102.920
Groeninvesteringen 2019	2	2019	900.000	20		72.000	70.650	69.300	67.950
Bruggen 2019	2	2019	660.000	25		46.200	45.408	44.616	43.824
Oevers en beschoeiingen 2019	2	2019	624.000	25		43.680	42.931	42.182	41.434
Openbare verlichting armaturen 2019	2	2019	140.000	25		9.800	9.632	9.464	9.296
Openbare verlichting masten 2019	2	2019	70.000	40		3.850	3.798	3.745	3.693
Speelvoorzieningen 2019	2	2019	198.000	12		22.440	21.945	21.450	20.955
Totaal jaarschijf 2019			11.676.000			884.221	868.203	852.184	843.696
Vervanging WiFi netwerk	1	2020	35.000	3			12.717	12.367	12.017
Laptops plus accessoires	1	2020	178.750	3			64.946	63.158	61.371
Switches	1	2020	105.000	5			24.150	23.520	22.890

Citrix licenties (NW)	1	2020	85.500	3	31.065	30.210	29.355
Mobiele telefoons 150 stuks en accessoires (NW)	1	2020	67.500	3	24.525	23.850	23.175
Tractie (Mitsubishi L200)	2	2020	55.000	10	7.150	6.985	6.820
Tractie (2 wielige tractor Goldini)	2	2020	20.000	10	2.600	2.540	2.480
Multiar Hako begravingen	2	2020	100.000	10	13.000	12.700	12.400
Tractie (2 waterpompen)	2	2020	45.000	10	5.850	5.715	5.580
Hefbrug garage stadserf	2	2020	12.000	20	960	942	924
Herstel doelgebieden kunstgras VEP en Sportlust 45	5	2020	45.000	12	5.100	4.988	4.875
Sportvelden - veld 4 en 5 SCH grote renovatie	5	2020	125.000	15	12.083	11.833	11.583
Sportvelden - veld 4 Sportlust grote renovatie	5	2020	60.000	15	5.800	5.680	5.560
Sportvelden - VEP grote renovatie	5	2020	85.000	15	8.217	8.047	7.877
Sportvelden - Siveo grote renovatie	5	2020	35.000	15	3.383	3.313	3.243
Landmeetkundige apparatuur	5	2020	35.000	5	8.050	7.840	7.630
Vernieuwing overige schoolgebouwen (annuitair)	5	2020	2.000.000	40	86.525	86.525	86.525
Vervanging brand- en inbraakalarmssystemen scholen	5	2020	100.000	10	13.000	12.700	12.400
Vervanging binnensportinventaris	5	2020	240.000	15	23.200	22.720	22.240
Vervanging verhardingen 2020	2	2020	4.650.000	40	255.750	252.263	248.775
Renovatie verhardingen 2020	2	2020	1.550.000	25	108.500	106.640	104.780
Groeninvesteringen 2020	2	2020	900.000	20	72.000	70.650	69.300
Bruggen 2020	2	2020	660.000	25	46.200	45.408	44.616
Oevers en beschoeiingen 2020	2	2020	624.000	25	43.680	42.931	42.182
Openbare verlichting armature 2020	2	2020	140.000	25	9.800	9.632	9.464
Openbare verlichting masten 2020	2	2020	70.000	40	3.850	3.798	3.745
Speelvoorzieningen 2020	2	2020	198.000	12	22.440	21.945	21.450
Totaal jaarschijf 2020			12.220.750		914.541	898.899	883.257
Virtuele servers	1	2021	125.000	3		45.417	44.167
Storage	1	2021	200.000	3		72.667	70.667
PC's	1	2021	20.000	4		5.600	5.450
Mobiele telefonie	1	2021	45.000	3		16.350	15.900
Locaties aanwezigheid software	1	2021	50.000	5		11.500	11.200
Tractor New Holland Boomer 3040	2	2021	44.000	10		5.720	5.588

Tractie (aanhangers 4 stuks)	2	2021	106.000	8	16.430	16.033
Tractie (sirius strooiers 5 stuks)	2	2021	186.000	8	28.830	28.133
Hogedrukreiniger aardgas	2	2021	12.000	10	1.560	1.524
Compactor 1	2	2021	25.000	8	3.875	3.781
Vervanging softwarepakket belastingen	1	2021	120.000	5	27.600	26.880
Vervanging GEO informatiesysteem Sportvelden topaagrenovatie	1	2021	90.000	5	20.700	20.160
Siveo/SCH obv TPE	5	2021	730.000	12	82.733	80.908
Sportvelden -herstel doelgebieden kunstgras	5	2021	20.000	12	2.267	2.217
Vernieuwing overige schoolgebouwen (annuitair)	5	2021	3.000.000	40	129.787	129.787
Vervanging brand- en inbraakalarmsystemen scholen	5	2021	100.000	10	13.000	12.700
Aanleg ongelijkvloerse kruising Steinhagenseweg	2	2021	1.950.000	25	136.500	134.160
Vervanging verhardingen 2021	2	2021	4.650.000	40	255.750	252.263
Renovatie verhardingen 2021	2	2021	1.550.000	25	108.500	106.640
Groeninvesteringen 2021	2	2021	900.000	20	72.000	70.650
Bruggen 2021	2	2021	660.000	25	46.200	45.408
Oevers en beschoeiingen 2021	2	2021	624.000	25	43.680	42.931
Openbare verlichting armature 2021	2	2021	140.000	25	9.800	9.632
Openbare verlichting masten 2021	2	2021	70.000	40	3.850	3.798
Speelvoorzieningen 2021	2	2021	198.000	12	22.440	21.945
Totaal jaarschijf 2021			15.615.000		1.182.755	1.162.520
Vervanging software mail	1	2022	250.000	5		57.500
Beveiligingssoftware telewerken	1	2022	20.000	3		7.267
Uitwijk ESX en back up	1	2022	50.000	5		11.500
Thin Clients	1	2022	67.500	6		13.275
Laptops plus accessoires	1	2022	60.000	3		21.800
Mobile device management	1	2022	35.000	3		12.717
Citrix licenties	1	2022	28.500	3		10.355
Mobiele telefonie	1	2022	112.500	3		40.875
Compactor 2	2	2022	25.000	8		3.875
Tractor New Hollandd Boomer 3050	2	2022	45.000	8		6.975
SC Woerden veld 3 topaagrenovatie incl. inrichting	5	2022	350.000	12		39.667
SC Woerden veld 4 doelgebieden	5	2022	20.000	12		2.267

SC Woerden veld 1,2 en 4 vervangen voor LED	5	2022	85.000	20		6.800
Verkeersmaatregelen investeringen (annuitair)	2	2022	12.000.000	30		612.231
Vervanging verhardingen 2022	2	2022	4.650.000	40		255.750
Renovatie verhardingen 2022	2	2022	1.550.000	25		108.500
Groeninvesteringen 2022	2	2022	900.000	20		72.000
Bruggen 2022	2	2022	660.000	25		46.200
Oevers en beschoeiingen 2022	2	2022	624.000	25		43.680
Openbare verlichting armature 2022	2	2022	140.000	25		9.800
Openbare verlichting masten 2022	2	2022	70.000	40		3.850
Speelvoorzieningen 2022	2	2022	198.000	12		22.440
Totaal jaarschijf 2022			21.940.500			1.409.323

Totaal prioriteiten / ontwikkelingen			61.452.250		884.221	1.782.743	2.933.839	4.298.769
---	--	--	-------------------	--	----------------	------------------	------------------	------------------

Tabel 2. Budgettaire neutrale investeringen – Rentepercentage 3,00%

NB - De lasten van onderstaande investeringen voor Afval & Reiniging, Riolering, Openbare verlichting en IBOR zijn al verwerkt in de (meerjaren-)begroting.

Afval en Reiniging									
OMSCHRIJV. JAARSCHIJF 2019	Progr.	Jaar	Invest.	Afsch.	2019	2020	2021	2022	2023
Huisvuilwagen (2 stuks)	2	2019	520.000	8		74.077	74.077	74.077	2.000
Totaal jaarschijf 2019			520.000			74.077	74.077	74.077	2.000
Huisvuilwagen (1 stuk)	2	2020	260.000	8			37.039	37.039	37.039
Totaal jaarschijf 2020			260.000				37.039	37.039	37.039
Veegmachine Johnson	2	2021	180.000	8				25.642	25.642
Totaal jaarschijf 2021			180.000				-	25.642	25.642
Totaal Afval en Reiniging			960.000			74.077	111.116	136.758	64.681

Riolering									
OMSCHRIJV. JAARSCHIJF 2019	Progr.	Jaar	Invest.	Afsch.	2019	2020	2021	2022	2023
Vrijvervalriolering	2	2019	1.800.000	40		99.000	97.650	96.300	94.950
Mechanische riolering	2	2019	420.000	15		40.600	39.760	38.920	38.080
Duikers en drainage	2	2019	105.000	40		5.775	5.696	5.618	5.539
Totaal jaarschijf 2019			2.325.000			145.375	143.106	140.838	138.569
Vrijvervalriolering	2	2020	1.800.000	40			99.000	97.650	96.300
Duikers en drainage	2	2020	105.000	40			5.775	5.696	5.618
Totaal jaarschijf 2020			1.905.000				104.775	103.346	101.918
Vrijvervalriolering	2	2021	1.800.000	40				99.000	97.650
Duikers en drainage	2	2021	105.000	40				5.775	5.696
Totaal jaarschijf 2021			1.905.000					104.775	103.346
Vrijvervalriolering	2	2022	1.800.000	40					99.000
Duikers en drainage	2	2022	105.000	40					5.775
Totaal jaarschijf 2021			1.905.000						104.775
Totaal Afval en Reiniging			8.040.000			145.375	247.881	348.959	448.608

Bijlage 3   Meerjarig overzicht reserves en voorzieningen

In de tabellen op de volgende drie pagina's is voor de verschillende reserves en voorzieningen weergegeven wat de begrote eindstanden (t/m 1 jan 2024) zijn op basis van besluitvorming t/m 30 juni 2018 (dus inclusief het juni-overleg).

OVERZICHT VAN RESERVES 2018 t/m 2021

	1 jan 2018	Dotatie	Onttrekking	1 jan 2019	Dotatie	Onttrekking	1 jan 2020	Dotatie	Onttrekking	1 jan 2021
1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid										
Organisatieontwikkeling	0			0	2.800.000		2.800.000			2.800.000
<i>Subtotaal</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2.800.000</i>	<i>0</i>	<i>2.800.000</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2.800.000</i>
2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer										
kapitaallasten maatschappelijk nut	14.346.002	4.980.380	115.952	19.210.430	353.472	1.012.180	18.551.722	341.352	1.030.575	17.862.499
Groenfonds	632.326		7.750	624.576		7.843	616.733		7.843	608.890
Herstructurering Schilderskwartier	400.731		400.731	0			0			0
Infrastructurele werken	0			0			0			0
Grote infrastructurele werken	2.200.216		68.500	2.131.716			2.131.716	750.000		2.881.716
Openbare ruimte lbor	265.986			265.986			265.986			265.986
<i>Subtotaal</i>	<i>17.845.261</i>	<i>4.980.380</i>	<i>592.933</i>	<i>22.232.708</i>	<i>353.472</i>	<i>1.020.023</i>	<i>21.566.157</i>	<i>1.091.352</i>	<i>1.038.418</i>	<i>21.619.091</i>
3. Sociaal Domein										
Sociaal Domein	3.675.861		1.958.837	1.717.024		1.717.024	0			0
<i>Subtotaal</i>	<i>3.675.861</i>	<i>0</i>	<i>1.958.837</i>	<i>1.717.024</i>	<i>0</i>	<i>1.717.024</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
4. Cultuur, economie en milieu										
Woerden 650 jaar stad	12.500	2.500		15.000	24.167		39.167	24.167		63.334
<i>Subtotaal</i>	<i>12.500</i>	<i>2.500</i>	<i>0</i>	<i>15.000</i>	<i>24.167</i>	<i>0</i>	<i>39.167</i>	<i>24.167</i>	<i>0</i>	<i>63.334</i>
5. Sport en Onderwijs										
Onderwijskansenbeleid	126.650		97.000	29.650			29.650			29.650
Inventaris zwembaden	273.191			273.191			273.191			273.191
<i>Subtotaal</i>	<i>399.841</i>	<i>0</i>	<i>97.000</i>	<i>302.841</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>302.841</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>302.841</i>
6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen										
Onderhoud gemeentelijk vastgoed	4.017.495		1.249.283	2.768.212			2.768.212			2.768.212
<i>Subtotaal</i>	<i>4.017.495</i>	<i>0</i>	<i>1.249.283</i>	<i>2.768.212</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2.768.212</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2.768.212</i>

<i>7. Algemene inkomsten</i>										
Algemene reserve	32.156.662	2.426.159	10.594.842	23.987.979	1.945.861	3.897.000	22.036.840	235.702	250.000	22.022.542
Algemene reserve grondbedrijf	3.079.108	3.960.782	800.000	6.239.890		700.000	5.539.890			5.539.890
Dekking kapitaallasten economisch nut	6.347.968	190.439	398.752	6.139.655	112.970	531.420	5.721.205	105.270	521.358	5.305.117
<i>Subtotaal</i>	<i>41.583.738</i>	<i>6.577.380</i>	<i>11.793.594</i>	<i>36.367.524</i>	<i>341.807</i>	<i>5.128.420</i>	<i>33.297.935</i>	<i>340.972</i>	<i>771.358</i>	<i>32.867.549</i>
Totaal reserves	67.534.696	11.560.260	15.691.647	63.403.309	4.377.958	7.865.467	60.774.312	1.456.491	1.809.776	60.421.027

OVERZICHT VAN RESERVES 2021 t/m 2024

	1 jan 2021	Dotatie	Onttrekking	1 jan 2022	Dotatie	Onttrekking	1 jan 2023	Dotatie	Onttrekking	1 jan 2024
1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid										
Organisatieontwikkeling	2.800.000			2.800.000			2.800.000			2.800.000
<i>Subtotaal</i>	<i>2.800.000</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2.800.000</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2.800.000</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2.800.000</i>
2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer										
kapitaallasten maatschappelijk nut	17.862.499	328.670	1.025.748	17.165.421	315.844	1.084.420	16.396.844	301.702	1.256.506	15.442.040
Groenfondsen	608.890		7.843	601.047		7.843	593.204		7.843	585.361
Herstructurering Schilderskwartier	0			0			0			0
Infrastructurele werken	0			0			0			0
Grote infrastructurele werken	2.881.716	1.000.000		3.881.716	1.000.000		4.881.716	0		4.881.716
Openbare ruimte Ibor	265.986			265.986			265.986			265.986
<i>Subtotaal</i>	<i>21.619.091</i>	<i>1.328.670</i>	<i>1.033.591</i>	<i>21.914.170</i>	<i>1.315.844</i>	<i>1.092.263</i>	<i>22.137.750</i>	<i>301.702</i>	<i>1.264.349</i>	<i>21.175.103</i>
3. Sociaal Domein										
Sociaal Domein	0			0			0			0
<i>Subtotaal</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
4. Cultuur, economie en milieu										
Woerden 650 jaar stad	63.334	24.167		87.501	2.500	90.001	0	0		0
<i>Subtotaal</i>	<i>63.334</i>	<i>24.167</i>	<i>0</i>	<i>87.501</i>	<i>2.500</i>	<i>90.001</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
5. Sport en Onderwijs										
Onderwijskansenbeleid	29.650			29.650			29.650			29.650
Inventaris zwembaden	273.191			273.191			273.191			273.191
<i>Subtotaal</i>	<i>302.841</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>302.841</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>302.841</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>302.841</i>
6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen										
Onderhoud gemeentelijk vastgoed	2.768.212			2.768.212		249.283	2.518.929		249.283	2.269.646
<i>Subtotaal</i>	<i>2.768.212</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2.768.212</i>	<i>0</i>	<i>249.283</i>	<i>2.518.929</i>	<i>0</i>	<i>249.283</i>	<i>2.269.646</i>

<i>7. Algemene inkomsten</i>										
Algemene reserve	22.022.542	242.773	100.000	22.165.315	250.056		22.415.371	257.557	0	22.672.928
Algemene reserve grondbedrijf	5.539.890			5.539.890			5.539.890			5.539.890
Dekking kapitaallasten economisch nut	5.305.117	97.614	509.973	4.892.758	90.027	503.945	4.478.840	82.411	474.538	4.086.712
<i>Subtotaal</i>	<i>32.867.549</i>	<i>340.387</i>	<i>609.973</i>	<i>32.597.963</i>	<i>340.083</i>	<i>503.945</i>	<i>32.434.101</i>	<i>339.968</i>	<i>474.538</i>	<i>32.299.530</i>
Totaal reserves	60.421.027	1.693.224	1.643.564	60.470.687	1.658.426	1.935.492	60.193.621	641.670	1.988.170	58.847.121

OVERZICHT VAN VOORZIENINGEN 2018 t/m 2021

	1 jan 2018	Dotatie	Onttrekking	1 jan 2019	Dotatie	Onttrekking	1 jan 2020	Dotatie	Onttrekking	1 jan 2021
<i>1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid</i>										
Pensioen (oud)wethouders	3.274.594	72.260	148.484	3.198.370	72.260	170.095	3.100.535	72.260	168.793	3.004.002
<i>Subtotaal</i>	3.274.594	72.260	148.484	3.198.370	72.260	170.095	3.100.535	72.260	168.793	3.004.002
<i>2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer</i>										
Afvalstoffen	1.533.995		211.255	1.322.740		383.021	939.719		166.171	773.547
Riolering	2.543.799		85.612	2.458.187		42.286	2.415.901	30.269		2.446.170
<i>Subtotaal</i>	4.077.794	0	296.867	3.780.927	0	425.307	3.355.620	30.269	166.171	3.219.717
Totaal voorzieningen	7.352.388	72.260	445.351	6.979.297	72.260	595.402	6.456.155	102.529	334.964	6.223.719

OVERZICHT VAN VOORZIENINGEN 2021 t/m 2024

	1 jan 2021	Dotatie	Onttrekking	1 jan 2022	Dotatie	Onttrekking	1 jan 2023	Dotatie	Onttrekking	1 jan 2024
<i>1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid</i>										
Pensioen (oud)wethouders	3.004.002	72.260	168.784	2.907.478	72.260	168.784	2.810.954	72.260	168.784	2.714.430
<i>Subtotaal</i>	3.004.002	72.260	168.784	2.907.478	72.260	168.784	2.810.954	72.260	168.784	2.714.430
<i>2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer</i>										
Afvalstoffen	773.547		202.008	571.540		984	570.555		984	569.571
Riolering	2.446.170	115.978		2.562.148	156.359		2.718.506	199.071		2.917.577
<i>Subtotaal</i>	3.219.717	115.978	202.008	3.133.687	156.359	984	3.289.062	199.071	984	3.487.148
Totaal voorzieningen	6.223.719	188.238	370.792	6.041.165	228.619	169.768	6.100.016	271.331	169.768	6.201.578

Bijlage 4 Incidentele lasten en baten

Voor een financieel robuuste begroting is het van belang dat incidentele baten niet worden ingezet ten behoeve van structurele lasten. Dit wordt transparant gemaakt met behulp van onderstaand overzicht.

NB in dit overzicht zijn de nieuwe ontwikkelingen waarover aan uw raad bij deze begroting een besluit wordt gevraagd niet meegenomen.

Bedragen x € 1000,-

	Herkomst	Uitgaven/inkomsten	2019	2020	2021	2022
1. Bestuur, dienstverlening en veiligheid						
Reserve organisatieontwikkeling	coalitieakkoord 2018-2022	uitgaven	€ 2.800	€ 0	€ 0	€ 0
2. Fysiek beheer openbare ruimte en vervoer						
Wegen	coalitieakkoord 2018-2022	uitgaven	€ 400	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve Grote Infrastructurele Werken	coalitieakkoord 2018-2022	uitgaven	€ 0	€ 750	€ 1.000	€ 1.000
3. Sociaal domein						
Inclusie	begroting 2018	uitgaven	€ 60	€ 0	€ 0	€ 0
Gebiedsgericht werken	begroting 2018	uitgaven	€ 77	€ 0	€ 0	€ 0
Beleid						
schuldhulpverlening/verschuiving 2e naar 1e lijns zorg	begroting 2018	uitgaven	€ 60	€ 0	€ 0	€ 0
Verlenging projectstructuur statushouders	coalitieakkoord 2018-2022	uitgaven	€ 70	€ 0	€ 0	€ 0
4. Cultuur, economie en milieu						
Strand Cattenbroek	coalitieakkoord 2018-2022	uitgaven	€ 65	€ 0	€ 0	€ 0
Woerden 650 jaar stad	coalitieakkoord 2018-2022	uitgaven	€ 22	€ 22	€ 22	€ 0
5. Sport en onderwijs						
6. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen						
7. Algemene inkomsten						
Totaal incidentele lasten			€ 3.554	€ 772	€ 1.022	€ 1.000
Mutaties reserves						
Algemene reserve			€ 3.397	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal incidentele baten			€ 3.397	€ 0	€ 0	€ 0
Saldo van incidentele lasten en baten t.l.v. budgettaire ruimte			€ 157	€ 772	€ 1.022	€ 1.000

Bijlage 5 EMU-saldo

In het kader van de beheersing van het EMU-saldo zijn lokale overheden wettelijk verplicht om een raming van het eigen EMU-saldo op te nemen in de begroting (zie ook paragraaf Financiering). In de begroting 2019 betreft dit de jaren 2018 t/m 2022. In onderstaand overzicht is het EMU-saldo per jaar opgenomen.

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
	x € 1000,- Realisatie t/m sept. 2018, met raming resterende periode	x € 1000,- Volgens begroting 2019	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2019	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2019	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2019
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c) (is cash-flow)	8.764	5.110	8.194	9.381	10.430
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	7.587	9.257	10.276	10.166	10.030
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	72	72	103	188	229
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	50.228	29.658	24.077	18.000	20.000
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4					
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord					
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	8.533	8.205	7.349	6.101	2.824
8 Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	9.822	7.322	5.241	2.624	3.452

Omschrijving	2018 x € 1000,- Realisatie t/m sept. 2018, met raming resterende periode	2019 x € 1000,- Volgens begroting 2019	2020 x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2019	2021 x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2019	2022 x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2019
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen					
10 Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten					
Berekend EMU-saldo	-32.516	-16.102	-7.612	-1.742	1.317
Een negatief saldo betekent een tekort.					

Bijlage 6 Balans

Activa	(bedragen * € 1000)	rekening 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022
Vaste activa							
<i>Totaal immateriële vaste activa</i>		10	5	0	0	0	0
<u>Materiële vaste activa</u>							
- investeringen met een economisch nut		147.709	164.874	173.477	191.918	196.104	200.953
- investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut		43.576	50.023	48.000	46.000	45.000	44.000
<i>Totaal Materiële vaste activa</i>		191.285	214.897	221.477	237.918	241.104	244.953
<u>Financiële vaste activa</u>							
- Deelnemingen		352	352	352	352	352	352
- Overige langlopende geldleningen		2.919	1.914	2.462	2.258	2.054	1.851
<i>Totaal financiële vaste activa</i>		3.271	2.266	2.814	2.610	2.406	2.203
Totaal vaste activa		194.566	217.168	224.291	240.528	243.510	247.156
Vlottende activa							
<i>Totaal voorraden (incl.verliesvoorziening)</i>		-11.148	-12.249	-8.674	-4.327	2.242	3.918
<i>Totaal uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan een jaar</i>		15.451	10.500	15.000	15.000	15.000	15.000
<i>Liquide middelen (Kas-, bank- en giroaldi)</i>		504	250	0	0	0	0
<i>Totaal Overlopende activa</i>		2.739	1.525	2.000	2.000	2.000	2.000
Totaal vlottende middelen		7.546	26	8.326	12.673	19.242	20.918
Totaal Activa		202.112	217.194	232.617	253.201	262.752	268.074
Passiva							
Vaste passiva							
<i>Totaal eigen vermogen</i>		77.998	58.377	60.774	60.421	60.471	60.194
<i>Totaal Voorzieningen</i>		7.353	6.532	6.456	6.223	6.041	6.100
<i>Totaal vaste schulden, met een rentetypische looptijd van een jaar of langer</i>		95.088	101.041	133.685	155.277	165.054	170.598
Totaal vaste passiva		180.439	165.950	200.915	221.921	231.566	236.892
Vlottende passiva							
<u>Netto vlott. schulden, met een rentetypische looptijd < dan een jaar</u>							
- Kasgeld		0	9.000	10.102	10.080	10.086	10.082
- Overige schulden		13.201	22.000	11.500	11.000	11.000	11.000
<i>Totaal Netto vlott. schulden, met een rentetypische looptijd < dan een jaar</i>		13.201	31.000	21.602	21.080	21.086	21.082
<i>Liquide middelen (Kas-, bank- en giroaldi)</i>		0	0	1.500	1.500	1.500	1.500
<i>Overlopende passiva</i>		8.472	20.244	8.600	8.700	8.600	8.600
Totaal vlottende passiva		21.673	51.244	31.702	31.280	31.186	31.182
Totaal Passiva		202.112	217.194	232.617	253.201	262.752	268.074
Borgstellingen of garantstellingen		103.448	105.094	105.000	100.000	95.000	95.000

Bijlage 7   Beleidsindicatoren

Vanaf het begrotingsjaar 2017 lichten gemeenten de effecten van beleid toe door een vaste set beleidsindicatoren op te nemen in de begroting en de jaarrekening. Dit wordt voorgeschreven in het nieuwe Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Het doel van de indicatoren is: meer transparantie, een betere vergelijking tussen gemeenten en het relateren van de maatschappelijke effecten aan de begroting. De indicatoren zijn opgesteld aan de hand van de volgende uitgangspunten:

- De indicatoren stellen raadsleden in staat te sturen op maatschappelijke effecten
- De indicatoren zijn in alle gemeenten van toepassing
- De indicatoren zijn gebaseerd op bestaande landelijke bronnen, zodat geen extra uitvraag bij gemeenten nodig is
- De indicatoren zijn afkomstig uit bestaande bronnen met een duurzame beschikbaarheid
- De indicatoren zijn actueel, worden met regelmaat gepubliceerd en kunnen binnen deze termijn ook een verandering laten zien

Indicatoren gebaseerd op bestaande bronnen

Deze indicatoren zijn afkomstig uit www.waarstaatjegemeente.nl (dashboard BBV).

Indicator	eenheid	periode	regio	waarde
Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	2018	Woerden	667
		2018	Nederland	649
Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	2018	Woerden	710
		2018	Nederland	721
WOZ-waarde woningen	dzd euro	2014	Woerden	250
		2014	Nederland	211
WOZ-waarde woningen	dzd euro	2015	Woerden	244
		2015	Nederland	206
WOZ-waarde woningen	dzd euro	2016	Woerden	247
		2016	Nederland	209
WOZ-waarde woningen	dzd euro	2017	Woerden	257
		2017	Nederland	216
WOZ-waarde woningen	dzd euro	2018	Woerden	269
		2018	Nederland	230
Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000 woningen	2016	Woerden	9,9
		2016	Nederland	7,2
Fijn huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2016	Woerden	178
		2016	Nederland	189
Hernieuwbare elektriciteit	%	2016	Woerden	2,3
		2016	Nederland	12,6
Misdrijven				

Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2017	Woerden	0,9
		2017	Nederland	2,2
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2017	Woerden	3,2
		2017	Nederland	2,9
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2017	Woerden	2,2
		2017	Nederland	5
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2017	Woerden	5,1
		2017	Nederland	4,8
Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	aantal per 10.000 inw 12-17jr	2017	Woerden	65
		2017	Nederland	131
Jongeren met delict voor rechter	%	2015	Woerden	1,04
		2015	Nederland	1,45
Hardekern jongeren	per 10.000 inw 12-14jr	2014	Woerden	0,8
		2014	Nederland	1,3
Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met motorvoertuig	%	2015	Woerden	7
		2015	Nederland	8
Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met fietser	%	2015	Woerden	11
		2015	Nederland	9
Demografische druk	%	2018	Woerden	76,3
		2018	Nederland	69,6
% Niet-sporters	%	2016	Woerden	43,3
		2016	Nederland	48,7
Banen	per 1.000 inw 15-64jr	2017	Woerden	826,8
		2017	Nederland	758,2
Vestigingen	per 1.000 inw 15-64jr	2017	Woerden	153,1
		2017	Nederland	139,7
Netto arbeidsparticipatie	%	2017	Woerden	69,9
		2017	Nederland	66,7
Funciemenging	%	2017	Woerden	55,7
		2017	Nederland	52,4

Bijstandsuitkeringen	per 1.000 inw 18jr eo	tweede halfjaar 2017	Woerden	20,1
		tweede halfjaar 2017	Nederland	41,1
Aantal re-integratievoorzieningen	per 1.000 inw 15-65jr	tweede halfjaar 2017	Woerden	19,8
		tweede halfjaar 2017	Nederland	29
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 1.000 inw	tweede halfjaar 2017	Woerden	43
		tweede halfjaar 2017	Nederland	57
Achterstand onder jeugd				
% Kinderen in armoede	%	2015	Woerden	2,82
		2015	Nederland	6,58
% Jeugdwerkloosheid	%	2015	Woerden	0,71
		2015	Nederland	1,52
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	%	2016	Woerden	1,1
		2016	Nederland	1,7
Absoluut verzuim	per 1.000 inw. 5-18 jr	2017	Woerden	1,25
		2017	Nederland	1,82
Relatief verzuim	per 1.000 inw. 5-18 jr	2017	Woerden	40,13
		2017	Nederland	26,58
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	tweede halfjaar 2017	Woerden	7,2
		tweede halfjaar 2017	Nederland	9,7
Jongeren met jeugdreclassering	%	tweede halfjaar 2017	Woerden	0,1
		tweede halfjaar 2017	Nederland	0,4
Jongeren met jeugdbescherming	%	tweede halfjaar 2017	Woerden	0,6
		tweede halfjaar 2017	Nederland	1

Toelichting op de beleidsindicatoren

Indicator	bron	omschrijving
Woonlasten éénpersoonshuishouden	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.
Woonlasten meerpersoonshuishouden	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.
WOZ-waarde woningen	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
WOZ-waarde woningen	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
WOZ-waarde woningen	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
WOZ-waarde woningen	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
WOZ-waarde woningen	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
Nieuwbouw woningen	ABF - Systeem Woningvoorraad	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.
Fijn huishoudelijk restafval	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.
Hernieuwbare elektriciteit	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor	
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	CBS - Diefstallen	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	CBS - Diefstallen	Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	CBS - Geregistreeerde criminaliteit & Diefstallen	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).

Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	CBS - Geregistreeerde criminaliteit & Diefstallen	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.
Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	Bureau Halt	Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar
Jongeren met delict voor rechter	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
Hardekern jongeren	Korps Landelijke Politiediensten (KLPD)	Het aantal hardekern jongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24 jaar. Deze indicator is onderdeel BBV en komt te vervallen. Bij de eerstvolgende herziening van de ministeriële regeling wordt deze indicator van Waarstaatjegemeente.nl gehaald.
Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met motorvoertuig	VeiligheidNL	Verkeersongeval met motorvoertuig als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen. Deze indicator is onderdeel BBV en komt te vervallen. Bij de eerstvolgende herziening van de ministeriële regeling wordt deze indicator van Waarstaatjegemeente.nl gehaald.
Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met fietser	VeiligheidNL	Vervoersongeval met fietser als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen. Deze indicator is onderdeel BBV en komt te vervallen. Bij de eerstvolgende herziening van de ministeriële regeling wordt deze indicator van Waarstaatjegemeente.nl gehaald.
Demografische druk	CBS - Bevolkingsstatistiek	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.
% Niet-sporters	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM	Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.
Banen	LISA	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.

Vestigingen	LISA	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
Netto arbeidsparticipatie	CBS - Arbeidsdeelname	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.
Functiemenging	LISA	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
Bijstandsuitkeringen	CBS - Participatiewet	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners.
Aantal re-integratievoorzieningen	CBS - Participatiewet	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO	Aantal per 1.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.
% Kinderen in armoede	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
% Jeugdwerkloosheid	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2017/2"

Absoluut verzuim	Ingrado	<p>Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.</p> <p>De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2016/2017".</p>
Relatief verzuim	Ingrado	<p>Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.</p> <p>De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2016/2017".</p>
Jongeren met jeugdhulp	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.
Jongeren met jeugdreclassering	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).
Jongeren met jeugdbescherming	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.

Indicatoren uit eigen gegevens

Een aantal van de indicatoren dient uit eigen gegevens of de eigen begroting overgenomen te worden omdat er geen landelijke bron voor beschikbaar is. Deze indicatoren worden dus niet ontsloten via waarstaatjegemeente.nl. Het betreft:

- Formatie
- Bezetting
- Apparaatskosten
- Externe inhuur
- Overheadkosten

Deze gegevens zijn opgenomen in de paragraaf Bedrijfsvoering.

Bijlage 8 Bijdrage Oudewater

Omschrijving	Bedrag
Te ontvangen van de gemeente Oudewater:	
Bijdrage op basis van de DVO	€ 4.491.098,--
Extra uren Juridische zaken	€ 33.300,--
Aansturing BOA cluster	€ 30.000,--
Extra formatie WABO cluster	€ 50.000,--
Extra formatie APV cluster	€ 45.000,--
Bijdrage aan Concerncontroller	€ 18.867,--
Totaal te ontvangen van de gemeente Oudewater	€ 4.667.965,--

Omschrijving	Bedrag
Te betalen aan de gemeente Oudewater:	
Bijdrage team Oudewater	€ 120.000,--
Bijdrage in Griffiekosten Oudewater	€ 18.000,--
Totaal te betalen aan de gemeente Oudewater	€ 138.000,--

De bovengenoemde bedragen zijn opgenomen in de begroting 2019. Hiernaast lopen er nog een aantal onderwerpen waarover nog geen besluit is genomen. Zodra er besluitvorming over is worden zowel de te maken kosten als de te ontvangen inkomsten geraamd. Voor de begroting 2019 zijn deze dus budgettair neutraal.

Colofon

Uitgave

Gemeente Woerden

Fotografie

Alex de Kuijper